

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ННЦ «ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ» УААН
ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
АГРАРНО-ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФЕДЕРАЦІЯ АУДИТОРІВ, БУХГАЛТЕРІВ І
ФІНАНСИСТІВ АПК УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКА ОБЛАСНА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ПЕРСПЕКТИВИ ВОЛИНИ»
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ВОЛИНСЬКА АСОЦІАЦІЯ
РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ «ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ»

Міжнародний збірник наукових праць

Облік. Економіка. Менеджмент

International collection of scientific papers

Accounting. Economics. Management

Международный сборник научных трудов

Учет. Экономика. Менеджмент

Випуск 1

м. Луцьк – 2014

УДК 33:336.531.2:330.53.061.3
ББК 65.052.9 (4укр)2
О 45

Облік. Економіка. Менеджмент: міжнародний збірник наукових праць. Випуск 1. (м. Луцьк) / відпов. ред. І.Б. Садовська. – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2014. – 328 с.

ISBN 978-617-672-057-7

Збірник наукових праць містить результати наукових досліджень, оприлюднених на Міжнародній науково-практичній “Сучасні кризові явища в економіці та проблеми обліково, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством” (27 червня 2014 р.), що спрямовані на перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки.

Редакційна колегія: к.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту Луцького НТУ *Садовська І.Б. (голова організаційного комітету)*; к.е.н., доцент *Бабіч І.І. (відповідальний секретар)*; декан ФОФ Луцького НТУ, к.е.н., доцент *Московчук А.Т.*; д-р *Гжегож Зайонц* (Хелм, Польща); д-р *Дорота Казмерчак-Пец* (Вроцлав, Польща); д-р *Хенрік Федевіч* (Перемишль, Польща); к.е.н., доцент *Сєкачова В.М.* (Кемерово, Росія); к.е.н., доцент *Шестакова І.М.* (Красноярськ, Росія); к.е.н., доцент *Петрова О.О.* (Горно-Алтайськ, Алтай); д.т.н., с.н.с. *Мокєєв В.В.* (Челябінськ, Росія); д.е.н., професор *Бессонова О.А.* (Курськ, Росія); д.е.н., доцент *Морозова Н.І.* (Волгоград, Росія); д.е.н., доцент *Макарова В.І.* (Тольятті, Росія); д.е.н., професор *Аверіна О.І.* (Саранськ, Мордовія); д.е.н., професор *Шешукова Т.Г.* (Пермь, Росія); д.е.н., доцент *Вегера С.Г.* (Новополюцьк, Білорусь); к.е.н., доцент *Мальцевич Н.В.* (Пінськ, Білорусь); к.е.н., доцент *Сушко Т.І.* (Могильов, Білорусь); д-р, професор *Стоян Димитров Стоянов* (Софія, Болгарія); д.юр.н., професор *Конабаєв Омралі Кажібаєвич* (Алмати, Казахстан); к.е.н., доцент *Шаріпов Довудішо Гаєрович* (Душанбе, Таджикистан); к.е.н., доцент ПДАУ *Семенішена Н.В.*; зав. кафедри економічної теорії та міжнародної економіки Луцького НТУ, к.е.н., доцент *Савош Л.В.*; д.е.н., професор *Голян В.А.*; к.е.н., доцент *Нужна О.А.*; к.е.н., доцент *Писаренко Т.М.*; к.е.н., доцент *Талах Т.А.*; к.е.н., доцент *Голячук Н.В.*; к.е.н., доцент *Жураковська І.В.*; к.е.н., доцент *Ткачук І.М.*; к.е.н., доцент *Чудовець В.В.*; к.е.н., доцент *Тлущкевич Н.В.*; к.е.н., доцент *Нагірська К.Є.*; к.е.н., доцент *Зеленко С.В.*; к.е.н., доцент *Сидоренко Р.В.*

Рекомендовано до друку Вченою радою Луцького НТУ
(протокол № 9 від 29.04.2014 р.)

Відповідальний редактор:
к.е.н., професор І.Б. Садовська

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій несуть автори наукових праць. Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору редколегії збірника.

© Луцький національний технічний університет, 2014

З М І С Т

Аверьянова В.Ю., Челмакина Л.А. Актуальные проблемы анализа финансовых результатов в холдинговых компаниях (на примере предприятий Республики Мордовия)	7
Балушко Ю.М., Лобода Н.О. Лізингові придбання основних засобів: логістичний аспект	12
Битківська А.В., Проскуріна Н.М., Аудит дотримання принципу безперервності як перспективний напрямок розвитку аудиторської діяльності	18
Бляхарчук М.О. Облікова політика підприємства як об'єкт аудиторської перевірки	23
Бондарчук В.В., Замула І.В. Управлінський облік виробничих відходів	28
Дюкина Р.М., Пашенко Т.В. Организация внутреннего контроля формирования и учета финансовых результатов	36
Журавлева З.М., Дебелый Р.В., Управленческий учет затрат в сельском хозяйстве	43
Колмагорова В.В, Скарюпина М.Б. Понятие «экономическая устойчивость»: основные трактовки и экономический смысл	50
Комар І.С., Чижевська Л.В. Відображення зовнішньоекономічних операцій у фінансовій звітності підприємства	58
Костюк Я.В., Безверхий К.В. Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами на збут на зернопереробних підприємствах України	65
Крахмальова Т.А., Бродюк І.В. Стратегічне управління як основа ефективного розвитку вітчизняних підприємств	74
Кривобок В.О., Кондрашова Т.М., МСФЗ як основа складання фінансової звітності публічних акціонерних товариств	79
Крутиков І.О., Остапенко О.М., Механізми фінансової стабілізації підприємств	86
Кулинка Я.А., Слесар Т.М. Облік і внутрішньогосподарський контроль власного капіталу	91

Куришко О.О. Ануляція туристичної путівки: особливості документування та звітності	98
Липова А.Л., Замула І.В., Екологічні зобовязання в бухгалтерському обліку	107
Лопатюк Р.І. Пріоритетні напрямки економічного і соціального розвитку села	113
Маркова М.С., Башева С. Концессии на добычу в Болгарии – бухгалтерские проблемы и перспективы применения	120
Музика Г.Л., Голубєва Т.С. Методичні підходи до аналізу ефективності діяльності підприємства	132
Мульска О.П. Особливості поширення праці дітей у Львівській області	137
Нефёдова Т.И., Давыдова Н.Н. Оптимизация налога на прибыль организации за счёт создания резерва по сомнительным долгам	143
Никитина Е. Развитие методики оценки кредитоспособности заемщика	148
Орел А.І., Кравцова А.М. Регулювання ресурсного потенціалу підземних питних вод України: екологічний аспект	161
Осика Г.В., Литвинець Ю.І. Проблемні аспекти впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності	166
Очеретько Т.И., Кондрашова Т.Н. Управленческая отчетность как главный критерий принятия стратегических решений	170
Павлушенко Л.В. Дослідження практичного застосування сучасних тенденцій HR-менеджменту (глобальний та локальний аспект)	175
Перепелиця Я.В., Ілляшенко К.В. Облік власного капіталу підприємств у сучасних умовах господарювання	183
Поддубник О.В., Авдевич Н.Ф. Автоматизация бухгалтерского учета: преимущества и трудности	188
Полюхович І.М. Аналіз впливу основних засобів на діяльність житлово-комунальних підприємств та проблеми їх використання	194

Радашкевич А.С., Вегера С.Г. Особенности учёта объектов концессии на праве собственности, постоянного и временного пользования в контексте различных теорий бухгалтерского учёта	202
Розумович Н.Ф., Нижник В.М. Индикатори діагностики фінансового потенціалу машинобудівних підприємств	209
Рябініна В.В. Використання альтернативних методів обліку витрат в процесі управління собівартостю продукції	215
Сабурова А.Д. Управління дебіторською заборгованістю	220
Савенко А.С., Голубєва Т.С. Методичні підходи до аналізу грошових потоків підприємства	225
Семенченко К.І., Кондрашова Т.М. Облік вибуття запасів за МСФЗ	232
Сергеева Д.В., Диденко А.В. Роль экологического анализа в системе бухгалтерского учета	238
Скрипник Н.Ю., Мехедова Т.М. Важливість систематичного проведення аналізу фінансового стану підприємства	243
Солодовнікова А.В., Бондаренко О.В. Фінансове прогнозування, як основа функціонування суб'єктів малого підприємництва	250
Терехова А.О., Бондаренко О.В. Порівняльна характеристика складання фінансової звітності малих підприємств за національними та міжнародними стандартами	258
Турянська І.В., Гавриленко Т.В. Передумови забезпечення фахівців з економічної безпеки	266
Хлынькова И.А., Челмакина Л.А. Специфика ведения бухгалтерского учета страховых организаций	273
Хрущ В.А., Нижник В.М. Развитие механизмов социального партнерства в Украине	281
Хуторненко И.М., Тунин С.А. Роль калькуляции себестоимости продукции в аграрном производстве	289
Чернявська Т.В., Синяєва Л.В. Взаємозв'язок обліку витрат і розміру прибутку	294

Чуприн В.Р., Павловець А.С., Мехедова Т.М. Аналіз ринку праці та безробіття в Донецькій області	299
Шевчук Н.В., Колос І.В. Обґрунтування ключових чинників кадрового потенціалу	304
Шешукова Д.Д., Шешукова Т.Г. Управленческий учет в системе контроллинга	310
Шульговская Ю.Я., Банцевич Е.Е. Лизинговый механизм финансирования: экономико-правовой аспект	315
Szczyrba I. Podstawy prawne audytu w Polsce	320

УДК 657

Аверьянова В.Ю.,

студентка

Челмакина Л.А.,

к.э.н., доцент

Мордовский государственный университет им. Н.П. Огарева,
г. Саранск

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ АНАЛИЗА ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ В ХОЛДИНГОВЫХ КОМПАНИЯХ (НА ПРИМЕРЕ ПРЕДПРИЯТИЙ РЕСПУБЛИКИ МОРДОВИЯ)

В данной статье рассматривается проведение анализа финансовых результатов в холдинговых компаниях Республики Мордовия, его актуальные проблемы и особенности. Также в статье выделяются основные этапы анализа консолидированных финансовых результатов.

Ключевые слова: анализ, холдинговая компания, консолидация, МСФО, отчетность, финансовый результат.

Основными целями, которых желают достичь компании Республики Мордовия, объединяясь или создавая холдинг [5], как правило являются усиление конкурентных преимуществ и укрепление рыночных позиций за счет увеличения доли на рынке, экономия затрат на производство, получение экономического выигрыша, оптимизация структуры управления.

Принятие Федерального закона от 27.07.2010 № 208-ФЗ «О консолидированной финансовой отчетности» [1] является важным шагом в направлении совершенствования отчетности холдинговых компаний, повышения ее качества, аналитической ценности и достоверности, а следовательно, повышения инвестиционной привлекательности холдинга и качества управления корпоративными финансами [2].

Выделим следующие проблемы учетно-аналитического обеспечения управления холдинговыми компаниями в Республике Мордовия:

– формирование целостной концепции, системы принципов и методов комплексного решения проблем анализа финансовых

результатов холдинговых компаний;

- сложность формирования консолидированного финансового результата;
- разработка соответствующих этапов анализа и интерпретации консолидированной отчетности, учитывающих ее особенности.

К особенностям консолидированной отчетности, имеющим значение для ее анализа, можно отнести следующие:

Во-первых, консолидированная отчетность отражает финансовое положение, финансовые результаты деятельности и изменения финансового положения не одной компании, а группы компаний и составляется таким образом, как если бы эти компании представляли единое целое [1]. Консолидированная отчетность объединяет финансовую отчетность материнской компании и ее дочерних обществ, а также включает данные о зависимых обществах. Анализировать консолидированную отчетность следует вместе с индивидуальной отчетностью входящих в холдинг компаний.

Во-вторых, это менее стандартизированный формат консолидированной отчетности по сравнению с индивидуальной, состав и структура которой утверждены приказом Министерства финансов Российской Федерации от 02.07.2010 № 66н «О формах бухгалтерской отчетности организаций» (в ред. от 05.11.2011) [3]. В связи с этим для проектирования аналитических процедур существенное значение имеет разработка агрегированных форм отчетности. При составлении агрегированного отчета о финансовом положении важно корректно сформировать группы активов по степени их ликвидности и группы пассивов по срочности платежа, идентифицировать составляющие собственного, заемного, инвестированного капитала. При составлении агрегированного отчета о совокупном доходе особое значение имеет определение состава операционных, финансовых расходов, ключевых показателей прибыли, направлений использования конечного финансового результата корпорации.

В-третьих, это наличие в консолидированной отчетности специфических показателей, которых нет в индивидуальной отчетности. В частности, это доли контролирующих и неконтролирующих акционеров, которые отражаются в отчете о

финансовом положении, отчете о совокупном доходе, отчете об изменениях капитала. Доли контролирующих акционеров показывают часть чистых активов и прибыли (убытка) участников группы, приходящуюся на долю участия материнской компании. Доли неконтролирующих акционеров показывают часть чистых активов и прибыли (убытка) и дочерних компаний, приходящуюся на доли участия в капитале, которыми материнская компания не владеет прямо или косвенно. Кроме того, это гудвилл, который представляет собой будущие экономические выгоды, возникающие за счет активов, которые невозможно отдельно идентифицировать и признать в учете.

Главным индикатором эффективности функционирования группы взаимосвязанных организаций является консолидированный финансовый результат, который представляет собой совокупный финансовый результат участников группы взаимосвязанных компаний с учетом элиминирования внутригрупповых операций.

Центральной проблемой учетно-аналитического обеспечения управления холдингом является формирование целостной концепции, системы принципов и методов комплексного решения проблем анализа финансовых результатов холдинговых компаний. В научной литературе данный круг проблем рассмотрен достаточно подробно только в отношении составления индивидуальной отчетности, однако проблемы отражения и анализа финансовых результатов группы взаимосвязанных организаций в целом и каждого отдельного ее звена в частности практически не изучены.

Отсутствует единая методика анализа консолидированных финансовых результатов, что связано с отсутствием надежной информационной базы и, следовательно, с проблемами формирования финансовых результатов группы взаимосвязанных организаций [6].

Нужно отметить сложность формирования консолидированного финансового результата, которая определяется экономической сущностью группы взаимосвязанных организаций. Исходя из этого, корпоративный финансовый результат формируется только из операций, произведенных членами группы взаимосвязанных организаций с внешними контрагентами, а внутригрупповые сделки элиминируются, так как не рассматриваются как продажи. Таким образом, специфика определения корпоративного финансового результата накладывает свой отпечаток на методику его дальнейшего

анализа.

Необходимо констатировать, что не существует четко определенного алгоритма анализа финансовых результатов холдинговых компаний.

Следует учитывать влияние каждой компании-участника на итоговый финансовый результат группы. При этом следует обратить внимание на то, что в состав группы могут входить компании, необходимые для нормального функционирования группы взаимосвязанных организаций, но не участвующие напрямую в формировании финансовых результатов. В качестве примера можно привести компании, занимающиеся рекламной деятельностью, подбором кадров.

В целях получения более достоверных результатов анализа необходимо предварительно проверить правильность формирования консолидированного финансового результата, а именно: правильность исключения внутригрупповых оборотов, к которым относятся как операции между головной и дочерними организациями, так и между дочерними организациями одной группы. При операциях покупки-продажи внутри группы должны элиминироваться показатели кредиторской и дебиторской задолженностей, запасов и корректироваться консолидированный финансовый результат.

Таким образом, в общем виде можно выделить следующие этапы анализа консолидированных финансовых результатов:

- анализ состава и структуры консолидированных финансовых результатов (горизонтальный анализ);
- анализ уровня и динамики консолидированных финансовых результатов (вертикальный анализ);
- анализ влияния факторов на показатель консолидированной прибыли (факторный анализ);
- анализ показателей рентабельности продаж.

А также необходимо, прежде всего, определить долю дочерних обществ в финансовых результатах всего холдинга. Для этого рассчитывается доля меньшинства в прибылях (убытках) дочерних компаний, а как итог определяется чистая прибыль, причитающаяся материнской компании.

Представленный алгоритм анализа следует применять с учетом особенностей консолидированных финансовых результатов:

- элиминирования внутригрупповых сделок;
- трансфертное ценообразование внутри группы взаимосвязанных организаций;
- роль каждой компании-участника в формировании финансового результата;

Следует принять во внимание стадию жизненного цикла каждой организации - участника группы, так как в зависимости от нее ставятся цель, выдвигаются задачи и определяется стратегия компании. Данная информация, представленная в виде сводной таблицы, должна быть использована при анализе консолидированных финансовых результатов.

Дальнейшее развитие методологии и методики анализа консолидированных финансовых результатов имеет важное значение в обеспечении гарантированного доступа к качественной, надежной и сопоставимой информации о результатах деятельности групп взаимосвязанных организаций.

Список используемых источников:

1. Федеральный закон от 27.07.2010 № 208-ФЗ «О консолидированной финансовой отчетности».
2. Приказ Министерства финансов Российской Федерации от 25.11.2011 № 160н «О введении в действие международных стандартов финансовой отчетности и разъяснений международных стандартов финансовой отчетности на территории Российской Федерации».
3. Приказ Министерства финансов Российской Федерации от 02.07.2010 № 66н (в ред. от 05.11.2011) «О формах бухгалтерской отчетности организаций».
4. Каланов А. Как составить отчетность по МСФО для «неформального» холдинга // Финансовый директор. 2011. № 2.
5. Котенко А.Н. Методы снижения затрат при имущественных взаимоотношениях внутри холдинговых структур. Экономические аспекты и тонкости налогообложения // Электронное научное издание «Труды МЭЛИ». 2007. URL: <http://www.e-magazine.meli.ru/>.
6. Федоровская Л.В. Актуальные проблемы и особенности анализа консолидированных финансовых результатов // Современные научные исследования и инновации. – Март 2013. - № 3 [Электронный ресурс]. URL: <http://web.snauka.ru/issues/2013/03/22657>.

УДК 657:42

Балушко Ю.М.,
ст. гр. 408-ОА
Лобода Н.О.,
к.е.н.

Львівська державна фінансова академія
м. Львів

ЛІЗИНГОВІ ПРИДБАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: ЛОГІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті проаналізовано актуальні питання розвитку лізингу, що вважається важливим фінансовим інструментом залучення інвестицій в економіку країни, визначено основні чинники нормативно-правового та регулятивного характеру, які стримують подальший розвиток лізингових операцій.

Ключові слова: лізинг, лізингова діяльність, лізингова угода, ефективність лізингу, лізингоодержувач.

В останні роки спостерігається підвищений інтерес до широких можливостей лізингового бізнесу – цієї принципово нової галузі діяльності на фінансовому ринку України. Кредитна система будь-якої країни представляє собою невід’ємну частину світової економіки, найскладніший механізм, що увібрав в себе велике різноманіття форм кредиту і кредитних інститутів, галузь тісних взаємозв’язків між фінансовим і промисловим капіталом.

Актуальність розвитку лізингу в Україні, включаючи формування лізингового ринку, обумовлена передусім несприятливим станом парку устаткування: значна питома вага морально застарілого устаткування, низька ефективність його використання, немає забезпеченості запасними частинами тощо. Одним з варіантів рішення цих проблем може стати лізинг, який об’єднує всі елементи зовнішньо-торгівельних, кредитних та інвестиційних операцій.

В наш час більшість українських (та й не тільки українських) підприємств відчувають нестачу оборотних коштів. Вони не можуть оновлювати свої основні засоби, впроваджувати досягнення науково-технічного прогресу і вимушені брати кредити. Підприємству при необхідності оновлення своїх основних засобів вигідніше брати устаткування в лізинг. При цьому економія коштів підприємства у

порівнянні зі звичайним кредитом на придбання основних засобів доходить до 10% від вартості устаткування за увесь строк лізингу, який складає, як правило, від одного до п'яти років.

Багато вітчизняних та зарубіжних вчених займалися дослідженнями питань лізингу, а саме: Ф.Ф. Бутинень, П.О. Куцик, М.І. Бондарь, Н.О. Лобода, В.Г. Андрійчук, Н.М. Внукова, А.М. Абашина, Л.Н. Братнікова, П.І. Гайдучий, О.Я. Галушак, А.М. Герасимович, С.Ф. Голов, С.В. Дідюра, О.М. Чабанюк, М.Я. Дем'яненко, В.Д. Базилевич та інші. Віддаючи належне науковим напрацюванням вітчизняних і зарубіжних вчених у дослідженні означеної проблематики та високо оцінюючи їх внесок, варто все-таки зауважити, що на сьогодні питання щодо методики та організації обліку й аналізу лізингу, не знайшли свого повного вирішення та залишаються дискусійними.

Недостатня міра вивчення цих питань, необхідність висвітлення теоретичних, організаційних і методичних положень та розробка практичних рекомендацій з обліку й аналізу лізингових операцій обумовлює актуальність та основні напрями дослідження. Як справедливо зазначає Щуцька К.В. “значення лізингу для економіки України в сучасних умовах важко переоцінити, оскільки, як показує світова практика, він являє собою дієвий механізм, за допомогою якого забезпечується оновлення засобів виробництва та створюються умови для використання новітньої техніки” [1].

Лізинг - це господарська діяльність, спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів, яка полягає в наданні за договором лізингу однією стороною (лізингодавцем) у виключне користування другій стороні (лізингодержувачу) на визначений строк майна, що належить лізингодавцю або набувається ним у власність за дорученням чи погодженням лізингодержувача у відповідного постачальника (продавця) майна, за умови сплати лізингодержувачем періодичних лізингових платежів.

Нині лізингові операції розглядаються як новий вид фінансування. Цьому сприяють загальні тенденції економічного розвитку країн та інші вигоди, до яких належать:

- 1) зменшений обсяг ліквідних засобів у зв'язку з труднощами, що постійно створюються на грошовому ринку;
- 2) загострення конкуренції, що потребує оптимізації

інвестицій, які дають можливість суттєво розширити ринок збуту за рахунок залучення в господарчий оборот малих і середніх фірм;

3) підтримка розвитку лізингових операцій з боку державних органів влади і фінансових ділових кіл у цілому, що стимулює зростання інвестиційної діяльності;

Отже, лізинг можна розглядати як особливий вид інвестиційної діяльності, який полягає в наданні лізингодавцем лізингоотримувачеві на певний термін і за певну плату предметів лізингу, визначених у відповідності з діючим законодавством. При цьому право власності на надані предмети лізингу залишається у лізингодавця на термін дії договору.

Об'єктом лізингу є необоротні активи, що є власністю лізингодавця або придбані ним у власність за дорученням і погодженням із лізингоодержувачем у відповідного продавця майна.

Розрізняють два основні види лізингу: фінансовий та оперативний:

-фінансовий лізинг - це оренда, умовами якої передбачається передавання всіх ризиків і вигід, пов'язаних із правом власності на актив. Право власності може з часом передаватися або не передаватися;

-оперативний лізинг - господарська операція фізичної або юридичної особи, що передбачає передачу орендарю основного фонду, придбаного або виготовленого орендодавцем, на умовах інших, ніж ті, що передбачаються фінансовим лізингом.

В Україні спостерігаються позитивні зрушення на ринку лізингу - кількість укладених договорів фінансового лізингу за 3 квартал 2013 року збільшився на 56% порівняно з аналогічним періодом минулого року [2].

Кількість укладених лізингових угод в Україні збільшується. Попри позитивну динаміку розвитку лізингу за останні три роки, Україна за його показниками ще значно відстає від економічно розвинених країн Заходу. Є безліч чинників, які гальмують розвиток лізингу в Україні, а саме:

-недостатня інтеграція у міжнародне законодавче поле щодо лізингу;

-недосконалість законодавчого забезпечення;

- несприятливий податковий клімат і багато інших.

Згідно даними дослідження ринку лізингу в Україні за 2013 рік, проведеного Асоціацією «Українське об'єднання лізингодавців» спільно з Нацкомфінпослуг кількість і вартість лізингових угод починаючи з 2012 року спадає, проте вартість укладених угод в 2013 році б'є рекорди. У 2012 р. було укладено 8553 лізингових угод загальною вартість 12,95 млрд грн., у 2013 – 8147, вартістю 29,78 млрд. грн.

Ефективність лізингової діяльності для економіки країни виявляється на багатьох напрямках. У першу чергу це розширення виробничих потужностей. Лізингове фінансування придбання машин і обладнання здійснюється в рамках сукупного інвестиційного попиту, який, в свою чергу, визначається загальною господарською ситуацією.

Але за інших рівних умов він створює додаткові стимули до накопичення, прискорює процес трансформації капіталу із позичкового у функціонуючий.

Важливе значення має і підвищення ефективності інвестицій. Лізинг, сприяючи модернізації виробництва, забезпечує ріст продуктивності машин і обладнання, а тому відпадає необхідність у заморожуванні великих коштів. Підприємства можуть придбати обладнання, орієнтуючись на середню, а не на максимальну потребу в ньому. Аналізуючи ринок лізингових послуг в Україні, бачимо, що першочерговою є проблема недостатності мобілізації грошового капіталу, який міг би стати джерелом закупівлі обладнання з метою подальшої передачі його лізингоотримувачу. Нині найреальнішими суб'єктами господарювання, які можуть надавати лізингові послуги, зважаючи на необхідний накопичений капітал, можуть виступати лише банківські установи. У свою чергу, розвиток лізингу дає можливість банкам збільшити перелік банківських послуг, поліпшити якість обслуговування своїх клієнтів.

Політика держави щодо формування та розвитку ринку лізингу в Україні має бути спрямована на:

- дотримання учасниками ринку лізингу вимог законодавства;
- забезпечення захисту прав учасників ринку лізингу і створення умов для розвитку добросовісної конкуренції на ринку лізингу;
- забезпечення рівних можливостей для доступу до ринку лізингових послуг; сприяння інтеграції лізингу в європейський та світовий ринки.

Лізинг як одна із форм інвестиційної діяльності, за якої економічні методи оцінки інвестицій займають центральне місце в процесі обґрунтування та вибору можливих варіантів вкладення коштів в операції з реальними активами, має свої особливості.

За 2012 рік в Україні зареєстровано 217 лізингодавців, але фактично з них працюють на ринку лізингових послуг не більше 20.

Серед лізингових компаній, що сьогодні працюють на українському ринку лізингу, можна виділити ТОП-10 компаній, які активно поводять себе на ринку і залишаються в десятці лідерів вже декілька років підряд, займаючи те чи інше місце. Рейтинг першої десятки лізингодавців за 2012 рік, який проводить Асоціація «Українське об'єднання лізингодавців», очолила компанія ВТБ Лізинг Україна з портфелем у 2,342 млрд. гривень, друге місце посів Райффайзен Лізинг Аваль з портфелем 2,176 млрд. гривень, на третьому – ОТП Лізинг з портфелем в 1,992 млрд. грн. [2].

В результаті дослідження лізингових відносин в Україні, можна охарактеризувати фактори, що гальмують розвиток лізингу в Україні:

1. Фінансова криза, яка є причиною банкрутств підприємств, що в такому разі створює неможливість застосування лізингу.

2. Недосконалість правового регулювання та суперечності між окремими законодавчими актами, які регулюють лізингову діяльність. Існує неврегульованість окремих питань лізингової діяльності.

3. Дискримінаційний податковий режим лізингодавців - банків і небанківських структур.

4. Обмеженість джерел фінансування.

5. Недостатній розвиток інфраструктури ринку лізингу.

6. Психологічний аспект: населення не довіряє посередницьким структурам.

Для більш ефективного розвитку лізингу необхідно дотримуватись таких умов:

- дотримання учасниками ринку лізингу вимог законодавства;

- дотримання єдиних підходів при розробці та реалізації політики щодо учасників кредитних відносин на фінансовому ринку;

- забезпечення захисту прав учасників ринку лізингу;

- запобігання монополізації та створення умов для розвитку добросовісної конкуренції на ринку лізингу, забезпечення рівних можливостей для доступу до ринку лізингових послуг.

Загалом, розвиток вітчизняного ринку лізингу допоможе малому і середньому бізнесу не відволікаючи власні ресурси, здійснити модернізацію основних фондів і отримати нове, сучасне високотехнологічне обладнання та розширити збут власної продукції, особливо тієї, яка дорого коштує.

Отже, в Україні нині лізинг застосовується у незначних масштабах. Для розвитку та вдосконалення лізингу в Україні потрібно передусім усунути нормативно-правові перешкоди на правовому рівні і у самому механізмі його фінансування. За оцінками фахівців, практика вітчизняного лізингу виявила суттєві недоліки та загальну не адаптованість українського законодавства до сучасних різновидів бізнесу, що практикуються в країнах з розвинутою ринковою економікою, особливо, це стосується питання їхнього оподаткування. Створення умов для широкого використання лізингових послуг сприятиме фінансуванню для оновлення основних фондів вітчизняних підприємств і зростанню обсягів виробництва в різних галузях економіки, а це забезпечить збільшення робочих місць та покращення рівня життя населення. Оскільки лізингові операції є дієвим і реальним способом фінансування виробництва, тому на сьогоднішній день лізинг - найперспективніший фінансовий інструмент, здатний ефективно розвивати виробництво, активізувати інвестиційний процес у країні.

Список використаних джерел:

1. Щуцька К.В. Проблеми та перспективи розвитку фінансового лізингу в Україні / К.В. Щуцька [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журн.: <http://www.rusnauka.com>
2. Офіційний web-сайт Українського об'єднання лізингодавців. Дослідження ринку лізингу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журн.: <http://www. leasing.org.ua>

УДК 657.6.001.2

Битківська А.В.,
магістрант кафедри обліку і аудиту
Проскуріна Н.М.,
д.е.н., професор
Запорізький національний університет
м. Запоріжжя

АУДИТ ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті обґрунтовано доцільність проведення аудиту дотримання принципу безперервності, досліджено його сутність, особливості організації та проведення.

Ключові слова: безперервність, аудит дотримання принципу безперервності, банкрутство.

На даний момент велика кількість українських підприємств здійснює перехід до застосування міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ). Основою МСФЗ є «Концептуальна основа фінансової звітності», яка була видана РМСБО у вересні 2010 р., і містить виклад концепцій, на яких ґрунтується складання та подання фінансових звітів.

Концептуальна основа передбачає, що єдиним припущенням є *принцип безперервності*, відповідно до якого фінансові звіти складаються на основі припущення, що суб'єкт господарювання є безперервно діючим і залишатиметься діючим в осяжному майбутньому [1].

Основні рекомендації щодо дій аудитора при визначенні доцільності використання управлінським персоналом припущення про безперервність діяльності підприємства при підготовці фінансових звітів викладено у МСА 570 «Безперервність» (далі – МСА 570). При цьому безперервно діючим вважається підприємство, яке продовжуватиме свою діяльність в передбачуваному майбутньому і не має наміру ліквідуватися чи припинити діяльність або не має реальної альтернативи таким заходам [2].

Керуючись положеннями МСА 570, під час аудиту фінансової звітності, аудитори зобов'язані здійснювати перевірку припущення

про безперервність діяльності підприємств.

При виконанні аудиту дотримання принципу безперервності необхідно не лише точно визначити цілі такої перевірки, але й окреслити засоби їх досягнення. На основі МСА 570 нами визначено три основні цілі та засоби їх досягнення (рис. 1).

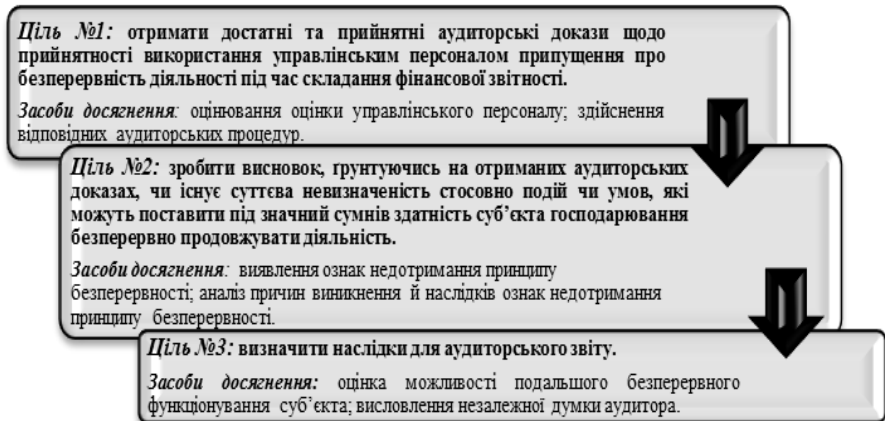

Рис. 1 Цілі аудиту дотримання принципу безперервності та засоби їх досягнення [систематизовано автором за джерелом 2]

Під час проведення аудиту дотримання принципу безперервності відповідно до МСА 570 на аудитора покладаються відповідні обов'язки, основними з яких є:

- 1) визначення існування подій або умов, які можуть поставити під значний сумнів здатність суб'єкта господарювання безперервно продовжувати діяльність;
- 2) перевірка виконання управлінським персоналом попередньої оцінки здатності суб'єкта господарювання безперервно продовжувати діяльність та її оцінювання;
- 3) перегляд оцінки аудиторського ризику та зміна подальших запланованих аудиторських процедур, якщо під час аудиту отримано додаткові аудиторські докази, які впливають на оцінку ризику;
- 4) отримання достатніх та прийнятних аудиторських доказів, щоб визначити, чи існує суттєва невизначеність, за допомогою виконання додаткових аудиторських процедур, якщо ідентифіковано

події або умови, які можуть поставити під значний сумнів здатність суб'єкта господарювання безперервно продовжувати діяльність;

5) формування на основі отриманих аудиторських доказів висновку, чи існує за судженням аудитора суттєва невизначеність, що стосується подій або умов, які окремо або в сукупності можуть поставити під значний сумнів здатність суб'єкта господарювання безперервно продовжувати діяльність.

При цьому необхідно звернути увагу на те, що аудитор не несе відповідальності за:

– невиконання управлінським персоналом оцінки здатності суб'єкта господарювання безперервно продовжувати діяльність;

– виконання будь-яких інших аудиторських процедур (крім запиту до управлінського персоналу) для ідентифікації подій або умов, які можуть поставити під значний сумнів здатність суб'єкта безперервно продовжувати діяльність після періоду, охопленого оцінкою управлінського персоналу, який дорівнює принаймні 12 міс. від дати фінансової звітності.

За результатами дослідження праць науковців Белоусової І.М. [3], Проскуріної Н.М. [4], Шерстюк О.Л. [5] та положень МСА 570 [2] при аудиті дотримання принципу безперервності *пропонуємо використовувати 3 групи процедур: аналітичні процедури, процедури зіставлення та опитування* (рис. 2).

Важливою складовою аудиторських процедур при аудиті дотримання принципу безперервності є аналітичні процедури.

Під аналітичними процедурами ми розуміємо оцінку фінансової інформації, здійснену на основі ймовірних взаємозв'язків між фінансовими та не фінансовими даними, що охоплюють необхідне вивчення ідентифікованих відхилень або взаємозв'язків, які не узгоджуються з іншою відповідною інформацією чи значно відрізняються від очікуваних величин [2].

При виконанні аналітичних процедур можуть використовуватись різні методи: від звичайних порівнянь до комплексного аналізу. А рішення щодо того, які процедури застосовувати під час аудиту базується на професійному судженні аудитора і залежить від їх ефективності та дієвості [2].

Виходячи з цього, ми дійшли до висновку, що при проведенні аудиту дотримання принципу безперервності, крім процедур

згрупованих на рисунку 2, доречно використовувати процедуру діагностики безперервності діяльності.

Рис. 2 Аудиторські процедури аудиту дотримання принципу безперервності [систематизовано автором за джерелами 2, 3, 4, 5]

Використання діагностики безперервності діяльності як аналітичної процедури з метою формування загальної думки про дотримання припущення про безперервність підприємством було вперше досліджено та обґрунтовано Белоусовою І.М. [3]. Підтримуючи її думку, *ми пропонуємо в межах аудиту дотримання принципу безперервності здійснювати процедуру діагностики безперервності діяльності суб'єкта господарювання.*

Відповідно до МСА 230 результати виконання процедур аудиту мають бути документально оформлені. Тому на даний момент актуальною проблемою залишається розробка документального оформлення процедур аудиту дотримання принципу безперервності. Вимагає нагальної уваги і питання впливу результатів аудиту

дотримання принципу безперервності на зміст аудиторського висновку.

Крім того, існує нагальна потреба в методичному забезпеченні аудиту дотримання принципу безперервності, оскільки наявні зараз методичні підходи та рекомендації до проведення аудитором перевірки доцільності використання управлінським персоналом припущення про безперервність діяльності не відображають всіх аспектів такої перевірки, тому потребують подальшого дослідження та удосконалення.

Таким чином, в сучасних умовах невизначеності та ризику необхідність здійснення аудиту дотримання принципу безперервності дійсно є очевидною, а його розвиток є перспективним та актуальним для аудиторської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Концептуальна основа фінансової звітності від 01.09.2010. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Частина 1. – Київ: Міжнародна Федерація Бухгалтерів, Аудиторська Палата України, 2010. – 852 с.
3. Белоусова І.М. Аудиторська діагностика безперервності діяльності підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит" / І.М. Белоусова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua>
4. Прокуріна Н.М. Процедурне забезпечення аудиту: Теорія та практика: монографія / Н.М. Прокуріна. К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2011. – 739 с.
5. Шерстюк О.Л. Аналітичні аспекти аудиторської оцінки безперервності діяльності підприємств / О.Л. Шерстюк // Вісник ЖДТУ. – 2010. – №3 (53). – С. 272-274.

УДК 657.6

Бляхарчук М.О.,
здобувач кафедри обліку та аудиту
Луцький національний технічний університет
м. Луцьк

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТ АУДИТОРСЬКОЇ ПЕРЕВІРКИ

У статті досліджено питання виокремлення облікової політики як об'єкта аудиту та визначено необхідність аудиту облікової політики в зв'язку з її суттєвістю для аудиторської перевірки.

Ключові слова: облікова політика, аудит, об'єкт аудиту, суттєва інформація для аудиту.

Аудиторська діяльність в Україні визначена Законом України «Про аудиторську діяльність», згідно з яким аудит - перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів [1]. Тобто для аудиту важливо не оминати суттєві аспекти даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності.

Той же Закон України «Про аудиторську діяльність» говорить, що суттєвою є інформація, якщо її пропуск або неправильне відображення може вплинути на економічні рішення користувачів, прийняті на основі фінансових звітів. Доцільно визначити чи є облікова політика підприємства суттєвою інформацією для аудиту та чи є взагалі облікова політика об'єктом аудиту.

Серед вітчизняних фахівців, які досліджували питання облікової політики, В. Гаврилюк, В. Жук, М. Михайлов, Н. Боярко, О. Бірюк, О. Подолянчук, Т. Кучеренко, І. Чалий, Л. Пантелейчук та ін. Проблеми облікової політики досліджувались і у працях зарубіжних вчених – Б.Нідлз, Р.Ентоні, Дж.Ріс, Ван Бред та ін.

Питанням організації і методики аудиту присвячено багато досліджень провідних вчених України, зокрема, Білухи М. Т., Валуєва

Б. І., Голова С. Ф., Завгороднього С. Я., Зубілевича С. Я., Кужельного М. В., Кузьмінського А. М., Редька О. Ю., Рудницького, В. С. Савченка В. Я., Сопка В. В., Усача Б. Ф. та інших. Значний внесок у розвиток теоретичних, методичних і прикладних питань аудиту здійснили зарубіжні науковці Р. Адамс, Е.А. Аренс, Ф. Дефліз, Г. Дженнік, Дж. Лоббек, Дж. Робертсон.

Незважаючи на значний інтерес до облікової політики загалом, та до облікової політики як об'єкта аудиту в науковій літературі аудит облікової політики знайшов відображення в роботах небагатьох науковців. Серед них можна виділити Бондаренко Н.О., Т.Є. Качанову, А.Ж. Пшеничну, Є.І. Ширкіна, М.Т. Щирбу, С.Р. Яцишина.

Окремої уваги потребує думка Барановської Т.В., яка зазначає що як явище облікова політика та Положення про облікову політику, як її носій, не є показниками фінансової звітності, необхідно відмовитися від використання терміну “аудит облікової політики” [2, с.14].

Метою статті є дослідження значення облікової політики для аудиту підприємства та виокремлення облікової політики як об'єкта аудиту.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», передбачає, що на основі даних бухгалтерського обліку підприємства зобов'язані складати фінансову звітність, а облікова політика - сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності [3].

Ці принципи, методи та процедури стосуються збору, обробки та відображення даних бухгалтерського обліку. Відповідно можна побудувати схему щодо виокремлення облікової політики як об'єкта аудиторської перевірки на рис.1.

Роль облікової політики для аудиту двояка. По-перше облікова політика є джерелом інформації для аудиту, по-друге облікова політика сама є об'єктом аудиту.

Г. Давидов та Н. Шалімова вважають, що від аудитора вимагається розуміння вибору і застосування облікової політики суб'єкта господарювання, визначення, чи є ця політика відповідною для його бізнесу, чи відповідає вона застосованій концептуальній

основі фінансової звітності та обліковій політиці, які застосовуються у відповідній галузі [4, с. 138].

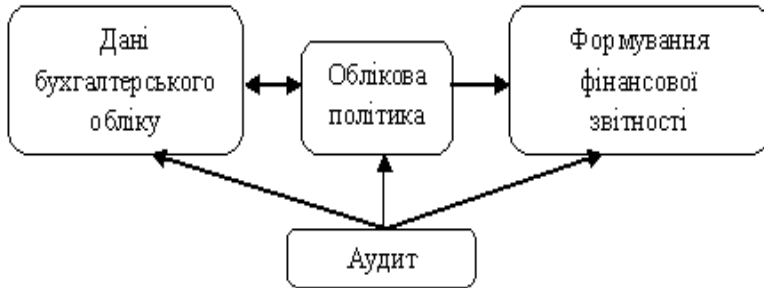

Рис. 1. Облікова політика підприємства як об'єкт аудиторської перевірки

Згідно Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства від 27 червня 2013 р., облікова політика підприємства наводиться у примітках до річної фінансової звітності [5]. Оскільки, головною метою аудиту є визначення достовірності фінансової звітності, то облікова політика як складова фінансової звітності є об'єктом аудиторської перевірки.

Окрім того, зважаючи на складність процесу формування облікової політики аудиторські фірми можуть надавати наступні послуги:

- розробка облікової політики;
- доопрацювання облікової політики та виправлення виявлених помилок;
- перевірка відповідності обраної політики умовам функціонування підприємства та інтересам власників;
- перевірка реалізації облікової політики на підприємстві.

Проте, за вказаними послугами підприємству вигідніше звернутися до бухгалтерських, консалтингових чи інших подібних фірм, яким не потрібен сертифікат аудитора і чий послуги, як правило, є дешевшими.

Значимість аудиту облікової політики впливає з ролі облікової політики в господарському житті підприємства. Облікова політика є засобом:

- реалізації концепцій обліку;
- забезпечення методологічного відображення облікової інформації;
- дотримання віх принципів бухгалтерського обліку;
- узгодження фінансового, податкового та управлінського обліку;
- побудови ефективної системи обліку;
- врахування галузевої та організаційної специфіки підприємства тощо.

О. Ширкіна та І. Василевич наголошують, що питання формування облікової політики та її виконання відносяться до значимих областей аудиту, які суттєво впливають на достовірність бухгалтерської звітності. У зв'язку з цим облікова політика підприємства є об'єктом перевірки на всіх етапах аудиту бухгалтерської звітності – від планування до формування висновку [6]. За допомогою аудиту облікової політики можна обрати найбільш ефективну систему ведення обліку, виявити помилки в звітності, визначити шляхи мінімізації ризиків та фінансових витрат підприємства.

Бабаєв Ю.А. вважає, що аудит на підприємстві повинен починатися з всебічного ознайомлення з обліковою політикою [7, с. 254]. Адже, облікова політика дозволяє швидко з'ясувати особливості обліку на підприємстві, скласти точний план перевірки з врахуванням специфіки діяльності та фінансового стану підприємства.

Шидловська М.С. стверджує, що від багатьох елементів облікової політики підприємства залежить в кінцевому підсумку порядок формування об'єктів оподаткування [8, с. 63]. Податковий Кодекс України в багатьох питаннях посилається саме на облікову політику.

Вагомим також є те, що завдяки специфічним прийомам та методам бухгалтерського обліку, які включаються в облікову політику існує можливість варіювання обліковими даними залежно від стратегічних завдань та під дією ряду факторів, які мають властивість

періодично змінюватись. Тому важливим аспектом аудиту облікової політики є її зміна, точніше доцільність зміни облікової політики.

Отже, облікова політика є суттєвою інформацією для аудиту, оскільки наявність якісно сформованої та у відповідному порядку затвердженої облікової політики є свідченням про відповідальне ставлення власників та управлінського персоналу до ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Облікова політика є об'єктом аудиторської перевірки, оскільки є складовою Приміток до фінансової звітності, інструментом обробки даних бухгалтерського обліку та методологічною основою складання фінансової звітності. Окрім того, облікова політика полегшує планування аудиту, мінімізує витрати часу на опитування та анкетування та надає необхідну інформацію про організацію, техніку та методику фінансового, податкового та управлінського обліку.

Список використаних джерел:

1. Закон України « Про аудиторську діяльність» / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, N 23, ст.243
2. Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04 / Т.В. Барановська; Нац. аграр. ун-т. — К., 2005. — 21 с. — укр.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. №996-XIV // Відомості Верховної Ради. — 1999. — № 40. — Ст. 365.
4. Давидов Г., Шалімова Н. Облікова політика підприємства як об'єкт аудиторської перевірки/ Г. Давидов, Н. Шалімова// Вісник ТНЕУ. — 2007. - №3. — С. 132-139.
5. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства затверджено Наказом Міністерства фінансів України 27 червня 2013 р. № 635 [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://buhgalter911.com/Res/Zakoni/MetodRek/metod_uchet_polit.aspx
6. Ширкіна, Е. И. Аудит учетной политики [Текст] / Е. И. Ширкіна, И. П. Василевич // [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://mcd-pkf.com/publication/audit/publ_09.html
7. Бабаев Ю.А. Теория бухгалтерского учета: Учебник для вузов. / Ю.А. Бабаева. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. — 304 с.
8. Шидловская М.С. Финансовый контроль и аудит: Учеб. пособие / М.С. Шидловская. — Мн.: Выш.шк., 2011. — 495 с.

УДК 657

Бондарчук В.В.

ст. гр. ОАМ-20

Замула І.В.

д.е.н., професор

Житомирський державний технологічний університет
м. Житомир

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ВІДХОДІВ

Розглянуто порядок організації управлінського обліку відходів виробництва та запропоновано внутрішню звітність щодо відходів.

Ключові слова: відходи виробництва, управлінський облік, звітність.

На сучасному етапі розвитку економіки виникає необхідність врахування теперішнього стану навколишнього середовища при здійсненні підприємством своєї господарської діяльності. Як відомо, виробництво супроводжується утворенням відходів, які, як правило, негативно впливають на стан екології. Великі обсяги їх утворення і нагромадження загострюють економічні, екологічні та соціальні проблеми і потребують термінових заходів. Так, за даними Державної служби статистики протягом 2012 р. в Україні утворилося 450,7 млн. т відходів, що на 0,7% більше порівняно з 2011 р., у т.ч. від економічної діяльності підприємств та організацій, які отримали дозволи на утворення відходів, – 442,7 млн. т (на 0,1% більше), у домогосподарствах – 8,0 млн. т (на 53,9% більше). Із загального обсягу утворених відходів 449,3 млн. т становили відходи ІV класу небезпеки, 1,0 млн. т – ІІІ класу небезпеки, 357,3 тис. т – ІІ класу небезпеки, 3,2 тис. т – І класу небезпеки.

Зазначена статистика свідчить про необхідність ефективного управління відходами виробництва, інструментом якого є ведення управлінського обліку, який забезпечує вчасне надання інформації про обсяги утворених відходів, сприяє зменшенню їх виникнення, а також допомагає визначити ефективність і результативність використання утворених відходів.

Питаннями обліку відходів займалися такі науковці, як: О.В. Боднар, І.В. Замула, Ю.В. Маковецька, Л.І. Саченок, З.В. Гуцайлук, О. Сайко, М.М. Орфанова та ін.

Бухгалтерський управлінський облік призначений для реєстрації фактів утворення відходів на кожному із етапів їх утворення. Для цього використовуються вісім елементів методу обліку: документування та інвентаризація, оцінка і калькулювання, рахунки та подвійний запис, баланс і звітність. Варто зазначити, що в залежності від того, на якому етапі утворюються відходи, буде залежати і використання того чи іншого методу. Так, наприклад, при документуванні відходів на етапі виробництва продукції і на етапі їх транспортування повинні використовуватися окремі документи, що розробляються у відповідності до галузі, в якій функціонує підприємство та від специфіки його діяльності. На загальнодержавному рівні такі документи відсутні, але існує документ, призначений для статистичного обліку відходів. На жаль, в бухгалтерському обліку його використання є неефективним, оскільки такий документ не відображає ту інформацію, яку повинен надавати облік. Тому необхідно розробляти окремі облікові документи для різних галузей промисловості, що призначалися б для безпосереднього обліку відходів.

Що ж стосується оцінки відходів, то тут також кожне підприємство розробляє свій алгоритм оцінки залежно від того, як в подальшому будуть використовуватися відходи.

Проблемним питанням залишається і відображення утворених відходів на рахунках обліку, оскільки планом рахунків не передбачено спеціального рахунку. Тому і тут підприємство повинне передбачити в обліковій політиці рахунок для обліку відходів і занести його у робочий план рахунків. Це ж саме стосується і звітності, що призначена відображати всі суттєві аспекти діяльності підприємства. Тобто, від того, як підприємство оцінить відходи будуть залежати показники балансу і, як наслідок, валюта балансу. А в залежності від того, яким чином підприємство розпорядиться відходами (повторне використання, утилізація, видалення та ін.) буде залежати фінансовий результат його діяльності.

Особливо важливого значення набуває ведення кількісного обліку. Як зазначає Є.В. Мішенін [3], кількісний облік усіх надходжень забруднювачів у навколишнє середовище в натуральних одиницях використовується для:

- полегшення порівняння й узгодження з нормативними вимогами;
- зменшення обсягу викидів у навколишнє середовище і зниження

рівня екологічної небезпеки;

- підведення балансу обсягів спожитої сировини і виробленої продукції;

- аналізу кризових ситуацій, оскільки забруднюючі речовини, які надходять у навколишнє середовище, змушують підприємства витратити кошти на організацію контролю та зниження їхнього обсягу. Отже, підприємства повинні управляти поточними витратами й ефективно планувати нові інвестиції на охорону навколишнього середовища.

Варто зазначити, мова йдеться саме про бухгалтерський управлінський облік, а не про фінансовий, в якому інформації стосовно відходів як окремого об'єкту немає. Важливим моментом в цьому відігріє процес створення та якісної організації системи обліку. З цього приводу О.В. Боднар [1, с. 20] зазначає, що для якісної організації системи управлінського обліку необхідно дотримуватися окремих положень (рис. 1).

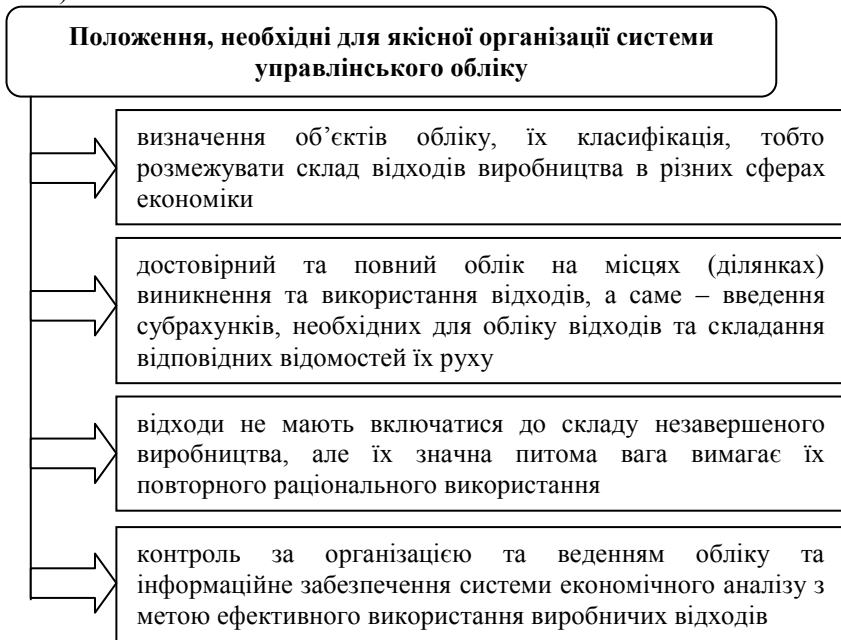

Рис. 1. Положення, необхідні для якісної організації системи управлінського обліку

Джерело: розроблено на основі [1, с. 20]

Також необхідно вчасно та оперативно здійснювати оцінку відходів, оскільки вони виникають на кожному переділі виробництва, і, як наслідок, їх обсяги щоразу збільшуються. Але при цьому необхідно пам'ятати, що відходи не можуть включатися до незавершеного виробництва, оскільки вони включають в себе додаткові витрати на обробку і тому їх вартість буде змінюватися. Тому система управлінського обліку повинна виконувати наступні завдання (рис. 2).

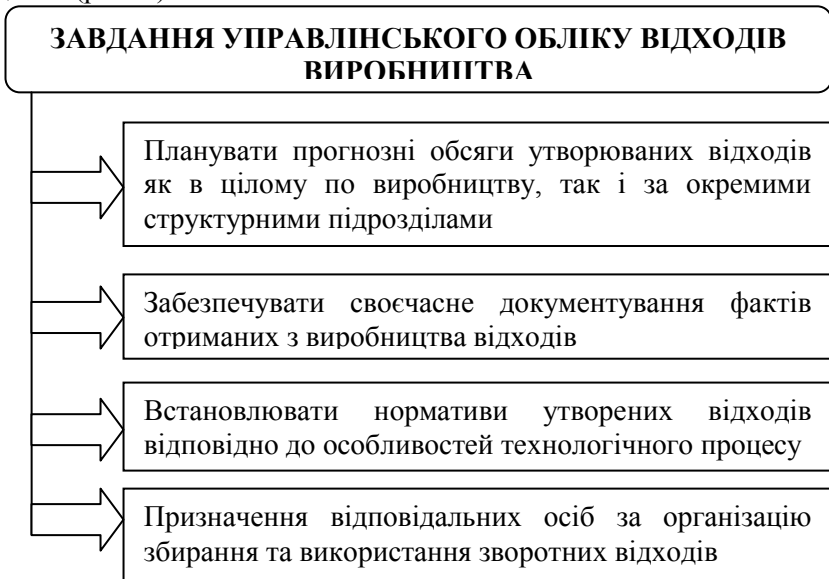

Рис. 2. Завдання управлінського обліку відходів виробництва
Джерело: власна розробка автора

Окрім завдань, зазначених на рис. 2, ведення управлінського обліку потребує визначення його об'єктів, зокрема відходів, і контролювати такі об'єкти в процесі отримання, зберігання, розподілу і переробки. Раціонально організований виробничий процес дає можливість максимально ефективно використовувати не тільки основну сировину, але й відходи, які з неї утворюються, сприяючи здійсненню діяльності, направлену на ресурсозбереження.

При організації обліку відходів важливе місце займає питання оцінювання відходів. Складність полягає в тому, що відходи утворюються паралельно з виробництвом готової продукції та виникненням незавершеного виробництва. При оцінці відходів необхідно керуватися П(С)БО 9 “Запаси”, П(С)БО 16 “Витрати”, а також враховувати галузь економіки, в якій функціонує підприємство і специфіку його діяльності.

Окрім цього, власник повинен забезпечити документальне оформлення утворених відходів з метою їх контролю. Це є однією з умов їх подальшого ефективного використання.

З приводу оприбуткування відходів з виробництва Л.І. Саченко [5, с. 217] зазначає: “повнота оприбуткування справляє безпосередній вплив на зниження витрат, пов’язаних з виробництвом основної продукції”.

На думку З.В. Гуцайлюка [2, с. 10-11], необхідно максимально узгодити процес документування фактів виникнення відходів з особливостями технології та технічною документацією, що використовується. Реалізація принципу обов’язковості оприбуткування відходів насамперед передбачає розробку окремого облікового документа, який необхідно розробляти із врахуванням специфіки тої чи іншої промисловості. Причому відповідну інформацію необхідно зафіксувати в розрізі, який дає змогу в подальшому формувати дані про загальну величину відходів за видами продукції, а в разі потреби також за місцями їх виникнення. Але є деякі відмінності у послідовності документування відходів на деяких виробництвах. Так, на одних – отримання відходів спочатку документується прийнятно-здавальними накладними, а після цього їх кількість заноситься до первинної технологічної документації. На інших – існує зворотний порядок. Крім того, є виробництва, де величина відходів, які отримують, визначається лише розрахунковим способом, а оприбутковуються вони тільки при транспортуванні до місць зберігання або до споживачів.

На підставі документів бухгалтерія формувала б інформацію про величину та вартість відходів за їх видами, видами продукції або матеріалами, з яких вони одержані, місцями виникнення та й взагалі – про їх рух. Щодо останнього, то очевидно, що для цього потрібний додатковий реєстр для їх аналітичного обліку. Суттєвим моментом

при накопиченні інформації про рух і використання відходів є періодичність та користувачі такої інформації. Це зумовлює облік відходів за кожним видом, що сприятиме складанню балансу про їх утворення і використання. Облік відходів потребує подальшого вдосконалення, а саме необхідності застосування накопичувальних документів – лімітно-забірних відомостей (листів) замість разових. Система лімітування відпуску, як метод попереднього контролю виправдує себе практично на всіх підприємствах [4, с. 23-24].

Відсутність бухгалтерської звітності стосовно природоохоронну діяльність, в т. ч. і про відходи, є також одним із найважливіших проблемних питань, що створюють ризики не тільки для власників підприємств, але й для інвесторів, які, вкладаючи кошти у те чи інше виробництво, можуть понести значні втрати у вигляді штрафів або витрат з ліквідації наслідків екологічного забруднення довкілля.

На даний час згідно чинного законодавства України екологічна звітність з природоохоронної діяльності складається із наступних форм:

1. Форма 2-ТП (повітря) – містить інформацію щодо обліку стаціонарних джерел забруднення і виконання заходів щодо охорони атмосферного повітря;

2. Форма 2-ТП (водгосп) – відображає джерело надходження і використання водних ресурсів, а також скиди у водні басейни за складом шкідливих речовин;

3. Форма 1 (токсичні відходи) – Відображає дані про спрямування на поховання токсичних відходів за рік і тих, що знаходяться в місцях поховання.

Зазначені форми звітності заповнюються Відділом охорони природи на підприємстві. Також, фінансовий відділ повинен щорічно складати “Звіт про екологічні платежі, про оплату за природні ресурси і поточні витрати на охорону природи”, який містить інформацію про витрати на охорону, раціональне використання, збереження і ліквідацію відходів виробництва.

Аналіз існуючої звітності про природоохоронну діяльність свідчить, що вона має ряд недоліків, зокрема:

1. У даний час у бухгалтерському обліку не знаходять свого відображення відходи, вони ніби розчиняються в собівартості продукції. Їхній облік ведеться в основному позасистемно, у зв'язку з

відсутністю в Плані рахунків бухгалтерського обліку окремого рахунку, а також окремої калькуляційної статті. Усі відходи враховуються у загальновиробничих або загальногосподарських витратах.

2. Зростаючий інтерес усіх суб'єктів господарювання до економічно обґрунтованої інформації про діяльність підприємств з відходами вимагає, щоб дана інформація стала доступною для більш широкого кола зацікавлених у ній осіб. Тільки на основі аналізу фінансової звітності у сполученні з екологічною звітністю можна зробити висновки про фактичний стан справ на підприємстві. Однак існуюча система звітності не дає такої можливості, тому що її споживачами є статистичне управління, управління екології, міністерства та відомства. Крім цього, вона не підлягає публікації, а отже, інформація, представлена в цій звітності, доступна обмеженому колу осіб.

3. Дані, зазначені у звітах, розрізнені і не пов'язані між собою, що ускладнює проведення аналізу фінансового й екологічного стану підприємства при ухваленні управлінських рішень.

Для того, щоб усунути недоліки, які притаманні екологічній звітності, у т. ч. і звітності з відходів, пропонуємо на рівні кожного підприємства складати екологічний баланс, який схематично відображав би основні потоки сировини, продукції, з одного боку, і з іншого – обсяги відходів у кількісному і вартісному вираженні.

Застосування екологічного балансу на підприємствах, що працюють у різних галузях, дозволяв би знаходити причини неефективного управління ресурсами, прогнозувати майбутній розвиток і приймати екологічно обґрунтовані управлінські рішення. Форма звіту про результати екологічної діяльності підприємства подана у табл. 1.

Таблиця 1

Звіт про результати екологічної діяльності підприємства

Статті	Попередній період		Звітний період	
	Кіл-сть	Сума, грн.	Кіл-сть	Сума, грн.
<i>1. Забруднювачі</i>				
1.1. Повітря				

Продовження табл. 1

1.2. Води				
1.3. Відходи:				
промислові				
токсичні				
небезпечні				
ВСЬОГО				
<i>2. Витрати на екологію</i>				
Екологічний податок				
Інші платежі				
Штрафи, пені				
Непередбачені витрати				
ВСЬОГО				

Джерело: власна розробка автора

Значений звіт повинен заповнюватися екологом (ліва частина) та бухгалтером (права частина звіту) на підставі внутрішньої управлінської документації. Основним користувачем такого звіту буде Міністерство охорони навколишнього середовища, Міністерство доходів та зборів, а також інші зацікавлені в наведеній інформації органи державної влади.

На підставі звіту про результати екологічної діяльності можна буде приймати рішення стосовно обсягів забруднення навколишнього середовища, а також суми витрат, понесених при здійсненні підприємством екологічної діяльності.

Таким чином, розглянута система бухгалтерського управлінського обліку, яка стосується діяльності підприємства, що має справу з відходами, їх облік і відображення у звітності надають широкі можливості використання інформації не тільки самими підприємствами, але й зовнішніми її користувачами. Така система обліку є сполучною ланкою між екологічним управлінням і традиційними процедурами ухвалення управлінських рішень відносно відходів.

Список використаних джерел:

1. Боднар О.В. Внутрішній контроль відходів виробництва / О.В. Боднар // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2012. – №1 (59). – С. 20-21.

2. Гуцайлюк З.В. Облік виробничих відходів: проблеми методики ті організації / З.В. Гуцайлюк // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 3. – С. 9-12.

3. Мішенін Є.В. Конспект лекцій дисципліни “Теорія еколого-економічного аналізу” / Є.В. Мішенін, Н.В. Мішеніна, І.М. Сотник // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/2405/1/k400432.pdf>

4. Сайко О. Економічна сутність і організація обліку зворотних відходів (на прикладі підприємств молочної промисловості) / О. Сайко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – № 7. – С. 19-24.

5. Саченок Л.І. Удосконалення обліку відходів сировини при виробництві продукції / Л.І. Саченок, Ю.А. Кульков, О.Л. Зелінська // Вісник СевНТУ: зб. наук. пр. Вип. 130/2012. Серія: Економіка і фінанси. – Севастополь, 2012. – С. 216-219.

УДК 657

Дюкина Р.М.,
студентка 4 курса

Пащенко Т.В.,

к.э.н., доцент

Пермский государственный национальный
исследовательский университет
г. Пермь

ОРГАНИЗАЦИЯ ВНУТРЕННЕГО КОНТРОЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ И УЧЕТА ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ

В статье исследованы основные аспекты сущности и роли внутреннего контроля. Автор определяет понятие и задачи внутреннего контроля финансовых результатов и мероприятия по его проведению.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, внутренний контроль, контрольные процедуры.

До января 2013 г. проблемами организации и осуществления внутреннего контроля, как правило, были охвачены крупные предприятия, деятельность которых регулировалась специальными нормативными актами и соответствующими контролирующими органами.

С вступлением в силу закона №402-ФЗ «О бухгалтерском учете» организация системы внутреннего контроля стало неременным условием для тех, кто ведет бухгалтерский учет.

В соответствии со ст. 19 закона №402-ФЗ экономический

субъект обязан организовать и осуществлять внутренний контроль совершаемых фактов хозяйственной жизни. При этом экономический субъект, бухгалтерская (финансовая) отчетность которого подлежит обязательному аудиту, обязан организовать и осуществлять внутренний контроль ведения бухгалтерского учета и составления бухгалтерской (финансовой) отчетности.

При этом под внутренним контролем понимается процесс, направленный на получение достаточной уверенности в том, что экономический субъект обеспечивает:

- а) эффективность и результативность своей деятельности, в том числе достижение финансовых и операционных показателей, сохранность активов;
- б) достоверность и своевременность бухгалтерской и иной отчетности;
- в) соблюдение применимого законодательства, в том числе при совершении фактов хозяйственной жизни и ведении бухгалтерского учета.

В этой связи внутренний контроль включает в себя следующие блоки:

Рис. Блоки внутреннего контроля

Так к контролю за совершаемыми фактами хозяйственной жизни может относиться следующее:

- утверждение положения по внутреннему контролю;
- установление ответственных лиц;
- утверждение должностных инструкций;

- утверждение порядка документооборота;
- юридическое оформление факта хозяйственной жизни: разработка и утверждение типовых договоров и документов.

Контроль ведения бухгалтерского учета предполагает:

- соответствие утвержденной учетной политике организации
- ведение бухгалтерского учета в соответствии с ФЗ №402-ФЗ, положениями по бухгалтерскому учету, методическими рекомендациями Минфина РФ и др.

- утверждение положения по внутреннему контролю
- разработанная методика ведения бухгалтерского учета предприятия

Контроль правильности составления бухгалтерской отчетности включает в себя следующее:

- утверждение положения по внутреннему контролю;
- составление бухгалтерской отчетности в соответствии с ФЗ №402-ФЗ, положениями по бухгалтерскому учету;
- составление бухгалтерской отчетности в соответствии с внутренними положениями по бухгалтерскому учету

При этом каждый блок внутреннего контроля включает в себя следующие неотъемлемые элементы:

- 1) контрольная среда
- 2) оценка рисков
- 3) процедуры внутреннего контроля

Под контрольной средой понимается совокупность принципов и стандартов, определяющих общее понимание внутреннего контроля и требования к нему на уровне организации.

Оценка рисков представляет собой выявление рисков, которые могут повлиять на достоверность бухгалтерской отчетности, определение вероятности их наступления с учетом соответствующих последствий.

При оценке рисков организация рассматривает вероятность искажения учетных и отчетных данных исходя из следующих допущений, которые также формируются применительно к финансовым результатам:

Таблица 1

Виды допущений, возникающих при учете и формировании
 финансовых результатов

Вид допущения	Пример
возникновение и существование	<ul style="list-style-type: none"> • в бухгалтерском учете отражены доходы по обычным видам деятельности, прочим видам деятельности, имевшие место в отчетном периоде; • все записи в бухгалтерских регистрах отражены на основании оправдательных документов, которые оформлены в соответствии с законодательством РФ; • операции по формированию финансового результата имели место в отчетном периоде и относятся к деятельности предприятия.
полнота	<ul style="list-style-type: none"> • при определении финансового результата в полном объеме учтены доходы, а также все расходы по реализованной продукции, прочим операциям; • в учете отражены все операции по использованию прибыли; • при подготовке финансовой отчетности соблюдается тождественность аналитического и синтетического учета.
права и обязательства	<ul style="list-style-type: none"> • все доходы и расходы, формирующие финансовый результат, вытекают из условий договорных отношений.
оценка и распределение	<ul style="list-style-type: none"> • при определении финансового результата по обычным видам деятельности доходы и расходы определены в правильной оценке; • применялась правильная оценка доходов и расходов по прочим операциям; • в финансовой отчетности в правильной оценке отражены отложенные налоговые активы и обязательства, постоянные налоговые обязательства, сумма налога на прибыль.
представление и раскрытие	<ul style="list-style-type: none"> • доходы и расходы, связанные с реализацией продукции, прочих активов, правильно классифицированы при формировании отчета о финансовых результатах.

Что касается процедур внутреннего контроля, то это действия, направленные на минимизацию рисков. Так организация может применять следующие процедуры:

Виды процедур внутреннего контроля

Наименование процедуры	Пример
документальное оформление	осуществление записей в регистрах бухгалтерского учета на основе первичных учетных документов.
подтверждение соответствия между объектами или их соответствия установленным требованиям	проверка оформления первичных учетных документов на соответствие установленным требованиям при принятии их к бухгалтерскому учету.
санкционирование (авторизация) сделок и операций	утверждение акта выполненных работ, услуг руководителем
сверка данных	соответствие данных аналитического учета оборотам и остаткам синтетического учета
разграничение полномочий и ротация обязанностей	возложение полномочий по составлению первичных документов, авторизации операций и отражению их результатов на разных лиц
процедуры контроля фактического наличия и состояния объектов	Инвентаризация
надзор, обеспечивающий оценку достижения поставленных целей или показателей	правильность осуществления операций, соблюдения установленных сроков составления бухгалтерской отчетности
процедуры, связанные с компьютерной обработкой информации и информационными системами	проверка правильности оформления реквизитов документов, контроль введенных сумм, автоматическая сверка данных.

В этой связи блоки внутреннего контроля относительно финансовых результатов можно представить следующим образом:

Таблиця 3

Блоки внутреннего контроля формирования и учета финансовых результатов.		Элементы внутреннего контроля	
Блок внутреннего контроля	Контрольная среда	Оценка рисков	Процедуры внутреннего контроля
Контроль за совершаемыми фактами	<ul style="list-style-type: none"> утверждение положений по внутреннему контролю, включающее в себя обработку и контроль соответствующих документов и т.д. разработка и утверждение типовых договоров купли-продажи, акта выполненных работ, накладных на отгрузку готовой продукции. 	<ul style="list-style-type: none"> Риск несоответствия документов установленным требованиям. отсутствие соответствующих реквизитов в договоре купли-продажи, накладной на отпуск готовой продукции неправильное использование форм первичных документов при реализации готовой продукции, выполнении работ, оказании услуг. Риск возникновения ошибок. 	<ul style="list-style-type: none"> Санционирование (авторизация) сделок Подтверждение соответствия документов установленным требованиям при принятии к бухгалтерскому учету Автоматическая проверка правильности заполнения реквизитов
	<ul style="list-style-type: none"> утверждение положений по внутреннему контролю, включающее в себя порядок контроля учета финансовых результатов и т.д. присвоения выручки от реализации методом начисления или кассовым методом в соответствии с утвержденной учетной политикой организации ведение бухгалтерского учета в соответствии с ФЗ №402-ФЗ, положениями по бухгалтерскому учету 9/99 «Доходы организаций», 10/99 «Расходы организаций» 	<ul style="list-style-type: none"> возникновение арифметической ошибки при расчете величин финансового результата, расчета величин дивидендов; неправильная классификация доходов с последующим отнесением доходов в состав прочих доходов и наоборот, что в конечном итоге приводит к искажению данных. неправильная классификация расходов с последующим отнесением величин расходов в состав прочих расходов и наоборот, 	<ul style="list-style-type: none"> Инвентаризация готовой продукции, расчетов с покупателями. осуществление записей в журналах-ордерах по счетам 90, 91 на основе первичных учетных документов Сверка данных аналитического учета с оборотами и остатками синтетического учета Проверка правильности ведения аналитического и синтетического учета по счетам 90, 91 согласно рабочему Плану счетов Проверка правильности записей, произведенных в Главной
Контроль ведения бухгалтерского учета			

<p>Контроль правильности составления бухгалтерской отчетности</p>	<p>■ утверждение положений по внутреннему контролю, включающее в себя контроль за порядком отражения финансовых результатов в бухгалтерской отчетности</p> <p>■ составление бухгалтерской отчетности в соответствии с ФЗ №402-ФЗ, ПБУ 4/99 «Бухгалтерская отчетность организации»;</p>	<p>что в конечном итоге приводит к искажению данных.</p> <ul style="list-style-type: none"> - признание величин выручки при поступлении денежных средств при использовании метода начисления; - неправильное отнесение доходов и расходов к тому или иному периоду - распределения сумм прибыли не в соответствии с положенными учредительных документов, решений собраний учредителей (собственников) 	<p>книге, осуществляется подсчетом сумм оборотов и сальдо по счету 99.</p>
		<ul style="list-style-type: none"> ■ Риск возникновения ошибок: - неверное отнесение счетов на соответствующую статью - неправильное проведение реформации баланса; - арифметическая ошибка при расчете величин прибыли до налогообложения, чистой прибыли - несоответствие данным учетных регистров 	<ul style="list-style-type: none"> ■ проверка реформации годового баланса; ■ проверка правильность осуществления записей по строкам отчета о финансовых результатах ■ проверка правильности формирования чистой прибыли (убытка) ■ соответствующие показатели бухгалтерской отчетности на начало и конец отчетного периода ■ соответствуют учетным данным регистров сальдебного и аналитического учета ■ нераспределенной прибыли (убытка). ■ надзор за соблюдением установленных сроков составления бухгалтерской отчетности

Таким образом, поскольку финансовые результаты оказывают существенное влияние на финансовое состояние, платежеспособность и рентабельность экономического субъекта, то эффективный внутренний контроль финансовых результатов организаций, который требует тщательной его организации, разработки и использовании специальных положений и стандартов по осуществлению самого факта хозяйственной жизни, ведению бухгалтерского учета и составлению финансовой (бухгалтерской) отчетности, позволяет не только установить достоверность показателей финансовых результатов, но и выявить неиспользованные возможности для повышения результативности деятельности организации.

Список используемых источников:

1. Федеральный закон №402-ФЗ «О бухгалтерском учете».
2. Информация Минфина РФ № ПЗ-11/2013 «Организация и осуществление экономическим субъектом внутреннего контроля совершаемых фактов хозяйственной жизни, ведения бухгалтерского учета и составления бухгалтерской (финансовой) отчетности».
3. <http://buxblog.ru/2013/prakticheskie-sovety-po-organizacii-sistemy-vnutrennego-kontrolya-v-kompanii/>
4. <http://investobserver.info/audit-finansovyx-rezultatov/>

УДК 657

Журавлева З.М.,

магистрант 5 курс

Дебелый Р.В.,

к.э.н., доцент

Ставропольский государственный аграрный университет

г. Ставрополь

**УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ УЧЕТ ЗАТРАТ В СЕЛЬСКОМ
ХОЗЯЙСТВЕ**

В данной статье рассмотрены сущность и особенности затрат в сельском хозяйстве, оказывающие влияние на постановку их управленческого учета.

Ключевые слова: *затраты, управленческий учет, себестоимость, бюджетирование, прибыль.*

В отечественной экономике понятие управленческого учета появилось сравнительно недавно, хотя западе это понятие используется более полувека, объективно отвечая на требования времени. В настоящее время учет на западе традиционно подразделяется на две подсистемы – финансовый и управленческий учет. Такое подразделение обусловлено различием в целях и задачах внешней и внутренней бухгалтерии.

В связи с переходом к рыночной экономике, возрастанием степени самостоятельности организаций многие хозяйствующие субъекты разделили бухгалтерию на финансовую и управленческую. Так, в финансовой бухгалтерии формируется информация о доходах и расходах организации, о дебиторской и кредиторской задолженности, о финансовых инвестициях, состоянии источников финансирования, взаимоотношениях с государством по уплате налогов и т. д. Пользователями информации финансового учета являются, как правило, внешние пользователи: налоговые органы, банки, а также поставщики, покупатели, потенциальные и реальные инвесторы и т. д. Финансовая отчетность не является коммерческой тайной, открыта для широкого круга лиц.

В системе управленческого учета формируется информация о расходах, доходах и результатах деятельности в необходимых для целей управления аспектах. При этом руководство организации самостоятельно решает, в каких разрезах представлять информацию, какова периодичность ее предоставления и адресность.

Информация управленческого учета, как правило, предназначена для менеджмента организации, является коммерческой тайной и носит строго конфиденциальный характер. Вопросы организации управленческого учета не регламентируются законодательством и зависят от желания самой организации.

Центральным звеном в управленческом учете сельскохозяйственных организаций является управленческий учет затрат. Опыт показал, что производство продукции не может носить стихийный характер, особенно в аграрном секторе экономики. На сегодняшний день, когда государство не регламентирует необходимый объем производства сельскохозяйственной продукции, существующие дотации не выступают желаемым инструментом управления аграрным

производством, сельскохозяйственным товаропроизводителям приходится самостоятельно регулировать этот процесс. Вот почему система управленческого учета призвана не только планировать производство и реализацию продукции, но и выступать функцией контроля за отмеченными выше процессами.

Управление хозяйственной деятельностью сельскохозяйственной организации требует соответствующего информационного обеспечения, важнейшей составной частью которого являются данные о затратах. Их учет и анализ в условиях функционирования рыночных отношений являются необходимым условием принятия управленческих решений тактического и стратегического характера. Формирование затрат и отражение их в бухгалтерском учете связано с отраслевыми особенностями хозяйствующих субъектов.

Проблемы совершенствования учета затрат и своевременности принятия управленческих решений, особенно в условиях развития рыночных отношений, постоянно находятся в центре внимания отечественной науки и практики. Сегодня требуется применение новых подходов к получению информации о производственных затратах, калькулированию себестоимости, определению финансовых результатов и принятия на этой основе рациональных управленческих решений, адекватных конкретной экономической ситуации. Поэтому необходимость и логичность комплексного построения системы затрат диктуются не только причинами методического характера, но и прикладными аспектами бухгалтерской деятельности.

Проблемы формирования и учета затрат в специальной экономической литературе всегда занимали видное место как у нас в стране, так и за рубежом. Тем не менее, организация учета в России по мере сближения отечественной учетной практики с международными стандартами финансовой отчетности нуждается в совершенствовании. Новый хозяйственный механизм требует внесения корректив в традиционные подходы к бухгалтерскому учету финансовых результатов и предъявляет новые требования к организации повседневного управления процессом их управления.

Понятие «затраты» многоплановое, поэтому информация о них, отраженная в учете, используется для различных целей.

Во-первых, она необходима для определения себестоимости продукции (работ, услуг), формирования финансового результата деятельности организации и составления бухгалтерской финансовой отчетности. Такая информация концентрируется в рамках бухгалтерского финансового учета.

Во-вторых, она нужна для планирования анализа и контроля затрат с целью рационального использования ресурсов (материальных, трудовых и финансовых) и принятия оптимальных управленческих решений по ассортименту продукции, ценообразованию, инвестициям. Указанная информация формируется в управленческом учете.

В-третьих, затраты являются объектом пристального внимания работников налоговых органов как один из элементов формирования прибыли для целей налогообложения.

Проведенные исследования позволили судить о том, что традиционные системы управленческого учета затрат не обеспечивают организациям, действующим в изменчивой среде, получение информации, необходимой для эффективного управления и контроля. Управление затратами на современном уровне начинается не тогда, когда организация несет эти затраты и ничего практически изменить нельзя, а тогда, когда производитель планирует понести определенные затраты – в рамках определенной подсистемы управленческого учета – бюджетировании.

В настоящее время бюджетирование затрат является одним из важных элементов управления организацией. Бюджетирование представляет собой процесс составления и принятия бюджетов, последующий контроль за их исполнением. Это одна из составляющих системы финансового управления, предназначенная для оптимального распределения ресурсов хозяйствующего субъекта во времени.

Бюджетирование – это специфический подход к организации управления финансово-хозяйственной деятельностью экономического субъекта. Оно обеспечивает полное участие всех подразделений предприятия в процессах становления комплексных планов на основе своевременной и достоверной информации о состоянии разработки и внедрения бюджетных систем планирования и отчетности.

Каждая организация, занимаясь тем или иным видом деятельности, имея ту или иную отраслевую принадлежность, обладает собственным набором издержек, отличающим ее от другого

предприятия. Однако для принятия оптимальных управленческих и финансовых решений необходимо знать свои затраты и, в первую очередь, разбираться в информации о произведенных расходах. Анализ издержек помогает выяснить их эффективность, установить, не будут ли они чрезмерными, проверить качественные показатели работы, правильно установить цены, регулировать и контролировать расходы, планировать уровень прибыли и рентабельности производства. Как известно, сельскохозяйственное производство имеет ряд особенностей, накладывающих свой отпечаток на процесс формирования затрат.

При составлении бюджетов и управления затратами в аграрной сфере необходимо учитывать специфику деятельности данной отрасли. Так, основным местом концентрации затрат сельскохозяйственных организаций является производственный процесс. В этой связи необходимым моментом является ведение управленческого учета затрат в разрезе центров затрат. Как уже отмечалось ранее, особенностью сельскохозяйственного производства является зависимость его от природных условий, что влечет за собой такой важный момент как незавершенное производство. Следует четко понимать, что в отрасли растениеводства, а в некоторых случаях и животноводства, сельскохозяйственные товаропроизводители формируют затраты, которые относятся к продукции, которую планируют получить в следующем отчетном году (посев озимых зерновых и т. д.). Поэтому довольно значительный удельный вес понесенных затрат формируется как незавершенное производство.

Также особенностью сельскохозяйственного производства является неравномерность формирования затрат при таком же неравномерном выходе продукции, что тоже ранее было отмечено. Следует отметить тот факт, что в отрасли растениеводства затраты формируются практически круглый год, в то время как выход продукции растениеводства наблюдается в основном, в четвертом квартале, т. е. существует временной разрыв между понесенными затратами и выходом продукции.

Характерной чертой сельскохозяйственного производства, в частности, при производстве продукции растениеводства, является скачкообразный характер формирования затрат, на что откладывает свой отпечаток специфика деятельности. Так, в основном, затраты

формируются в пиковые периоды производства, например, в период уборки урожая, когда организация привлекает труд сезонных и временных работников. Также следует отметить, что и на сегодняшний день сельскохозяйственными организациями используется значительное количество ручного труда, что также отражается на процессе формирования затрат.

Основой эффективной деятельности любого субъекта хозяйствования выступает четко налаженная система учета и контроля. Независимо от формы собственности организации необходим бухгалтерский учет как основа, подтверждающая юридическую и финансовую обоснованность действий организации, ее взаимодействия с органами государственного управления и правопорядка и соблюдения установленных норм и правил.

Помимо основных расходов, связанных непосредственно с производством готовой продукции, сельскохозяйственные организации несут так называемые накладные расходы. Накладные расходы – это затраты, которые необходимы на производственной стадии и обусловлены выполнением функции руководства производством, контроля и организации производственного процесса (затраты на оплату труда общепроизводственного, общехозяйственного и административно- управленческого персонала, амортизация и ремонт основных средств общепромышленного назначения и т. д.).

Накладные расходы являются косвенными затратами, т. к. обусловлены производством не одного, а нескольких видов готовой продукции. В силу этого они не могут быть прямо, непосредственно отнесены на конкурентный вид готовой продукции (объект калькуляции), а подлежат распределению.

К расходам на продажу относят расходы, связанные с продажей продукции (работ, услуг), оплачиваемые поставщиком. Расходы на продажу вместе с производственной себестоимостью образуют полную себестоимость проданной продукции.

В состав расходов на продажу включают следующие расходы:

- расходы на тару и упаковку изделий на складах готовой продукции (стоимость услуг своих вспомогательных цехов, занятых изготовлением тары и упаковки, стоимость тары, приобретенной на

стороне, оплата затаривания и упаковки изделий сторонними организациями);

- расходы на транспортировку продукции (расходы на доставку продукции на станцию или пристань отправления, погрузку в вагоны, суда, автомобили и т. п., оплата услуг специализированных транспортно-экспедиционных контор);

- комиссионные сборы и отчисления, уплачиваемые бытовым и посредническим организациям, в соответствии с договорами;

- затраты на рекламу, включающие расходы на объявления в печати и по телевидению, проспекты, каталоги, буклеты, на участие в выставках, ярмарках, стоимость образцов товаров, переданных в соответствии с контрактами, соглашениями и иными документами покупателям или посредническим организациям бесплатно, и другие аналогичные затраты;

- прочие расходы по сбыту (расходы по хранению, подработке, подсортировке и т. п.). Следует отметить, что относительно значимые расходы сельскохозяйственные организации несут в связи с подработкой произведенной готовой продукции.

Итак, только все расходы организации в своей совокупности могут представлять фактическую себестоимость произведенной готовой продукции.

Введение в практику сельскохозяйственных организаций механизма бюджетного контроля в системе управленческого учета позволяет сделать его более оперативным, что положительно скажется на принятии оперативных управленческих решений.

Список используемых источников:

1. Вахрушина, М. А. Бухгалтерский управленческий учет: Учебник для вузов. / М. А. Вахрушина. – М.: ЗАО «Финстатинформ», 2000. – 533 с.
2. Тунин, С. А. Формирование затрат в сельскохозяйственных организациях / С. А. Тунин // Экономические исследования: анализ состояния и перспективы развития: моно-графия / Под общей ред. проф. О. И. Кирикова. – Книга 29. – Москва: Наука: ин-форм; Воронеж: ВГПУ, 2012. – С. 121-135.
3. Хоружий, Л. И. Управленческий учет затрат / Л. И. Хоружий // Аудиторские ведомости. – 2003. - № 4.

УДК 338.001.36

Колмагорова В.В.,
ст. гр.ЭБ10-1

Скарюпина М.Б.,
ст. преподаватель

Кемеровский государственный сельскохозяйственный институт
г. Кемерово

ПОНЯТИЕ «ЭКОНОМИЧЕСКАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ»: ОСНОВНЫЕ ТРАКТОВКИ И ЭКОНОМИЧЕСКИЙ СМЫСЛ

В статье исследованы основные аспекты сущности экономической устойчивости. Автор определяет понятие, проблемы и основные критерии оценки экономической устойчивости.

Ключевые слова: *экономическая устойчивость, оценка уровня экономической устойчивости, финансовые коэффициенты.*

Особенностью функционирования организации в современных условиях является его постоянная зависимость от всех субъектов совокупности общей инфраструктуры. Организация в процессе производственно-хозяйственной деятельности постоянно вступает в прямые и косвенные взаимоотношения с поставщиками сырья (материалов), комплектующих изделий, потребителями продукции и конкурентами. Последние, исходя из цели любой организации, - удержать своего потребителя, стараются укрепить свое положение на рынке, ослабляя тем самым положение других организаций. В таких условиях их деятельность невозможно защитить от нежелательных потрясений. А ведь именно прочное положение организации на рынке является залогом его выживаемости. Поэтому, возникают проблемы защищенности деятельности компаний от отрицательных влияний внешней среды, а также способности быстро устранить разновариантные угрозы или приспособление к существующим условиям, которые не сказываются отрицательно на его деятельности. Решение данных вопросов представляет собой экономическую безопасность организации.

Таким образом, значимость исследования экономической устойчивости объясняется тем, что именно она является базой, на основе которой осуществляется выработка основных направлений финансово-экономической политики организации, и от того, насколько качественно

оно выбрано, зависит эффективность принимаемых управленческих решений.

В настоящее время в современной экономической литературе нет четкого определения понятия «экономическая устойчивость», а также существуют различные мнения о наборе показателей, позволяющих ее определить. Данные обстоятельства обусловили определенный научный интерес к исследованию этой проблемы. В частности, многим аспектам этой проблемы посвящены работы учёных Ю.П. Анисимова, А.С. Булатова, И.А. Бланка, С.Н. Чупрова, Б.Н. Герасимова, М.Н. Рубцовой, И.Н. Омельченко, П.В. Окладского и др.

Впервые термин «экономическая устойчивость» возник в связи с рассмотрением проблемы ограниченности ресурсов, которая стала следствием глобальных энергетических кризисов 1973 и 1979 гг. затем это направление экономической мысли превращается в отдельную дисциплину, которую называют «ecosestate», что в переводе означает экономическую устойчивость государства. Она стала рассматривать вопросы устойчивого экономического развития в основном на уровне страны или региона[5].

Однако в последнее время становится все более очевидным, что устойчивое экономическое развитие и страны, и ее регионов достижимо только при экономической устойчивости таких их структурных элементов, как отрасли, компании и организации. Экономическая устойчивость каждой отдельной организации позволяет в хозяйственной системе страны не только сохранить потенциал, но и обеспечить ее качественный подъем и выход на международные рынки с новыми конкурентоспособными товарами [4].

Исходя из этого существует множество точек зрения различных авторов к интерпретации категории «экономическая устойчивость организации». Некоторые из них представлены в таблице 1.

Таблица 1

Подходы к дефиниции «экономическая устойчивость организации»

Автор	Определение понятия
О.Г. Бодров, В.А. Малыгин, В.Т. Тимирясов [2]	Экономически устойчивыми становятся предприятия, которые в условиях неопределенности, нестабильности рынка в наибольшей степени обеспечивают современную организацию научно-производственной деятельности (определение дано исходя из воспроизводственного подхода)

Продолжение табл. 1

Н.Н. Погостинская, Р.Л. Жамбекова [9]	Деятельность хозяйственной системы будет экономически устойчивой, если система соответствует сформированному результирующему вектору целей, а возможные неблагоприятные ситуации нейтрализуются адекватным откликом системы за счет созданных ею запасов и резервов
И.В. Брянцева [3]	Экономическая устойчивость – такое состояние предприятия, при котором характеризующие его социально-экономические параметры сохраняют исходное равновесие и находятся в заданных границах при воздействии внутренней и внешней среды (определение исходит из системы планирования предприятия и нахождения ее в равновесном, с точки зрения плановых показателей, состоянии)
П.В. Окладский [7]	Экономическая устойчивость – это динамическое соответствие (адекватность) параметров состояния системы (предприятие) состоянию внешней и внутренней среды, обеспечивающему его эффективное функционирование в условиях возмущающих воздействий
В.И. Захарченко [6]	Экономическая устойчивость предприятия – это комплекс свойств организационной, инновационной, логистической, производственной, финансово-кредитной деятельности с учетом их взаимовлияния и взаимодействия
И.Н.Омельченко, Е.В.Борисова [8]	Организационно-экономическую устойчивость - это финансово-экономическая стабильность (устойчивость), а именно способность промышленного предприятия сохранять свою финансовую стабильность при постоянном изменении рыночной конъюнктуры путем совершенствования и целенаправленного развития его производственно-технической и организационной структуры методами логистико-ориентированного управления

Изучив основные составляющие понятия «экономическая устойчивость», мы можем сформулировать собственное понятие

экономической устойчивости.

Таким образом, устойчивость характеризует состояние объекта по отношению к внешним воздействиям. Более устойчивым является такое состояние, которое при равных внешних воздействиях и внутренних сдвигах подвержено меньшим изменениям, отклонениям от прежнего. Условием устойчивости к внешним воздействиям являются внутренние свойства самого объекта. Устойчивость – внешнее проявление внутренней структуры объекта. Для того чтобы повысить его устойчивость к воздействию различных факторов, необходимо, прежде всего, совершенствовать сам объект.

Устойчивость хозяйствующего объекта представляет собой совокупность отдельных, единичных и частных равновесий. Она выше тогда, когда совокупность устойчивых равновесий хозяйствующего объекта превышает количество неустойчивых. Экономическое состояние организации может варьироваться от крайне неустойчивого, при котором оно находится на грани банкротства, до относительно устойчивого.

В случае нарушения устойчивости существенное значение имеет направленность процесса: усиление неустойчивости или ее ослабление. На уровне хозяйствующих субъектов конфликт может быть и источником прогрессивного развития, хотя воспроизводимая на основе спроса и предложения конкурентная среда постоянно нарушает равновесие, подрывает экономическую устойчивость одних, одновременно увеличивая стабильность других субъектов.

В общем виде под состоянием устойчивости экономической системы понимается ее способность после неблагоприятного отклонения за пределы допустимого значения возвратиться в состояние равновесия за счет собственных и заемных ресурсов [1].

Мы считаем, что экономическая устойчивость подразумевает не только сохранение положительного уровня характеризующих ее показателей, но и включает в себя развитие, которое проявляется в экономическом росте, т.е. тенденции положительного изменения совокупных показателей экономического и финансового развития организации за определенный промежуток времени, обычно за год. Для характеристики экономического роста используются как общие, так и частные показатели.

Основными проблемами экономической устойчивости

сельскохозяйственных организаций, сдерживающими их развитие и функционирование в современных условиях, выступают:

- а) высокая степень износа основных фондов и дефицит инвестиционных ресурсов;
- б) повышенная налоговая нагрузка;
- в) высокая энергоемкость энергетических систем, в несколько раз превышающая удельную энергоемкость экономики развитых стран;
- г) отсутствие развитого и стабильного законодательства, адаптированного к условиям и специфике функционирования сельскохозяйственных организаций.

Проблема определения уровня экономической устойчивости еще недостаточно изучена. Основываясь на различных подходах к определению понятия «экономическая устойчивость», авторы предлагают различные методики оценки экономической устойчивости и в первую очередь более подробно останавливаются на финансовой устойчивости.

Следует отметить, что в настоящее время нет однозначного взгляда ученых на методику оценки экономической устойчивости предприятия. Большинство ученых исходит из тождественности понятий экономической устойчивости и финансовой устойчивости поэтому предлагают похожие методики определения экономической устойчивости.

Оценить уровень экономической устойчивости можно при помощи различных методов финансового анализа.

Одним из критериев оценки финансовой устойчивости организации является излишек или недостаток источников средств для формирования запасов (материальных оборотных фондов).

В работах М.И. Баканова, А.Д. Шеремета, В.В. Ковалева и других ученых указывается, что обеспеченность запасов источниками формирования является сущностью финансовой устойчивости, тогда как платежеспособность выступает ее внешним проявлением.

Кульбака Н.А. исходит из утверждения возможности использования методики диагностики банкротства для определения экономической устойчивости предприятия.

При глубоком финансовом кризисе или финансовой катастрофе система экспресс-диагностики должна дополняться системой

фундаментальной диагностики.

В процессе осуществления экономического анализа используется ряд основных методов.

1. Анализ финансовых коэффициентов, характеризующих финансовую устойчивость предприятия. Устойчивость финансового состояния наряду с абсолютными показателями характеризуется системой финансовых коэффициентов:

- Коэффициент автономии (финансовой независимости) – характеризует удельный вес собственных средств в общей сумме активов.

- Коэффициент финансовой задолженности (финансового риска) – оказывает, сколько заемных средств предприятие привлекло на 1 руб. собственных средств вложенных в активы.

- Коэффициент финансовой напряженности – показывает, сколько заемных средств привлечено на 1 руб. собственного капитала.

- Коэффициент маневренности собственного капитала – показывает, какая часть собственного капитала используется для финансирования текущей деятельности, т.е. вложена в оборотные средства, в наиболее маневренную часть активов.

- Коэффициент обеспеченности оборотных активов собственным оборотным капиталом – характеризует долю собственных оборотных средств во всех оборотных средствах предприятия.

- Коэффициент обеспеченности запасов и затрат собственным оборотным капиталом – характеризует величину покрытия запасов и затрат собственным оборотным капиталом.

- Коэффициент реального имущества – показывает долю средств производства в стоимости имущества, уровень производственного потенциала предприятия, обеспеченность производственными средствами производства и др.

2. Комплексный анализ, основанный на использовании эмпирических коэффициентов. Эмпирическая оценка возможности банкротства может быть проведена на основе зарубежного подхода (модель Z – счета Э. Альтмана), модели О.П. Зайцевой и Сайфуллина и др.

3. Факторный анализ, при котором проводится оценка влияния отдельных факторов на финансовое развитие предприятия.

Увеличение объемов деятельности предприятия (выпуска и продаж продукции) зависит от роста его имущества, т.е. активов. Для этого требуются дополнительные финансовые ресурсы. Приток этих ресурсов может быть обеспечен за счет внутренних и внешних источников финансирования. К внутренним источникам относится прежде всего прибыль, направляемая на развитие производства (реинвестированная прибыль) и начисленная амортизация. Они пополняют собственный капитал предприятия. Но он может быть увеличен и извне, путем эмиссии акций. Кроме того, дополнительный приток финансовых ресурсов можно обеспечить благодаря привлечению таких источников, как банковские кредиты, займы, средства кредиторов. В то же время рост заемных средств должен быть ограничен разумным (оптимальным) пределом, так как с увеличением доли заемного капитала ужесточаются условия кредитования, предприятие несет дополнительные расходы, следовательно, увеличивается вероятность банкротства. Устойчивость экономического роста позволяет предположить, что предприятию не грозит банкротство. Неустойчивое развитие предполагает вероятность банкротства. Коэффициент устойчивости экономического роста показывает, какими темпами в среднем увеличивается экономический потенциал предприятия.

Факторный анализ степени устойчивости экономического роста организации проводится методом цепных подстановок на основе формулы (1):

$$K_{yp} = K_1 \times K_2 \times K_3 \times K_4 \times K_5 \times K_6 \times K_7, \quad (1)$$

где K_1 - коэффициент, характеризующий долю реинвестированной прибыли в чистой прибыли;

K_2 – рентабельность реализованной продукции, %;

K_3 – оборачиваемость собственного оборотного капитала, раз;

K_4 – коэффициент обеспеченности оборотных активов собственным оборотным капиталом;

K_5 – коэффициент текущей ликвидности;

K_6 – коэффициент, характеризующий долю краткосрочных обязательств в капитале предприятия;

K_7 – коэффициент финансовой зависимости.

Баланс факторов определяется по формуле (2):

$$\Delta K_{ур} = \Delta K_{урк1} + \Delta K_{урк2} + \Delta K_{урк3} + \Delta K_{урк4} + \Delta K_{урк5} + \Delta K_{урк6} + \Delta K_{урк7}, \quad (2)$$

Факторами, влияющими на устойчивость экономического роста (табл.б), являются, коэффициент, характеризующий долю реинвестированной прибыли в чистой прибыли, рентабельность реализованной продукции, оборачиваемость собственного оборотного капитала, коэффициент обеспеченности оборотных активов собственным оборотным капиталом, коэффициент текущей ликвидности, коэффициент, характеризующий долю краткосрочных обязательств в капитале предприятия, коэффициент финансовой зависимости [10].

Итак подводя итог, можно сделать вывод, что в настоящее время нет однозначного взгляда ученых на методику оценки экономической устойчивости предприятия. Большинство ученых исходит из тождественности понятий экономической устойчивости и финансовой устойчивости. Поэтому предлагают похожие методики определения экономической устойчивости.

Основными принципами, на которых должна базироваться методика оценки экономической устойчивости, являются принцип достоверности, достаточности, полноты охвата, оперативности.

Список используемых источников:

1. Абалкин Л.И. Новая парадигма устойчивого развития России (комплексное исследование проблем устойчивого развития): монография / Л.И. Абалкин, В.В. Аксенов, Ю.П. Алтухов. – М.: Академия, 2009. – 250 с.
2. Бодров О.Г. Экономическая свобода и устойчивость предприятия: учебное пособие / О.Г. Бодров. – Казань: Таглитат, 2008. – 180с.
3. Брянцева И.В. Экономическая устойчивость предприятия: сущность, оценка, управление: учебное пособие / И.В. Брянцева. – Хабаровск: Хабаровский государственный технический университет, 2007. – 150с.
4. Лайберт Т.Б. Экономическая устойчивость: сущность, содержание и факторы: учебное пособие / Т.Б. Лайберт. – Уфа: УГНТУ, 2008. – 230 с.
5. Герасимов Б.Н. Экономическая устойчивость в деятельности предприятия / Б.Н. Герасимов, М.Н. Рубцова // Вестник ОГУ – Омск, 2006. №8. С.108-111.
6. Захарченко В.И. Экономическая устойчивость предприятия в переходной экономике / В.И. Захарченко // Машиностроитель. – 2002. №1. С. 9-11.
7. Окладский П.В. Соотношение понятий экономической несостоятельности и устойчивости предприятий / П.В. Окладский // Лесной журнал. - 2000. - №5-6. - С. 176-180.

8. Омельченко И.Н. Финансово-экономическая стабильность как составная часть организационно-экономической устойчивости предприятий / И.Н. Омельченко, Е.В. Борисова // Вестник машиностроения. - 2007. №4. С.64-67.

9. Погостинская Н.Н. Информационно-аналитическое обеспечение предпринимательской деятельности: учебник / Н.Н.Погостинская, Ю.А. Погостинский, Р.Л. Жамбекова.– Нальчик: Эльбрус – 2008. – 350с.

10. Пчеленок Н.В. Зарубежные и Российские методики прогнозирования банкротства / Н.В. Пчеленок // Управленческий учет. 2005. №5. С.2-18

11. Сафин Ф.К. Сущность и факторы экономической устойчивости (постановка проблемы) / Ф.К. Сафин // Вестник ТИСБИ выпуск № 2, 2000.

УДК 657.37

Комар І.С.,
аспірантка
Чижевська Л.В.,
д.е.н., професор
Національний університет державної податкової служби України
м. Ірпінь

ВІДОБРАЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В роботі досліджується відображення зовнішньоекономічних операцій у фінансовій звітності підприємства. Проводиться аналогія між формами фінансової звітності згідно з Положеннями бухгалтерського обліку та Міжнародними стандартами фінансової звітності. Проведено аналіз останніх публікацій та досліджень щодо надання бухгалтерської інформації користувачам звітності.

Ключові слова: фінансова звітність, зовнішньоекономічні операції.

При веденні господарської діяльності кожне підприємство формує фінансову звітність. Метою складання якої є надання повної та неупередженої інформації про фінансовий стан та діяльність підприємства для потреб внутрішніх та зовнішніх користувачів. Саме завдяки звітності підприємства іноземні контрагенти можуть обирати вітчизняних партнерів для здійснення зовнішньоекономічних відносин. Але існуюча форма фінансової звітності не дає чітких даних іноземним інвесторам, кредиторам, покупцям та постачальникам щодо зовнішньоекономічних операцій на підприємстві, чим ускладнює процес прийняття рішень щодо можливої співпраці. Якісне складання фінансової звітності позитивно впливає не тільки на розвиток

підприємства, а й на розвиток економіки держави в цілому.

Вагомий внесок в вирішення проблем та удосконалення звітності зробили у своїх працях вітчизняні та зарубіжні науковці, серед яких П.С. Безруких, Ф.Ф. Бутинець, Г.А. Велш, М.Я. Дем'яненко, Г.Г. Кірейцев, І.В. Колос, М.В. Кужельний, В.М. Панасюк, В.В. Сопко, Л.В. Чижевська, Дж. Шанк.

Згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність України» метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства.

Фінансова звітність має відобразити наростаючим підсумком майнове та фінансове становище підприємства, установи, результати господарської діяльності за звітний період і ґрунтуватися за даними синтетичного і аналітичного обліку. Особливістю фінансової звітності є відсутність в ній будь-яких планових та нормативних показників.

Як зазначає, Джуринська С.Г., фінансова звітність концентрує у собі усю суттєву інформацію, що стосується діяльності підприємства і, таким чином, надає зацікавленим користувачам можливість приймати оптимальні рішення. Достовірність і неупередженість наведеної у фінансових звітах інформації є обов'язковою умовою її оприлюднення. Інакше, численні зовнішні користувачі будуть введені в оману, що може спричинити суттєві збитки чи навіть банкрутство. Зрозуміло, що в цьому не зацікавлений ніхто, в тому числі держава [1].

Користувачі фінансової звітності можуть бути зовнішніми та внутрішніми, з прямим та непрямим інтересом щодо інформації, яка відображається у звітності.

Таблиця 1

Інформаційні потреби різних груп користувачів

Інформаційні потреби різних груп користувачів	
Внутрішні користувачі	
Власники	збільшення прибутковості діяльності, участь у капіталі підприємства, визначення суми дивідендів
Керівництво підприємства	оцінка якості управління, регулювання діяльності підприємства

Продовження табл. 1

Працівники підприємства	стабільність підприємства, оплата праці, пенсійне та соціальне забезпечення, можливість матеріального стимулювання
Зовнішні користувачі	
<i>З прямим інтересом</i>	
Інвестори (акціонери)	захист прав акціонерів, якість управління, придбання, продаж і володіння цінними паперами та здатність підприємства сплачувати за ними дивіденди
Банки	своєчасне повернення кредитів та отримання відсотків
Постачальники та інші кредитори	здатність підприємства своєчасно оплачувати рахунки та виконувати інші зобов'язання
Покупці, замовники, інші дебітори	стабільність компанії, здатність забезпечувати клієнта необхідними товарами, продукцією, роботами та послугами, фінансова стійкість і як довго можна погашати кредиторську заборгованість
<i>З непрямим інтересом</i>	
Органи державної влади та місцевого самоврядування	своєчасність і повнота сплати податків, визначення національного
Громадськість	вплив діяльності підприємства на добробут суспільства (зайнятість, екологія тощо)

Зовнішні користувачі бухгалтерської інформації отримують можливість за даними звітності:

- Приймання рішення доцільності і умовах ведення справ з тим чи іншим партнером;
- Запобігти надання кредиту недобросовісним клієнтам;
- Оцінити доцільність придбання активів того чи іншого підприємства;
- Правильно побудувати відносини з замовниками;
- Оцінити фінансове положення потенційних партнерів;
- Врахувати можливі ризики підприємництва та інше.

Серед потреб користувачів звітності щодо відображення операцій з

міжнародними розрахунками є: обсяг операцій (грн.); строки сплати (дн.); структура міжнародних розрахунків в розрахунках підприємства; валюта операцій; валютний курс; форма міжнародних розрахунків; ділова репутація партнера; забезпечення (в частині страхування); ефективність від здійснення міжнародних розрахунків (грн.); відповідальність за порушення.

Бабаєв Ю.А., зазначає, що завдання формування зовнішньої фінансової звітності є забезпечення користувачів інформацією для складання прогнозних показників діяльності, оцінки та порівняння можливостей підприємства отримувати позитивні фінансові результати; з метою аналізу здатності адміністрації ефективно використовувати залучені ресурси підприємства з метою досягнення визначених цілей діяльності.

У сучасних умовах звітність є одним з основних джерел інформації не стільки для управлінського персоналу різного рівня управління, скільки для зовнішніх користувачів. Відповідно до цього звітність повинна створювати необхідні умови користувачам інформації для ухвалення ними управлінських рішень, для взаємодії з даною організацією. У свою чергу це досягається адекватністю відображення стану економічних ресурсів організації. При цьому така адекватність має на увазі представлення в звітності активів, зобов'язань перед організацією, доходів, витрат, прибутків, збитків і капіталу організації. Дані якісні характеристики бухгалтерської звітності визначають її зміст.

Сукупність показників звітності є вихідною обліковою інформацією, що дозволяє [2]:

- Встановити стратегію, мету і результати діяльності підприємства, оцінити можливості, які підприємство має і які при цьому для нього відкриваються;

- Приймати своєчасні та обгрунтовані управлінські рішення;

- Координувати дії розрізних структурних підрозділів, спрямовуючи їх зусилля на досягнення поставлених цілей.

Відповідно до Наказу від 07.02.2013р. «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» до складу фінансової звітності включено такі форми:

- 1) баланс (звіту про фінансовий стан);

- 2) звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід);

- 3) звіту про рух грошових коштів;
- 4) звіту про власний капітал;
- 5) приміток до фінансової звітності.

Організація бухгалтерського обліку зовнішньоекономічних операцій пов'язана з тим, що розрахунки за такими видами операцій здійснюються в іноземній валюті. Відповідно до П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» операції в іноземній валюті при первісному визначенні відображаються у валюті звітності – грошовій одиниці України перерахунком сум в іноземній валюті на дату здійснення операції (дата визнання активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів і витрат). Подальший облік зовнішньоекономічних операцій потребує достовірної оцінки активів, зобов'язань, що виникли внаслідок здійснення цих операцій, за допомогою визначення курсових різниць за монетарними і немонетарними статтями. Правила розрахунку курсових різниць встановлено П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів».

Підприємства України, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність відображають її результати окремими показниками у своїй річній фінансовій звітності:

1. В бухгалтерському балансі окремо виділяють засоби (активи), що знаходяться у зовнішньоекономічному обороті, - товари, документи, цінні папери, а також їх джерела (пасиви) – кредити, заборгованість, одержані прибутки тощо.

2. У звіті про фінансові результати окремо відображають виручку від зовнішньоекономічних операцій і відповідні витрати.

3. У примітках до річної фінансового звіту роблять необхідні пояснення щодо наведених показників зовнішньоекономічної діяльності.
[3]

Вивчивши нормативно-правову базу України з питань бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності, можемо зробити висновок, що в даних нормативних документах відсутні будь-які положення та вказівки щодо порядку відображення та розкриття інформації у фінансовій звітності підприємства по операціях з міжнародних розрахунків в системі бухгалтерського обліку.

Розглянемо основний перелік форм звітності не лише України, а й Республіки Білорусь, Російської Федерації, згідно міжнародних стандартів фінансової звітності 1 «Представлення фінансової звітності», Четвертої Директиви ЄС, GAAP (Generally Accepted Principles) –

стандарти бухгалтерського обліку, що астосовуються в США і деяких інших країнах. GAAP або Загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку, як їх ще називають, відрізняються від МСФЗ, тим, що вони детально регулюють порядок обліку тих чи інших практичних ситуацій.

Таблиця 2

Склад річної бухгалтерської звітності різних країн

Україна						
Баланс ф. №1 (Звіт про фінансовий стан)	Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ф. №2	Звіт про рух грошових коштів ф. №3	Примітки до річної фінансової звітності ф. №5	-	-	
Білоруська Республіка						
Бухгалтерський баланс ф. №1	Звіт про прибутки та збитки ф. №2	Звіт про рух грошових коштів ф. №4	Звіт про зміни капіталу ф. №3	Додатки до бухгалтерського балансу ф. №5	Пояснювальна записка до річної звітності	
Російської Федерації						
Бухгалтерський баланс ф. №1	Звіт про прибутки та збитки ф. №2	Звіт про рух грошових коштів ф. №4	Звіт про зміни капіталу ф. №3	Додатки до бухгалтерського балансу ф. №5	Пояснювальна записка до річної звітності	Аудиторський висновок
МСФЗ-1 "Представлення фінансової звітності"						
Бухгалтерський баланс	Звіт про прибутки і збитки	Звіт про рух грошових коштів	Звіт про рух капіталу	-	Опис облікової політики і пояснення до звітності	-

Четвертої Директиви ЄС						
Бухгалтерський баланс	Звіт про прибутки і збитки	Звіт про зміни фінансового положення	Звіт про правління компанії	Примітки до звітів	-	Звіт аудитора
GAAP						
Бухгалтерський баланс	Звіт про доходи та Звіт про нерозподілений прибуток	Звіт про рух готівки	Звіт про акціонерний капітал	-	-	-

Більшість підприємств, які ведуть зовнішньоекономічну діяльність, для того, щоб задовольнити потреби своїх іноземних партнерів складають фінансову звітність як згідно з формами П(С)БО, так і згідно з формами МСФЗ.

Переваги від використання МСФЗ при складанні фінансової звітності в Україні стосуються, як мікроекономічного, так і макроекономічного рівнів економіки. [4]

У якості переваг на мікроекономічному рівні економіки можна виділити:

- зростання ринкової капіталізації;
- вихід на міжнародні ринки капіталу і зниження ціни залученого капіталу;
- можливість більш ефективного використання інформації для прийняття управлінських рішень;

Серед основних переваг на макроекономічному рівні економіки можна виділити наступні:

- надходження іноземних інвестицій в економіку країни;
- більша прозорість звітності вітчизняних компаній, і як наслідок, покращення іміджу бізнесу за кордоном;
- глибша інтеграція економіки країни у світову економічну систему;
- підвищення якості статистичної інформації і можливість її порівняння.

Проаналізувавши МСФЗ ми бачимо, що в них також відсутній окремий стандарт, який би розглядав питання порядку визначення та відображення у звітності зовнішньоекономічних операцій.

Список використаних джерел:

1. Джурина С.Г. Інформаційні та меточні складання і аналіз фінансової звітності підприємства. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org>
2. Коробко О.М. Бухгалтерська фінансова звітність: методологія складання і практика використання. – Автореферат дисертації на здобуття наукового ступення кандидата економічних наук за спеціальністю 08.06.04 – «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». – Національний аграрний університет, Київ, 2003.
3. Губарик О.М. Чепець О.Г. Розвиток експортних операцій та відображення їх в обліку. – [Електронний ресурс]. –
Режим доступу: khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_125/15.pdf
4. Засадний Б.А. Міжнародний досвід застосування МСФЗ: переваги та недоліки для України Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2013 - №8. т. 1.

УДК 657.471.1:658.8

Костюк Я.В.,
студентка
Безверхий К.В.,
к.е.н.

ДВНЗ «Київський національний економічний університет
ім. Вадима Гетьмана»
м. Київ

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ
ВИТРАТАМИ НА ЗБУТ НА ЗЕРНОПЕРЕРОБНИХ
ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ**

У статті висвітлюються питання обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на збут на зернопереробних підприємствах України. Звертається увага на побудову обліку витрат на збут з урахуванням особливостей діяльності зернопереробних підприємств. Проведений загальний огляд сучасного стану та досліджено теоретичні основи аналізу витрат на збут зернопереробних підприємств.

Ключові слова: бухгалтерський облік, витрати на збут, аналіз витрат на збут, собівартість.

Управління витратами на збут набуває особливого значення для прийняття ефективних рішень у діяльності підприємств, оскільки є базисом для налаштування діяльності суб'єкта господарювання. Заздалегідь правильно вибрана збутова програма дає можливість швидко та при мінімальних грошових та часових витратах реалізувати продукцію та забезпечити прибуток підприємствам. Витрати на збут продукції підприємство зобов'язане постійно планувати, вчасно облікувати і аналізувати, належно контролювати, в іншому випадку значна їх частина буде непродуктивною та негативно впливатиме на фінансові результати діяльності підприємства. Потреба в належному регулюванні витрат, пов'язаних зі збутом, особливо на зернопереробних підприємствах, підвищує актуальність дослідження.

Проблеми обліку і аналізу витрат на збут піднімались у працях К.В. Безверхого, Н.В. Гавришко, Н.М. Гудзенко, О.А. Шевчука, А.Ю. Козаченко та інших вітчизняних авторів. Проте, слід зазначити, що їх дослідження спрямовані на вирішення проблем обліку та аналізу витрат на збут, а також тлумачення поняття збуту, тоді як недостатньо розвинутим є питання щодо галузей економіки.

Метою статті є виявлення особливостей обліку та аналізу витрат на збут та визначення основних напрямів зниження собівартості продукції зернопереробних підприємств.

Збут продукції є найважливішою, хоч і завершальною стадією кругообігу капіталу. Без ефективного збуту продукції немає перспектив на закупівлю підприємством запасів, виробництво, вкладання інвестицій. Наразі практика дозволяє констатувати такі особливості економічної дійсності: стрімкі темпи інформатизації, подальше зростання ролі рекламних заходів, зростання масштабів PR-діяльності, підвищення рівня видатків на менеджмент та обслуговуючі служби, не задіяні безпосередньо у виробництві. Все це об'єктивно обумовлює збільшення питомої ваги витрат на збут у собівартості продукту виробництва. Оскільки ці витрати прийнято вважати такими, що постійно контролюються самим підприємством, то зацікавлення суб'єктів підприємницької діяльності в ефективному управлінні ними видається цілком виправданим [7, с. 426-427].

У своїх працях Н.М. Гудзенко розглядає збут з позицій управління, маркетингу, обліку, що в широкому розумінні є послідовною зміною операцій в процесі здійснення торгової

діяльності, а у вузькому – сукупністю дій, що забезпечують отримання фінансового результату. Збутова діяльність сільськогосподарського підприємства охоплює процес збуту, його цілі, засоби їх досягнення та фінансовий результат, розмір якого залежить від співвідношення витрат і доходів (виручки). На фінансовий результат впливає рівень ризику збутових операцій та невизначені ризики, зумовлені ринковою кон'юнктурою, ціновими й іншими макроекономічними факторами [4, с. 12-13].

Н.В. Гавришко сприймає збут як діяльність, що пов'язана з фізичним переміщенням товарів від виробника до споживача. Також автор зазначає, що розмежування понять “маркетинг” і “збут” – це не лише забезпечення чіткості в їх трактуванні, а й можливість порівняння результатів маркетингової та збутової діяльності з відповідними витратами [2, с. 9].

О.А. Шевчук зазначає, що збут – це процес, який розпочинається з моменту появи усної чи письмової угоди щодо купівлі-продажу продукції і триває до того моменту, коли покупець повністю розрахується за неї та отримує її у власність, а діяльність зі збуту продукції – це діяльність менеджерів, спрямована на забезпечення процесу збуту продукції [9, с. 4].

К.В. Безверхий зазначає, що діяльність підприємства, пов'язана зі збутом, рекламою та маркетингом, має свої функціональні особливості і є незалежною одна від одної. У зв'язку з цим запропоновано перейменувати синтетичний рахунок 93 „Витрати на збут” на „Витрати на збут, рекламу та маркетинг” [1, с. 6].

Метою ведення обліку витрат на збут є інформаційне забезпечення управління доходами і витратами збутової діяльності; формування фінансових результатів, оцінка доцільності та ефективності передбачених збутовою політикою заходів, можливість планування оптимального розміру витрат на їх проведення, контроль збутових операцій. Вона формує структуру облікової моделі, від якої залежить оцінка та аналіз ефективності витрат на збут. Тому виникає потреба у визначенні інформаційних потреб зернопереробних підприємств: структури, обсягу, змісту документів, періодичності представлення інформації у звітності [4, с. 8].

Специфічними особливостями виробництва на підприємствах із заготівлі та переробки зерна є те, що тут, здебільшого,

спостерігаються значні сезонні коливання обсягу сировини, яка надходить від господарств-виробників. У цей період збільшують тривалість робочої зміни працівників чи встановлюють двозмінну роботу і виплачують надбавки за понадурочну роботу або преміальні при роботі в другу зміну. Внаслідок цього виникають відхилення від нормативів витрат [6, с. 1].

Підставою для ведення обліку господарських операцій є первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій. Шлях, який проходить документ від моменту його виписки до здачі в архів, називається документообігом. Облік витрат на збут здійснюється на основі зведених документів про витрати, тому доцільно розробити схему журнальної форми витрат на збут (рис. 1).

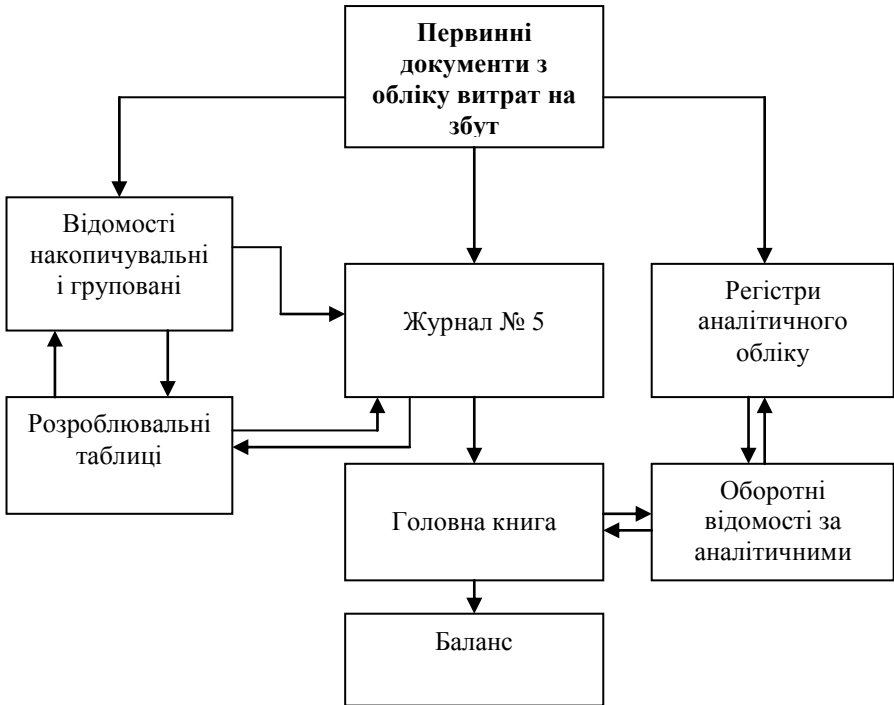

Рис. 1. Схема журнальної форми обліку витрат на збут

Облік витрат на збут зернопереробних підприємств, залежно від завдань, які він вирішує, можна поділити на такі види:

– облік, спрямований на отримання даних для складання форм фінансової звітності з метою оцінки фінансового стану підприємства – фінансовий облік;

– облік, спрямований на отримання інформації для прийняття управлінських рішень щодо формування збутової та виробничої програм, оцінки ефективності витрат за споживачами, товарами, каналами збуту, для встановлення ціни на товар, контролю за нормами витрат; визначення доходу за ринковими сегментами – управлінський облік [9, с. 7].

Оскільки процес збуту визнаний складовою маркетингового комплексу, доцільно до витрат на збут включити маркетингові витрати і, відповідно, рахунок 93 «Витрати на збут», згідно пропозиції К.В. Безверхого, поділити на такі субрахунки 931 «Витрати на збут», 932 «Витрати на рекламу», 933 «Маркетингові витрати» (рис. 2).

На рахунку 93 «Витрати на збут» слід відображати загальну суму таких витрат з деталізацією за видами маркетингової діяльності у розрізі субрахунків рахунку 93 «Витрати на збут». Запропонована К.В. Безверхим методика обліку витрат на збут забезпечить можливість формування повної собівартості, що уможливить визначення реальних фінансових результатів.

Поділ витрат на збут на субрахунки 931 «Витрати на збут», 932 «Витрати на рекламу», 933 «Маркетингові витрати» можна застосовувати будь-якими підприємствами, включаючи і зернопереробні. Тому що невід’ємною складовою розвитку ринкових відносин в Україні є адекватне відображення господарської діяльності суб’єктів господарювання.

У зернопереробному виробництві досить значну питому вагу мають виробничі відходи, тому одним із основних завдань організації обліку на комбінатах хлібопродуктів є виявлення і правильне визначення впливу величини зернових відходів на формування собівартості продукції. Повне оприбуткування відходів та їх подальше ефективне використання безпосередньо впливають на кінцевий фінансово-господарський результат діяльності зернопереробного підприємства.

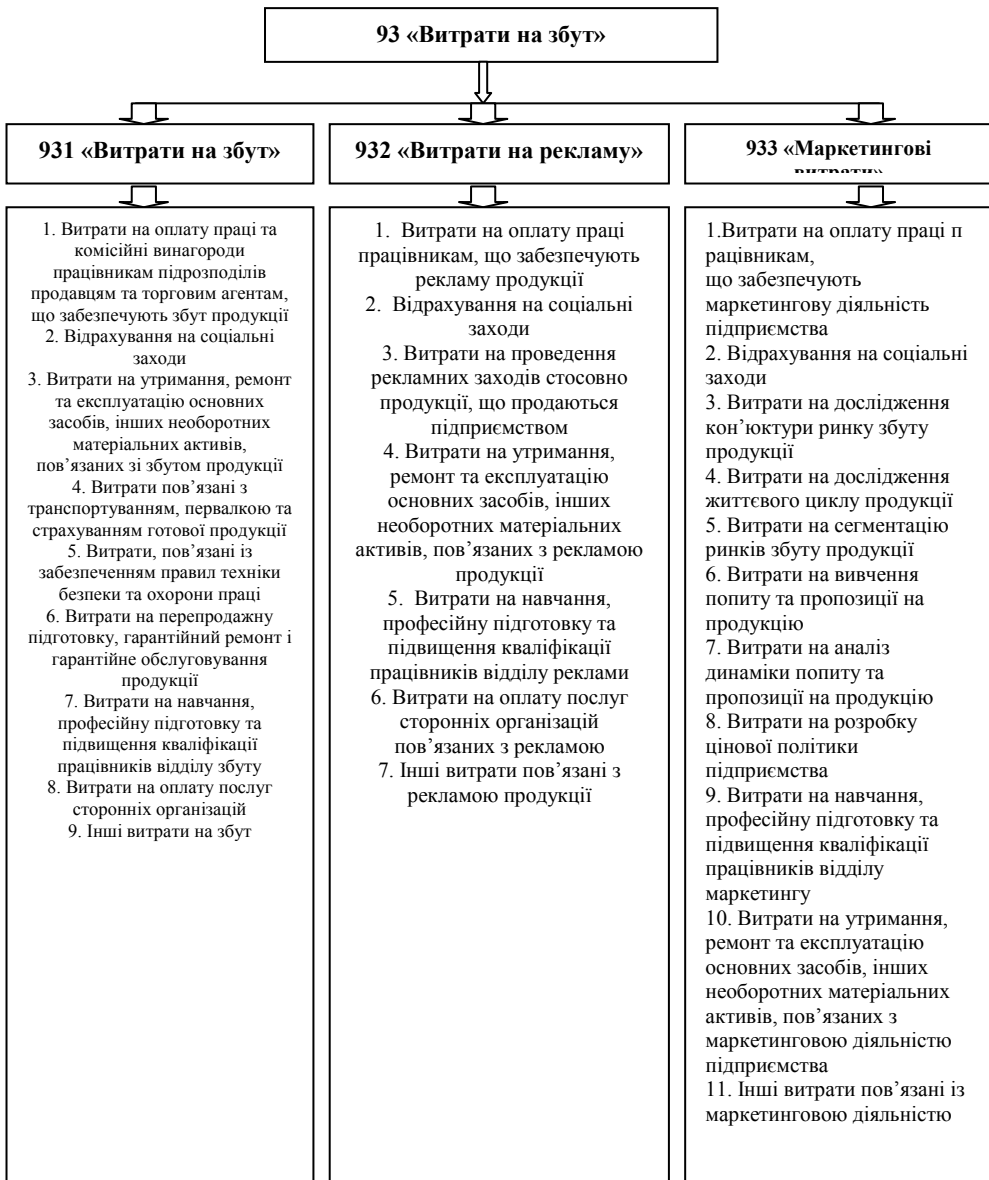

Рис. 2. Взаємозв'язок синтетичного рахунку 93 «Витрати на

збут» до його субрахунків за окремими статтями витрат [1, с. 7]

Крім того, на хлібоприймальних та зернопереробних підприємствах є можливість визначати фінансові результати в розрізі окремих видів діяльності, зокрема: зберіганні зерна; виробництві борошна, круп і комбікормів; оптовій і роздрібній торгівлі, реалізації продукції власних підсобних господарств та наданні послуг обслуговуючими виробництвами [6, с. 2].

Значна частина собівартості продукції сільськогосподарського підприємства припадає саме на витрати на збут, економічний аналіз яких нині набуває дедалі більшого значення для поліпшення економічної роботи на різних рівнях управління виробництвом. Важливою умовою підвищення ефективності господарської діяльності сільськогосподарського підприємства та його підрозділів є зниження витрат на організацію торгівельно-збутової діяльності [3, с. 132].

Основним завданням проведення аналізу є виявлення резервів підвищення ефективності господарської діяльності у порівнянні з досягнутим рівнем, зниження рівня витрат на збут продукції, підвищення рентабельності і збільшення прибутку підприємства, проведення оцінки стану підприємства, визначення впливу різних факторів на показники виробничо-фінансової діяльності, що аналізується та вивчення причин відхилень.

Аналіз витрат на збут проводиться для оцінювання досягнутих результатів і здійснення контролю за формуванням таких витрат. Аналіз витрат на збут здійснюється шляхом порівняння їх фактичної величини із розрахунку на гривню валової продукції (в діючих цінах) в динаміці за 5-10 років, а також плановим рівнем звітнього періоду. Таке порівняння показує, як змінилась їх доля у вартості продукції в динаміці і у порівнянні з планом, і яка спостерігається тенденція – ріст чи зниження.

Для здійснення контролю витрат на збут застосовують методику складання бюджету витрат на збут, за якою змінна частина цих витрат нормується так само, як визначаються стандарти прямих витрат і включаються до загальної суми бюджету на звітний період у розмірі, що відповідає максимальній виробничій потужності підприємства. Бюджети витрат на збут розраховуються статистичними методами, коли за основу береться рівень витрат та інші показники базового

періоду з відповідними поправками на зміну ринкових, організаційних і технологічних умов у плановому періоді, або розрахунковим, за якого річні витрати можна визначити за кожною статтею бюджету витрат на збут.

Під час розрахунку бюджету витрат на одиницю продукції (робіт, послуг) слід врахувати:

- базовий рівень витрат на збут, грн;
- базовий рівень обсягу виробництва, грн;
- індекс планового обсягу виробництва;
- частку змінних витрат на збут у загальній їх сумі базового періоду, коефіцієнт;
- очікуваний індекс інфляції [5, с. 234].

Важливим показником, який характеризує діяльність сільськогосподарського підприємства є повна собівартість продукції. Так як витрати на збут включаються до повної собівартості продукції, її аналіз дозволяє з'ясувати тенденції зміни даного показника, виконання плану по його рівню, визначити вплив факторів на його приріст і на цій основі дати оцінку роботи підприємства по використанню можливостей зниження повної собівартості продукції.

З метою надання якісної інформації управлінському персоналу та ефективному аналізі витрат на збут виникає необхідність визначення повної собівартості продукції, тому вважаємо за доцільне ведення обліку витрат на збут за окремими видами продукції. Особливо актуальним це питання є для багатогалузевих підприємств, які мають кілька видів товарної продукції, чимало складських приміщень, автотранспортний парк по доставці своєї продукції до місць реалізації, структурні підрозділи зі збуту товарної продукції.

Тому пропонуємо ведення обліку витрат на збут за такими статтями:

- витрати на утримання робітників сфери збуту;
- витрати на утримання основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів пов'язаних зі збутом;
- витрати на збереження, відвантаження та транспортування продукції (товарів);
- витрати на рекламу та маркетингову діяльність;
- інші витрати пов'язані зі збутом

У нашому дослідженні здійснено теоретичне узагальнення й

запропоновано вирішення наукового завдання, яке полягає в удосконаленні теоретичних, методичних та організаційних засад обліково-аналітичного забезпечення в управлінні витратами на збут зернопереробних підприємств. За результатами проведеного дослідження запропоновано ведення обліку витрат на збут за статтями: - витрати на утримання робітників сфери збуту; - витрати на утримання основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів пов'язаних зі збутом; - витрати на збереження, відвантаження та транспортування продукції (товарів); - витрати на рекламу та маркетингову діяльність; - інші витрати пов'язані зі збутом. Такий підхід сприятиме формуванню достатньо розгорнутої аналітичної інформації щодо витрат на збут продукції, як основи для проведення оперативного, поточного і стратегічного аналізу ефективності діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Безверхий К.В. Облік і контроль непрямих витрат: управлінський аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит / К. В. Безверхий. – К., 2011. – 20 с.
2. Гавришко Н.В. Облік і аналіз маркетингової та збутової діяльності: управлінський аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит / Н.В. Гавришко. – К., 2001. – 19 с.
3. Гадзевич О.І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємств / О. І. Гадзевич. – К.: Кондор, 2004. – 180 с.
4. Гудзенко Н.М. Особливості організації обліку збутової діяльності / Н. М. Гудзенко // Збірник наукових праць Луганського державного аграрного університету. – Луганськ: „Елтон”, 2002. – № 14 (26). – С. 282 – 284.
5. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: Навч.-метод. посіб. для самост.вивч. дисц. / В. М. Івахненко, М. І. Горбатюк. – Вид. 3-тє, без змін. – К.: КНЕУ, 2006. – 302 с.
6. Луцюк І.В. Вплив організаційно-технологічних особливостей діяльності підприємств із заготівлі та переробки зернових культур на методiku та організацію бухгалтерського обліку // Сучасні проблеми економіки і менеджменту : тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 10–12 листопада 2011 року, присвяченої 45-річчю Інституту економіки і менеджменту та 20-річчю Інституту післядипломної освіти Національного університету "Львівська політехніка" / Національний університет "Львівська політехніка". – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. – С. 476–477. – Бібліографія: 4 назви.
7. Степанов О.П. Проблема узгодженості рішень і методи розрахунку техніко-економічних показників в умовах формування економіки України // Стратегія економічного розвитку України: Наук. зб. – Вип. 7. - К.: КНЕУ, 2001.- 632 с.
8. Шевчук О.А. Облік і аудит витрат на збут продукції в підприємствах цукрової промисловості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит / О.А. Шевчук. – Тернопіль, 2012. – 20 с.

УДК 658.012.32

Крахмальова Т.А.,

ст. гр. БЕ-1-10

Бродюк І.В.,

ст. викладач

Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті досліджені теоретичні засади стратегічного управління підприємством, а саме проаналізовано різні підходи щодо визначення сутності стратегічного управління, його роль у здійсненні ефективної діяльності підприємствами. Розглянуті причини обмеження застосування стратегічного підходу до управління підприємством в Україні.

Ключові слова: ефективний розвиток підприємства, стратегічне управління, завдання стратегічного управління.

Найважливішою задачею кожного підприємства, що функціонує в ринкових умовах, є виживання і забезпечення подальшого розвитку під впливом факторів зовнішнього середовища. Розвиток підприємства сприяє розширенню діяльності і збільшенню значимості підприємства як в економічному, так і в соціально-політичному середовищі. Ефективний розвиток підприємства - це процес постійних змін, при якому використання ресурсів, науково-технічний розвиток, впровадження інновацій, вдосконалення персоналу та інституційні зміни узгоджені між собою і спрямовані на підвищення сьогодишнього і майбутнього потенціалу підприємства, задоволення його потреб та досягнення стратегічних цілей. А одержані результати господарювання підприємства є наслідком того, як здійснюється управління ним.

Досягнення стабільності в обсягах виробництва, реалізації продукції із бажаним, максимальним одержанням доходів і прибутків є характерним саме для стратегічного управління, в якому розв'язуються довгострокові завдання. В цьому сенсі, впровадження стратегічного управління є однією з основних задач та умов забезпечення ефективності виробництва.

Питанням стратегічного управління присвячено багато наукових праць, авторами яких є Ансофф І., Карлофф Б., Томпсон А.А., Стрикленд А.Дж., Ігнат'єва І.А., Шершньова З.С., Оборська С.В., Виханський О.С., Білорус Т.В.

Світова практика бізнесу показує, що більшість організацій, які досягли значних результатів у бізнесі, завдяки саме впровадженню системи стратегічного управління. Згідно з концепцією стратегічного управління, аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища — необхідний елемент визначення місії та цілей організації, стратегії виступають як інструменти досягнення цілей, а для успішної реалізації обраного стратегічного набору необхідно, щоб організація функціонувала відповідно до вибраної концепції управління.

Стратегічно орієнтоване підприємство – це підприємство, де стратегічне мислення є основою, принциповою настановою в діяльності персоналу підприємства і, насамперед, вищого керівництва, де існує (формується) система стратегічного управління; застосовується раціональний процес стратегічного планування, який дає змогу розробляти та використовувати інтегровану систему стратегічних планів, і поточна, повсякденна діяльність підпорядкована досягненню стратегічних орієнтирів [6].

Отже, під *стратегічним управлінням* варто розуміти управління, яке:

- здійснюється вищим керівництвом;
- сприймає людський ресурс як основу розвитку організації;
- орієнтує продаж продукції та послуг на запити клієнтів;
- гнучко реагує на зміни ринку й робить необхідні своєчасні коректування в організації, домагаючись конкурентних переваг;
- дозволяє виживати компанії в довгостроковій перспективі, досягаючи при цьому своїх цілей і завдань.

На сьогодні існує багато підходів до розуміння терміну «стратегічне управління». Кожна школа акцентує увагу на певних моделях та методах розробки стратегій, однак практика використання стратегічного управління доводить, що, з одного боку, немає єдиного „ідеального” підходу, а з другого – існують елементи, що їх використовують усі автори.

Деякі науковці зазначають, що стратегічне управління являє собою процес за допомогою якого менеджери здійснюють

довгострокове керівництво організацією, визначають специфічні цілі діяльності, розробляють стратегії для досягнення цих цілей, враховуючи всі релевантні зовнішні та внутрішні умови, а також забезпечують виконання розроблених відповідних планів, постійно розвиваючись і змінюючись [1].

Інші вчені-економісти розглядають стратегічне управління як діяльність, що забезпечує створення та підтримання стратегічної відповідності між цілями організації, її потенціалом і можливостями у зовнішньому середовищі [2].

А. Томпсон і Д. Стрікленд розглядають п'ять взаємозалежних завдань, що становлять основу створення і реалізації стратегії організації: визначення сфери діяльності і формування стратегічних установок; постановка стратегічних цілей і завдань для їх досягнення; формулювання стратегії для досягнення цілей та результатів діяльності виробництва; реалізація стратегічного плану; оцінка результатів діяльності і зміна стратегічного плану та методів його реалізації [3].

Організації і керівники, які думають стратегічно, дивляться вперед і визначають напрям, в якому вони хочуть рухатися. При цьому, їх цікавить більш широкий спектр проблем, з якими вони зустрічаються, і загальний напрям, в якому вони повинні рухатися, щоб вирішувати ці проблеми. Тож, стратегічне управління також необхідно розглядати як процес розробки стратегій і управління організацією для успішної її реалізації.

За [5] стратегічне управління – це реалізація концепції, в якій поєднуються цільовий, системний, ситуаційний та інтегральний підходи до діяльності підприємства, що дає змогу встановлювати цілі розвитку, порівнювати їх з наявними можливостями підприємства та приводити їх у відповідність з останніми, розробляючи та реалізуючи систему стратегій.

При цьому, мета стратегічного управління полягає у визначенні місії, цілей та стратегій, розробці і забезпеченні виконання системи планів як інструментів реалізації стратегічних орієнтирів з удосконалення підприємства та його окремих підсистем, що є основою для забезпечення його конкурентоспроможного існування в довгостроковій перспективі [5].

Завданнями стратегічного управління є:

- 1) визначення сфери діяльності та формулювання стратегічних установок;
- 2) встановлення стратегічних цілей і завдань для їхнього досягнення;
- 3) формулювання стратегії для досягнення поставлених цілей і результатів діяльності;
- 4) реалізація стратегічного плану;
- 5) оцінювання результатів і зміна стратегічного плану і/або методів його реалізації в разі необхідності.

Характерні риси системи стратегічного управління певного підприємства залежать від взаємодії таких чинників як:

- галузева приналежність;
- масштаби підприємства;
- тип виробництва, рівня спеціалізації, концентрації та кооперації;
- особливість виробничого потенціалу;
- наявність (відсутність) науково-технічного потенціалу;
- рівень управління;
- рівень кваліфікації персоналу.

Впровадження концепції стратегічного управління на підприємстві передбачає організацію та здійснення професійної діяльності із стратегічного аналізу, розвитку, реалізації і контролю стратегії, спрямованої на досягнення місії та цілей його функціонування.

Однак, у вітчизняній практиці застосування стратегічного підходу до управління підприємством поки залишається обмеженим. Головними причинами такого становища є:

- недостатньо досліджена методологія стратегічного управління;
- не систематизований належним чином порядок прийняття й реалізації стратегічних рішень;
- відсутня система налагоджених та перевірених інструментів розробки і реалізації стратегії;
- неспроможність ув'язати стратегічний рівень управління підприємством з операційним, тобто довести стратегію до певного виконавця;
- помилкове очікування керівниками підприємства миттєвого

результату;

- відсутня відповідна мотивація персоналу в процесі реалізації стратегії;
- недостатнє інформаційне забезпечення стратегічного управління.

Різні підходи до побудови системи стратегічного управління потребують чіткого уявлення про переваги цього явища в діяльності окремих підприємств. Американський фахівець І. Ансофф, розглядає такі варіанти побудови стратегічного управління: управління за допомогою вибору стратегічних позицій, управління ранжируванням стратегічних задач, управління на основі врахування «слабких сигналів», управління в умовах стратегічних несподіванок [4].

Стратегічне управління має свої принципи, які слід враховувати при розробленні стратегії розвитку підприємства. Виділяють такі основні принципи стратегічного управління:

відкритість

- визнання того, що найефективнішими є безпосередні, неформалізовані контакти.

Комплексний підхід

- визнання того, що для розвитку підприємства важливо не тільки досягнути економічні цілі, а і розвивати працівників підприємства.

Орієнтація на майбутнє

- вирішення сьогоденних проблем з точки зору майбутнього.

Творчий підхід

- ефективне використання людських знань важливіше ніж використання матеріальних ресурсів.

Спільна дія

- проведення переговорів та орієнтація на спільну діяльність;
- підприємства шукають партнерів, замість дій поодинці.

Отже, слід зазначити, що стратегічне управління - це сфера управлінської діяльності, яка полягає у реалізації перспективних цілей компанії через здійснення змін в організації. У той же час стратегічне управління – це область наукових знань, що вивчає прийоми, інструменти, методологію прийняття стратегічних рішень і способи їх практичної реалізації. Діяльність зі стратегічного управління пов'язана з постановкою цілей і завдань організації та з постачанням взаємин

між організацією і оточенням, які дозволяють добиватися їй своїх цілей, відповідає її внутрішнім можливостям і дозволяє залишатися вразливою до вимог зовнішнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Білорус Т.В. Стратегічне управління кадровим потенціалом підприємства. – Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2007. –174 с.
2. Виханский О.С. Стратегическое управление. – М.: Экономистъ 2004. – 296 с.
3. Томпсон А.А., Стрикленд А.Дж. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии: Учеб. для вузов / Томпсон А. А., Стрикленд А. Дж.; [пер. с англ.; под ред. Л. Г. Зайцева, М.И. Соколовой]. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. – 576 с.
4. Ансофф И. Стратегическое управление: Пер. с англ. – М.: Экономика, 1989. – 520 с.
5. Шершньова З.С. Стратегічне управління: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2004. – 699 с.
6. Ігнат'єва І.А. Стратегічний менеджмент: Підручник, - К.: Каравела, 2008. – 480 с.

УДК 657

Кривобок В.О.,
ст. гр. ОіА-10-1
Кондрашова Т.М.,
к.е.н., доцент
Донецький державний університет управління
м. Донецьк

**МСФЗ ЯК ОСНОВА СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ
ПУБЛІЧНИХ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ**

У статті розглянуто аналіз вимог щодо розкриття інформації про діяльність публічних АТ на основі МСФЗ. Надано рекомендації стосовно процедур розкриття інформації.

Ключові слова: бухгалтерський облік, розкриття інформації, фінансова звітність, міжнародні стандарти фінансової звітності.

Останнім часом урядом України прийнято низку нормативних актів [1-3] різного рівня, які спрямовані на забезпечення переходу вітчизняних підприємств на МСФЗ.

Становлення України як незалежної держави на початку 90-х

років і входження її у світове співтовариство вимагає значних структурних змін в економіці, а також адекватного реформування системи обліку та звітності, нівелювання її як стримуючого чинника розвитку ринкових відносин і залучення іноземного капіталу в економіку країни. Така ситуація зумовила закономірну необхідність проведення в Україні масштабної реформи бухгалтерського обліку. Тому, об'єктивно, що ініціатором таких змін у напрямку впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності виступили в першу чергу Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку (ДКЦПФР) і Національний банк України.

Широкий спектр питань бухгалтерського обліку та фінансової звітності згідно МСФЗ та шляхи його вдосконалення досліджено в наукових роботах вчених-економістів С. Ф. Голова, В. М. Костюченко, О. М. Кулаги, Л. П. Нищенко та ін.

Метою статті є аналіз останніх нормативних документів, пов'язаних із запровадженням МСФЗ в Україні та розкриття інформації про діяльність в фінансовій звітності публічних акціонерних товариств.

Постановою Кабінету Міністрів України від 30. 11. 2011 р. № 1223 внесено зміни до Порядку подання фінансової звітності, якими, зокрема, уточнено сферу обов'язкового застосування МСФЗ, а саме: «Фінансова звітність та консолідована фінансова звітність складаються за міжнародними стандартами фінансової звітності публічними акціонерними товариствами, банками, страховиками, починаючи з 1 січня 2012 р.»

У листі ДКЦПФР від 27. 05. 2011 р. зазначено, що для публічних акціонерних товариств датою переходу на МСФЗ є 1 січня 2010 р. Пізніше вже Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку рішенням від 09. 02. 2011 р. № 270 визначила, що публічні акціонерні товариства можуть не розкривати інформацію про свою діяльність за 2011 р. на основі Міжнародних стандартів фінансової звітності.

Узагальнені часові вимоги щодо формування першої фінансової звітності за МСФЗ вітчизняними суб'єктами господарювання наведено табл. 1.

Важливим практичним питанням для підприємств, що переходять на МСФЗ, передусім публічних акціонерних товариств, був вибір процедур подальшого складання фінансової звітності за

міжнародними стандартами. Такий вибір означав або трансформацію бухгалтерського обліку за П(С)БО, або паралельне ведення бухгалтерського обліку за МСФЗ.

У зв'язку з цим цілком логічним є зміни, внесені наказом Міністерства фінансів України від 09. 12. 2011 р. № 1591 до П(С)БО і Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, згідно з якими підприємства, що складають фінансову звітність за МСФЗ, не застосовуватимуть П(С)БО, субрахунки та Інструкцію до Плану рахунків бухгалтерського обліку. Це дає можливість зазначеним вище підприємствам уникнути трансформації фінансової звітності або ведення паралельного обліку за МСФЗ.

Таблиця 1

Дати переходу на МСФЗ та перші звітні періоди для вітчизняних суб'єктів господарювання

Суб'єкт господарювання	Перший звітний період за МСФЗ	Дата переходу на МСФЗ
Публічні акціонерні товариства	2011 або 2012 р.	01.01. 2010 р або 01. 01. 2011 р.
Банки	2012 р.	01.01. 2011 р.
Підприємства, які провадять господарську діяльність щодо надання фінансових послуг (крім страхування та пенсійного забезпечення) і недержавного пенсійного забезпечення	2012 р.	01.01. 2012 р.
Підприємства, які здійснюють допоміжну діяльність у сфері фінансових послуг та страхування	2012 р.	01.01. 2013 р.

Отже, такі підприємства після складання звіту про фінансовий стан (балансу) на дату переходу на МСФЗ по суті отримують вступне сальдо за МСФЗ на рахунках бухгалтерського обліку.

Порядок розкриття інформації про діяльність публічних АТ на основі МСФЗ передусім визначає інформацію, яка підлягає обов'язковому розкриттю (рис.1).

При складанні фінансової звітності за МСФЗ слід пам'ятати, що офіційним джерелом є текст МСФЗ англійською мовою [4], який

розповсюджує Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО).

Загальні вимоги до подання інформації у звіті про фінансовий стан містять пункти МСБО 1 «Подання фінансових звітів». Цей стандарт визначає перелік статей, які слід наводити безпосередньо у звіті про фінансовий стан. Проте цей перелік не є вичерпаним. Тому у звіті необхідно наводити додаткові статті (рядки, заголовки, проміжні підсумки), якщо цього вимагають інші стандарти або якщо це необхідно для правдивого відображення фінансового стану підприємства.

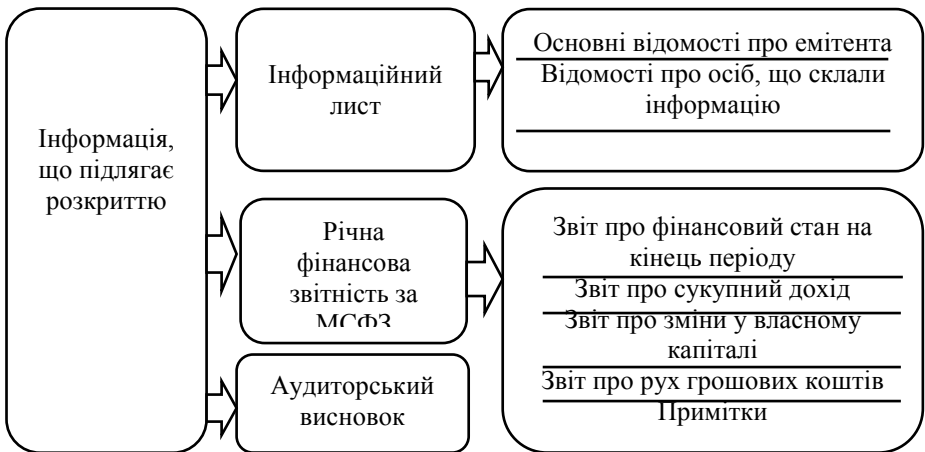

Рис. 1. Склад інформації, яку обов'язково мають розкривати ПАТ на основі МСФЗ

Необхідність додаткових статей з метою правдивого відображення фінансового стану підприємства ґрунтується на аналізі:

- характеру, ліквідності, суттєвості активів та їхніх функцій у межах підприємства;
- сум, характеру, строків і умов погашення зобов'язань;
- однорідності оцінки активів і зобов'язань.

Крім того, мінімальний перелік статей звіту про фінансовий стан, передбачений МСБО 1, може бути переглянутий виходячи з характеру діяльності підприємства. Це дає можливість надавати

інформацію про фінансовий стан підприємства з урахуванням специфіки його діяльності.

Звіт про сукупний дохід передбачає включення до нього всіх без винятку доходів і витрат. Це означає, що доходи і витрати, які відображають безпосередньо у складі власного капіталу, мають бути відображені у звіті про сукупний дохід.

У Звіті про зміни у власному капіталі потрібно наводити:

- загальну суму сукупного прибутку (збитку), визначену у звіті про сукупний дохід. При цьому в консолідованій звітності слід окремо відображати частину сукупного прибутку (збитку), яка відноситься до материнського підприємства, та частину, яка є неконтрольованою часткою у капіталі;

- вплив на кожну статтю власного капіталу ретроспективного застосування змін в обліковій політиці та виправлення суттєвих часток у капіталі;

- узгодження залишку на початок і кінець звітного періоду за кожною статтею власного капіталу з виокремленням змін внаслідок:

- сукупного прибутку (збитку);

- операцій з власниками з окремим відображенням їх внесків і розподілу капіталу між власниками, а також змін контрольованих часток в капіталі дочірніх підприємств (які не відображені у складі збитку контролюючого суб'єкта).

Крім того, або безпосередньо у звіті, або у примітках до фінансових звітів слід наводити суму дивідендів, визнану як розподіл капіталу між власниками впродовж звітного періоду, та відповідну суму дивідендів на акцію.

Звіт про рух грошових коштів – це фінансовий звіт, у якому відображають надходження і видаток грошових коштів та їх еквівалентів, а також чисті зміни їх величини в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності протягом звітного періоду.

Загальні вимоги щодо подання та розкриття інформації у цьому звіті містить МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів». Згідно МСБО 7 інформація про рух грошових коштів у результаті операційної діяльності може бути наведена із застосування прямого або непрямого методу.

Міністерство фінансів наказом від 07. 02. 13 р. № 73 прийняло Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку «Загальні

вимоги до фінансової звітності», яке визначає мету, склад і принципи підготовки фінансової звітності в Україні [6]. Норми НП(С)БО 1 застосовуються до фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності юридичних осіб усіх форм власності (крім банків і бюджетних установ), які зобов'язані надавати фінансову звітність згідно з законодавством. Починаючи зі звітності за I квартал 2013 року всі підприємства повинні застосовувати нові форми звітності.

Через існуючі розбіжності між НП(С)БО 1 і МСФЗ вітчизняні підприємства, що складають звітність за МСФЗ, змушені вести паралельний облік згідно з МСФЗ або періодично трансформувати звітність, складену за НП(С)БО 1.

При цьому формування фінансової звітності відповідно до вимог МСФЗ звичайно здійснюється шляхом трансформації.

З урахуванням цього фахівцями Федерації професійних бухгалтерів і аудиторів України (ФПБАУ) підготовлено третє видання Методики трансформації фінансової звітності українських підприємств у фінансову звітність за МСФЗ [5], яка рекомендована ДКЦПФР та апробована на практиці.

Методика трансформації передбачає аналіз відповідності НП(С)БО 1 міжнародним стандартам, вибір облікової політики і форматів фінансових звітів, трансформацію балансу, визначення поточного та відстроченого податку на прибуток, трансформацію звіту про фінансові результати, складання звіту про зміни у власному капіталі, звіту про рух грошових коштів та розкриття інформації у примітках до фінансових звітів.

Оскільки у фінансовій звітності слід наводити зіставну інформацію принаймні за один попередній період, необхідно відповідно зробити перерахунок інформації на початок року, за якою надається така зіставна інформація.

МСФЗ 1 передбачає такі коригування для переходу від національних до міжнародних стандартів: припинення визнання окремих старих активів і зобов'язань, визнання окремих нових активів і зобов'язань, перекласифікація та переоцінка.

До обов'язкової інформації ПАТ за бажанням можуть розкривати додаткову інформацію за напрямками, наведеними на рис. 2.

Рис. 2. Склад інформації, яку можуть подавати ПАТ

Доречно або обмежитися вимогою до ПАТ щодо подання фінансової звітності лише за МСФЗ або розкривати пояснення щодо причин значних розбіжностей між показниками фінансових звітів за МСФЗ і НП(С)БО 1.

Вимога до розкриття інформації на основі МСФЗ сприятиме зростанню прозорості та якості звітності публічних акціонерних товариств та умови наявності необхідних знань та навичок в осіб, що складатимуть фінансову звітність за міжнародними стандартами.

Розкриття інформації одночасно за двома стандартами (МСФЗ і НП(С)БО 1) може ввести користувачів в оману, особливо у світлі останньої тенденції щодо узгодження НП(С)БО 1 з нормами Податкового кодексу. Складання фінансової звітності згідно МСФЗ вимагає від ПАТ ведення паралельного обліку за міжнародними стандартами або щорічної трансформації фінансової інформації, сформованої відповідно до норм НП(С)БО 1.

Для забезпечення дотримання вимог ДКЦПФР щодо розкриття інформації на основі МСФЗ доречно дозволити ПАТ складати фінансову звітність та розкривати інформацію винятково на основі МСФЗ; постійно оновлювати переклад текстів МСФЗ на веб-сторінці ДКЦПФР до набрання чинності документами, виданими РМСБО (стандартами, тлумаченнями тощо); заохочувати ПАТ розкривати не фінансову інформацію, яка характеризує розвиток підприємства та його вплив на сталий розвиток суспільства.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Порядку подання фінансової звітності: постанова Кабінету Міністрів України від 30. 11. 2011 р. № 1223 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1223-2011-%D0%BF>
2. Особливості застосування міжнародних стандартів фінансової звітності: лист Національного банку України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України від 07. 12. 2011 р. № 12-208/1757-14830, № 31-08410-06-5/30523, № 04/4-07/702 // Бухгалтерія. – 2012, 6 лют. – № 6. – С. 10-11.
3. Зміни до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку, затв. наказом Міністерства фінансів України від 09. 12. 2011 р. № 1591 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article%3fart_id=231777&cat_id=285157
4. IFRSs as issued at 1 January 2011 in English [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifrs.org/IFRSs/IFRS.htm>
5. Голов С. Ф. Трансформація фінансової звітності українських підприємств у фінансову звітність за міжнародними стандартами: [практ. посіб.] / С. Ф. Голов, В. М. Костюченко, О. М. Кулага. – К., ФПБАУ, 2010. – 308 с.
6. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1, затверджений наказом МФУ від 07.02.13 р. № 73, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0970-09>.

УДК 65.011.3

Крутиков І.О.,
студент 5 курсу факультету обліку та фінансів
Остапенко О.М.,
к.е.н., доцент
Полтавська державна аграрна академія
м. Полтава

МЕХАНІЗМИ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто основні механізми фінансової стабілізації підприємств та основні форми фінансування стабілізаційних заходів на підприємстві.

Ключові слова: фінансова стабілізація, механізм, санаційні заходи.

Передумовами досягнення високого рівня фінансової стабілізації підприємства є гармонізація інтересів підприємства з інтересами оточуючого середовища, що дає змогу побудувати на підприємстві стійку до загроз систему, яка спроможна забезпечувати реалізацію економічних інтересів, місії підприємства. Одним з

центральної системи є механізм фінансової стабілізації підприємства, призначенням якого є формування стратегій реагування на зміни стану економічної безпеки. Останній складається із двох основних складових: механізмів внутрішнього та зовнішнього характеру.

Питанням пошуку інструментів фінансової стабілізації підприємств займалися такі вчені, як: І.О. Бланк, Т.С. Клебанова, В.М. Гець, М.О. Кизим, Г.В. Савицька, О.О. Терещенко та інші. Проте одним з центральних і не вирішених питань залишається формування дієвого механізму фінансової стабілізації підприємств та визначення пріоритетних напрямів розвитку її складових.

Під фінансовою стабільністю слід розуміти можливість підприємства до збереження ним абсолютної або нормальної фінансової стійкості при контролюємій фінансовій рівновазі та одночасно здатність до стійкого економічного росту при врахуванні найбільш значущих зовнішніх факторів [3].

Основною метою фінансового управління є швидке поновлення платоспроможності й відновлення достатнього рівня фінансової стабільності підприємства.

Існують наступні механізми фінансової стабілізації підприємств: тактичний та стратегічний. Фінансова стабілізація в умовах кризової ситуації послідовно здійснюється за такими етапами: 1. Усунення неплатоспроможності. Як би не оцінювався масштаб кризового стану підприємства (легка або важка криза), найбільш невідкладним завданням у системі заходів фінансової стабілізації є забезпечення відновлення здатності платежів за своїми поточними зобов'язаннями для того, щоб попередити виникнення процедури банкрутства. 2. Відновлення фінансової стабільності. Хоча неплатоспроможність підприємства може бути усунута протягом короткого періоду часу за рахунок здійснення ряду аварійних фінансових заходів, при цьому причини, які генерують неплатоспроможність, можуть залишатися незмінними, якщо не буде відновлена до безпечного рівня фінансова стабільність підприємства. Це дозволить усунути загрозу банкрутства не тільки в короткому, а й у відносно тривалому періоді. 1. Зміна фінансової стратегії з метою прискорення економічного росту. Повна фінансова стабілізація досягається тільки тоді, коли підприємство забезпечує стабільне зниження вартості використовуваного капіталу й

постійний ріст своєї ринкової вартості. Це завдання вимагає прискорення темпів економічного розвитку на основі внесення певних коректив у фінансову стратегію підприємства. Кожному етапу фінансової стабілізації підприємства відповідають певні її механізми, які в практиці фінансового менеджменту прийнято підрозділяти на оперативний, тактичний і стратегічний [4].

Тактичний механізм фінансової стабілізації є системою заходів, що засновані на використанні моделей фінансової рівноваги в довгостроковому періоді. Фінансова рівновага підприємства забезпечується за умов, що обсяг позитивного грошового потоку з усіх видів господарської діяльності (виробничої, інвестиційної, фінансової) в певному періоді, що дорівнює запланованому обсягу негативного грошового потоку.

Стратегічний механізм фінансової стабілізації є системою заходів, що заснована на використанні моделей фінансової підтримки прискореного економічного зростання підприємства. Ця система заходів визначає необхідність перегляду окремих напрямів фінансової стратегії підприємства. На підприємстві, що перебуває в кризі та має за мету здійснити санацію, гостро стоїть питання забезпечення фінансовими ресурсами. Подолати кризові ситуації на підприємстві можуть його власники (акціонери, пайовики тощо). Здійснення санаційних заходів вимагає від підприємства залучення та використання фінансових ресурсів, які забезпечать фінансування процедур оздоровлення підприємства у потрібних обсягах та будуть відображені у плані санації. Для цього насамперед необхідно визначитися з формами та порядком фінансування (внутрішнє чи зовнішнє фінансування), методами оптимізації розміру і структури ресурсів. Форми фінансування та їх класифікація наведені на рис. 1.

Фінансування антикризових заходів власниками може здійснюватися у формі внесків за рахунок додаткової емісії пайових цінних паперів-акцій на збільшення статутного капіталу; наданням позик чи у вигляді цільових внесків на безповоротній основі. Таке збільшення реалізується через: випуск нових акцій (додатковий випуск акцій); збільшення номінальної вартості акцій; реінвестування дивідендів; до оцінки основних засобів; обмін облігацій на акції [1].

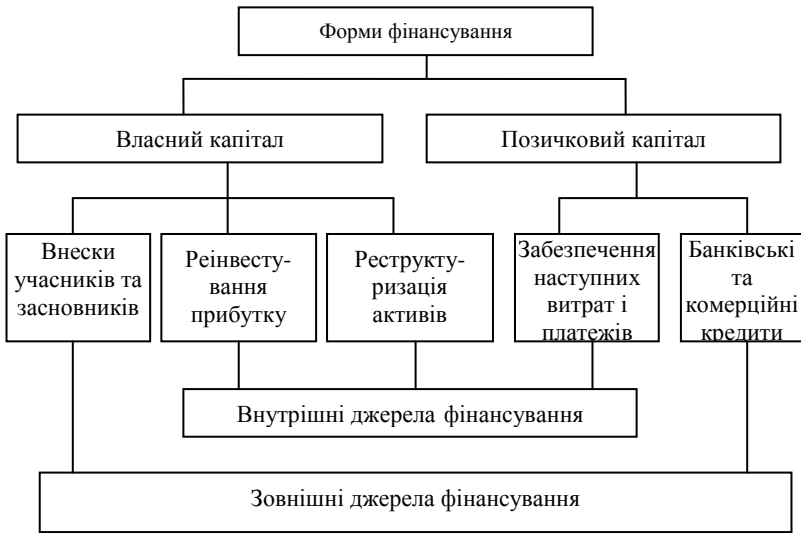

Рис. 1. Класифікація форм фінансування підприємств [5]

Для забезпечення ефективності мобілізації внутрішніх джерел фінансування санаційних заходів необхідно провести їх класифікацію з виділенням джерел відновлення платоспроможності та поліпшення фінансово-господарської діяльності (рис. 2).

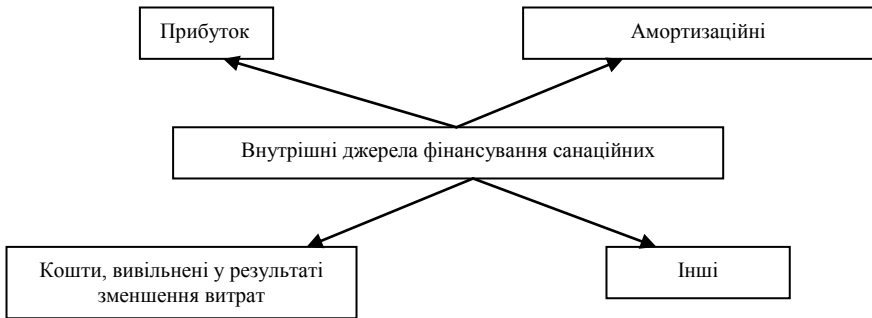

Рис. 2. Класифікація внутрішніх джерел фінансування санаційних заходів [3]

Якщо використання внутрішніх механізмів фінансової стабілізації не досягло своєї цілей чи якщо за результатами діагностики був зроблений висновок про безперспективність спроби виходу з кризового стану за рахунок мобілізації тільки внутрішніх резервів, підприємство має можливість удатися до зовнішньої допомоги, що приймає форму його санації. Прикладом такого джерела фінансування санаційних заходів є кредитні ресурси (зокрема кредитування підприємств міжнародними фінансово-кредитними установами).

Отже, розглянуті механізми фінансової стабілізації підприємства ще раз свідчать про те, що коли підприємство прагне позбутися загрози банкрутства, воно знайде кошти й активізує свій внутрішній та зовнішній потенціал для виходу із кризового стану

Список використаних джерел:

1. Карпунь І.Н. Зовнішні механізми фінансової стабілізації на підприємстві / І.Н. Карпунь [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://vlp.com.ua/files/13_28.pdf
2. Боронос В.Г. Управління фінансовою санацією підприємств: навчальний посібник/ В.Г. Боронос, І.Й. Плікус, І.М. Кобушко. – Суми : Вид-во СумДУ, 2010. – 437 с.
3. Керанчук Т. Л. Фінансова стабільність підприємства та методичні аспекти її оцінки [Електронний ресурс]/Т. Л. Керанчук // Режим доступу: dedu.ua/jsrui/bitstream/123456789/9992/1/Keranchuk_EKONUKR.pdfspace.nuft.
4. Механізми фінансової стабілізації підприємства [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://nebook.net/book_fnansova-sanacya-antikrizove-upravlnnya-pdprimstvom_676_page_11
5. Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: Монографія. – 2-ге вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2006. – 268 с.

УДК 657.411

Кулинка Я.А.,
ст. гр.Іб ОАМ
Слесар Т.М.,
к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і
природокористування України
м. Київ

ОБЛІК І ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

У даній статті розглянуто особливості елементів власного капіталу підприємства. Запропоновано можливості удосконалення структури власного капіталу для його максимального пристосування до потреб управління і контролю. Наведено пропозиції організації автоматизованої обробки інформації з обліку і аналізу власного капіталу які забезпечують вдосконалення методології процесу обліку власного капіталу.

Ключові слова: власний капітал, зареєстрований(пайовий) капітал, джерела формування, контроль, аналіз, методика процесу обліку власного капіталу.

Одним з найважливіших чинників розвитку виробництва є капітал. Капітал – це вартість, яка в процесі виробництва створює нову додану вартість: відтворення капіталу відбувається у процесі його обігу. Капітал розглядається як сукупність засобів виробництва і вважається вічною категорією. Він ототожнюється з речовою натуральною формою. Але на відміну від первинних чинників – затрат праці і землі – капітал, будучи частиною затрат є в той же час продуктом праці. Капітал перебуває та функціонує в різних формах (фінансовій (грошовій), виробничій, продуктивній, торговій). Відповідно до нормативно-законодавчих документів, зокрема і НП(С)БО 1, власний капітал – це частина активів підприємства, що залишається після вирахування всіх його зобов'язань. Джерелами формування активів підприємства є власні засоби (власний капітал) та позичені кошти (позичений капітал). Гарантією захищеності прав власників підприємства виступає власний капітал, зокрема зареєстрована його частина. Основним компонентом власного капіталу є зареєстрований капітал.

Визначення власного капіталу дозволяє стверджувати, що в момент створення підприємства його власний (стартовий) капітал втілюється в активах, інвестованих засновниками і оцінюється за вартістю майна підприємства. Вартісний вимір капіталу потребує особливої уваги та об'єктивних підходів і в сучасних умовах господарювання. Організація і методика вартісного виміру капіталу безпосередньо впливає на фінансовий стан суб'єктів господарської діяльності, що визначає безумовну актуальність дослідження даних проблем.

Суттєвий внесок в розвиток наукового обґрунтування дослідження кругообороту капіталу в системі бухгалтерського обліку та контролю зробили вітчизняні та зарубіжні вчені: Ануфрієв В.Е., Бутинець Ф.Ф., Велш Г.А. і Шорт Д.Г., Єрохіна О.А., Жук В.М., Кіндрацька Л.М., Лачінов Ю.М., Литвин Ю.Я., Палій В.Ф., Соколов Я.В., Сопко В.В., Сук Л.К., Пушкар М.С., Чумаченко М.Г. та інші. Завдяки їх працям сформовано підґрунтя для подальших наукових досліджень. Застосування різних підходів до оцінки та обліку формування і руху капіталу визначають потребу в глибокому та всебічному вивченні його складових і функцій.

Метою даного дослідження є подальше обґрунтування визначення власного капіталу як основного фінансового джерела функціонування підприємства та накопичення інформації про стан, проблеми формування та контролю змін у власному капіталі.

Власний капітал - основа для початку і продовження господарської діяльності будь-якого підприємства, один з найістотніших і найважливіших показників, оскільки виконує функції визначення:

- частки приватного підприємця або кожного партнера товариства в активах підприємства;
- ступеня впливу на діяльність підприємства;
- ступеня впливу на розподіл прибутку або збитків;
- ступеня фінансування ризикових інвестицій;
- частки при розподілі майна в результаті ліквідації підприємства.

Джерелами утворення власного капіталу слугують:

- внески власників підприємства у вигляді грошових коштів та інших активів;

- накопичення сум нерозподіленого прибутку, що залишається на підприємстві;
- конвертування зобов'язань;
- дооцінки необоротних активів;
- надходження активів у формі дарчого капіталу.

Вимоги своєчасності надання інформації потребують комп'ютеризації фінансового та управлінського обліку, контролю і аналізу власного капіталу. Варто відмітити, що при використанні комп'ютерної техніки змінюється порядок побудови системи рахунків. При використанні комп'ютеризованої системи бухгалтерського обліку зникає потреба в обмеженні кількості показників, які формуються в системі бухгалтерського обліку.

При використанні комп'ютерних програм відмінності обліку в розрізі бухгалтерських рахунків полягають в наступному [3, с.146-150]:

- існує можливість одночасного ведення обліку в декількох планах рахунків;
- значно розширено можливості аналітичного обліку.

В умовах комп'ютеризації обліку власного капіталу варто обов'язково вести аналітичний облік за допомогою довідника «Засновники» або іншого створеного довідника. В довіднику відкриваються субрахунки на кожного засновника [4, с.126-134].

При цьому передбачається складання наступної кореспонденції рахунків:

Д 461 К 40 – відображено заборгованість по внесках засновників-резидентів (в національній валюті)

Д 462 К 40 – відображено заборгованість по внесках засновників-нерезидентів (в іноземній валюті)

Д 4611 К 40, Д 4621 К 40 – безпосередньо ведення аналітичного обліку в межах субрахунку тощо.

Д 10 К 4611, Д30 К4621 – на суму погашення заборгованостей по внесках до зареєстрованого(пайового) капіталу.

Здійснивши «Аналіз рахунку», отримуємо інформацію про оголошений капітал і погашення заборгованостей засновників по внесках до зареєстрованого(пайового) капіталу.

Щорічні відрахування до резервного капіталу потребують розробки шаблону «Типові операції», де передбачається відрахування 5% від нерозподіленого прибутку. Для визначення прибутку

програмою передбачено також автоматичне його обчислення.

Дані пропозиції організації автоматизованої обробки інформації з обліку і аналізу власного капіталу забезпечать вдосконалення методики процесу обліку власного капіталу [5, с.225-228].

Головною метою збільшення зареєстрованого(пайового) капіталу являється :

- мобілізація фінансових ресурсів для здійснення, модернізації існуючих потужностей, переобладнання чи розширення виробництва;
- збільшення частки капіталу, у межах якої власники підприємства відповідають за його зобов'язаннями перед кредиторами, спрямоване на підвищення кредитоспроможності суб'єкта господарювання та його фінансової стійкості;
- поліпшення ліквідності та платоспроможності підприємства (збільшення капіталу пов'язане, як правило, із залученням додаткових грошових ресурсів);
- акумуляція фінансового капіталу для придбання корпоративних прав інших підприємств, у тому числі з метою посилення впливу на них, поглинання чи придбання їх потужностей.

Зареєстрований (пайовий) капітал, як правило, збільшують для мобілізації фінансових ресурсів і підвищення фінансової стійкості підприємства. Не менш важливий мотив – збільшення капіталу, за яким власники несуть відповідальність перед кредиторами, завдяки чому підвищується кредитоспроможність підприємства. Серед інших чинників, що зумовлюють збільшення зареєстрованого(пайового) капіталу, слід назвати зниження ринкової ціни акцій. Ефекту зниження курсу можна досягти і без збільшення номінального капіталу, зменшивши номінальну вартість акцій, а також збільшивши їх кількість.

Зареєстрований (пайовий) капітал передбачено збільшувати трьома методами: збільшенням кількості акцій існуючої номінальної вартості, збільшенням номінальної вартості акцій, обміном облігацій на акції.

Функціональне призначення системи обліку власного капіталу визначається співвідношенням вихідної інформації, яка може бути отримана в результаті реєстрації операцій, які впливають на стан (тобто на величину і структуру) власного капіталу, і звітної інформації, яка повинна бути представлена в фінансовій звітності.

В тому випадку, коли склад елементів власного капіталу, інформація про які повинна бути представлена у звітності, відповідає складу елементів, які формують вихідну інформацію, функціональне призначення системи обліку обмежується тільки операціями систематизації і узагальнення вихідної інформації. В іншому випадку необхідно забезпечити перехід від способу класифікації елементів власного капіталу, який характерний вихідній інформації, до способу класифікації, що застосовується при відображенні елементів власного капіталу у звітності.

Система обліку власного капіталу має забезпечувати:

- систематизацію і узагальнення вихідної інформації про зміни у власному капіталі;
- формування звітності на основі результатів систематизації і узагальнення вихідної інформації.

Фінансова звітність по відображенню операцій з власним капіталом представляє таку інформацію:

- поточний стан власного капіталу (і його складових частин);
- зміни у стані власного капіталу (і його складових частин), які призвели їх до вказаного поточного стану;
- причини (операції), що викликали вказані зміни у стані власного капіталу (і його складових частин).

Згідно відмінностей у цілях використання фінансової звітності (і звітної інформації, яка в ній міститься) доцільні різні рівні деталізації кожного з вказаних об'єктів звітного відображення. В даному випадку важливою характеристикою рівня деталізації є необхідність відображення структури власного капіталу, тобто його складових частин. Цим обумовлена доцільність розкриття внутрішніх операцій, які змінюють структуру власного капіталу, але не змінюють його величину.

Відповідно у фінансовій звітності передбачено три способи представлення інформації про власний капітал:

- в балансі відображається поточний (тобто на звітну дату) стан (величина) власного капіталу і його основних складових, а також стан цих об'єктів на початок звітного періоду, що дозволяє оцінити динаміку їх змін впродовж звітного періоду;
- у звіті про власний капітал інформація балансу розкривається шляхом деталізації складових частин власного капіталу та наведення

основних причин, які призвели до змін величини власного капіталу і його складових частин;

– у примітках інформація вказаних вище звітів розкривається шляхом наведення конкретних (суттєвих) елементів власного капіталу і операцій, що обумовили зміни цих елементів.

Свідченням того, що сучасний облік розвивається в напрямі повнішого розкриття інформації про дебетові та кредитові обороти за рахунками власного капіталу, є введення до складу фінансової звітності звіту про власний капітал.

Документи, які регламентують бухгалтерський облік, як мінімум, не повинні суперечити один одному. Тобто в ідеалі вони повинні доповнювати один одного і бути взаємопов'язаними.

Зокрема, спостерігається взаємозв'язок між формами звітності та Планом рахунків, який полягає у тому, що кожному розділу основних форм звітності (балансу і звіту про фінансові результати) відповідають рахунки певних класів, а кожній статті - конкретні рахунки (субрахунки, групи рахунків або субрахунків). Завдяки цьому процедура складання названих форм звітності зводиться до перенесення у них показників, уже сформованих на рахунках бухгалтерського обліку, не вимагаючи додаткових витрат сил і часу на вибірку, аналіз, групування й узагальнення даних.

В процесі господарської діяльності підприємства існують певні об'єктивні причини, які змінюють величину власного капіталу. Розкриття такої інформації потребує складання звіту про власний капітал, в якому відображаються всі зміни, що відбулися у власному капіталі підприємства протягом звітного періоду, та причини цих змін. Така інформація необхідна користувачам фінансової звітності, оскільки розмір, стан та зміни в складі власного капіталу є незамінним мірилом відносин відповідальності і захисту прав кредиторів.

Згідно НП(С)БО 1 метою складання звіту про власний капітал є розкриття інформації про зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду. Принцип побудови звіту про власний капітал порівнюється з правилом побудови оборотної відомості: початкове сальдо + обороти за період = кінцеве сальдо.

Слід відмітити важливу особливість включення звіту про власний капітал до складу річної звітності, яка полягає в тому, що для забезпечення порівняльного аналізу інформації підприємства потрібно

додавати до річного звіту звіт про власний капітал за попередній рік.

Тому можна зробити висновок, що звіт про власний капітал, по суті, є розшифровкою розділу I пасиву балансу, тобто він виконує функції примітки до цього розділу. І враховуючи те, що складання звіту про власний капітал сприяє перевірці правильності облікових даних щодо кожної складової власного капіталу підприємства, доцільним може бути складання спочатку саме звіту про власний капітал, а вже на його основі - заповнення розділу I пасиву балансу.

Економічна ситуація на підприємствах України вимагає від суб'єктів господарської діяльності своєчасного прийняття ефективних управлінських рішень. Зробити це неможливо без достовірної, належним чином обробленої та підготовленої для управління інформації про фінансово - господарську діяльність підприємства. Інструментом для одержання такої інформації виступає система бухгалтерського обліку.

Організація бухгалтерського обліку представляє собою систему практичного здійснення прийомів і способів відображення господарських операцій, яка повністю забезпечує дієвий контроль і всебічний аналіз господарської діяльності підприємства. Організуючи облік власного капіталу необхідно враховувати наступні фактори: організаційно-правову форму господарювання; форму власності; кількість засновників.

Основними завданнями організації обліку власного капіталу є: забезпечення обліку даних та узагальнення інформації про стан і рух власного капіталу; контроль за правильністю і законністю формування власного капіталу; своєчасне, повне, правильне відображення розміру і всіх змін власного капіталу; контроль за раціональним розподілом прибутку за відповідними фондами; організація аналітичного обліку на рахунках власного капіталу для своєчасного отримання достовірної інформації; правильне відображення в регістрах обліку і звітності операцій з власним капіталом.

Облік власного капіталу забезпечує не тільки інформацією про операційну діяльність, але й фінансову діяльність (зміни у складі власного капіталу, так і поточних, і довгострокових зобов'язань підприємства), при цьому об'єднуючи практично всі функції управління – облік, планування, координацію, контроль, аналіз, прийняття рішень.

Список використаних джерел:

1. Аналіз і контроль в системі управління капіталом підприємства: [Монографія] / Є.В. Мних, А.Д. Бутко, О.Д. Большакова, Г.О. Кравченко, Г.І. Никонів / [за ред. проф. Є.В. Мниха]. – К.: Вид-во КНТЕУ, 2005. – 232 с.
2. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: Навчальний посібник / М.Г. Михайлов, О.П.Сливкова. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 384 с.
3. Вівчар О.Й. Власний капітал як фінансове джерело функціонування підприємства / О.Й. Вівчар // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.5. – С. 146-150.
4. Воськало Н.М. Документування операцій з обліку власного капіталу / Н.М. Воськало // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.11. С. 126-134.
5. Гриценко О.І. Організація бухгалтерського обліку власного капіталу / О.І. Гриценко // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2010 – № 1 (7) – С.225-228.
6. Камінська Т.Г. Облік і контроль кругообігу капіталу [Текст] : монографія / Т.Г. Камінська. – Київ: ПП «Рута», 2013. – 448с.
7. Кучерненко Т.В. Удосконалення методики складання звітів про власний капітал / Т.В. Кучерненко, Е.П. Шайко, В.К. Мервенецька // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – №11. – С. 9-15
8. Сопко В.В. Бухгалтерський облік капіталу (пасивів) в управлінні підприємством / В.В. Сопко // Вчені записки. – К.: КНЕУ, 2008. – Вип. 8. – 310 с.
9. Сук Л.К. Фінансовий облік: навч. посіб. / Л.К. Сук, П.Л. Сук. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К. : Знання, 2012. – 647 с.

УДК 330.341.1

Куришко О.О.,

к. е. н.

Українська академія банківської справи

Національного банку України

м. Суми

**АНУЛЯЦІЯ ТУРИСТИЧНОЇ ПУТІВКИ: ОСОБЛИВОСТІ
ДОКУМЕНТУВАННЯ ТА ЗВІТНОСТІ**

В статті розглянуто специфіку бухгалтерського оформлення операцій, що пов'язані з анулюванням туристичної путівки.

Ключові слова: облік, документування, звітність, туристична путівка, анулювання, штрафні санкції.

Розвиток туристичного ринку призводить до актуалізації питань облікового забезпечення процесу створення, продажу та надання туристичних послуг. Специфіка туристичної діяльності визначає окремий порядок облікового оформлення туристичних операцій, зокрема, анулювання туристичної путівки.

Проблемі обліку в туризмі присвятили свої наукові дослідження значна кількість науковців, зокрема, О.С. Височан [7], Т.П. Данканич [8], О.О. Куришко [9], Ю.С. Серпенінова [10] та інші. Проте малодослідженими залишаються питання документування та звітності анулювання туристичних путівок з ініціативи туриста.

Метою дослідження є узагальнення підходів до бухгалтерського оформлення та звітності у випадку анулювання туристичних путівок з ініціативи туриста.

Туристична статистика свідчить, що більшість туристичних путівок придбаваються зазвичай заздалегідь, в тому числі існують особливі умови раннього бронювання турів. В той же час в сучасних умовах динамічної зміни зовнішнього середовища, наявності значної кількості форс-мажорних та інших факторів у туриста може виникнути проблема (перешкода) щодо вчасного використання туристичних послуг та/або в повному обсязі. В такій ситуації поширеними є анулювання бронювання турів та повернення туристичних путівок.

Сторонами даних відносин відповідно до Закону «Про туризм» виступають: туристичний оператор, туристичний агент та турист. Турист - особа, яка здійснює подорож по Україні або до іншої країни з не забороненою законом країни перебування метою на термін від 24 годин до одного року без здійснення будь-якої оплачуваної діяльності та із зобов'язанням залишити країну або місце перебування в зазначений термін [4]. В даному випадку турист виступає споживачем туристичних послуг: споживач - фізична особа, яка придбаває, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити продукцію для особистих потреб, безпосередньо не пов'язаних з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника [3].

Слід зазначити, що будь-які факти замовлення туристичних послуг обов'язково підтверджуються туристичним договором, тобто правочином між споживачем і продавцем (виконавцем) про якість,

терміни, ціну та інші умови, за яких реалізується продукція.

Склад туристичного продукту визначається турагентом в замовленні та підтверджується туроператором в підтвердженні замовлення. В сучасній практиці значного поширення набуло надсилання замовлення в он-лайнній системі туристичного туроператора. Для авторизації в даній системі турагент вводить логін та пароль, що видані йому туроператором після підписання турагентського договору.

Після отримання відповідних повідомлень від партнерів, підтвердження замовлення та рахунок-фактура на повну вартість замовлення будуть розміщені в особистому кабінеті он-лайнної системи туристичного оператора. Підтвердження замовлення – це відповідь туроператора, в тому числі за допомогою електронних чи факсимільних засобів зв'язку, на замовлення, в якому міститься згода туроператора на надання турпродукту.

Турагент зобов'язаний самостійно відстежувати статус поданого ним замовлення в разі використання он-лайнної системи в особистому кабінеті системи. Всі повідомлення, розміщені туроператором в такому кабінеті, вважаються обов'язковими для турагента. У випадку неможливості прийняття до виконання замовлення турагента туроператор може запропонувати внесення змін до замовлення відносно якихось кількісних та/або якісних характеристик туристичних послуг. Турагент, узгодивши вказані зміни з замовником, направляє туроператору відповідне нове замовлення, яке повинно бути прийняте до виконання, якщо в момент отримання туроператором такого нового замовлення останній матиме можливість його виконати [9].

Підтвердження вчинення усного правочину оформляється квитанцією, товарним чи касовим чеком, квитком, талоном або іншими документами (далі - розрахунковий документ) [3]. Незважаючи на те, що згідно Закону «Про захист прав споживачів» договори можуть бути укладені як в усній, так і в письмовій формі, туристична практика свідчить про 100-% використання саме письмової форми договорів, що пояснюється наявністю значної чисельності деталей, які є об'єктом договору (чисельність туристів, напрям відпочинку, дата відльоту та повернення, місце та спосіб розміщення, тип харчування, умови страхування, тип трансферу, наявність

додаткових умов та побажань тощо).

У договорі на туристичне обслуговування зазначаються істотні умови договору:

1) строк перебування у місці надання туристичних послуг із зазначенням дат початку та закінчення туристичного обслуговування;

2) характеристика транспортних засобів, що здійснюють перевезення, зокрема їх вид і категорія, а також дата, час і місце відправлення та повернення (якщо перевезення входить до складу туристичного продукту);

3) готелі та інші аналогічні засоби розміщення, їх місце розташування, категорія, а також відомості про підтвердження відповідності послуг готелю встановленим вимогам, строк і порядок оплати готельного обслуговування;

4) види і способи забезпечення харчування;

5) мінімальна кількість туристів у групі (у разі потреби) та у зв'язку з цим триденний строк інформування туриста про те, що туристична подорож не відбудеться через недобір групи;

6) програма туристичного обслуговування;

7) види екскурсійного обслуговування та інші послуги, включені до вартості туристичного продукту;

8) інші суб'єкти туристичної діяльності (їх місцезнаходження та реквізити), які надають туристичні послуги, включені до туристичного продукту;

9) страховик, що здійснює обов'язкове та/або добровільне страхування туристів за бажанням туриста, інших ризиків, пов'язаних з наданням туристичних послуг;

10) правила в'їзду до країни (місця) тимчасового перебування та перебування там;

11) вартість туристичного обслуговування і порядок оплати;

12) форма розрахунку [4].

Національним законодавством визначено виключний перелік прав споживачів, тому право на повернення туристичної путівки (її ануляцію) належить до базових прав споживача-туриста. Зокрема, держава забезпечує споживачам захист їх прав, надає можливість вільного вибору продукції, здобуття знань і кваліфікації, необхідних для прийняття самостійних рішень під час придбання та використання продукції відповідно до їх потреб, і гарантує придбання або одержання

продукції іншими законними способами в обсязі, що забезпечує рівень споживання, достатній для підтримання здоров'я і життєдіяльності [2]. Також визначено, що якщо значну частину обсягу послуги чи робіт (понад сімдесят відсотків загального обсягу) вже було виконано, споживач має право розірвати договір лише стосовно частини послуги або робіт, що залишилася.

При цьому на туристичного оператора (турагента) покладено обов'язок інформування туриста про зміну істотних умов, якими керувалися сторони при укладанні договору, зокрема, стосовно погіршення умов туристичної подорожі, зміни її строків; непередбаченого підвищення тарифів на транспортні послуги; запровадження нових або підвищення діючих ставок податків зборів, інших обов'язкових платежів; істотної зміни курсу гривні до іноземної валюти, в якій виражена ціна туристичного продукту.

В даному випадку споживач може відстоювати власну позицію щодо зміни об'єкта бронювання при значному коливанні курсу (туристичний оператор пропонує аналогічні готелі в нижчій ціновій категорії), зміни терміну туристичної подорожі (наприклад, за умови часового обмеження щорічної відпустки туриста та перенесення дати відльоту, прильоту на чартерних авіаційних рейсах. В практичній діяльності туристичні оператори компенсують туристу вартість туристичного продукту за умови перенесення польотного часу більше ніж на 24 години).

Проте існують випадки, коли використання туристичних послуг апріорі неможливе для туриста. В даному випадку відповідно до Закону «Про туризм» турист вправі відмовитися від виконання договору на туристичне обслуговування до початку туристичної подорожі за умови відшкодування туроператору (турагенту) фактично здійснених ним документально підтверджених витрат, пов'язаних із відмовою [4].

Ануляція туристичного продукту (туристичної послуги) - відповідно до умов цього Договору, це відмова Туриста від заброньованого туристичного продукту (туристичної послуги), а також право Туроператора відмовити Туристу в наданні заброньованого та підтвердженого туристичного продукту (туристичних послуг). Ануляція проводиться шляхом надіслання письмового повідомлення з використанням системи бронювання.

Саме визначення даних витрат і не цікавить туристів до моменту виникнення подібних форс-мажорних обставин. При виявленні даних умов турист повинен негайно повідомити туристичного агента, який відповідно до агентського договору з туристичним оператором буде вживати дій щодо повідомлення останнього. Заява про відмову туриста від туру оформлюються письмово (рис. 1). В практиці анулювання туристичних путівок відбувається в он-лайн системі замовлення туристичного оператора (на його сайті).

Досить поширеним є існування у туристичному договорі положення про відмову туриста в односторонньому порядку від виконання умов договору. В даному випадку ключовими аспектами є термін подібної відмови від дня початку туристичної подорожі.

Наприклад, у випадку відмови від туру більш ніж за 31 день до його початку неустойка буде складати 30%, за 31-22 дні – 50%, за 21-15 днів – 75, менш ніж 15% та/або при неявці Туриста на посадку, а також в період офіційних святкових днів та періодів високого туристичного попиту – 100%.

Заява на ануляцію туру

Я, Іванов І.І., прошу анулювати туристичний пакет (номер замовлення _____), придбаний і оплачений у туристичного агента ФОП Петрова П.П. відповідно до договору № 12 від 12.02.2014 р. і перерахувати кошти, які були оплачені за тур, на мій картковий рахунок № _____ в розмірі вартості туру за виключенням штрафних санкцій відповідно до п. _____ туристичного договору.

25.02.2014 р.

Іванов І.І.

Дані для оплати:

ПІБ _____

Назва банку: _____

МФО: _____

ОПКО: _____

ІНН: _____

р/р: _____

Дійсний до: _____

Рис. 1. Заява на ануляцію туру

У випадку вартості туру в 15 000,00 грн. та його ануляції за 25 днів до його початку штрафні санкції складуть $50\% * 15\ 000,00 = 7\ 500,00$ грн. ,тобто туристу буде повернуто кошти в сумі $15\ 000,00 - 7\ 500,00 = 7\ 500,00$ грн.

Згідно з типового договору на туристичне обслуговування, у зв'язку з різними вимогами готелів, транспортних компаній та інших суб'єктів, що надають туристичні послуги, витрати Туроператора по організації туру можуть відрізнятися від вказаних вище, (ці тури визначені Туроператором, як спеціальні). В такому випадку витрати Туроператора відшкодовуються Туристом відповідно до умов бронювання, які опубліковані на сайті Туроператора, підтвердженні бронювання, або в листі незалежно від дати бронювання. При відмові Туриста від туру або від авіаперевезення, питання повернення коштів за авіаперевезення вирішується відповідно до правил та тарифів авіакомпанії. У випадку якщо до складу туристичного продукту входять авіаквитки на регулярні авіарейси або нетипові чартерні перевезення, до Туриста застосовуються умови продажу та ануляції таких авіаквитків, як це передбачено спеціальними тарифами авіаквитків на регулярні авіарейси або спеціальними умовами чартерних програм. Тариф авіаквитків на регулярні та чартерні авіарейси може бути таким, що не повертається. При відмові Туриста від туру, незалежно від дати відмови, вартість за авіаквитки на чартерні та на регулярні рейси продані за тарифами перевізника, які не передбачають можливість повернення сум («No Refund»), може стягуватися у розмірі до 100% від вартості авіаквитка.

В більшості випадків для налагодження добропорядних відносин туристичні оператори йдуть на зустріч туристів і не застосовують штрафних санкцій. Проте якщо договір на туристичне обслуговування був оформлений на умовах раннього бронювання, період відпочинку припадає на «високий сезон» або немає фактичної можливості заміни туристів – турист повинен бути морально підготовлений до застосування санкцій, що визначені у договорі на туристичне обслуговування та розміщені на сайті туристичного оператора.

Останні події в країні показали, що можуть виникнути форс-мажорні обставини, які не залежать від туриста, і які є фактичною причиною неможливості скористатися туристичними послугами,

наприклад, якщо турист запізнився на рейс внаслідок масових страйків (масових заворушень). В такому випадку туристичний оператор в рамках можливостей запропонує альтернативи щодо отримання повного пакету туристичних послуг. У випадку недосягнення компромісу турист може оскаржити будь-які дії туристичного оператора в судовому порядку і, скоріше за все, виграє справу.

За умови ануляції туру, крім написання письмової заяви, турист надає туристичному агенту документ про сплату коштів за туристичний продукт, а туристичний агент в довільній формі формує запит на туристичного оператора щодо повернення коштів туристу. У випадку застосування штрафних санкцій турист отримує кошти за виключення відповідних сум штрафу. В господарській практиці термін повернення даних коштів сягає 14 робочих днів, а спосіб отримання може бути або через туристичного агента (у випадку оплати туристичних послуг від туристичного агента), або безпосередньо через обслуговуючий банк на ім'я туриста (у випадку оплати туристичної путівки від імені туриста).

Для туристичних агентів радимо в довільній формі підписувати додаток до туристичного договору з туристом стосовно відсутності у останнього будь-яких претензій та рекламацій щодо отримання туристичних послуг.

Крім документального відображення туристичний агент повинен звернути увагу і на податковий облік. Зокрема, все залежить від системи оподаткування, яку використовує суб'єкт господарювання, співвідношення дат надання туристичних послуг, отримання коштів, звітування та ануляції туру. Оскільки більшість туристичних агентів використовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, то відповідно до Податкового кодексу їх доходом буде сума агентської винагороди туристичного агента, отриманої протягом податкового (звітного) періоду в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій); матеріальній або нематеріальній формі [1]. Датою отримання доходу платника єдиного податку є дата надходження коштів платнику єдиного податку у грошовій (готівковій або безготівковій) формі. Згідно Порядку ведення Книги обліку доходів і витрат Відповідний запис щоденно робиться у Книзі обліку доходів і витрат [5].

Для об'єктивного відображення податкових зобов'язань туристичного агента після ануляції туру в Книзі обліку доходів і

витрат методом червоного сторно можна коригувати величину виручки (доходу) та єдиного податку до сплати. Ануляція туристичної подорожі призводить до неотримання туристичним агентом його агентської винагороди (доходу), тому у випадках першої події – бронювання турпродукту, подальшого відображення в обліку такого доходу та відображення у податковій декларації, турагент повинен відповідно до положень Податкового кодексу України вносити відповідні зміни до податкової декларації платника єдиного податку [6] у випадку заниження податкового зобов'язання суб'єктом господарювання.

При цьому подібне коригування суми податкових зобов'язань може розглядатися контролюючим органом як помилка, тому платник податку зобов'язаний надіслати уточнюючий розрахунок до такої податкової декларації за формою чинного на час подання уточнюючого розрахунку. Заповнюючи розділ VII «Визначення податкових зобов'язань у зв'язку з виправленням самостійно виявлених помилок» податкової декларації платник податку у рядках 32-35 ставить прочерки, оскільки ануляція туристичної путівки не є фактом заниження податкового зобов'язання.

Розглянута специфіка документування ануляції туристичного пакета не є винятком з правил, а лише забезпечує правильне відображення податкових зобов'язань турагента в податковому обліку. Детальне та обов'язкове ознайомлення туриста з умовами застосування штрафних санкцій у разі односторонньої відмови від виконання умов туристичного договору убезпечить турагента від претензій зі сторони туриста та збереже його ділову репутацію на ринку туристичних послуг.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144.
3. Закон України від 12.05.91 р. № 1023-XII-ВР «Про захист прав споживачів» // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, № 30, ст.379.
4. Закон України від 15.09.95 р. № 324/95-ВР «Про туризм» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, N 31, ст.241.
5. Порядок ведення Книги обліку доходів і витрат, яку ведуть фізичні особи - підприємці, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування, і фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, затверджений Наказом Міністерства

доходів і зборів України від 16.09.2013 р. № 481.

6. Про затвердження форм податкових декларацій платника єдиного податку, затверджено Наказом Міністерства доходів і зборів України від 21.12.2011 р. № 1688.

7. Височан, О. С. Облікові аспекти використання знижок у діяльності підприємств туристичного бізнесу [Електронний ресурс] / О. С. Височан. — Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vlca_Ekon/2011_36/11.pdf (дата звернення: 14.12.2013). — Назва з екрана.

8. Данканич, Т. П. Оподаткування туристичної діяльності в умовах дії Податкового кодексу України / Т. П. Данканич // Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка. — 2011. — Вип. 32.

9. Куришко, О. О. Франчайзинг у туризмі: документальне оформлення та облік / О. О. Куришко // Бухгалтерія. — 2014. — № 8 (1099). — С. 64-69.

10. Серпенінова, Ю. С. Франчайзинг: сутність та порядок відображення в обліку / Ю. С. Серпенінова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. — Хмельницький. — 2014. — № 1. — С. 256-260.

УДК 657

Липова А.Л.,
студент гр. ОАМ-22
Замула І.В.,
д.е.н., професор
Житомирський державний технологічний університет
м. Житомир

ЕКОЛОГІЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

У статті досліджено основні аспекти суті та ролі поняття екологічних зобов'язань. Розглянуто екологічні зобов'язання споживачів, причини їх виникнення, які дозволять справедливо визначити ціну кінцевого споживання побутових матеріалів.

Ключові слова: екологічні зобов'язання, споживачі, споживчі відходи.

Екологічні проблеми та темпи зростання забруднення навколишнього природного середовища вимагають спрямування діяльності промислових підприємств на їх усунення та пошук інструментів еколого-економічного управління. Для забезпечення успішної діяльності в сучасних умовах жорсткої конкуренції, одним із перших кроків у розробці чи вдосконаленні системи екологічного управління має бути прийняття керівництвом підприємства рішення

постійно поліпшувати управління екологічними господарської діяльності суб'єкта господарювання.

Основним об'єктом бухгалтерського обліку підприємства, який впливає на ліквідність, кредитоспроможність і стійкість підприємства, є зобов'язання. Адже, правильно розроблена стратегія управління зобов'язаннями сприяє формуванню репутації надійної і відповідальної фірми. Щодо підприємств, що використовують природні ресурси, або ж впроваджують інновації пов'язанні з мінімізацією негативного впливу на навколишнє середовище, то суттєву частку у всій вартості зобов'язань займають саме екологічні зобов'язання.

Наукові дослідження і практичний досвід свідчать про те, що витрати і зобов'язання, обумовлені природоохоронною діяльністю, стають настільки значущими, що недостатня увага до них істотно збільшує ризик помилкової оцінки фінансового стану підприємств і організацій, що формується в бухгалтерському обліку та звітності. Це відображається на об'єктивності та ефективності прийняття управлінських рішень, які формують екологічну спроможність підприємства, що може значно змінювати рівень ризику, інвестиційну привабливість, конкурентоспроможність і в цілому імідж підприємства.

Проведення екологічної діяльності підприємствами призводить до виникнення екологічних зобов'язання. Варто зазначити, що таке поняття, як "екологічні зобов'язання" для України нове та мало досліджене.

У науковій літературі поняття "екологічні зобов'язання" мають неоднозначне трактування. Одними вченими здійснюється ототожнення екологічних зобов'язань з екологічними витратами, іншими визначаються як наслідки екологічного характеру.

Дослідження поняття, як екологічні зобов'язання в системі бухгалтерського обліку відображені в працях таких вчених як Бабіч І.І. [1], Базилевич В., Вальтер Д. [3, с. 315], Бичкова С.М., Єгоров М.Ю. [2, с. 21], Замула І.В. [4], Коблянська О.І., Цибульник М.О. [5, с.95], Кондратюк О.М. [6,7], Палій В.Ф., Палій В.В. [8, 339], тощо.

Дослідження потребує сутність екологічних зобов'язань для визначення напрямів удосконалення організації і методичного

забезпечення бухгалтерського обліку.

Варто зазначити, що розглядаючи словники, довідкову та навчальну літературу, було з'ясовано, що тлумачення такого поняття як “екологічне зобов’язання” відсутнє. Однак, здійснюючи дослідження наукової літератури було з’ясовано що деякі науковці здійснювали дослідження такого поняття, як “екологічне зобов’язання”, на підставі яких можна зробити висновок, що єдиного підходу до трактування поняття немає. До даної ситуації призвело відсутність даного поняття в нормативних документа, яке було б основою для досліджень.

Такі автори, як Базилевич В., Вальтер Д. [3, с. 315], Бичкова С.М., Єгоров М.Ю. [2, с. 21], Цибульник М.О. [10, с.95] та Палій В.Ф. Палій В.В. [8, 339] стверджують, що екологічні зобов’язання визначають як наслідок екологічного характеру, обумовлений взаємодією підприємств із навколишнім середовищем, що може здійснити суттєвий вплив на фінансовий стан. Не зрозуміло, що автори розуміють під наслідком екологічного характеру чи то штрафи чи плату за використання природних ресурсів.

Окремо, варто звернути увагу на дослідження Кондратюка О.М., який стверджує, що екологічні зобов’язання гірничо-добувних підприємств являють собою систему платежів за освоєння, видобуток та користування природними ресурсами, платежів за негативний вплив на навколишнє середовище, плату за геологорозвідувальні роботи, штрафних санкцій за порушення природоохоронного законодавства, інших платежів, які мають разовий характер, пов’язані з екологічною діяльністю підприємства (плата за екологічну експертизу, страхування, аудит, сертифікацію, ліцензування, компенсаційні виплати, створення резервів) і виникають у підприємств перед державою і соціальною сферою у зв’язку з негативним впливом на довкілля (забруднення атмосфери, води, ґрунтів, погіршення здоров’я населення) [6]. Що досить детально описує екологічні зобов’язання які виникають у підприємств що працюють у видобувній галузі. Однак, в своїй дисертаційній роботі під економічними зобов’язаннями він розуміє екологічний борг підприємства перед державою і соціальною сферою за завдані збитки природі та як показник, що відображає обсяг заподіяної шкоди у грошовому вимірнику [7, с. 18]. Тобто автор відносить екологічні зобов’язання до складу

екологічних витрат. Таке ототожнення є недоцільним, адже в момент виникнення заборгованості виникають екологічні зобов'язання, а після їх погашення – екологічні витрати.

Такі науковці, як Бабіч І.І. [1], Замула І.В. [4], Коблянська О.І., Цибульник М.О. [5] екологічними називають ті зобов'язання, що виникають у результаті здійснення основної діяльності, недотримання норм екологічного законодавства, яке тягне за собою компенсацію завданої шкоди, виплату штрафів тощо, добровільних дій підприємства щодо усунення негативних впливів на навколишнє природне середовище.

Дослідивши наукові підходи до трактування досліджуваного поняття, можна виділити певні ознаки (табл. 1).

Систематизувавши підходи до визначення поняття “екологічні зобов'язання” ми спостерігаємо чіткіше виділення певних ознак серед всієї сукупності. Найпоширенішою ознакою, яка характерна даному поняттю, є те, що зобов'язання виникає внаслідок завданої шкоди навколишньому середовищу, 89 % від розглянутих понять описують дану ознаку в своєму визначенні. 67 % авторів у своїх визначеннях згадують, що екологічне зобов'язання має фіскальний характер. Щодо вираження таких ознак, як вплив на фінансовий стан та виникнення унаслідок добровільних дій підприємства, воно зустрічається тільки у 44 % авторів.

Таблиця 1

Порівняння ознак екологічного зобов'язання

<i>№ з/п</i>	<i>Джерело</i>	<i>Як наслідок завданої екологічної шкоди</i>	<i>Впливають на фінансовий стан</i>	<i>Фіскальний характер</i>	<i>Як наслідок добровільних дій підприємства</i>
1.	Бабіч І.І. [1]	+		+	+
2.	Базилевич В., Вальтер Д. [3, с. 315]	+	+		
3.	Бичкова С. М., Єгоров М. Ю. [2, с. 21]	+	+		
4.	Коблянська О.І., Цибульник М.О. [5]	+		+	+
5.	Замула І.В. [4]	+		+	+
6.	Кондратюк О.М. [6]	+		+	
7.	Кондратюк О.М. [7]	+		+	+
8.	Палій В.Ф. Палій В.В. [8, 339]		+	+	
9.	Цибульник М.О. [10, с.95]	+	+		

Однак, варто зазначити, що науковцями екологічне зобов'язання розглядається лише з боку суб'єкта господарювання, але на нашу думку дане поняття набагато ширше.

Адже, розглянувши ст. 66 Конституції України Розділ II, де зазначено, що громадяни зобов'язані незаподіювати шкоду природі, культурній спадщині, відшкодовувати завдані ними збитки, спостерігаємо невиконання даної статті. Адже на сьогодні, єдиним проявом дотримання даної статті є штрафи за завданий населенням збиток навколишньому середовищу, що суперечить її змісту. Тобто, кожен громадянин повинен нести екологічну відповідальність за свою діяльність, так само, як і суб'єкти господарювання, у зв'язку з тим, що вплив на навколишнє середовище здійснюють не тільки юридичні особи, але й фізичні.

Порівняння екологічних зобов'язань у країнах ЄС і України дає можливість побачити відсутність в системі державного екологічного оподаткування, податків на споживання, що стосується безпосередньо фізичних осіб.

Слід відзначити особливу роль споживання у регулюванні рівня екологічної безпеки. До екологічних зобов'язань, що виникають при споживанні, відносять ті платежі, що стягуються з одиниці готової продукції, яка на одному з етапів свого життєвого циклу призводить до забруднення навколишнього середовища. Найчастіше екологічне зобов'язання споживачів виникає при використанні автомобільних шин, батарейок та акумуляторів, миючих засобів, пластикової упаковки та багатьох інших товарів.

Стимулююча функція цих податків реалізується шляхом збільшення ціни за рахунок податку, що призводить до зменшення споживання цієї продукції. Так, наприклад, в Австрії введення платежів за використання пестицидів та мінеральних добрив знизило їх споживання на 30% [9]. Запровадження такого виду екологічних зобов'язань є актуальним для України.

Дане зобов'язання дозволяє справедливо визначити ціну кінцевого споживання побутових матеріалів. Використання бухгалтерського обліку, як інформаційно-контрольної системи, дозволить реально визначити обсяги виробів що спожито, тобто підрахувати обсяги сміття, яке виникне після споживання продукції та перерахувати екологічне зобов'язання споживачів, що призначене для

утилізації пакувальних матеріалів.

Отже, враховуючи те, що забруднення навколишнього середовища здійснюють не тільки юридичні особи, але й фізичні, то під екологічним зобов'язанням слід розуміти зобов'язання, що виникають у результаті здійснення діяльності осіб, яка впливає на стан навколишнього середовища та при недотриманні норм екологічного законодавства, що тягне за собою компенсацію завданої шкоди, виплату штрафів тощо.

Список використаних джерел:

1. Бабіч І.І. Проблеми сутності екологічних зобов'язань / І.І. Бабіч, А.Б. Соложук // Зростання ролі бухгалтерського обліку в сучасній економіці: зб. тез та доп. І Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (21 лютого 2013 р.; м. Київ), 2013. – 534 с.
2. Бычкова С.М. Роль и значение экологического учета и аудита в рыночной экономике / С.М. Бычкова, М.Ю. Егоров // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. – 2001. – № 9. – С. 20–23.
3. Глосарій зеленого бізнесу: укр.-нім.-рос.-англ. / В. Базилевич [та ін.]; наук. ред.: проф. В.Базилевич, проф. Д.Вальтер. – К.: Знання, 2010. – 518 с.
4. Замула І.В. Екологічні доходи та зобов'язання в системі бухгалтерського обліку / І.В. Замула // Вісник університету банківської справи України 2011 № 1 (10) С. 257-259.
5. Коблянська О.І., Цибульник М.О. Екологічні витрати та зобов'язання в системі бухгалтерського обліку «Економічні науки». – Серія “Облік і фінанси”. – Випуск 9 (33). – Ч. 2. – 2012.
6. Кондратюк О.М. Екологічні зобов'язання гірничо-збагачувальних підприємств криворізького регіону: види, відображення у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності / О.М. Кондратюк // http://www.econindustry.org/arhiv/mag/2007/vip_01_36/st_36_20.pdf
7. Кондратюк О.М. Облік і аналіз екологічних витрат промислових підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кан. екон. наук: спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / О.М. Кондратюк. - Київ, 2008. - 21 с.
8. Палий В.Ф., Палий В.В. Финансовый учет : Учеб. пособие. – М., 1998. – Ч. 2. – 347 с.
9. Поліщук В.Г., Франчук Ю.О. Роль екологічного оподаткування в контексті стимулювання сталого розвитку регіону [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=24214>.
10. Цибульник М.О. Екологічні витрати та зобов'язання в системі бухгалтерського обліку / М.О. Цибульник // Економічні науки, серія “Облік і фінанси”. – 2012. –№ 9(33). – С. 93-98.

УДК 31.522.4:338.432

Лопатюк Р.І.,
к.е.н., доцент
Уманський державний педагогічний університет
м. Умань

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СЕЛА

У статті розглянуто організаційні форми сільського туризму як раціонального заходу диверсифікації підприємницької діяльності та альтернативного виду зайнятості населення, а також досліджено основні умови і фактори його розвитку.

Ключові слова: агротуризм, конкуренція, стратегія диверсифікації, сільський туризм.

У ході аграрних перетворень 1990-х років виявилася необхідність докорінного перегляду підходів до реформування економіки села. Політика підтримки традиційних галузей сільського господарства часто не виправдовує себе і призводить до розпорошення бюджетних коштів, зниження конкурентоспроможності як окремих сільськогосподарських підприємств, так і цілих аграрних регіонів країни.

В даний час назріла необхідність розробки кардинальної концептуальної основи розвитку сільської місцевості з конкретизацією у вигляді окремих програм розвитку певних галузей і сільських територій. Необхідно вишукування додаткових видів зайнятості та джерел доходів сільських сімей – своєрідних «точок зростання», оптимальних організаційно-економічних рішень, які через механізм мультиплікації зіграли б роль локомотива у виведенні економіки села з кризи на шлях стабільного і сталого розвитку, сприяли самоорганізації сільської економіки, більш раціонального використання людського потенціалу сільських районів.

Нова концепція розвитку сільської місцевості повинна припускати як широку диверсифікацію, так і кластеризацію її господарської структури, соціально-економічних функцій в контексті теорії сталого розвитку.

На нашу думку, одним з пріоритетних напрямів розвитку економіки аграрних регіонів України є стратегія диверсифікації, що

передбачає доповнення традиційних галузей спеціалізації (зернове господарство, скотарство, конярство, вівчарство) новими галузями. В якості однієї з перспективних нових галузей може виступати туризм.

Туризм на початку XXI в. став одним з провідних напрямків соціально-економічного та культурного життя багатьох держав і регіонів світу, займаючи, за оцінками фахівців, третє місце після торгівлі нафтою і зброєю в розвинених країнах. Середні темпи зростання його обсягів становлять 7% на рік, що набагато вище аналогічних показників світової економіки. На сферу туризму припадає близько 10% світових інвестицій, кожне 11-е робоче місце в загальній світовій зайнятості, 3,8% світового валового внутрішнього продукту (ВВП), а з урахуванням впливу туризму на суміжні з ним галузі національної економіки – 10,6 % [1].

Сьогодні в багатьох країнах світу індустрія туризму віднесена до розряду державних пріоритетів, на що націлені великі національні і інтернаціональні проекти та програми, що передбачають стимули для розвитку галузі: пільги з оподаткування, спрощення візових формальностей і прикордонно-митного режиму, створення сприятливих умов для інвестицій і особливих економічних зон.

У сучасних умовах потенціал туристично-рекреаційних ресурсів видається не менш важливим, ніж потенціал сировинних, так як спеціалізація на виробництві послуг туризму забезпечує приплив грошових коштів, розширює сферу докладання праці, стимулює розвиток багатьох ключових галузей народного господарства: будівництва, торгівлі, громадського харчування, транспорту, зв'язку, сільського господарства та інше.

За підрахунками фахівців, сукупна вартість продуктів і послуг, створена в структурі, пов'язаної з туристичним обслуговуванням, майже в 2,5 рази перевищує вартість самих послуг туризму. За деякими оцінками, кожен турист забезпечує робочими місцями від 10 до 20 чол. в таких обслуговуючих сферах, як готельний бізнес, сфера громадського харчування, виробництво сувенірів, індустрія розваг [2].

Розвиток туризму веде до поліпшення інфраструктури, відновлення пам'яток історії та архітектури, сприяє охороні навколишнього середовища і т. д. Тому сферу туризму необхідно розглядати як важливий фактор соціально-економічного розвитку країн, регіонів і окремих, насамперед сільських, територій.

Одним із напрямків сучасного туризму, що динамічно розвивається є аграрний (або сільський) туризм. В даний час він успішно розвивається в ряді європейських країн: Італії, Німеччині, Австрії, Швейцарії, Франції, Іспанії.

У світовій практиці під агротуризмом розуміється діяльність з організації відпочинку та дозвілля туристів у сільській місцевості або в малих містах з наданням послуг гостинності в приватному секторі з можливістю трудової участі, орієнтована на використання природно-рекреаційних, культурно-історичних, соціально-етнографічних та інших ресурсів, традиційних для даної місцевості.

Сільський туризм отримав визнання громадськості у другій половині минулого століття у зв'язку зі зниженням кількості зайнятих в аграрному секторі та необхідністю формування альтернативних видів трудової зайнятості та підприємництва в сільській місцевості – він повинен був зупинити міграцію населення в міста, стати сферою докладання праці та джерелом заробітку сільських сімей.

Спочатку передбачалося, що розміщення туристів буде непрофільною діяльністю фермерів, що дозволить зміцнити їх фінансово-економічне становище і не вимагає великих інвестицій. Однак агротуризм швидко перетворився на самодостатній бізнес – маловитратний і конкурентоспроможний. Сьогодні попит на туристичні послуги змінив саму концепцію сільського туризму в Європі, який перестає бути для багатьох сімей побічним видом діяльності і стає основним.

Всесвітня туристична організація визначила агротуризм як одну з перспективних галузей індустрії відпочинку, яка не тільки дозволяє відпочиваючим провести час у мальовничих і екологічно чистих куточках сільській місцевості, а й пропонує агроформуванням і сільським жителям реальну альтернативу розвитку.

За даними журналу «Оджі», щорічний оборот агротуризму в Італії становить 750 млрд. лір. Існуючі там більше 10 тис. агротуристичних господарств у 2012 р. взяли близько 12 млн. відпочиваючих, що забезпечило зайнятість близько 8% економічно активного сільського населення країни [3].

В Австрії для багатьох дрібних сільгоспідприємств організація відпочинку городян у фермерських садибах стала другою за значимістю галуззю господарської діяльності. Відпочиваючі за час

перебування в сільській місцевості щорічно витрачають близько 700-800 млн. євро і забезпечують додаткову зайнятість близько 20 тис. сільських жителів. Прогнозується, що кількість відпочиваючих в австрійських фермах зросте до 2015 р. до 50 тис. в порівнянні з 8 тис. в 1996-2000 рр. [1].

В даний час аграрне виробництво в розвинених країнах стає більш наукомістким, що викликає скорочення робочих місць і підвищення безробіття у сільській місцевості (до того ж завжди присутній ризик надвиробництва сільгосппродукції). Виходячи з цього диверсифікація господарської діяльності шляхом розвитку суміжних та альтернативних видів зайнятості та самозайнятості на селі (туризм, виробництво сувенірної та ремісничої продукції, національних костюмів та продуктів харчування, надання різноманітних послуг, робота з облаштування ландшафтів, прибирання та утилізація побутових і виробничих відходів) стає досить актуальною.

Агротуризм не можна назвати надприбутковим бізнесом – це спосіб зменшити соціальну напруженість у сільській місцевості шляхом створення нових альтернативних робочих місць, дозволивши селянам забезпечити собі гідне життя, а в слабorozвинених країнах знизити рівень бідності. Разом з тим це ефективний вид туристичної діяльності з чітко вираженим мультиплікативний, соціально-економічним і культурно-філософським ефектом, що відповідає запитам клієнта з середнім достатком і враховує особливості його способу життя, психологічні, культурні, духовні потреби і цінності.

Індустрія туризму України – порівняно молода, але розвивається галузь економіки. Незважаючи на величезний природно-рекреаційний потенціал, темпи її зростання недостатньо високі. Порівняно низька привабливість регіону для українських та іноземних туристів пов'язана зі слабким розвитком туристичної інфраструктури, невідповідністю цін якості надаваних послуг, недостатньою інформацією про рекреаційні можливості й визначні пам'ятки регіону.

Сьогодні багато відпочиваючих, прагнучи подивитися світ, тягнуться до первозданної природи, самотутній культурі різних народів, при цьому, як правило, висуваючи високі вимоги до сервісу і рівню обслуговування. Багатство, різноманітність і відносна незайманість природи, красиві природні й антропогенні ландшафти, пейзажі, спокійна, розмірене життя українського села, екологічно

чисті продукти харчування, наявність грибів, ягід і лікарських трав, хороші умови проживання у окремих гостьових кімнатах і будинках, сільська лазня, а також історія і легенди українського народу формують унікальне поєднання місцевих туристично-рекреаційних ресурсів.

Загалом агротуризм приносить непоганий дохід, але, на жаль, потік туристів не постійний, має сезонний характер і обмежений лише літнім періодом, хоча є всі можливості для цілорічного прийому відпочиваючих. Отриманий дохід в основному реінвестується в розвиток господарства (купівля коней, кіз, необхідної домашнього начиння) і на розширення спектра послуг, що надаються.

На основі даних соціологічного опитування та інтерв'ювання з'ясувалося, що 48%, тобто майже половина опитаних, знайомі з таким видом відпочинку, як сільський туризм, 26% не знайомі, і стільки ж – 26 % трохи чули про це.

Вибираючи відпочинок у селі, жителі міст хотіли б отримати такі послуги, як проживання (17 %), сільська лазня (16 %), ночівля (11%), екскурсії (11%), полювання (10%), збір ягід, грибів, лікарських рослин (8%), риболовля (7%), харчування (5%), участь у господарському житті приймаючої сім'ї (5%), інше (10%).

Сільський туризм для городян асоціюється з чистим повітрям, тишею і натуральними продуктами харчування (26%), отриманням нових вражень і знань (18%), комфортними умовами проживання (18%), відчуттями близькості і єднання з природою (15%), можливостями розваги для дітей і проведення дозвілля для дорослих (14 %), спокоєм і розміреним сільським життям (9%) [2].

В Україні є всі необхідні природні умови для розвитку сільського туризму, проте суттєвою перешкодою його активного розвитку є відсутність інститутів, покликаних забезпечити нормативно-правову, інформаційно-консультативну та фінансово-економічну базу цього виду послуг.

В даний час як на державному, так і на регіональному та місцевому рівні практично не розроблені законодавчі та нормативні акти, які регламентували б окремі аспекти агротуристичної діяльності.

Особливість зароджуватися російського агротуристичного ринку полягає в тому, що він будується «знизу» – практично без участі центральних структур. Відсутня чітко визначена та інституційно

закріплене державне рішення про підтримку агротуризму, відповідно немає загальної програми та фінансового забезпечення.

У цьому зв'язку виникає необхідність прийняття державних і регіональних програм розвитку агротуризму. У них повинні бути відображені конкретні заходи щодо створення матеріально-технічної, інституційної (правової, соціальної) бази для розвитку сільського туризму, механізмів (організаційного, економічного, фінансового) його підтримки з боку державних і місцевих органів влади, а також інших передумов і умов, покликаних сформувати сприятливий клімат для потенційних суб'єктів агротуристичного бізнесу.

У становленні і розвитку сільського туризму особливе місце має належати інфраструктуру підтримки агротуризму, яка, на нашу думку, являє собою сукупність державних, муніципальних, громадських та комерційних установ, до функціональних обов'язків яких належать організація і регулювання діяльності суб'єктів агротуристичної діяльності.

Дана інфраструктура підтримки агротуризму, на наш погляд, повинна включати:

- політико-правове та методичне забезпечення, яке встановлює законодавчі рамки для регламентації агротуристичної діяльності та ґрунтується на комплексній програмі стратегічного розвитку сільського туризму в муніципальних районах, що враховує конкурентні переваги і недоліки окремих рекреаційних територій;

- фінансово-кредитне та інвестиційне забезпечення (у тому числі можливі джерела їх отримання, способи акумуляції та напрямки їх ефективного використання на основі існуючих і новостворених кредитних структур);

- організаційно-консультаційне та рекламно інформаційне забезпечення для просування сільського туризму, формування бази даних агротуристичних господарств, проведення круглих столів та роз'яснювальної роботи з населенням, його навчання, поширення передового досвіду провідних туристичних фірм і агротуристичних господарств;

- розвиток сільської інфраструктури (дороги, благоустрій та розвиток територій та інше) на базі приватно-державного та приватно-муніципального партнерства (наприклад, надання державою пільгового кредиту на тривалий термін для поліпшення міжселищних і

сільських доріг силами підприємців та агротуристичних господарств).

У відділах економіки муніципальних районів (утворень) доцільно передбачити штатні одиниці фахівців з розвитку сфери рекреації. Такий фахівець повинен аналізувати стан та проблеми розвитку туристичної галузі; консультувати і інформувати суб'єктів, господарюючих в сфері туризму, з широкого кола цікавлять їх питань; здійснювати нагляд за дотриманням туристичного законодавства, брати участь у розробці регіональних програм і пілотних проєктів розвитку туризму; організовувати проведення регіональних та міжнародних науково-практичних семінарів і симпозіумів з питань розвитку туризму, а також туристичних виставок, ярмарків, бірж і т. п.

Важливими умовами формування ефективного і стійкого розвитку сільського туризму в регіонах України є стратегічне планування і прогнозування комплексного розвитку територій, маркетинг, використання зарубіжного досвіду і головне – зацікавлена участь місцевого населення і місцевої влади у становленні агротуризму в регіоні, їх спільна та узгоджена діяльність.

Список використаних джерел:

1. Державна цільова програма сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року [Електронний ресурс] / Міністерство аграрної політики та продовольства України. — Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua>.
2. Лібанова Е. Аналіз бідності та соціальних наслідків економічної кризи в Україні [Електронний ресурс] / Е. Лібанова, Л. Черенько, В. Саріогло // Програма розвитку ООН в Україні. — К., 2010. — С. 5. — Режим доступу: <http://www.undp.org.ua>.
3. Пінчук Т.А. Агротуризм як форма підприємництва у сільській місцевості. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vcndtu/.../17.htm/
4. Транченко Л.В. Формування та розвиток інфраструктури туризму: Монографія /Л.В. Транченко, Р. І.Лопатюк. — Умань: ФОП Жовтий О.О., — 2014. — 156 с.

УДК 657

Маркова М.С.,
доктор, главный ассистент
Башева С.,
доктор, профессор
Университет национального и мирового хозяйства
г. София

КОНЦЕССИИ НА ДОБЫЧУ В БОЛГАРИИ – БУХГАЛТЕРСКИЕ ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ПРИМЕНЕНИЯ

Объектом рассмотрения в настоящем докладе является концессия на добычу как успешная форма сотрудничества между государством и частным сектором в Болгарии. Очерчены основные моменты, связанные с первоначальной отчетностью концессии на добычу в качестве нематериального актива, нормативные регуляторы, на основании которых ведется отчетность концессии на добычу, а также проблемы с оперативной отчетностью и раскрытием информации об этом специфическом нематериальном активе.

Ключевые слова: *Концессия на добычу, общественно-частное партнерство, минеральные ресурсы, нематериальные активы, фаза разведки и исследования, фаза добычи, метод учета с полной капитализацией затрат и метод учета успешных усилий по разведке, настоящая стоимость.*

Сотрудничество между государством и бизнесом является необходимым условием для успешного функционирования глобальной экономики. Если посмотреть в перспективе, мы могли бы выйти за пределы государства и чтобы вместо него общественным партнером был Европейский союз или иное экономическое объединение. В свою очередь, частным партнером может быть фирма, корпорация или транснациональная компания, которая бы выполняла функции в частном секторе по общественнозначимому проекту, такому как добыча альтернативных источников энергии, разведка и исследование неоткрытых подземных богатств и/или другого ресурса. В Болгарии с 2012 г. принят Закон об общественно-частном партнерстве¹, но самой распространенной формой сотрудничества между государством и частным сектором все еще является концессионный договор.

¹ Официальный бюллетень, № 45 от 15 июня 2012, последнее изм. Официальный бюллетень, № 15 от 15 февраля 2013.

Предусмотренные процедурные требования не имели необходимого эффекта для поощрения заключения договоров Общественно-частного партнерства, а както даже оставили этот закон недействующим. В настоящее время все еще нет заключенного договора по этому закону. С другой стороны в Законе о концессиях² регламентирована процедура, в которой представитель общественного сектора заключает договор на предоставление эксплуатационного права на объект и/или на услугу общественного интереса, предоставленного концедентом коммерческому обществу - концессионеру, за обязательство концессионера создать и управлять и поддерживать объект концессии или управлять услугой на свой риск. Эти взаимоотношения регулируются путем заключения письменного договора между сторонами. Согласно предмету концессии, концессия может быть на строительство, услугу или добычу. Концессионные отношения в Болгарии возникли в конце XIX в. с добычей и переработкой железной руды, соли, со строительством стекольного завода, с производством хлебобулочных изделий и другого. После продолжительного перерыва, институт концессии восстановлен в 1991 г. при помощи Конституции Республики Болгарии, а затем и Законом о концессиях (в 1995 г.). И сегодня концессии регулируются специальным законом, с аналогичным наименованием, но принятым в 2006 г.³

В настоящем докладе мы представим характерные особенности бухгалтерского учета концессии на добычу. В концессии на добычу предметом является эксплуатация природных богатств (минеральной воды, лесов, подземных богатств и биологических, минеральных и энергетических ресурсов) путем добычи, которая осуществляется средствами концессионера и на его риск. Вознаграждение концессионера является от его права на эксплуатацию объекта концессии. По смыслу Закона о концессиях, "добыча" является отделением природного богатства и приобретением собственности на отделенную субстанцию, в том числе на технологические отходы⁴.

² Официальный бюллетень, № 56 от 02 мая 2006, последнее изм. Официальный бюллетень, № 66 от 26 июля 2013.

³ Опять там.

⁴ По смыслу Закона о подземных богатствах "добыча" является процессом извлечения твердых, жидких и газообразных полезных ископаемых из недр земли.

Концессия на добычу предоставляется для конкретного месторождения полезных ископаемых или отдельные его части.

Посредством концессии на добычу у нас предоставляются:

1) Концессия на добычу полезных ископаемых – осуществляется на условиях и в порядке Закона о подземных богатствах⁵. Граница каждой шахты или карьера определяется установленными контурами запасов или ресурсов на основе составленного топографического и подземного плана. Добыча полезных ископаемых осуществляется в соответствии с составленными всеобъемлющими и годовыми планами.

2) Концессия на добычу минеральной воды – осуществляется на условиях и в порядке Закона о водных ресурсах. Концессия на добычу минеральной воды предоставляется тогда, когда водоиспользование является с коммерческой целью и предназначено для:

а) бутылкировании натуральной минеральной воды, газированных и других напитков, в состав которых включена минеральная вода;

б) добычи ценных веществ;

в) добычи гидрогеотермальной энергии.

Этот вид концессии предоставляется согласно Закону о концессиях, так как в Законе о водных ресурсах не содержатся специальные положения⁶.

Процесс добычи проходит через две фазы: фаза разведки и исследования и фаза добычи. В национальном бухгалтерском стандарте СБУ 38 “Нематериальные активы” и в международном бухгалтерском стандарте МСБУ 38 “Нематериальные активы” отсутствуют положения относительно деятельности разведки и исследования полезных ископаемых. Этот пробел в международных стандартах бухгалтерского учета для финансовой отчетности был заполнен принятым МСФО 6 “Исследование и оценка минеральных

⁵ Закон о полезных ископаемых, Официальный бюллетень, ГГ, № 45 от 15 июня 2012 г.

⁶ Ст. 47 Закона о водных ресурсах, Официальный бюллетень, № 82 от 26 октября 2012 г.

ресурсов"⁷. В этом стандарте даются указания о том, какие расходы фазы разведки и исследования необходимо признать в качестве активов и какие принимаются в качестве текущих расходов.

В бухгалтерской теории известно два метода применения в отношении фазы разведки и исследования: метод учета с полной капитализацией затрат и метод учета успешных усилий. Интересным является тот факт, что в Болгарии специальный закон (Закон о полезных ископаемых) дает подробные указания как и когда признавать затраты на разведку и исследование. С другой стороны, отсутствует национальный стандарт бухгалтерского учета, который бы рассматривал эту проблему, но имел подробные указания в Законе о полезных ископаемых⁸. Согласно данным указаниям, если концессия на добычу предоставляется в предусмотренном для этого порядке⁹, расходы на разведку и/или исследование признаются фактическими расходами в год, когда концессия была приобретена. Исключением являются сборы при подаче заявления на получение разрешения на разведку и/или исследование и ежегодный сбор за площадь, которые признаются текущими. После получения концессии затраты на разработку месторождения для добычи признаются фактическими расходами. Сформированные как финансовые убытки, указанные расходы начинают вычитываться за год, в который началась добыча, последовательно в течение следующих пяти лет, например. При накоплении новых убытков во время эксплуатации месторождения, их восстановление начинается с момента их возникновения и в отношении любого убытка действует пятилетний срок погашения. Источником восстановления сделанных затрат на разведку, исследование, разработку и эксплуатационных расходов являются доходы от добычи подземных ископаемых после уплаты концессионного вознаграждения. По мнению автора, порядок признания расходов на разведку и исследование должен следовать указанные правила в МСФО 6 "Исследование и оценка минеральных

⁷Специальный МСФО 6, регламентирующий отчетность в добывающей промышленности, дает указания только в отношении разведки и оценки минеральных ресурсов.

⁸ Ст. 64 Закона о полезных ископаемых, № 45 от 15 июня 2012 г.

⁹ Опять там, ст. 29.

ресурсов" и принцип сопоставимости доходов и расходов, а не быть урегулированным в специальном законе, который скорее напоминает признание налоговых убытков предыдущих периодов.

В фазе добычи расходы, связанные с концессионным договором на добычу, образуют цену приобретения нематериального актива – концессию на добычу. В цену концессионного права могут быть включены расходы из фазы разведки и исследования или признаваться как текущие расходы в зависимости от выбранного метода в предприятии¹⁰.

При концессии на добычу концессионер имеет следующие права¹¹:

1) Получить право собственности на виды добытых полезных ископаемых, на которые предоставлена концессия, в соответствии с условиями заключенного договора;

2) получить право на использование шахтных отходов от добычи и первичной переработки в соответствии с условиями заключенного договора;

3) осуществлять все необходимые виды деятельности, связанные с добычей, в том числе с доисследованием в границах месторождения, хранение, переработка, транспортировка и продажа полезных ископаемых, на которые предоставлена концессия;

4) дополнительным соглашением к концессионному договору получить права на доисследование и в течение срока концессии добывать полезные ископаемые от шахтных отходов, полученных в результате работ по концессии.

Получение концессии на добычу полезных ископаемых может быть связано с разведкой, исследованием или поиском и исследованием со стороны будущего концессионера, на что необходимо получить разрешение в соответствии с Законом о полезных ископаемых. Разведка и исследование полезных ископаемых являются дорогостоящей деятельностью, которая занимает от 1 до 3 лет, а иногда и больше. Этот процесс связан с установлением формы

¹⁰ Имеется в виду метод учета успешных усилий (Successful Effort Accounting) и метод полной капитализации затрат (Full Cost Accounting).

¹¹ Ст. 34 Закона о полезных ископаемых, Официальный бюллетень, № 45 от 15 июня 2012 г.

месторождения, определения пластов и жильных залежей, физико-химических свойств подземного богатства, геологических профилей и разрезов, вычисление запасов, строительство лабораторий вблизи месторождения и назначение команды высококвалифицированных специалистов.

Первоначальная оценка приобретенной концессии чаще всего состоит из двух компонентов: фиксированный компонент – первоначальный сбор (как правило, точная договоренная сумма), и абстрактный компонент – капитализированная сумма неучтенных как текущие расходы, связанные с договором разведки и исследования залежей полезных ископаемых, который предшествует концессионный договор, и ежегодное вознаграждение, договоренное в концессионном договоре. Абстракция, связанная с капитализированной суммой расходов на разведку и исследование, чаще всего влияет от оценки руководства того, какие расходы на разведку признать текущими и какие рассрочить с учетом факта, что экономическая выгода от них будет извлечена на более позднем этапе. На основании МСФО 6¹² и применимой методики в американских бухгалтерских принципах, предприятие может решить применять метод учета с полной капитализацией затрат или метод учета успешных усилий при разведке и исследовании минеральных ресурсов¹³. В первом случае общество должно признать все расходы, связанные с разведкой и исследованием, текущими и представить их в отчете о совокупном доходе. Во втором – при применении метода учета успешных усилий, предприятие должно решить, какие из расходов по разведке и исследований капитализировать и какие учесть текущими. Примером капитализированных расходов могут быть амортизация зонда, строительство лабораторий для анализа добытого материала, сборы за сертификацию и испытание материалов и прочие. Примером учета текущих расходов, связанных с разведкой и исследованием, может быть учет сборов за покупку тендерной документации, расходы на заработную плату и страхование нанятого персонала в разведке и исследовании, офис-здание общества и др. Ежегодное

¹² МСФО 6 „Исследование и оценка минеральных ресурсов”.

¹³ Станчева, М., Контролинг в области минеральных ресурсов, диссертация для присуждения образовательной и научной степени „доктор”.

вознаграждение как второй аспект абстрактного компонента связано с прогнозированием количества добытого материала и цены за единицу товара, определенной концедентом. Часто к нему добавляется и дополнительное ограничение – не менее определенного процента от полученных нетто доходов от концессионной деятельности. В этой ситуации частой практикой является, что предприятие включает в качестве компонента цены нематериального актива только фиксированный компонент.

Если необходимо представить подробно компоненты, которые будут формировать первоначальную цену концессии на добычу, она будет включать общую сумму капитализированных расходов на разведку и исследование первоначального концессионного сбора, плюс прогнозируемое ежегодное вознаграждение к концеденту. В этом случае фиксированный компонент в первоначальной стоимости концессии на добычу будет включать первоначальный концессионный сбор, а абстрактный компонент будет включать в себя капитализированные затраты (активы) на разведку и исследование плюс прогнозируемое ежегодное вознаграждение к концеденту.

Для преодоления трудностей по первоначальной оценке активов, мы считаем, что необходимо составление плана для определения абстрактного компонента. Для достижения нетто настоящей стоимости нематериального актива исключительно важным моментом является дисконтирование будущих денежных потоков подходящей нормой дисконтирования, соответствующим риском, связанным с прогнозируемыми денежными потоками или прибылями, которые генерируются нематериальным активом¹⁴. В Болгарии имеется разработанная методология¹⁵ для дисконтирования на основе утвержденных в мировой литературе правил, в которой делается связь между дисконтированием денежных потоков и капитализированием прибыли. Разница между обоими дает действительный рост денежных потоков.

Когда решаем проблемы, связанные с оценкой активов, очень важной является экономическая жизнь актива. В контексте отчетности

¹⁴ Фетваджиев, Ж., Оценка нематериальных активов - монография, второе переработанное и дополненное издание, с. 81-85.

¹⁵Опять там.

концессионных прав у концессионера не должно быть трудностей с определением экономической жизни прав, потому что по существу они представляют собой право на эксплуатацию с определенным сроком использования, который соответствует экономической жизни этих прав у их пользователя и дефинированы договорными отношениями и нормативным актом¹⁶. Концессионер должен извлекать выгоды в течение всего периода владения правом на эксплуатацию и в соответствии с конвенцией для пользы и затрат амортизировать актив в течение всего его срока полезной жизни. Часто в практико-прикладном аспекте бухгалтера имеют трудности с вычислением настоящей стоимости актива. Она показывает стоимость актива и определяется как будущий ожидаемый доход и дисконтируется. Вычисление абстрактного компонента требует от экономической команды концессионера составление следующей таблицы.

Таблица 1

Вычисление настоящей стоимости концессионного вознаграждения

Год	Добыча в куб. м	Концессионное вознаграждение	Стоимость	Фактор дисконтирования	Настоящая стоимость
1	2	3	4	5	6

Вычисленная нетто настоящая стоимость дисконтированного денежного потока является стоимостью второго абстрактного компонента от первоначальной оценки нематериального актива. Необходимо уточнить, что в конце каждого отчетного года остаточная стоимость нематериального актива должна перерассматриваться и разница между нетто настоящей стоимостью за период (см. табл. 1) и действительной стоимостью ежегодного концессионного вознаграждения относится на увеличение/уменьшение финансового результата за этот период. Если вернуться к общим положениям МСБУ 38 „Нематериальные активы”, этот стандарт дает право на использование рекомендуемого или альтернативного подхода для первоначальной оценки. При рассмотрении концессии как особенный

¹⁶ Договоры концессии обязательно имеют положение о сроке концессии, а в Законе о концессиях определен максимальный срок предоставления концессии.

вид нематериального актива, альтернативный подход является неприменимым. Не имеется налицо принципа рынка для оценки концессии. Цена договаривается между государством и частным предпринимателем, при этом выбор предпринимателя определяется на основе конкурса, но уже договоренный объект концессии не может передаваться. Коррекция, которую концессионер должен делать в конце отчетного года как техника, очень похожа на модель переоцененной стоимости, но по своей сути представляет коррекцию прогнозных денежных потоков до достижения действительно признанных расходов.

Характерным для концессии на добычу является то, что будущий концессионер осуществляет расходы, которые имеют отношение к концессионному праву еще на предыдущем этапе – фазе разведки и исследования. Эта фаза протекает до заключения концессионного договора. Если кандидат-концессионер откроет залежи соответствующего металла, он получает концессию по праву. На этапе “разведка и исследование” кандидат-концессионер должен учитывать положения МСФО 6 “Исследование и оценка минеральных ресурсов” и учесть *активы по разведке и оценке* или *расходы на разведку и оценку*, оповестив то, прилагает ли он метод учета успешных усилий или метод учета полных затрат. Специфичным в отчетности концессионного права на добычу является то, что часть этих расходов может входить в стоимость приобретения концессионного права. Они должны капитализироваться, так как концессионер достигнет сопоставимости с полученными доходами лишь на фазе добычи, когда будет возможность реализовать на рынке добытую продукцию. Подобные расходы являются для амортизации построенных лабораторий, для тестования материала и для покупки рабочих программ и прочего.

Первоначальное заведение концессии на добычу будет включать следующее:

Дебет-счет "Концессионные права" (*с формированием стоимости кредитованных компонентов*)

Аналитический счет „Концессия на добычу”

Кредит-счет „Расчетный счет” (сумма однократно уплаченного в начале договора концессионного платежа, если это договорено)

Кредит-счет "Другие займы и долги" (*нетто настоящая*

стоимость договорных отчислений, подлежащие уплате концеденту)

Аналитический счет "Договор концессии"

Кредит-счет "Нематериальные активы в процессе приобретения"¹⁷ *(суммы, которые являются накопленными в фазе разведки и исследования и подлежат включению в стоимость приобретения концессионного права, в соответствии с бухгалтерской политикой концессионера)*

Кредит-счет "Расходы будущих периодов"¹⁸ *(прочие суммы, записанные как затраты будущих периодов, которые являются накопленными в фазе разведки и исследования и подлежат включению в стоимость приобретения концессионного права, в соответствии с бухгалтерской политикой концессионера)*

В этом случае проценты от дисконтирования прогнозных денежных потоков будут представлены в отдельной статье:

Дебет-счет "Финансовые расходы будущих периодов"

Кредит-счет "Другие займы и долги"

Аналитический счет "Договор концессии на добычу"

С бухгалтерской точки зрения, экологический аспект концессии находит свое отражение в двух нормативных документах - КРМФО 5 "Права, связанные с участием в фондах финансирования вывода из эксплуатации, рекультивации и экологической реабилитации", в связи с созданием фондов для вывода из эксплуатации и восстановления окружающей среды по истечении концессионного договора, а второй - МСБУ 37 "Резервы, условные пассивы и условные активы", в связи с накоплением в резерв обязательства по восстановлению и защите окружающей среды, что чаще всего классифицируется как резерв. Очень часто в концессионных договорах имеются обременяющие условия, связанные с рекультивацией залежей. Этот ангажемент концессионера имеет характер резерва и не подлежит рассмотрению в

¹⁷ На счете накоплены затраты на амортизацию, функционально ориентированные на затраты на приобретение нематериальных активов (например, построенная лаборатория для разведки и исследования).

¹⁸ На счете накопились непризнанные затраты, рассроченные в связи с принципом сопоставимости доходов и расходов (например, аренда помещения, зарплаты персонала, нанятый для разведки и исследования, и другие).

качестве компонента первоначальной оценки концессии как нематериальный актив. В КРМСФО 5 „Права, связанные с участием в фондах финансирования вывода из эксплуатации, рекультивации и экологической реабилитации” излагаются основные принципы создания фондов для вывода из эксплуатации и восстановления окружающей среды после некоторых видов деятельности (например, очистка воды, восстановление горного участка, рекультивация почвы после разведки минеральных ресурсов) по истечении договора концессии. Разъяснения предписывают отделение активов для финансирования некоторых или всех затрат по выводу предприятия из эксплуатации. Эти взносы могут быть добровольными, но в контексте концессионных договоров они, скорее всего, являются из группы фондов, созданных по силе нормативного акта¹⁹. В рассматриваемом случае добычи полезных ископаемых концессионер - вноситель не имеет контроля над фондом (он записывается в качестве ангажемента к договору разведки и исследования) и признает право на восстановление расходов, в соответствии с МСБУ 37²⁰. Восстановление расходов оценивается по меньшей сумме, чем: а) сумма признанного обязательства в связи с выводом из эксплуатации; и б) доля вносителя из справедливой стоимости нетто активов фонда, связанных с вносителями. Изменения в балансовой стоимости права получения восстановленных расходов, отличных от взносов и выплат из фонда, необходимо признавать как прибыль или убытки за период, в течение которого возникли эти изменения. Когда данный вноситель ведет учет своего участия в фонде в соответствии с параграфом 9 (имеется в виду, что вноситель не имеет контроля над фондом, как при обязательстве восстановления почвы после разведки и исследования), он делает раскрытие информации, которое требуется, в соответствии с параграфом 85, б. „в” из МСБУ 37²¹.

В Болгарии большое значение имеет учет минеральных ресурсов, так как государство использует возможность для генерирования доходов от концессии на добычу подземных

¹⁹ Имеются в виду предусмотренные меры в Законе об охране окружающей среды, Официальный бюллетень, № 66 от 26 июля 2013.

²⁰ МСБУ 37 „Резервы, условные обязательства и условные активы”.

²¹ МСБУ 37 „Резервы, условные обязательства и условные активы”.

ископаемых. Регуляцию по отношению к разведке и исследованию подземных богатств у нас дают Закон о полезных ископаемых и Закон о концессиях. Отсутствует национальный бухгалтерский стандарт, который регулирует учет минеральных ресурсов, поэтому по аналогии является применимым МСФО 6. Эта абстракция порождает ряд вопросов: Что происходит с признанными активами по разведке и исследованию? Как они амортизируются? Как ведется учет амортизации купленных активов (зонды, лаборатории, агрегаты и др.) до получения юридических прав? Что происходит по истечении концессионного договора, если предприятие все еще не усвоило залежи и желает продлить концессию, например, на еще 35 лет? Учитывают ли предприятия у нас свой ангажемент по экологическому равновесию в ходе осуществления работ по разведке и исследованию и относят ли в резерв свой ангажемент по рекультивации исследованных залежей? Осуществляет ли государство эффективный контроль над заключенными договорами?

Модель бухгалтерского учета концессии на добычу имеет свои традиции в Болгарии, но их применение связано и с рядом проблем. Более важными из них являются адекватная нормативная рамка бухгалтерского регламентирования процессов, которые создают бухгалтерскую информацию при концессиях на добычу. Возможно, что более приемлемым было бы принятие единого международного бухгалтерского стандарта по дискутируемой проблеме, а не моментное решение национальным стандартом. Очевидно, добыча подземных ископаемых является процессом, который должен наблюдаться и контролироваться не только у нас, а и в международном плане. Работы по добыче затрагивают политические, экономические и экологические процессы, и по этой причине мы считаем, что необходимо внимательно и аккуратно собирать и раскрывать бухгалтерскую информацию, связанную с ними.

Список используемых источников:

1. Закона о водных ресурсах, Официальный бюллетень, № 82 от 26 октября 2012 г.
2. Закона о полезных ископаемых, Официальный бюллетень, № 45 от 15 июня 2012 г.
3. МСФО 6 „Исследование и оценка минеральных ресурсов”.
МСБУ 37 „Резервы, условные обязательства и условные активы”.
4. Станчева, М., Контролинг в области минеральных ресурсов, диссертация для

присуждения образовательной и научной степени „доктор”.

5. Фетваджиев, Ж., Оценка нематериальных активов - монография, второе переработанное и дополненное издание, с. 81-85.

УДК 338.242.2

Музика Г.Л.,
ст. гр. ПЕМГ-1-09
Голубева Т.С.,
к.т.н., професор
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У статті досліджено основні методичні підходи до аналізу ефективності діяльності підприємства. Визначено поняття і завдання аналізу ефективності діяльності в сучасних ринкових умовах господарювання.

Ключові слова: *аналіз господарської діяльності, методичні підходи до аналізу, показники аналізу.*

Якісний та постійний аналіз ефективності діяльності в сучасних ринкових умовах і конкурентного середовища є запорукою успішного функціонування суб'єкта господарювання. Результати такого оцінювання дозволяють встановити рівень досягнення встановлених цілей, відповідність фактичних показників запланованим, причини відхилень і ухвалювати відповідні управлінські рішення щодо підвищення рівня ефективності управління діяльністю підприємства.

Метою пропонованої статті є аналіз і систематизація методичних підходів до оцінювання ефективності діяльності підприємства в умовах ринкової економіки.

Відомий американський економіст Д. Синк під ефективністю організаційної системи розуміє результативність її функціонування, яка складається з наступних складових [4]:

- дієвість - ступінь досягнення поставлених цілей;
- економічність - ступінь використання ресурсів;
- якість - ступінь відповідності специфікаціям і призначенням;

- прибутковість, або співвідношення між валовим доходом і сумарними витратами;
- продуктивність - співвідношення кількості вироблених продуктів до спожитим ресурсів;
- якість трудового життя - ступінь задоволення особистих потреб і запитів учасників виробництва в процесі трудової діяльності;
- впровадження нововведень як характеристика перетворення науково-технічного потенціалу підприємства.

Виходячи з цього результативність системи оцінюється через систему показників, що відображають кожний з названих ознак. Оцінка ефективності діяльності підприємства, як правило, ґрунтується на аналізі різних фінансових показників. В американській практиці для оцінки ефективності діяльності підприємства використовуються показники, що рекомендовані в стандарті управлінського обліку [1] «Вимір ефективності підприємства» (Statement on Management Accounting «Measuring entity performance», SMA 4D):

- чистий прибуток і прибуток на акцію;
- грошові потоки;
- рентабельність інвестицій;
- залишковий дохід;
- вартість компанії.

Для оцінки діяльності підприємства в звітному періоді найбільш універсальним вважається показник чистого прибутку. Порівнюючи його значення з досягнутими в попередніх періодах і з плановими значеннями, можна на основі факторного аналізу відхилень отримати важливу управлінську інформацію.

При оцінці ефективності важливим показником є рух грошових потоків і чистий грошовий потік (різниця між надходженням і витрачанням грошових коштів). Від наявності грошових коштів в достатніх обсягах залежить платоспроможність підприємства і ліквідність його оборотних активів.

Однак, чистий прибуток і чистий грошовий потік як абсолютні показники менш інформативні для аналізу ефективності діяльності підприємства, ніж відносні показники, які використовуються, наприклад, в моделі Дюпона.

В зарубіжній практиці оцінка ефективності діяльності підприємства здійснюється із застосуванням факторного аналізу

рентабельності активів, рентабельності власного капіталу, рентабельності інвестицій за системою Дюпон [1, 2, 9].

Метод "Дюпон" заснований на аналізі співвідношень, що створює прибутковість акціонерного капіталу (РАК):

$$P_{AK} = \frac{ЧП}{AK} * 100\% , \quad (1)$$

де: ЧП – чистий прибуток; АК – акціонерний капітал підприємства.

Є декілька версій методу, що відрізняються ступенем деталізації. Двофакторна модель:

$$P_{AK} = \frac{ЧП}{AK} * 100\% = \frac{ЧП}{AB} * \frac{AB}{AK} * 100\% , \quad (2)$$

де: АВ – сумарні активи підприємства.

Факторами, що впливають на зміну прибутковості акціонерного капіталу є рентабельність активів і коефіцієнт фінансового важеля:

$$P_{AK} = P_A * K_{фл} * 100\% , \quad (3)$$

де: РА – рентабельність активів; Кфл – коефіцієнт фінансового важеля.

Трьохфакторна модель:

$$P_{AK} = \frac{ЧП}{AK} * 100\% = \frac{ЧП}{ВР_{чист}} * \frac{ВР_{чист}}{AB} * \frac{AB}{AK} * 100\% , \quad (4)$$

де: ВРчист – чиста виручка від реалізації.

У трьохфакторній моделі виокремлено такі чинники: рентабельність основної діяльності, оборотність активів, коефіцієнт фінансового важеля:

$$P_{AK} = P_{од} * O_A * K_{фл} * 100\% , \quad (5)$$

де: Род – рентабельність основної діяльності; ОА – оборотність активів.

У п'ятифакторній моделі досліджуються: податковий тягар, тягар відсотків, рентабельність основної діяльності, оборотність активів, коефіцієнт фінансового важеля:

Рентабельність інвестицій (Return on Investments, ROI) розраховується як відношення чистого прибутку до інвестицій, здійснених в підприємства або в підрозділ. При цьому під інвестиціями маються на увазі не тільки власні і позикові інвестовані

кошти, а й передані підрозділу активи, зокрема, обладнання, технології, товарні знаки [1, 4, 6, 9]:

Залишковий дохід (Residual Income, RI) відповідно до SMA 4D розглядається як аналог показника чистого прибутку, але при цьому враховує вартість капіталу компанії. Його розраховують як різниця між операційним прибутком і добуток величини інвестицій на норму прибутку. Значення норми прибутку може бути прийнято рівним середньої рентабельності по підприємству або середньозваженої вартості її капіталу. Середньозважена вартість капіталу визначається з урахуванням ціни власного і позикового капіталу та питома вага позикового і власного капіталу в загальній сумі джерел фінансування відповідно. Основна перевага використання показника залишкового доходу для оцінки ефективності роботи підприємства – можливість врахувати вартість інвестованих коштів.

На початку 90-х років сформульовано концепцію економічної доданої вартості (economic value added, EVA), як нової методології оцінювання результативності управління на підприємстві [3, 4 5, 7]. Економічна додана вартість являє собою відомий з економічної теорії показник економічного прибутку (economic profit), який відрізняється від бухгалтерського прибутку тим, що за його визначення враховуються не лише явні бухгалтерські витрати, а й неявні витрати використання капіталу (втрачені вигоди за найдохіднішим альтернативним варіантом інвестицій).

Бухгалтерський прибуток завжди більший за економічний, а підприємство може бути прибутковою з бухгалтерської і нерентабельною з економічної точки зору. Керівництво підприємства може максимізувати економічну додану вартість за рахунок: збільшення чистого прибутку; зменшення розміру капіталу фірми; зниження середньозваженої вартості капіталу.

Якщо оцінку успішності діяльності підприємства за певний період можна здійснити за показником EVA, то для оцінки ефективності у довгостроковій перспективі необхідно розрахувати ринкову додану вартість (market value added, MVA) шляхом дисконтування економічно доданої вартості по періодах [8, 9].

Оцінка ефективності діяльності підприємства в цілому і окремих її підрозділів на основі показника EVA має переваги перед традиційними показниками [6]: підвищення ефективності

використання власного капіталу фірми за рахунок інвестування в проекти з позитивним економічним, а не бухгалтерським прибутком; стимулювання економії власного капіталу при прийнятті управлінських рішень; більш об'єктивна оцінка внеску кожного керівника у забезпечення економічного прибутку підприємства.

Таким чином, узагальнюючи вище викладене, можна зазначити, що застосування сучасних методичних підходів до оцінювання ефективності діяльності підприємства, розширення складу критеріїв і показників сприятиме підвищенню якості управлінських рішень щодо поточного і перспективного розвитку підприємства.

Список використаних джерел:

1. Аверчев И. Как оценить эффективность работы компании. [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.iteam.ru/publications/finances/section_29/article_2941.
2. Андреева Г.І. Методичні підходи до аналізу ефективності господарської діяльності підприємства / Г.І. Андреева // Проблеми сталого розвитку національних економік : збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук. – Дніпропетровськ: Видавничий дім Гельветика, 2013. – С.26-29.
3. Калабухова С.В. Концепція економічної доданої вартості в аналітичній оцінці акціонерного капіталу / С.В. Калабухова // Вісник Хмельницького національного університету, 2009. – № 6, Т.2. – С. 206-209.
4. Понятие результативности деятельности организации. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.sociodone.ru/codos-291-1.html>.
5. Порохня В.М., Лось В.А. Моделирование экономической добавленной стоимости в предприятии / Вісник Запорізького національного університету, 2008. - №1(3). – С.107.
6. Савчук В.П. Практическая энциклопедия. Финансовый менеджмент / В.П. Савчук – К.: Companion Group, 2008. – 880 с.
7. Терещенко О.О. Управління вартістю підприємства в системі фінансового менеджменту / О.О. Терещенко, М.В. Стецько // Фінанси України. – 2009. – № 3. – С. 91–99.
8. Хан Д., Хунгенберг Х. ПИК. Стоимостно-ориентированные концепции контроллинга: Пер. с нем. / Под ред. Л.Г. Головача, М.Л. Лукашевича и др. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 928 с.
9. Энциклопедия финансового риск-менеджмента / Под ред. А.А. Лобанова, А.В. Чугунова. — М. : Альпина Паблишер, 2003. – 786 с.

УДК 338.49

Мульська О.П.,
молодший науковий співробітник,
Інститут регіональних досліджень НАН України
м. Львів

ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ ПРАЦІ ДІТЕЙ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У статті досліджені основні соціально-економічні фактори, що впливають на процеси поширення дитячої праці у Львівській області. Автор визначає вплив досліджуваних індикаторів на результуючу змінну.

Ключові слова: дитяча праця, соціально-економічні фактори.

Проблема поширення дитячої праці (ДП) спричинена виникненням нових факторів впливу або поглиблення тих чинників економіки, які існують вже тривалий період. Кожний фактор прямо чи опосередковано впливає на процеси поширення ДП. Варто зауважити, що від деяких факторів обсяги дитячої праці можуть змінюватися у великій мірі.

На проблему поширення дитячої праці у Львівській області, на нашу думку, впливають такі основні фактори: демографічні (демографічне відтворення, коефіцієнт сімейності, показник догляду за дитиною та домогосподарством), соціально-економічні (межа бідності, якість життя дітей, мінімальна заробітна плата, рівень забезпеченості освітою, частота відвідування позашкільних гуртків) та культурно-історичні (ставлення батьків/опікунів до праці дітей як фактору виховання чи об'єкту наживи).

З метою більшого комплексного факторного аналізу поширення масштабів дитячої праці нами запропоновано здійснити оцінку між незалежною ознакою (масштабами дитячої праці) та залежними факторами (соціально-економічні причини поширення досліджуваного явища). Серед сукупності незалежних факторів було відібрано ті, у яких відсутній мультиколінеарний зв'язок, а коефіцієнти парної

кореляції із залежною ознакою (масштаби дитячої праці) були вищі. Результати аналізу представлені у таблиці 1.

Рівняння лінійної множинної регресії дозволить нам при великій кількості факторів отримати найкращу апроксимацію результативної ознаки – масштаби дитячої праці у Львівській області. Якість та достовірність рівняння множинної регресії перевірено за допомогою коефіцієнтів кореляції та детермінації, стандартної похибки та критерію Фішера, що більше за табличне значення, при ступенях свободи 3,6 і рівню довіри $p=0,00361$. Дослідження проведено методом покрокової регресії з F-включенням.

Таблиця 1

Аналіз соціально-економічних показників, що впливають на масштаби дитячої праці у Львівській області (2002-2011 рр.)*

Показник	Масштаби дитячої праці, у	Межа бідності, грн.	Сукупні витрати домогосподарства з дітьми, грн.	Рівень працевлаштування населення, %	Середній розмір допомоги по безробіттю, грн..
2002	87657	195,8	791,72	23,7	99,18
2003	84162	247,4	901,25	24,9	110,86
2004	81300	299,8	1100,96	26,9	132,96
2005	78781	403,7	1450,38	28,7	169,66
2006	76517	471,1	1774,54	34,1	222,15
2007	74736	567,9	2134,58	42,3	307,2
2008	73124	838,9	3176,18	41,9	523,03
2009	71971	886,8	3393,93	33,2	575,55
2010	71345	1018,8	3780,45	39,9	721,88
2011	70841	1122,1	4246,94	27,5	815,6
Кореляція ($p \geq 0,05$)		-0,9277	-0,92316	-0,68768	-0,87483

*Розраховано автором на основі даних [1; 2-8; 10-15]

Так, найбільший вплив на масштаби дитячої праці має показник

– межа бідності, оскільки стандартизований регресійний коефіцієнт дорівнює 0,9277. Це і підтверджує гіпотезу, що масштаби дитячої праці корелюють із матеріальними факторами, збільшення незадоволених потреб у дітей та фінансовою нестабільністю родин. Найменший вплив на результуючу змінну має рівень працевлаштування (стандартизований регресійний коефіцієнт дорівнює 0,038). На нашу думку це зумовлено і низькою заробітною платою, а також затримкою у її виплаті.

Фактори у регресійній моделі виступають і стимуляторами (кількість шкіл естетичного виховання (хореографічні, художнього та музичного мистецтва), розмір середніх сукупних ресурсів у розрахунку на одне домогосподарство з дітьми та частка економічно активного населення країни), і дестимуляторами (межа бідності).

Рівняння множинної лінійної моделі масштабів дитячої праці представлено за допомогою формули (1).

$$Y = -1461369 - 111 * X_1 + 1462 * X_2 + 33 * X_3 + 976 * X_4 + \varepsilon \quad (1)$$

Результати дослідження якості та достовірності побудованої множинної лінійної регресії наведено у таблиці 2.

Економічна криза в країні зумовила виникнення неефективного механізму соціального захисту населення та дітей. Цей інструментарій втратив свою спонукальну функцію, знецінюючи значення освіти серед дітей та знижуючи їх потенціал.

Водночас слід зауважити, що зв'язок дитячої праці та економічних факторів залишається суперечливий, але є тісний. Для підтвердження цієї думки здійсимо дослідження зв'язку між обсягами ДП (результуюча змінна) та економічними факторами на основі проведення кореляційного аналізу.

Результати аналізу доводять наявність тісного зв'язку між масштабами ДП та вибраними економічними факторами, оскільки значення коефіцієнтів кореляції близькі до одиниці ($r_1 = 0,929$; $r_2 = -0,932$; $r_3 = -0,940$; $r_4 = -0,903$). Так, між результуючою змінною та першим аналізованим фактором – рівнем безробіття – існує пряма залежність, а іншими – мінімальною заробітною платою, сукупними ресурсами домогосподарств з дітьми та обсягами фінансування програм соціального захисту населення – обернена залежність. Щільність зв'язку перевірена за допомогою коефіцієнта детермінації, що також близький до одиниці, а достовірність результатів – за

допомогою t-критерію Ст'юдента.

Таблиця 2
 Результати множинної регресії залежності масштабів дитячої праці від соціально-економічних факторів у регіоні (Львівська область)

Фактори	Параметри рівняння регресії і частинні коефіцієнти									
	Стандартизовані коефіцієнти	Стандартизована похибка	Нестандартизовані коефіцієнти	Стандартна похибка	t - критерій	Рівень значимості	Частинна кореляція			
Вільний член	-6,457	2,115	-1461,369	249607,9	-5,855	0,002	Частинні коефіцієнти	Частинні коефіцієнти	Частинні коефіцієнти	0,9994
				36,4	-3,053	0,028	Напрястні кореляції	Напрястні кореляції	Напрястні кореляції	0,761
Межа бідності, грн.										
Економічно активне населення, у % до населення відповідної вікової групи	0,147	0,097	1462	963,9	1,517	0,189	0,792	0,138	0,072	0,9996
Середні сукупні ресурси у розрахунку на одне домогосподарство з дітьми, грн. за міс.	6,881	2,369	33	11,5	2,904	0,034				

Продовження табл. 2

Множинні коефіцієнти									
Школи естетичного виконання (хореографічні, художнього та музичного мистецтва)	1,573	0,285	976	176,8	5,521	0,003	0,926	0,262	0,9723
Коефіцієнт множинної кореляції	0,9364432								
F-критерій Фішера	109,9661								
Коефіцієнт детермінації	0,87692587								
Скоригований коефіцієнт детермінації	0,815388805								
Ступені свободи	4,5 при $p=0,0005$								
Стандартна похибка оцінки	824,06								

* Розраховано автором за даними [1; 2-8]

Примітка: розрахунки здійснено автором у програмі Statistica 7

Незадовільні соціально-економічні індикатори спричиняють в основному поширення дитячої праці. Проте не варто забувати і про історичні фактори. Так, явище праці дітей має в Україні довге історичне коріння. Дитячу працю використовували під час виконання сільськогосподарських робіт (сіяли, обробляли угіддя та збирали врожай) та виконання різноманітної роботи для панів. Однак з розвитком суспільства форми дитячої праці розширювались [9, с. 222].

Усе ХХ – початок ХХІ століття ознаменовані ростом уваги світової спільноти до проблем виховання підростаючого покоління та проблеми ліквідації дитячої праці, орієнтації на врахування загальнолюдських цінностей суспільного розвитку, зокрема поваги до людської гідності, миру, добра, любові. Втілення вказаних ідей по суті є дороговказом для формування та реалізації відповідної соціальної політики на рівні національних держав.

Сьогодні у суспільстві усе активніше лунають перестороги щодо системності характеру використання дитячої праці. Вказується й на те, що наслідки її використання корелюють із рівнем соціально-економічного розвитку кожного регіону України.

Пріоритетними залишаються соціально-економічні механізми регулювання дитячої праці. Варто звернути увагу і на концептуальні механізми її регулювання: інформаційні, освітні, культурні, соціально-психологічні. Вони можуть мінімізувати негативні наслідки використання дитячої праці у економіці держави та регіону. Такі механізми можуть забезпечити відповідний рівень загальної освіти та навчання дітей, а також підвищити рівень матеріального добробуту родин, та дітей. Такі продуктивні механізми сприятимуть швидкому подоланню наслідків системної економічної кризи кожної родини. Варто зазначити, що проблеми використання дитячої праці можна вирішити на місцевому рівні через інститути сім'ї, школи, громади.

Список використаних джерел:

1. База даних Головного управління статистики у Львівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://database.ukrcensus.gov.ua/ukrcensus/Dialog/staffile1_c.asp.
2. Діти, жінки та сім'я в Україні 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Діти, жінки та сім'я в Україні 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Діти, жінки та сім'я в Україні : Стат. Збірник / Державний комітет

статистики України. – Київ – 2010. – 398 с.

5. Діти, жінки та сім'я в Україні : Стат. Збірник / Державний комітет статистики України. – Київ – 2008. – 383 с.

6. Діти, жінки та сім'я в Україні : Стат. Збірник / Державний комітет статистики України. – Київ. – 2006. – 397 с.

7. Діти, жінки та сім'я в Україні : Стат. Збірник / Державний комітет статистики України. – Київ. – 2004. – 397 с.

8. Діти, жінки та сім'я в Україні : Стат. Збірник / Державний комітет статистики України. – Київ – 2002. – 371 с.

9. Мульська О. П. Історичні аспекти дослідження проблеми дитячої праці // Наукові засади сталого розвитку економіки : матеріали міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 16-17 червня 2011 р. – Тернопіль : Крок, 2011. – 340 с. – С. 221-223.

10. Статистичний збірник : «Бюджет України – 2005 рік», - Київ. – 2006.

11. Статистичний збірник : «Бюджет України – 2006 рік», - Київ. – 2007.

12. Статистичний збірник : «Бюджет України – 2007 рік», - Київ. – 2008.

13. Статистичний збірник : «Бюджет України – 2008 рік», - Київ. – 2009.

14. Статистичний збірник : «Бюджет України – 2009 рік», - Київ. – 2010.

15. Статистичний збірник : «Бюджет України – 2012 рік», - Київ. – 2013.

УДК 669.713.7

Нефёдова Т.И.,

студент,

Давыдова Н.Н.,

студент

Воронежский государственный аграрный университет
имени Петра 1
г. Воронеж

ОПТИМИЗАЦИЯ НАЛОГА НА ПРИБЫЛЬ ОРГАНИЗАЦИИ ЗА СЧЁТ СОЗДАНИЯ РЕЗЕРВА ПО СОМНИТЕЛЬНЫМ ДОЛГАМ

В данной статье рассмотрены вопросы законной оптимизации налог на прибыль при помощи создания резервов по сомнительным долгам.

***Ключовые слова:** оптимизация, налог на прибыль, резервы по сомнительным долгам, дебиторская задолженность.*

Главной целью деятельности любого коммерческого предприятия является получение прибыли. В современных условиях прибыль предприятия является важнейшим источником получения необходимых для развития предприятия денежных средств, поэтому знание путей оптимизации налога на прибыль дает организации

возможность развиваться не только за счет заемных средств, но и используя свои резервы.

Актуальность данной темы проявляется в том, что сейчас многие предприятия используют нелегальные и противозаконные схемы оптимизации налогов.

Основными направлениями оптимизации налога на прибыль являются:

- обоснование и документальное подтверждение расходов, направленных на получение дохода от реализации продукции, работ, услуг и внереализационного дохода;
- обоснование критериев отнесения расходов к текущим, а не к расходам будущих периодов;
- осуществление контроля за размером расходов, регулируемых для целей налогообложения прибыли в соответствии с положениями гл.25 НК РФ: представительские, командировочные, страхование работников, имущества и др.;
- подписание договоров с покупателями, предусматривая во всех возможных случаях переход права собственности по мере оплаты;
- обоснование в договорах наличия штрафных санкций исходя из положений ст.317 НК РФ;
- обоснование сомнительности долгов в целях обеспечения возможности формирования резервов по сомнительным долгам;
- обоснование способа начисления амортизации по амортизируемому имуществу; рассмотрение возможностей применения ускоренной амортизации, в т. ч. путем приобретения имущества путем финансового и оперативного лизинга;
- рассмотрение возможности оформления безвозмездного получения имущества от акционеров, чья доля в капитале общества превышает 50 %; и другие направления.

Традиционно для снижения нагрузки по налогу на прибыль используются следующие способы:

- формирование резерва по сомнительным долгам
- использование элементов налогового учета: выбор метода начисления амортизации, способа списания стоимости материалов и другие способы;
- перенос налогооблагаемой базы на льготный налоговый режим либо на предприятие с меньшим уровнем налоговой нагрузки и

рефинансирование без дополнительных налоговых обязательств. Суть способа состоит в переносе прибыли предприятия, на субъектов льготного налогообложения, а затем – в ее возврате в собственные средства этого же или другого предприятия (например, управляющей компании холдинга, аккумулирующей его прибыль) без уплаты дополнительных налогов.

На наш взгляд наиболее оптимальный способ уменьшение налогооблагаемой база по налогу на прибыль является способ создание резерва по сомнительным долгам.

Так, организация может обезопасить себя от несвоевременно расплачивающихся контрагентов при помощи создания резерва по сомнительным долгам.

Порядок формирования резервов по сомнительным долгам установлен статьей 266 НК РФ.

Следует отметить, что создавать резерв по сомнительным долгам, для целей налогообложения, могут только те организации, которые определяют доходы и расходы по методу начисления (подпункт 7 пункта 1 статьи 265 НК РФ).

На основании пункта 3 статьи 266 НК РФ, налогоплательщик вправе создавать резервы по сомнительным долгам, отчисления в который включаются в состав внереализационных расходов (подпункт 7 пункта 1 статьи 265 НК РФ). Резерв по сомнительным долгам начисляется в конце отчетного (налогового) периода [1]. Суммы отчислений в такие резервы уменьшают налоговую базу по налогу на прибыль.

Подводя итог вышесказанному, можно отметить, что за счет создания резерва по сомнительным долгам организация оптимизирует платежи по налогу на прибыль.

Сумма резерва по сомнительным долгам определяется на основании данных, выявленных в результате проведения инвентаризации дебиторской задолженности на последний день отчетного (налогового) периода, и исчисляется следующим образом:

1) по сомнительной задолженности со сроком возникновения свыше 90 дней - в сумму создаваемого резерва включается полная сумма выявленной задолженности;

2) по сомнительной задолженности со сроком возникновения от 45 до 90 дней (включительно) - в сумму резерва включается 50

процентов от суммы выявленной задолженности;

3) сомнительная задолженность со сроком возникновения до 45 дней - не включается в резерв.

При этом, следует отметить, что сумма создаваемого резерва по сомнительным долгам не может превышать 10 процентов от выручки отчетного (налогового) периода [1]. Выручка от реализации определяется исходя из всех поступлений, которые связаны с расчетами за реализованные товары, работы, услуги или имущественные права, выраженные в денежной и (или) натуральной формах.

Следует отметить, что указанное ограничение резерва в размере 10 % от выручки отчетного (налогового) периода распространяется только на сумму вновь создаваемого резерва по сомнительным долгам на данный отчетный (налоговый) период.

Резерв по сомнительным долгам может быть использован организацией лишь на покрытие убытков от безнадежных долгов, признанных таковыми в порядке, установленном Налоговым кодексом [1]. Иначе говоря, если налогоплательщик создает резерв по сомнительным долгам, то расходы по списанию безнадежных долгов осуществляются только за счет суммы созданного резерва.

Наряду с этим следует иметь в виду, что если сумма безнадежных долгов превышает сумму созданного резерва, то разница (убыток) подлежит включению в состав внереализационных расходов (за счет чего налогоплательщик может уменьшить платежи по налогу на прибыль) в тот день, когда появится очередной безнадежный долг.

А если сумма резерва по сомнительным долгам больше суммы безнадежных долгов, то неизрасходованный остаток может быть перенесен налогоплательщиком на следующий отчетный (налоговый) период. При этом сумма вновь создаваемого резерва должна быть скорректирована на сумму остатка резерва предыдущего отчетного (налогового) периода.

В случае если сумма вновь создаваемого по результатам инвентаризации резерва меньше, чем сумма остатка резерва предыдущего отчетного (налогового) периода, то разница подлежит включению в состав внереализационных доходов налогоплательщика в текущем отчетном (налоговом) периоде (что невыгодно налогоплательщику в целях оптимизации налога).

При этом если сумма вновь создаваемого по результатам инвентаризации резерва больше, чем сумма остатка резерва предыдущего отчетного (налогового) периода, то разница подлежит включению во внереализационные расходы в текущем отчетном (налоговом) периоде (за счет чего опять же организация экономит на налоге).

Чтобы подвести итог вышесказанному, рассмотрим способ оптимизации налога на прибыль организации за счёт создания резерва по сомнительным долгам на примере.

По состоянию на 30 сентября ООО «Эра» формирует резерв по сомнительным долгам. В ходе инвентаризации расчетов за 9 месяцев выявлено сомнительных долгов:

Срок возникновения дебиторской задолженности	Сумма дебиторской задолженности
Свыше 90 дней	215000
От 49 до 90 дней	200000
Выручка	2,3 млн. руб.
Расходы	1 млн. руб.
Прибыль до налогообложения	1,3 млн. руб.
Налог на прибыль	260000 руб.
Чистая прибыль	1040000 руб.

При создании резервов по сомнительным долгам.

Выручка	2,3 млн. руб.
Расходы	1315000 руб.
в т.ч. резерв по сомнительным долгам	315000 руб.
Прибыль до налогообложения	985000 руб.
Налог на прибыль	197000 руб.
Чистая прибыль	788000 руб.

Т.о. организация, включает в состав внереализационных расходов сумму 230 000 рублей, чем уменьшает сумму налога на прибыль на 63 000.

И в заключении хотелось бы отметить, что наиболее выгодно создавать резерв по сомнительным долгам организациям, с которыми несвоевременно рассчитываются покупатели, так как используя такой

резерв, предприятие может избежать существенных убытков в каком-то одном отчетном периоде. Организация, не дожидаясь, когда истечет срок исковой давности, может списать в расходы просроченную дебиторскую задолженность.

Поскольку формирование резервов по сомнительным долгам для целей налогового учета и целей бухгалтерского учета осуществляется независимо друг от друга, то резервы могут быть образованы, например, только в налоговом учете, что не противоречит действующему законодательству.

Список используемых источников:

1. Налоговый Кодекс РФ.
2. Золотарева А.Б. разграничение практики налоговой оптимизации и уклонения от налогообложения// Финансы №10,2011;
3. Масленникова А.А.Налоговая политика в деталях// Финансы №8,2009;
4. Подпорин Ю.А. Четыре способа сохранения прибыли//Экономика и жизнь №40,2010;
5. Вылкова Е., Романовский М. Налоговое планирование – СПб: Питер, 2009.

УДК 336.7 (470+571)

Никитина Е.,
к.э.н., доцент
Пермский государственный национальный
исследовательский университет
г. Пермь

**РАЗВИТИЕ МЕТОДИКИ ОЦЕНКИ
КРЕДИТОСПОСОБНОСТИ ЗАЕМЩИКА**

В статье исследована методика оценки кредитоспособности заемщика для целей снижения кредитного риска и повышении эффективности работы банка. Предложены мероприятия по совершенствованию количественной и качественной характеристики заемщика: учтена отраслевая принадлежность заемщика, расширен спектр качественной характеристики деятельности заемщика.

Ключевые слова: кредитный риск, кредитование юридических лиц, методики анализа кредитоспособности, платежеспособность потенциального заемщика.

Кредитные операции - основа банковского бизнеса, поскольку являются главной статьей дохода банка. Вместе с тем кредитование,

приносящее банком основную долю доходов, генерирует повышенный риск невозврата кредита, которому в разной мере подвержены все банки [3]. Портфель кредитов юридическим лицам у банков постоянно увеличивается, так Сбербанк увеличил объем кредитов корпоративным клиентам в 2012 году по сравнению с 2011 годом на 35%. При этом часто наблюдается рост просроченных ссуд по коммерческому кредитованию юридических лиц. В худшем случае, наличие просроченных кредитов, а также их невозврат могут привести к убыткам и даже банкротству кредитной организации. Именно, поэтому кредитный риск является главным объектом внимания банков.

Существующие методики анализа кредитоспособности заемщиков, применяемые российскими коммерческими банками, используют различные экспресс-методики анализа финансового состояния предприятий. Однако, с учетом особенностей ведения бизнеса в России (в частности, слабой прозрачности финансово-хозяйственной деятельности предприятия), существующих недостатков в подходах анализа кредитоспособности (в учете количественных и качественных факторов), значимость совершенствования методики оценки кредитоспособности заемщика возрастает [2].

Цель статьи – развитие подходов в оценке кредитоспособности заемщика для целей снижения кредитного риска, повышения эффективности кредитной работы банка.

Оценка кредитоспособности основывается на фактических данных бухгалтерского баланса, отчета о финансовых результатах, кредитной заявке, информации об истории клиентов, его менеджерах [1].

Основным недостатком методик оценки кредитоспособности заемщика на базе финансовых коэффициентов является то, что в качестве нормативных значений применяются эталонные, не учитываемые отраслевую специфику деятельности предприятия. При этом на практике эталонное значение является единым и неизменяемым. Очевидно, что оно должно быть диверсифицировано для предприятий, осуществляющих деятельность в различных отраслях. Также в процессе анализа кредитоспособности заемщика не всегда поводится анализ денежных потоков, который в свою очередь

характеризует финансовый потенциал и доходность предприятия.

В связи с вышесказанным нами предлагается пересмотреть методику оценки кредитоспособности заемщиков с использованием как методов количественного анализа для получения интегральной оценки финансовых показателей, так и методологии вербального анализа для интерпретации качественно описательной информации о заемщике.

Таким образом, объединение полученных результатов анализа даст представление о заемщике и его возможностях.

Методика, основанная на комплексном подходе к анализу заемщиков содержит следующие этапы ее проведения:

1. исследование и оценка финансового состояния заемщика путем анализа оценочных показателей, структуры статей баланса и качества активов;

2. изучение качественной информации о заемщике на основе вербального анализа;

3. определение класса кредитоспособности заемщика на основе объединения результатов анализа финансовых коэффициентов и качественных параметров заемщика.

В качестве основных показателей в итоговой рейтинговой оценки обычно выделяют несколько групп показателей, соответствующих следующим направлениям анализа [4]:

1. анализ ликвидности, определяющий достаточно ли платежеспособно предприятие, чтобы выполнить свои обязательства;

2. анализ достаточности собственных ресурсов, определяющий размер собственного капитала, необходимый для гарантии кредитов и соответствия реального размера капитала необходимому;

3. анализ рентабельности, позволяющего оценить эффективность управления предприятием.

Таким образом, для анализа платежеспособности потенциального заемщика, целесообразно использовать коэффициенты абсолютной, промежуточной и текущей ликвидности, для оценки достаточности собственного капитала предлагается использовать коэффициент соотношения собственного и заемного капитала. Для оценки эффективности управления заемщика выбран коэффициент рентабельности продаж.

Однако рассмотренная методика анализа количественных

рисков не учитывает отраслевой специфики предприятий, что является существенным недостатком методики.

Поскольку специфика отраслей предполагает использование для каждой из них своих критериальных уровней даже по одинаковым показателям, российскими учеными была разработана корректировка критериального уровня коэффициентов для организаций с учетом специфики отраслей, на основе анализа и обобщения данных финансовой отчетности организаций, а также статистических данных по сложившейся практике кредитования.

Представим в таблицу значения критериальных показателей по методике, применяемой в банках (Сбербанк), а также показатели для промышленного предприятия.

Сравнительный анализ среднеотраслевых нормативных значений финансовых коэффициентов

<i>Наименование показателя</i>	<i>Значение показателя по классам</i>		
	<i>1 класс</i>	<i>2 класс</i>	<i>3 класс</i>
<i>Нормативные значения показателей по методике Сбербанка</i>			
1. Коэффициент абсолютной ликвидности	0,1 и выше	0,05-0,1	менее 0,05
2. Коэффициент быстрой ликвидности	0,8 и выше	0,5-0,8	менее 0,5
3. Коэффициент текущей ликвидности	1,5 и выше	0,8-1,5	менее 0,8
4. Коэффициент наличия собственных средств: - кроме торговых организаций и лизинговых организаций; - для торговых организаций и лизинговых компаний	0,4 и выше	0,25-0,4	менее 0,25
	0,25 и выше	0,15-0,25	менее 0,15
5. Рентабельность продаж	0,1 и выше	менее 0,1	нерентабельные*
<i>Нормативные значения показателей для промышленности</i>			
1. Коэффициент	0,2 и выше	0,15-0,2	менее 0,15

абсолютной ликвидности			
------------------------	--	--	--

Продолжение табл.

2. Коэффициент быстрой ликвидности	0,8 и выше	0,5-0,8	менее 0,5
3. Коэффициент текущей ликвидности	2,0 и выше	1.0-2,0	менее 1,0
4 Коэффициент наличия собственных средств: - кроме торговых организаций и лизинговых организаций; - для торговых организаций и лизинговых компаний	1,0 и выше 0,6 и выше	0,7-1,0 0,4-0,6	менее 0,7 менее 0,4
5. Рентабельность продаж	0,15 и выше	менее 0,15	нерентабельные

*коэффициент относится к третьей категории, если выручка от продажи равна нулю. Из таблицы видно, что нормативные значения финансовых коэффициентов, предложенные методикой Сбербанка занижены по сравнению с отраслевыми значениями этих показателей. Следовательно, необходимо учитывать нормативные значения финансовых показателей в рамках сферы деятельности анализируемого предприятия (промышленной отрасли), так как большой отрыв приводит к неверному распределению заемщика при определении класс кредитоспособности.

Так, определение класса кредитоспособности заемщика с учетом отраслевых коэффициентов приводит к ухудшению класса заемщика, где вероятность нарушения кредитного договора возрастает, т.е. предлагаемая методика будет более осторожной.

Анализ качественных рисков оценивается по следующей методике.

Качественные показатели комплексной оценки кредитоспособности заемщика

<i>Показатель</i>	<i>Состояние показателя и интервалы значений</i>	<i>Оценка</i>
<i>1. Оценка области деятельности организации и рынка выпускаемой ею продукции</i>		
Возраст предприятия	от 1 до 6 месяцев	1
	от 6 месяцев до 1 года	2

	от 1 года до 3 лет	3
--	--------------------	---

Продолжение табл.

	от 3 лет до 5 лет	4
	свыше 5 лет	5
Сегмент и доля рынка	Организация является одним из лидеров рынка	5
	Организация имеет среднюю долю рынка	3
	Организация имеет незначительную долю рынка	1
Чувствительность продукции к изменениям конъюнктуры, ценовым и неценовым факторам спроса	Продукция имеет низкую чувствительность спроса (товары первой необходимости)	5
	Продукция имеет среднюю чувствительность	3
	Высокая чувствительность спроса по продукции (в результате изменения моды, цен на продукцию и других факторов)	1
Уровень цен	Цены соответствуют рыночным, применяемая ценовая стратегия стимулирует сбыт	5
	Цены в целом соответствуют рыночным, но ценовая стратегия отсутствует	3
	Цены выше рыночных, цены не обоснованы	1
Конкурентная среда	Низкая конкуренция (менее 5 организаций, заемщик является монополистом)	5
	Средняя конкуренция (от 5 до 10 конкурентов)	3
	Высокое число конкурентов (от 10 и выше)	1

Продолжение табл.

Наличие в отрасли и регионе зарубежных компаний-конкурентов	Нет зарубежных компаний-конкурентов	5
	Имеются зарубежные компании с уровнем технологий, соответствующих технологиям организации-заемщика	3
	Имеются зарубежные компании с уровнем более совершенными технологиями производства и продаж	1
Перспективы развития рынка	Высокое	5
	Повышенное	4
	Среднее	3
	Умеренное	2
	Низкое	1
Наличие и использование современных технологий	Да	5
	нет	1
Уровень производственной оснащенности корпоративного клиента	Низкое	1
	Умеренное	2
	Среднее	3
	Повышенное	4
	Высокое	5
Качественный состав акционеров, пайщиков (собственников)	Существенных изменений нет, информация о собственниках и аффилированных лицах полностью раскрыта	5
	Изменился собственник значительного пакета акций, информация о собственниках и аффилированных лицах полностью	3

	раскрыта.	
--	-----------	--

Продолжение табл.

	Изменился собственник, обладающий практически полным контролем и (или) не полностью раскрыта информация о собственниках и аффилированных лицах.	1
Возможность акционеров, пайщиков (собственников) влиять на политику организации	Ни один из собственников не имеет возможности единолично выносить вопросы на повестку собрания акционеров, единолично инициировать решение о созыве собрания акционеров, не имеет единоличного влияния при назначении руководящих лиц	3
	Один собственник (группа собственников) имеет своих представителей в совете директоров, может инициировать созыв собрания акционеров, включать вопросы в повестку дня	1
	Один собственник (группа собственников) имеет большинство представителей в совете директоров, может единолично определять состав исполнительных органов	5
Успехи менеджеров организации	Высокие: организация существенно улучшила социальные, производственные и финансовые показатели	5
	Средние: основные социальные, производственные и финансовые показатели изменились незначительно	3
	Низкие: основные социальные, производственные и финансовые	1

	показатели ухудшились	
--	-----------------------	--

Продолжение табл.

Организац иона структура	По всем параметрам соответствует бизнесу и специфике организации	5
	Имеются недостатки организационной структуры	3
	Не соответствует бизнесу организации и современным условиям экономической среды	1
Наличие системы планирова ния	Имеется стратегическое планирование, активно осуществляется бизнес-планирование и бюджетирование; в процессе обоснования управленческих решений используется прогнозная финансовая информация	5
	Осуществляются отдельные процедуры тактического планирования, в полной мере не ведется бюджетирование будущей деятельности	3
	Системная плановая работа не проводится	1
Эффективнос ть системы бухгалтерско го учета и внутрихозяйс твенного контроля	Действует эффективная система бухгалтерского учета (используется современные информационные технологии обработки данных, осуществляется управленческий учет, применяются прогрессивные методы бухгалтерского учета) и на постоянной основе работает служба внутреннего контроля	5
	Хорошо работает бухгалтерская служба (однако не используются современные методы сбора и обработки информации, данные бухгалтерского учета не применяются для управленческих целей, а для составления внешней отчетности), не осуществляется внутренний контроль	3

Продолжение табл.

	Бухгалтерская служба работает слабо (имеются многочисленные нарушения отечественных стандартов ведения учета, используются устаревшие технологии бухгалтерского учета), отсутствует внутренний контроль	1
Наличие негативной информации о деловой репутации	Да	0
	Нет	5
Кредитная история организации-заемщика	Положительная	5
	Имеются незначительные нарушения (одна просрочка от 5 до 30 дней)	3
	Негативная кредитная история (неоднократная просрочка или просрочка более 30 дней), нет кредитной истории	0
Оценка организации поставщикам и, потребителям и другими участниками рынка (деловая репутация)	Высокая оценка деятельности (соблюдение всех установленных норм и правил)	5
	Имеются отдельные нарушения	3
	Систематическое нарушение установленных норм и правил	0
Срок ссуды	До 30 дней	5
	От 31 до 90 дней	4
	От 91 до 180 дней	3
	От 181 дня до 1 года	2
	Более 1 года	1
Итого:	Максимальное значение баллов	100

В составе качественных показателей отсутствуют показатели, характеризующие кадровый потенциал организации. Прежде чем выдать кредит банк должен иметь представление о руководстве заемщика, в том числе директоре и главном бухгалтере.

Необходимо получить информацию об образовании, о предыдущей деятельности, о стаже работы вообще, в фирме, в отрасли, а также определить кадровый потенциал фирмы по следующим критериям.

- Руководящие должности занимают специалисты с высшим образованием, которое отвечает профилю работы предприятия, или имеют высшее экономическое образование, имеют опыт работы в данной сфере деятельности, фирма имеет квалифицированный персонал (5 балла).

- Руководящие должности занимают специалисты с высшим образованием по любым специальностям, или среднее экономическое образование, опыт работы в данной сфере деятельности незначителен, фирма имеет квалифицированный персонал (3 балла).

- Руководящие должности занимают специалисты со средним экономическим образованием, опыта работы в данной сфере деятельности не имеют, отсутствует квалифицированный персонал (1 балл).

Кроме того, необходимо обращать внимание на объект кредитования. Следует иметь в виду, что выдача кредитов на пополнение оборотных средств является нормальной практикой. Высокую степень риска может иметь выдача кредитов вновь созданным предприятиям и кредиты на поглощение имеющихся долгов перед третьими лицами.

- Кредит берется под текущую производственную деятельность, пополнение оборотных средств, приобретение движимого и недвижимого имущества, нематериальных активов; на цели, связанные с повышением эффективности производства, стимулирования новых видов продукции технического переоборудования, приобретения объектов приватизации, и так далее (5 баллов).

- Кредит берется на погашение уже существующих долгов перед третьими лицами и на покрытие убытков (1 балл).

Как было отмечено выше, не всегда банки при расчете количественных показателей учитывают показатели отчета о движении денежных средств. Рекомендуем добавить в качественные показатели раздел «Структура и стабильность денежных потоков организации». Денежный поток отражает совокупность распределенных во времени объем поступления и выбытия денежных средств в процессе хозяйственной деятельности организации. Анализ денежных потоков заключается в получении необходимого объема информации, дающую объективную, точную, своевременную характеристику направлений, поступлений и расходования денежных средств, а также структуры и субъективных внешних и внутренних факторов, оказывающих различное влияние на изменение денежных потоков.

В этот раздел предлагается оценивать следующие параметры:

1. Равномерность, сезонность и цикличность поступления и расходования денежных средств.

- Производство не носит сезонного характера, денежный поток равномерный (5 баллов).

- Производство имеет сезонный характер, в рамках сезонного цикла денежные потоки равномерны или производство не носит сезонного характера, но и имеется определенный дисбаланс в поступлении и расходовании денежных средств, который длится не продолжительное время (до 5 дней) (3 балла).

- Не наблюдается равномерности в поступлении и расходовании денежных средств (0 баллов).

2. Показатели структуры денежного потока организации.

Суммарный денежный поток должен быть положительным, что свидетельствует об успешной деятельности организации ее финансовой устойчивости (5 баллов).

- Чистый денежный поток от текущей деятельности положительный, обязательства покрываются за счет чистого денежного потока от текущей деятельности полностью (3 балла).

- Чистый денежный поток от текущей деятельности положительный, однако, были единичные случаи его недостаточности для покрытия обязательств и покрытия за счет чистых денежных потоков от финансовой и инвестиционной деятельности и недостаточно для покрытия обязательств организации (0 баллов).

3. Своевременность и источники погашения предыдущих кредитов. Необходимо проанализировать своевременность и источники погашения заемщиком ранее полученных ссуд. Они могли быть погашены за счет прибыли и других собственных финансовых ресурсов, или реализации активов, других кредитов.

- Кредиты и проценты погашались своевременно, для погашения использовалась выручка и другие собственные средства (5 баллов).

- Кредиты и проценты погашались с задержкой, ссуды неоднократно пролонгировались, кроме прибыли привлекались средства от реализации активов, в том числе залоги (3 балла).

- Кредиты погашались с просроченными сроками, кроме указанных выше источников привлекались заемные средства, перспектив погашения нет (0 баллов).

Итак, по новой методике оценки качественных показателей кредитоспособность заемщика максимальная сумма баллов, которая может быть набрана по всем показателям составляет – 125 баллов. Средняя рейтинговая позиция определяется путем деления набранного количества баллов на общее - число вопросов (25), максимальное значение – 5 баллов.

На заключительном этапе оценки кредитоспособности заемщика рассчитывается итоговый показатель, объединяющий количественную и качественную характеристики.

С учетом внесенных предложений показатель рейтинга – уровень ведения бизнеса, может снизиться, т.е более уточняется возможные проблемы предприятия по несвоевременной оплате по своим долгам. А, следовательно, в целях снижения кредитного риска банк должен проводить более жесткий последующий мониторинг. Снижение класса кредитоспособности свидетельствует о повышении кредитного риска у банка. В связи с этим, кредитная организация должна пересматривать размер резерва на возможные потери по ссудам, т. к. чем ниже класс кредитоспособности, тем выше составляют отчисления в резерв.

Кроме того, условия предоставления кредита в зависимости от полученной рейтинговой оценки заемщиком также могут существенно измениться. Так, от полученной рейтинговой оценки могут зависеть такие вопросы, как[5]:

- сумма предоставляемого кредита,

- вид, приймаемого банком забезпечення,
- процентна ставка по кредиту,
- строк кредитування.

В результаті розгляду комплексної оцінки заємщика передбачено враховувати галузеву специфіку діяльності заємщика, а також розширити спектр питань по якостевій характеристиці організації – потенціального заємщика.

Таким чином, скорректированная рейтинговая оцінка повинна покращити якість кредитного портфеля банку, скоротити втрати від кредитування.

Список использованных источников:

1. Букирь М.Я. Кредитная работа в банке: методология и учет. М.: КНОРУС, ЦИПСИР, 2012. – 240с.
2. Ендовицкий Д.А. Анализ кредитоспособности организации и группы компаний: учебное пособие. М.: КНОРУС, 2012.
3. Тавасиев А.М., Мазурина Т.Ю., Бычков В.П. Банковское кредитование: учебник/ Под ред. А.М. Тавасиева, – М.: ИНФРА, 2012. – 656.
4. Воронина В.М. Прогнозирование банкротства промышленных предприятий с помощью количественных и качественных методов анализа: проблемы теории и практики/ Экономический анализ: теория и практика. 2007. №18
5. Методика анализа кредитоспособности предприятия сферы малого бизнеса, основанной на нечеткомножественной математической модели/ Экономический анализ: теория и практика. 2006. № 20.

УДК 504. 4. 2: 628.1.033

Орел А.І.,
ст. гр. 51- ЕО
Кравцова А.М.,
к.е.н., доцент
Вінницький національний аграрний університет
м. Вінниця

**РЕГУЛЮВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДЗЕМНИХ
ПІТНИХ ВОД УКРАЇНИ: ЕКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ**

У статті проаналізовано запаси питних підземних вод України в контексті управління природокористуванням, а також уточнено напрямки розширення водопостачання населенню.

Ключові слова: підземні води, водокористування, експлуатаційні запаси, екологічні фактори.

Однією з головних передумов сталого розвитку держави та поліпшення добробуту і стану здоров'я населення є забезпечення його питною водою належної якості та в достатній кількості. Сьогодні є досить актуальним питання взаємин людини з природою. Ніколи раніше здоров'я людини так не залежало від екологічних факторів як сьогодні, адже якість навколишнього середовища є основним фактором ризику впливу на стан здоров'я [1].

Водний фонд держави складається з поверхневих, підземних і стічних вод, які під впливом антропогенних факторів змінюються за показниками якості у часі та просторі. За висновками відповідних інституцій ООН про стан водних ресурсів в 2010 році, Україна за якістю питних джерел посіла 95 місце в рейтингу серед 122 держав. Економне використання водних ресурсів і забезпечення адекватних санітарних умов для здорового життя – базові положення забезпечення прав людини. Однією серед основних засад екологічно збалансованого водокористування сталого відтворення водних ресурсів України є пріоритетність соціальної сфери водокористування, забезпечення прав людини на питну воду належної якості на сприятливе водне середовище, що зазначено у новому законі «Про загальнодержавну програму розвитку водного господарства до 2021 року». Не випадково управління водними ресурсами розглядається як один з найважливіших чинників сталого розвитку країни [2].

Серед європейських держав Україна є найменш забезпеченою власними природними водними ресурсами. У недалекому майбутті може сформуватись ситуація, що поряд з незабезпеченістю вуглеводневими ресурсами наша держава стане залежною у проблемі забезпеченості водою питної якості. Для недопущення створення негативного стану з використанням вод, поряд з існуючими, доцільно розробити додаткові програми водокористування за басейновим принципом, з урахуванням інфраструктурного розвитку окремих регіонів [2].

На тепер в державі використовується близько 21 км³/рік водних ресурсів, в тому числі до 6,0 км³/рік підземних вод. Можна відзначити суттєве уповільнення динаміки забруднення підземних вод глибоких горизонтів у більшості артезіанських басейнів підземних вод,

пов'язаного головним чином зі зменшенням агрохімічних та техногенних навантажень на ґрунтовий покрив. Ресурси підземних вод по регіонах та артезіанських басейнах розподілені нерівномірно, що обумовлено особливостями геолого-структурних і фізико-географічних умов різних регіонів України. Із загальної кількості прогнозних ресурсів використовується близько 8,9%. Зокрема, в басейні Дніпра прогнозні ресурси становлять 36 млн м³/добу, з яких відбирають менше 15%. Розвідані експлуатаційні запаси питних підземних вод України становлять близько 16,0 млн м³/добу, що складає лише 26% від їхніх прогнозних ресурсів. Середня забезпеченість експлуатаційними запасами підземних вод у розрахунку на одного мешканця України становить 0,33 м³/добу, що є одним з найнижчих показників у Європі [3].

Розподіл підземних вод на території України обумовлений геологічною будовою, геоструктурними особливостями та історією природного розвитку різних її частин, які являють собою відокремлені гідрогеологічні регіони, що відрізняються один від одного за віком, складом і умовами залягання утворень, які визначають закономірності формування, розподілу, складу і умов експлуатації підземних вод. В межах Українського щита в 6-ти областях розвідано 10 родовищ питних вод, що циркулюють у виділених водоносних горизонтах та комплексах. Так, у Вінницькій області з 4-х водозаборів з загальними запасами 20,7 тис. м³/добу видобувається 4,6 тис. м³/добу, в Житомирській області відповідно з 19 тис. м³/добу, видобувається лише 7,0 тис. м³/добу. Подібна ситуація з видобуванням питних вод склалася у Запорізькій, Одеській, Хмельницькій та Черкаській областях, що територіально розташовані в межах щита. Загальні обсяги водовидобутку із розвіданих 10-ти водозаборів не перевищують 30% затверджених запасів [2].

Розподіл розвіданих експлуатаційних запасів підземних вод в межах охарактеризованих артезіанських басейнів по територіях адміністративних областей України є надто нерівномірним. Найбільші кількості, що обумовлює певний дисбаланс у водокористуванні розвіданих експлуатаційних запасів води зосереджені в Київській, Луганській, Львівській, Донецькій, Харківській областях. Значно менші розвідані запаси води у Миколаївській, Вінницькій, Чернівецькій, Житомирській та Кіровоградській областях [4].

Зазначимо, що середня забезпеченість експлуатаційними запасами підземних вод у розрахунку на 1 жителя держави становить 0,33 м³/добу. Невирішеною залишилась невідповідність якості питної води гігієнічним нормативам. Як відомо, питне водопостачання в Україні майже на 80% забезпечується за рахунок поверхневих вод. Якість води у поверхневих водних об'єктах є вирішальним чинником санітарного та епідемічного благополуччя населення. Господарська діяльність змінює якість підземних вод, що переважно мають гідравлічний зв'язок із поверхневими водами. У підземних водах збільшується вміст солей важких металів, органічних речовин, нафтопродуктів, нітратів, пестицидів, підвищується загальна мінералізація [5].

Для поліпшення якісної складової питно-господарського водозабезпечення міст особливу увагу слід приділити розширенню використання підземних вод. Необхідно також замінити застарілі технології її очищення (хлорування) на сприятливіші для організму людини (озонування, лазерні, акустичні та інші). Для покращення якості питних вод розроблений Українській національний проект «Якісна вода», техніко-економічне обґрунтування якого розробила німецька компанія Eco-Holz VertriebsGmbH. Загальний обсяг інвестицій у проект становить три мільярди гривень, термін реалізації – шість років. Частка витрат за рахунок державного бюджету становитиме до 35%. В рамках проекту заплановано збудувати 23 тисячі об'єктів із очищення питної води. В 2012 році вже змонтовано мережу з 300 точок з продажу чистої води у Луганську, Маріуполі та Одесі. Пізніше такі пункти з'являться ще в 15 містах України: Алчевську, Дніпропетровську, Харкові, Херсоні, Києві, Луганську, Луцьку, Маріуполі, Миколаєві, Одесі, Рівному, Тернополі, Вінниці, Запоріжжі, Житомирі [6].

Таким чином, для розширення водопостачання населенню України за рахунок підземних вод в межах охарактеризованих артезіанських басейнів необхідно:

- визначити межу державного кордону по глибині зони активного водообміну питних вод;
- виконати аудит прогнозних ресурсів і розвідних експлуатаційних запасів питних вод, стану їх використання;
- провести переоцінку експлуатаційних запасів;

- здійснити аналіз діючої законодавчої та нормативно-правової бази;
- вивчити стан існуючої системи моніторингу підземних вод та визначити заходи її вдосконалення;
- провести спеціальні дослідження з розробкою та реалізацією заходів з поліпшення питного водопостачання за рахунок підземних вод;
- стимулювати скорочення антропогенного навантаження на водні об'єкти шляхом введення прогресивної шкали плати за негативну дію на водні об'єкти;
- здійснити облаштування зон санітарної охорони джерел питного і господарсько-побутового водопостачання;
- підвищити захищеність підземних вод від техногенних забруднень, тощо.

Реалізація запропонованих заходів для забезпечення населення водою питної якості можлива у найближчий час. На значній території, за винятком південних та південно-східних областей, є сприятливі умови до суттєвого підвищення використання підземних питних вод при раціональному та збалансованому режимі експлуатації.

Щодо перспектив розширення використання розвіданих запасів, то, тільки за рахунок введення в експлуатацію усіх розвіданих ділянок родовищ підземних вод та доведення їх продуктивності до проектної величини, можна збільшити видобутих питних вод до 0,5 млн м³/добу.

Список використаних джерел:

1. Якість вимірювань складу та властивостей об'єктів довкілля та джерел їх забруднення: Видання офіційне / під ред. Осика В. Ф., Кравченко М. С. – К.: Знання, 2001. – 663 с.
2. Залеський І. І. Сучасний стан ресурсного потенціалу підземних питних вод артезіанських басейнів України / Залеський І. І., Буднік З. М., Карповець О. М. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. – Випуск 4 (60). «Серія сільськогосподарські науки». – 2012. – С. 101.
3. Залеський І. І. Картувальна гідрогеологічна Волино-Поділля / І. І. Залеський // Природа Західного Полісся та прилеглих територій. – Луцьк, 2009. – С. 108.
4. Яцик А. В. Екологічна ситуація в Україні і шляхи її поліпшення / А. В. Яцик. – К.: Оріяни, 2003. – 84 с.
5. Качинський А. Б. Екологічна безпека України: системний аналіз перспектив покращення / А. Б. Качинський. – К.: НІСД, 2001. – 312 с.
6. Запольський А. К. Водопостачання, водовідведення та якість води: підручник / А. К. Запольський. – К.: Вища шк., 2005. – 671 с.

УДК 657

Осика Г.В.,
ст. гр. ОіА-10
Литвинець Ю.І.,
к. е. н.
ВП НУБіП України «Ірпінський економічний коледж»
м. Ірпінь

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОБНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

У статті досліджено питання щодо впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності на підприємствах України, визначення основні проблем та перспективи цього процесу. Зокрема, окреслено питання про витрати, які доведеться понести вітчизняним підприємством у зв'язку з переходом до Міжнародних стандартів фінансової звітності

Ключові слова: Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), Міжнародні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (МСБО), нерозподілений прибуток, бухгалтерська система.

Протягом останніх двох років уряд нашої країни на законодавчому рівні зробив значні і найвагоміші за всю історію незалежної України кроки на шляху до переходу на Міжнародні стандарти фінансової звітності (далі МСФЗ). Але у той же час відклав процес остаточного переходу ще на рік, дозволивши публічним акціонерним товариствам та страховикам обрати датою переходу 1 січня 2012 року. Нормативно-правова база, що стосується процесу впровадження МСФЗ в Україні містить ряд недоліків, які суперечать цим стандартам. Звітність за міжнародними стандартами має забезпечувати повноту та достовірність інформації про діяльність підприємства, надаючи можливість оцінити та проаналізувати його привабливість для інвесторів та кредиторів. Для економіки України це питання є вкрай актуальним, адже наша країна за рівнем інтелектуального потенціалу, забезпеченістю природними та людськими ресурсами за умови інвестування у розвиток її економіки може стати однією з промислово-розвинутих європейських країн. За допомогою МСФЗ українські компанії зможуть ефективніше вирішувати такі завдання, як розміщення акцій на міжнародних

фондових біржах; забезпечення керівництва компаній достовірною інформацією для прийняття управлінських рішень, а також оцінки наслідків їх прийняття. Отже, сьогодні українська економіка залежить від обрання у якості концептуальної основи бухгалтерського обліку МСФЗ та її практичного впровадження [3, с. 8-10].

Метою статті є дослідження питання щодо впровадження МСФЗ в Україні, визначення основних проблем та перспектив цього процесу.

Висвітлення проблем практичного застосування МСФЗ в Україні надавали О. Самойленко, І. Чалий, Б. Хілл та інші. З початку 2012 року у періодичних виданнях з'являється все більше публікацій, присвяченим практичним аспектам першого застосування МСФЗ та процесу трансформації бухгалтерського обліку на підприємстві. А у лютому 2012 року Міністерством фінансів України навіть було відкрито сайт, присвячений МСФЗ. Останнім часом в вітчизняному законодавстві відбулось багато змін стосовно впровадження МСФЗ в Україні. Проте у науковій літературі проблеми, з якими зіткнулись українські підприємства в контексті цих змін, поки залишаються недостатньо висвітленими, також не приділяється увага питанню вартості переходу на МСФЗ для України.

Перші кроки на шляху наближення бухгалтерського обліку України до МСФЗ були зроблені ще у жовтні 1998 році до прийняття закону України «Про бухгалтерський облік та звітність в Україні» та національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (далі - П(С)БО) - саме тоді Кабінетом міністрів України було затверджено Програму реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів. Цей документ визначав головне завдання трансформації національної системи бухгалтерського обліку, яке полягало у прискоренні процесу її приведення у відповідність з вимогами ринкової економіки та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, наданні суб'єктам господарювання можливостей визначати межі та форми внутрішньовиробничого (управлінського) обліку [1, с. 65].

Професор Н. Горицька, член Ради Асоціації сертифікованих бухгалтерів та аудиторів України, у основі обліку та звітності за МСФЗ виділяє наступні норми та правила:

- два ґрунтовних припущення: метод нарахування та безперервність діяльності;

- чотири якісні характеристики фінансової звітності: зрозумілість, доречність, надійність та порівнянність;
- чотири обмеження доречності та надійності інформації: своєчасність, баланс між вигодами та затратами, баланс між якісними характеристиками, достовірне та об'єктивне представлення [2, с. 167-170].

На шляху до приєднання України до міжнародних стандартів більшість цих принципів було затверджено у статті 4 закону «Про бухгалтерський облік та звітність в Україні». Проте, нажаль, не можна стверджувати, що на практиці всі вони є реалізованими.

Якщо ж покласти край розбіжностям між П(С)БО та МСФЗ, українські підприємства матимуть кращий доступ до іноземного інвестиційного капіталу, тому що якість їх фінансової звітності дозволить дати якісну оцінку прибутковості підприємств через прямі співставлення з результатами інших компаній та порівняння за підприємствами-орієнтирами (бенчмаркінг). Це дозволить також підприємствам повністю перейти на загальновизнану міжнародну найкращу практику обліку без адаптації цієї практики до місцевих стандартів обліку. А найголовніше, це дасть регуляторам доступ до більш широкого масиву кількісних показників обліку та способів аналізу звітності, що дозволить їм оперативніше встановлювати наявність шахрайських дій та неналежного управління фінансами.

Стосовно того, скільки коштуватиме перехід на МСФЗ для вітчизняних підприємств, поки даних для вартісних оцінок немає. Але можна сказати, що крім вартості послуг спеціалістів з МСФЗ, які проводитимуть трансформацію бухгалтерського обліку на підприємствах, ця сума враховуватиме і суми, які після проведення корегувань та рекласифікації статей будуть віднесені до нерозподіленого прибутку (збитку).

Якщо спиратись на досвід інших країн, то за даними результатів дослідження про міжнародний досвід запровадження МСФЗ у різних країнах, проведеного Проектом «Розвиток фінансового сектору» для Міністерства фінансів України, можна зробити висновки про наступні витрати компаній, що зобов'язані були запровадити МСФЗ:

- у країнах ЄС: 0,31% від обороту в малих компаніях; 0,05% від обороту у великих компаніях;
- у Канаді: 68% компаній заявляють менш ніж \$500 000, 22% -

від \$500 000 до \$5 000 000, 5% - понад \$5 000 000 і 5% - невідомо;

- у Китаї: від 4,8% до 10,5% складає вартість послуг професійних бухгалтерів для компаній, що складають звітність за МСФЗ;

- у Росії: від \$5 000 до \$140 000;

- у США: від 0,125% до 0,13% від доходу

Слід також зауважити, що компанії, які запровадили МСФЗ на ранньому етапі в тих сегментах, де звітність за МСФЗ була дозволеною, але не обов'язковою, понесли значно більші витрати через те, що вони зобов'язані були звітувати додатково ще за однією концептуальною основою обліку, тому витрати на складання звітності за МСФЗ були понесені окремо, додатково до цих витрат [4, с. 50-59].

І хоча процес остаточного переходу на МСФЗ всіх публічних акціонерних товариств та страховиків відкладено ще на рік, більшість бухгалтерів вже готуються освоювати нову концептуальну основу бухгалтерського обліку.

Перше, до чого слід бути готовими бухгалтерам, - це те, що МСФЗ передбачають не стільки стандартизований набір методик, скільки застосування методу професійного судження, навіть іноді суб'єктивного, але обґрунтованого грамотним аналізом обставин, що для національного бухгалтерського обліку ще донедавна вважалось неприйнятним.

Керуючись міжнародними стандартами, бухгалтер повинен аналізувати, узагальнювати, робити висновки, а тільки потім приймати рішення про вибір тих чи інших методик, що має надати йому впевненість у тому, що він зможе відстояти та довести свою думку.

На сьогодні весь світ прагне освоїти єдиний формат спілкування, у тому числі і у сфері бухгалтерського обліку. Такою міжнародною мовою у сфері бізнесу стали міжнародні стандарти фінансової звітності. Оскільки Україна фактично являється частиною Європи та взяла курс на Європейську інтеграцію, процес переходу на МСФЗ для нашої країни став неминучим.

Список використаних джерел:

1. Пушкар М. С. Створення інтелектуальної системи обліку / М. С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2007. – 152 с.
2. Кузнецова С. Моделювання облікової системи для потреб управління / С. Кузнецова // Вісник КНТЕУ. Науковий журнал. – 2008. № 5. – С. 167–170.

3. Меламед М. Про інтеграцію бухгалтерського обліку і системи національних рахунків в Україні / М. Меламед // Бухгалтерський облік і аудит. – 1994. – № 12. – С. 11–15; 1995. – № 1. – С. 8–10.

4. Редченко К. І. Концепція формування прогностичного обліку / К. І. Редченко // Вісник Львівської комерційної академії. – 2009. Вип. 30. – С. 50–59.

УДК 657.37

Очеретько Т.И.,
ст. гр. ОиА-10-1
Кондрашова Т.Н.,
к.э.н., доцент
Донецкий государственный университет управления
г. Донецк

УПРАВЛЕНЧЕСКАЯ ОТЧЕТНОСТЬ КАК ГЛАВНЫЙ КРИТЕРИЙ ПРИНЯТИЯ СТРАТЕГИЧЕСКИХ РЕШЕНИЙ

В статье рассматриваются особенности формирования и структуры управленческой отчетности. Рассмотрены основные принципы, задачи и преимущества составления такого вида отчетности на предприятиях, а также их влияние на принятие стратегических решений.

***Ключевые слова:** управленческая отчетность, принципы формирования, стратегические решение, анализ деятельности.*

Постоянное развитие экономических процессов обязывает предприятие быстро адаптироваться к условиям внешней среды посредством принятия эффективных и целесообразных управленческих решений. Планирование деятельности предприятия зависит от детальности и своевременности предоставления информации управляющему персоналу. Для этих целей наиболее эффективным решением является внедрение управленческого учета как главного элемента стратегического управления предприятием.

Не принимая во внимание недостаточную исследованность вопроса управленческой отчетности, ряд авторов (С.А. Зубарева, Т.П. Карпова, Я.В. Соколов, А.Д. Шеремет, Н.Г. Чумаченко) все же обращали внимание на вопрос классификации управленческой информации и отчетности, кроме того, в последние годы, вопросам

управленческой отчетности начали уделять внимание и отечественные ученые В.И. Бачинский, В.Ю. Лариков, О.В. Цибулько и другие [1].

Поэтому, целью исследования является рассмотрение основных принципов, задач и преимуществ составления такого вида отчетности на предприятиях, а также определение ее влияния на принятие стратегических решений.

Управленческий учет является важной информационной базой отражающей текущее состояние всех процессов на предприятии. Он призван в нужный момент предоставлять оперативную информацию по каждому из участков учета для анализа и прогнозирования.

Оценка текущего состояния предприятия базируется на анализе финансовой и управленческой отчетности. Здесь важно обратить внимание на различия этих двух видов отчетности и информации, которая ими предоставляется.

Финансовая отчетность предприятия является обязательным элементом учета и предоставляет общее представление о хозяйственной деятельности субъекта. Основным недостатком такой отчетности является то, что она содержит устаревшие данные и позволяет анализировать только прошлые события. Использование такого рода данных неэффективно в прогнозировании и принятии стратегических решений [2].

Главное отличие управленческой отчетности от финансовой это ее высокая степень детализации. Такая отчетность может в любой момент предоставлять данные об интересующем персонал участке работы предприятия, что в свою очередь помогает оперативно принимать решения. Кроме того такая отчетность способна давать прогнозные данные, что в свою очередь дает прочную почву для планирования деятельности организации. Еще одним преимуществом управленческой отчетности является ее произвольный характер, то есть предприятие самостоятельно разрабатывает форму и перечень показателей в зависимости от специфики деятельности [2].

Важно отметить, что использование управленческого учета на предприятиях Украины является необязательным, а потому на сегодняшний момент данный вид учета не нашел широкого применения. Следует также отметить, что методологические основы формирования учета и отчетности на предприятиях являются произвольными и разрабатываются предприятием самостоятельно.

Исходя из этого, важно определить основные составляющие формирования отчетности.

Для правильного формирования отчетности важно обозначить основные принципы, на которых базируется методология ее составления. К таким принципам можно отнести следующие:

- адресности, в соответствии, с которым информация отчетности должна предоставляться тем менеджерам, которые, уполномочены принимать решения на соответствующих участках деятельности;

- достоверности, в соответствии с которым информация, должна быть подтверждено соответствующими первичными и внутренними документами;

- полного отражения, в соответствии с которым информация должна содержать весь набор нужных показателей для принятия конкретного решения на конкретном участке;

- периодичности, в соответствии с которым информация должна предоставляться в тот момент времени, когда она необходима;

- оперативности, который состоит в том что информация, предоставленная в отчетности должна опережать любые решения;

- конкретности, то есть отчет должен содержать только ту информацию которая необходима в данный промежуток времени;

- вариативности в соответствии, с которым отчетность должна содержать несколько вариантов развития событий, которые могут повлиять на принятие решения;

- полезности. Затраты на сборку, отчетности не должны превышать эффекта от ее использования.

- психологии человека, который должен учитывать особенности и уровень подготовки пользователей такой отчетности [3].

Создание форм управленческой отчетности, прежде всего зависит от детального изучения задач которые решает управленческий персонал на разных уровнях управления [4].

К основным заданиям управленческой отчетности можно отнести следующие:

- систематизация учетных данных для принятия управленческих решений;

- определение ожидаемой прибыли от того или иного экономического мероприятия;

оценка влияния различных факторов на итоговые результаты работы предприятия;
составление прогноза рентабельности выпуска новых видов продукции;
составление прогноза финансового состояния фирмы на перспективу;
финансовая оценка вариантов развития предприятия;
осуществление контроля хозяйственных процессов предприятия;
своевременное выявление причин недостатков в работе по предупреждению производственных потерь и др. [5].

Для удобного и оперативного использования важно разработать общую классификацию управленческой отчетности с возможностью ее детализации в зависимости от нужд конкретного предприятия.

Исходя из этого целесообразно классифицировать отчетность по следующим признакам (табл.1) [6].

Таблица 1

Основные признаки классификации управленческой отчетности

Признак	Составляющие
по уровню представления	- отчеты для руководителей высшего уровня, - отчеты для менеджеров структурных подразделений , - отчеты для менеджеров низового звена
По объему информации	- сведенные, - оперативные отчеты, - итоговые отчеты
По частоте представления	- текущие, - сведены - комплексные отчеты
По содержанию	- отчеты по ключевым позициям - аналитические отчеты
По видам принятых управленческих решений	- для обоснования оперативных решений, - для обоснования тактических решений - для обоснования стратегических и управленческих решений

Использование управленческой отчетности на предприятии позволит менеджерам организации выполнять следующие функции:

- подводить промежуточные итоги по всем участкам деятельности предприятия;
- анализировать эффективность работы предприятия в текущих условиях;
- постоянно контролировать развитие предприятия [6].

Исходя из проведенного исследования, можно сделать вывод, что на современном этапе развития управленческий учет используется крупными предприятиями, которые не могут обходиться без оперативного планирования и прогнозирования своей деятельности. Данные такого вида учета являются важной информационной базой для принятия стратегических решений. Использование управленческой отчетности помогает оперативно реагировать на изменения во внешней среде и способствует быстрой адаптации предприятия в условиях экономических изменений.

Основной особенностью и преимуществом использования управленческой отчетности на предприятиях является ее индивидуальный характер, который помогает производить характеристику предприятия исходя из ее спецификации.

На основании этого следует отметить, что использование управленческой отчетности является важным инструментом в формировании направления дальнейшего развития предприятий.

Список используемых источников:

1. Карпенко О. В. Класифікація управлінської звітності як основа розуміння її сутності : [Електронний ресурс] / О. В. Карпенко, М. О. Любимов . – Режим доступу : <http://dspace.uccu.org.ua/bitstream/123456789/211/1/1.pdf>
2. Позов А. Х. Характеристики фінансової та управлінської звітності [Електронний ресурс] / А. Х. Позов // Ефективна економіка. – Режим доступа: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1523>
3. Соловьева О.В. МСФО и ГААП: учет и отчетность / О. В. Соловьева. - М: ИД ФБК-ПРЕСС, 2004. – 201 с.
4. Нападowska Л.В. Управлінський облік: підручн. для вузів. – 2-ге вид., доопрац. та допов./ Л. В. Нападowska. – К.: Київ.нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 648 с.
5. Лукин А. А. Управленческая бухгалтерская отчетность [Электронный ресурс] / А. А. Лукин, Е. О. Кудинов. – Режим доступа: http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2010/Economics/67055.doc.htm
6. Бачинський В. І. Актуальні питання теорії й практики внутрішньогосподарської (управлінської) звітності у кооперативних системах / В. І. Бачинський // Вісник Національного університету водного господарства та природокоористування: зб. наук. праць. – Вип. 4 (44). – Рівне: НУВГП. – 2008. – С. 22-28.

УДК 657

Павлушенко Л.В.,
ст. гр. УПЕП-42
Національний університет водного господарства та
природокористування
м. Рівне

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ HR-МЕНЕДЖМЕНТУ (ГЛОБАЛЬНИЙ ТА ЛОКАЛЬНИЙ АСПЕКТ)

Здійснено аналіз практичного застосування сучасних напрямків HR-менеджменту на регіональному рівні та їх відповідність міжнародним пріоритетам. Представлено результати власного соціологічного дослідження актуальних потреб розвитку управління персоналом, здійсненого на основі міжнародної класифікації відповідних управлінських заходів.

Ключові слова: HR-менеджмент, управління талантами, лідерство, стратегічне планування персоналу.

На сьогодні, поряд з традиційними методами управління все більш актуальним стають такі поняття як «управління знаннями», «управління талантами» та «розвиток лідерства». Застосування цих методів передбачає насамперед зростання ролі основного їх носія – персоналу. Тому виокремлення функції HR-менеджменту та його еволюція до тієї форми, яку він має на сьогодні, пов'язано саме з потребою врахування не лише традиційних засобів кадрової роботи, але й особистісного потенціалу працівника.

Сьогодні у найбільш розвинених світових економіках важливу роль в управлінні персоналом стало відігравати створення таких активів як таланти та розвиток лідерства.

На основі міжнародних досліджень, які були виконані Boston Consulting Group (BCG), World Federation of People Management Association (WFPMA) та Oxford Economics разом із: Towers Watson, AIG, American Express, BAT, the Center for Effective Organizations at the University of Southern California, Cummins, Coca-Cola, Edison International and the Organization of American States, було визначено основні пріоритетні напрямки розвитку управління персоналом [1].

Дослідженням було охоплено приблизно 4300 респондентів більше ніж зі 100 країн світу, з яких 88% - менеджери в сфері управління персоналу; 12% - менеджери вищого рівня в інших сферах, які представляють компанії більш ніж 15 секторів економіки [1].

Опитування мало справді глобальний характер, а враховуючи те, що залучені до нього були лише професіонали – управлінці людьми, його результати є на сьогодні одним з найбільш авторитетних оцінок проблем та пріоритетів у розвитку HR-менеджменту.

Обрані пріоритети було згруповано у три зони: зелену, жовту та червону. Перелік пріоритетів віднесених до кожної зони представлено у таблиці (табл. 1).

Таблиця 1

Напрямки розвитку управління персоналом кожної зони відповідно до їх важливості, складено за [1]

Назва зони	Зміст заходів з управління персоналом
зелена	<ul style="list-style-type: none"> • освоєння hr-процесів; • постачання важливих навчальних програм; • управління здоров'ям і безпекою персоналу; • управління корпоративною соціальною відповідальністю; • реструктуризація організації.
жовта	<ul style="list-style-type: none"> • вдосконалення менеджменту продуктивності та винагород; • регулювання обов'язків працівників; • трансформування HR в стратегічного партнера; • залучення і рекрутмент персоналу; • розширення та перепідготовка нових співробітників; • вдосконалення бренду роботодавця; • управління гнучкістю і витратами праці; • управління змінами і культурними трансформаціями; • управління балансом «життя-робота»; • активне використання соціальних мереж, блогів, wiki для потреб управління персоналом; • управління різноманіттям та інтеграцією персоналу; • управління старінням робочої сили; • інтеграція глобального управління людьми і розширення

	<ul style="list-style-type: none"> • надання спільних послуг та аутсорсингу в управлінні персоналом
Продовження табл. 1	
червона	<ul style="list-style-type: none"> • управління талантами; • вдосконалення розвитку лідерства; • стратегічне планування персоналу

До зеленої експерти віднесли ті напрямки, які на даному етапі є найбільш розвиненими, до жовтої зони – ті напрямки, які мають середній рівень розвитку і середню важливість для майбутнього, а напрямки, які потребують найбільшого розвитку в майбутньому, були віднесені експертами до червоної зони.

Наведені вище стратегічні пріоритети HR-менеджменту виділені за результатами дослідження відомої міжнародної компанії, що спеціалізується на управлінському консалтингу - Boston Consulting Group (BCG). У соціальному звіті «Creating people advantage 2012. Mastering HR Challenges in a Two-Speed World» представлено рейтинг напрямків розвитку управління персоналом найвищої значущості в розрізі країн і частин Світу. Для порівняння пріоритетів HR спочатку можна зіставити їх за географічними зонами (таблиця 2).

Таблиця 2

Матриця значущості напрямків розвитку управління персоналом для частин світу, узагальнено за [3]

№ з/п	Напрямок розвитку	Місце у рейтингу частин світу				Загальне місце у світовому рейтингу
		Північна та Південна Америки	Європа	Близький Схід та Африка	Азіатсько-Тихоокеанський регіон	
1.	Управління талантами	1	1	1	1	1
2.	Вдосконалення розвитку лідерства	2	2	5	2	2
3.	Стратегічне планування персоналу	3	3	2	3	3
4.	Залучення і	4	5	6	8	4

ОБЛІК. ЕКОНОМІКА. МЕНЕДЖМЕНТ
Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 1. 2014

	рекрутмент персоналу					
--	----------------------	--	--	--	--	--

Продовження табл. 2

5.	Управління змінами та культурними трансформаціями	6	4	7	6	5
6.	Активне використання соціальних мереж, блогів, вікі для потреб управління персоналом	7	6	8	4	6
7.	Перетворення HR в стратегічного партнера	9	7	4	5	7
8.	Управління балансом «життя – робота»	5	8	3	10	8
9.	Вдосконалення менеджменту у продуктивності та винагород	8	9	9	7	9
10	Вдосконалення бренду роботодавця	10	10	10	9	10

Як видно з наведених результатів, загальносвітові тенденції фактично співпадають з європейськими. Незначна розбіжність є лише за позиціями «залучення і рекрутмент персоналу» та «управління змінами та культурними трансформаціями». Україна, будучи

географічно частиною Європи, шляхом власних експертних оцінок також долучилась до цього опитування. Українських експертів було всього 8 [1], але довіряючи авторитетним оцінкам багатьох експертів як з Європи, так і з усього Світу, очевидно, що сьогодні світова спільнота прагне прогресу в управлінні людьми – передусім у напрямку розвитку талантів, здібностей, застосуванні стратегічного підходу, а не реагування на існуючі проблеми.

Відтак, напрямками розвитку управління персоналом найнижчої значущості було визначено [1]:

- надання спільних послуг та аутсорсингу в управлінні персоналом;
- інтеграція і розширення глобального управління людьми;
- управління старінням робочої сили;
- управління різноманіттям та інтеграцією персоналу.

Згідно звіту про експертну зустріч «Міжнародні практики в сфері управління персоналом в Україні», що відбулася 3 вересня 2013 року при екстраполяції результатів дослідження на ситуацію в Україні було визначено:

- щодо управління талантами – компанії переходять від війни за таланти до розвитку власних талантів;
- щодо необхідності розвитку лідерства – було зазначено, що ця проблема притаманна і для України. Дефіцит лідерських якостей пов'язують з менталітетом та особливостями системи освіти;
- щодо стратегічного планування, було зазначено, що воно майже не здійснюється. Рідкими є навіть середньострокові плани. В цілому сфера управління персоналом обмежується виключно короткостроковим плануванням.

Основне проблемне питання яке обговорювалось – воювати за таланти, чи створювати їх самим.

В рамках обговорення було виділено такі аспекти, які впливають на шляхи вирішення проблеми:

- низьку якість випускників навчальних закладів, які виходять на ринок праці;
- невідповідність пропозиції на ринку праці потребам бізнесу у якісному і кількісному плані (особливо для будівельної і хімічної промисловості);
- невідповідність структури пропозиції на ринку освітніх послуг

попиту на ринку праці.

В зв'язку з чим, було зазначено необхідність взаємодії і співпраці бізнесу з навчальними закладами щодо узгодження потреб бізнесу та пропозицій на ринку освітніх послуг [1].

Актуальність цього напрямку підтверджує і Ольга Горбановська, партнер та керівник групи Human Capital компанії «Ernst&Young» в Україні: «Конкуренція за кваліфікованих фахівців долає національні кордони та набуває глобальних масштабів, і це вже не прогнози на майбутнє, а реалії сьогодення» [2].

Для того щоб оцінити та порівняти стан розвитку управління персоналом на українських підприємствах автором було проведено подібне опитування на підприємствах представниках певних галузей. Але оскільки за відсутності можливості провести анкетування, охопивши підприємства не лише з різних галузей, а й з різних регіонів України, то дослідження було здійснено на регіональному рівні, а саме – в Рівненській області.

Були обрані такі організації: ТОВ СГП «Ім. Воловікова», як представник галузі сільського господарства, Національний університет водного господарства та природокористування – представник сфери освіти, АТ «ЗЛАТОБАНК» та ПриватБанк - представники фінансового сектору, дочірнє підприємство «Рівненський облатодор» ВАТ «Державна акціонерна компанія «Автомобільні дороги України» - представник сфери транспорту, а також ПАТ «Поліссяхліб» - підприємство харчової промисловості. Результати проведеного опитування представлено у таблиці (табл. 3):

Таблиця 3

Матриця значущості напрямків розвитку персоналу для українських підприємств (складено автором)

№ з/п	Напрямок розвитку	Місце у рейтингу підприємств						Загальне місце у рейтингу
		1	2	3	4*	5	6	
1.	Управління талантами	2	6	1	3	5	1	2
2.	Вдосконалення розвитку лідерства	1	1	2	3	6	6	3
3.	Стратегічне планування персоналу	5	1	3	1	3	1	1
4.	Залучення і рекрутмент персоналу	3	3	5	4	4	4	5

ОБЛІК. ЕКОНОМІКА. МЕНЕДЖМЕНТ

Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 1. 2014

5.	Управління змінами та культурними трансформаціями	6	7	5	7	6	1	7
----	---	---	---	---	---	---	---	----------

Продовження табл. 3

6.	Активне використання соціальних мереж, блогів, вікі для потреб управління персоналом	7	4	11	8	7	1	10
7.	Перетворення HR в стратегічного партнера	6	1	6	5	6	9	9
8.	Управління балансом «життя – робота»	6	1	4	9	1	4	6
9.	Вдосконалення менеджменту продуктивності та винагород	4	5	6	2	1	3	4
10	Вдосконалення бренду роботодавця	3	2	7	6	5	9	8
11	Надання спільних послуг та аутсорсингу в управлінні персоналом	8	4	12	11	6	10	14
12	Інтеграція і розширення глобального управління людьми	8	6	8	12	5	3	12
13	Управління старінням робочої сили	9	3	9	10	2	10	13
14	Управління різноманіттям та інтеграцією персоналу	10	6	10	11	1	3	11

Умовні позначення:

1 – ЗЛАТОБАНК (Рівненська філія);

2 – ПриватБанк (Рівненська філія);

3 – ТОВ СГП «Ім. Воловікова»;

4 – НУВГП* - оцінка науковців, представників кафедри трудових ресурсів та підприємництва;

5 – Дочірнє підприємство «Рівненський обласдор» ВАТ «Державна акціонерна компанія «Автомобільні дороги України»;

6 – ПАТ «Поліссяхліб».

Виходячи з загального місця у рейтингу значущості напрямків

розвитку персоналу для підприємств Рівненської області, до тих напрямів, які мають найменшу значущість варто віднести:

- Надання спільних послуг та аутсорсингу в управлінні персоналом;
- Інтеграція і розширення глобального управління людьми;
- Управління старінням робочої сили;
- Управління різноманіттям та інтеграцією персоналу.

При порівнянні оцінок, отриманих в результаті обох досліджень чітко видно, що сучасні світові детермінанти розвитку HR-менеджменту суттєво відрізняються від уявлень про пріоритети роботи з персоналом на українських підприємств – принаймні, в Рівненській області. Ступінь важливості цих показників, на думку HR-менеджерів досліджуваних українських підприємств, є дещо іншим порівняно з результатом світового дослідження.

Проте до напрямків управління персоналом, які мають найменшу значущість, вітчизняні менеджери з управління персоналом віднесли ті ж чотири напрямки, які визначені в результаті міжнародного опитування.

Разом з тим, не можна не помітити і певну схожість оцінок стосовно трьох найважливіших напрямків. За світовим досвідом HR-менеджерів ці напрямки віднесені до найважливішої «червоної» зони, як і за загальним показником опитуваних підприємств Рівненської області.

Хоча, отримані дані стосовно рівня розвитку HR-менеджменту на підприємствах Рівненської області не можна репрезентувати як показники функціонування управління персоналом до всіх українських підприємств, враховуючи меншу площу даного регіону, чисельність населення та промислову значимість. Проте, орієнтація на «червоні» напрямки вже сама по собі є позитивною тенденцією, навіть на регіональному рівні, і дозволяє припустити, що при визначенні результатів по Україні ця тенденція збережеться.

Список використаних джерел:

1. Звіт за матеріалами презентації «Міжнародні практики в сфері управління персоналом в Україні», Київ, 3 вересня, 2013.
2. Офіційний сайт Центру майбутнього [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://futurecenter.in.ua/category/uncategorized/>
3. The Boston Consulting Group and World Federation of People Management

Associations «Creating people advantage 2012. Mastering HR Challenges in a Two-Speed World», 2012.

УДК 657

Перепелиця Я.В.,
ст. гр. 31 ОА
Ілляшенко К.В.,
к.е.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет
м. Мелітополь

ОБЛІК ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

© *Перепелиця Я.В.*

У статті розкрито економічну сутність власного капіталу, висвітлені джерела формування капіталу, наголошено на важливості обліку та аналізу власного капіталу на вітчизняних підприємствах.

Ключові слова: облік, капітал, оцінка, джерела.

Входження України до сучасної світової економіки, розширення та поглиблення ринкового середовища у всіх сферах діяльності цілком закономірно викликає необхідність реформування бухгалтерського обліку. Це зумовлює введення нових економічних категорій та уточнення раніше діючих. Основним джерелом, де акумулюється та систематизується відповідна інформація, є бухгалтерський облік. Він відображає процес формування власності, обсяг прав власників підприємства, розподіл результатів його діяльності, особливості відносин власності. На сучасному етапі реорганізації підприємств і в майбутньому виняткове значення мають вдосконалення методики обліку власності та власного капіталу. Незважаючи на те, що власний капітал як економічна категорія використовується досить часто, питання методики його обліку залишаються дискусійними, що й обумовило дослідження даного питання стосовно вітчизняних підприємств.

Дослідженню цих проблем присвятили свої роботи вітчизняні та зарубіжні вчені, такі як Бутинець Ф.Ф., Голов С.Ф., Завгородній В.П., Петряєва З.Ф., Поддєрьогін В.М., Шиян Д.В. та багато інших. Однак

проведене дослідження наукових праць та практики господарської діяльності свідчить про те, що низка важливих аспектів методики обліку та аналізу власного капіталу потребують уточнення та подальшого вдосконалення.

Мета статті полягає в обґрунтуванні теоретичних і методичних положень та розробці практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення обліку та аналізу власного капіталу.

Капітал – одна з найбільш використовуваних економічних категорій. Він є базою створення і розвитку підприємства й у процесі функціонування забезпечує інтереси держави, власників і персоналу. Будь-яка організація, що веде виробничу чи іншу комерційну діяльність повинна мати визначений капітал, що представляє собою сукупність матеріальних цінностей і коштів, фінансових вкладень і витрат на придбання прав і привілеїв, необхідних для здійснення його господарської діяльності [1].

Розглядаючи економічну сутність капіталу підприємства, слід зазначити такі його характеристики як [2]:

1. Капітал підприємства є основним чинником виробництва. У системі факторів виробництва (капітал, земля, праця) капіталу належить пріоритетна роль, тому що він поєднує усі фактори в єдиний виробничий комплекс.

2. Капітал характеризує фінансові ресурси підприємства, що приносять доход. У даному випадку він може виступати ізольовано від виробничого фактора у формі інвестованого капіталу.

3. Капітал є головним джерелом формування добробуту його власників. Частина капіталу в поточному періоді виходить з його складу і попадає в «кишеню» власника, а частина капіталу, що накопичується, забезпечує задоволення потреб власників у майбутньому.

4. Капітал підприємства є головним вимірником його ринкової вартості. У цій якості виступає насамперед власний капітал підприємства, що визначає обсяг його чистих активів. Поряд з цим, обсяг використовуваного власного капіталу на підприємстві характеризує одночасно і потенціал залучення їм позикових фінансових засобів, що забезпечують одержання додаткового прибутку. У сукупності з іншими факторами – формує базу оцінки ринкової вартості підприємства.

5. Динаміка капіталу підприємства є найважливішим показником рівня ефективності його господарської діяльності. Здатність власного капіталу до самозростання високими темпами характеризує високий рівень формування й ефективний розподіл прибутку підприємства, його здатність підтримувати фінансову рівновагу за рахунок внутрішніх джерел. У той же час, зниження обсягу власного капіталу є, як правило, наслідком неефективної, збиткової діяльності підприємства.

Капітал підприємства є величина похідна від обсягів активів і зобов'язань, тому первинний, авансований капітал і зобов'язання знаходять висвітлення в пасивній частині бухгалтерського балансу, а в активі його враховуються капітальні витрати і майно підприємства. Саме в точному, своєчасному відображенні активів і зобов'язань у поточній оцінці і складається одне з достоїнств бухгалтерського балансу, що додає йому надійність і вірогідність як джерелу інформації. У силу того, що баланс підприємства є звітом про формування, рух і відтворення капіталу, це єдина форма звітності підприємства, у якій в історичному ракурсі в розгорнутому виді відбивається величина власного капіталу підприємства [3].

До джерел власного капіталу прийнято відносити засоби, вкладені в підприємство власниками чи учасниками (зареєстрований капітал), нерозподілений прибуток і створені підприємством фонди власних засобів. У той же час, оскільки джерела формування капіталу мають різну природу, то і принципи оцінки їхньої вартості повинні бути різними.

Як правило, при відображенні в балансі підприємства власного капіталу, до нього відносять авансовані власниками засоби і резерви, створені за рахунок прибутку, отриманого підприємством.

Оскільки джерела формування капіталу підприємства є фактичними витратами на створення і функціонування бізнесу, понесеними підприємством, то їхня оцінка повинна проводитися по вартості залученого капіталу на момент здійснення витрат для підприємства. У тому числі необхідно враховувати чіткий поділ одноразових витрат на авансований і інвестований (залучений) капітал і систематичні витрати на його відтворення [2].

Оскільки бухгалтерський облік і оцінка – поняття взаємно пов'язані, тому що точна оцінка входить у число основних задач

бухгалтерського обліку, то визначення вартості об'єктів обліку є одним з основних принципів, використовуваних у бухгалтерському обліку. При цьому варто брати до уваги, що вибір методу оцінки результатів роботи підприємства визначає величину прибутку, що розподіляється між власниками, і зміну величини капіталу підприємства. По своїй сутності прибуток є приростом капіталу, збільшенням суми активів. Таким чином, зіставлення доходів і витрат, а також ціни і вартості, є методом визначення результату діяльності підприємства. При цьому необхідно мати у виді, що крім резервів, створюваних за рахунок розподілу отриманого прибутку, існують і приховані резерви – розміщені в активі, у тому числі за рахунок заниження оцінки активів [1].

Загальну характеристику рахунків обліку власного капіталу можна представити наступним чином:

<i>Дебет</i>	<i>Кредит</i>
Виплата засновникові його власності в порядку виходу зі складу засновників; Суми, спрямовані на покриття збитків	Внески засновників; Нерозподілений прибуток; Суми, одержані в порядку санації, підтримки тощо, які не потрібно повертати.

Рис. 1. Характеристика рахунків обліку власного капіталу

Для виміру, оцінки й аналізу капіталу використовується безліч показників. У той же час необхідно відзначити, що капітал є категорією, що має складну економічну природу, і показники його не відбиваються прямо у фінансовій звітності підприємства. Тому одержання показників капіталу можливо тільки з застосуванням розрахункових і аналітичних методів. Дані обставини, у свою чергу, і визначають гостру необхідність у розробці і використанні при проведенні оцінки й аналізу капіталу системи показників, що

найбільше повно характеризують його стан, рух і ефективність використання.

У цьому зв'язку актуальним є питання забезпечення чіткої класифікації цих показників по найбільш істотних ознаках з визначенням їхнього взаємного зв'язку і відображення в інформаційній моделі підприємства.

Система показників капіталу повинна формуватися в трьох основних напрямках:

- показники джерел формування капіталу;
- показники функціонуючого капіталу;
- показники результатів функціонування капіталу.

До числа найважливіших показників, що характеризують джерела формування капіталу, насамперед відносяться: величина, структура і вартість усіх джерел капіталу й окремих його складових. Далі при проведенні аналізу функціонуючого капіталу визначаються показники складу, стану, структури і динаміки основного й оборотного капіталу підприємства.

Під власним капіталом розуміють загальну вартість засобів підприємства, що належать йому на правах власності і використовується ним для формування його активів. Капітал є базою створення і розвитку підприємства й у процесі функціонування забезпечує інтереси держави, власників і персоналу. Будь-яка організація, що веде виробничу чи іншу комерційну діяльність повинна мати визначений капітал, що представляє собою сукупність матеріальних цінностей і коштів, фінансових вкладень і витрат на придбання прав і привілеїв, необхідних для здійснення його господарської діяльності. Саме власний капітал повинен стати основним показником самостійності та платоспроможності підприємства. Тому правильне відображення його показників в бухгалтерському обліку є дуже актуальним і заслуговує на подальші глибокі дослідження.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Затверджено наказом Міністерства фінансів України № 48 від 08.02.2014.
2. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік / Ф.Ф.Бутинець. – Житомир: ЖІПІ. – 2007. – 608 с.
3. Юхненко О.В. Сучасні аспекти обліку власного капіталу / О.В.Юхненко //

УДК 657

Поддубник О.В.,
БУС-1,
Авдевич Н.Ф.,
к.э.н., доцент
Белорусский государственный экономический университет
г. Минск

АВТОМАТИЗАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА: ПРЕИМУЩЕСТВА И ТРУДНОСТИ

В статье описаны основные преимущества и трудности при автоматизации бухгалтерского учета на предприятии.

Ключевые слова: автоматизация, доходы, расходы, бухгалтерский учет, Республика Беларусь, МСФО.

Автоматизированный бухгалтерский учет сегодня - повседневная реальность. Сегодня автоматизация учета сильно расширяет возможности бухгалтера. С помощью средств автоматизации бухучет становится более масштабной задачей, т. к. может использоваться при принятии оперативных решений в реальном режиме времени. Эффективная автоматизация бухгалтерского учета - не только вопрос удобства в работе бухгалтера, это тенденция времени.

Нет сомнений в том, что автоматизация бухгалтерского учета имеет массу преимуществ перед традиционным способом ведения бухгалтерского учета. Бухгалтерские информационные системы позволяют повысить производительность труда сотрудников бухгалтерии, снизить влияние «человеческого фактора», повысить скорость составления отчетов и ведения документации, предоставляют возможность параллельного ведения учета в нескольких стандартах.

Помимо названных преимуществ автоматизированного бухгалтерского учета, есть еще одна объективная причина необходимости автоматизации.

Одним из важнейших процессов современности является интеграция мировой экономики. Этот факт делает автоматизацию

бухгалтерського учета требованием времени и залогом успешного перехода на Международные стандарты финансовой отчетности.

Без этого невозможен переход на международный рынок и привлечение иностранных инвестиций. В случае если предприятие выходит на внешний рынок необходимо достижение соответствия организации бизнеса международным стандартам. Эту проблему легко решают автоматизированные системы, которые позволяют при одноразовом внесении первичных данных рассчитать в короткие сроки множество показателей и представить их в различных формах отчетности.

Таким образом, перспективы внедрения автоматизированных информационных систем бухгалтерского учета неотъемлемо связаны с переходом на международные стандарты. В свою очередь, повсеместное внедрение этих стандартов является в настоящее время экономической необходимостью.

Однако внедрение автоматизированной системы в бухгалтерский учет предприятия требует грамотного подхода при оценке проблем и выгод этого процесса, а также руководство предприятий должно быть готово к неминуемым трудностям и проблемам при внедрении бухгалтерского ПО.

Одной из важнейших проблем является постановка задач автоматизации. Для решения этой проблемы необходимо точно и четко знать структуру и основы функционирования предприятия, а также ключевые бизнес-процессы, которые нуждаются в автоматизации.

Процесс внедрения бухгалтерских информационных систем на современных предприятиях осложняется также частой сменой нормативных актов, устанавливающих правила учета, отчетности и налогообложения. Это одна из основных проблем использования автоматизированных систем бухгалтерского учета на российских предприятиях.

Для успешной реализации автоматизации бухгалтерского учета необходима организация обучения для сотрудников, которые станут пользователями программы или же замена их на более квалифицированные кадры. Также возможна замена ключевых пользователей программы, которые в процессе последующей работы поделятся своими знаниями с остальным персоналом.

Следующая проблема - это перенос данных в новую систему. Как правило, на момент внедрения автоматизированной системы на предприятии уже имеются данные отражающие хозяйственные операции за продолжительный период времени. Эти данные необходимо перенести в новую систему. Здесь нужно сделать выбор между возможностью сделать переход на новую систему более плавным, занеся в нее все имеющиеся данные и упростив дальнейшую работу, и минимизацией затрат на ввод этой информации. Стоит учитывать, что ручной ввод большого объема информации приводит к росту количества ошибок, поэтому лучше будет выбрать лишь необходимые данные. Однако может возникнуть и ситуация, когда необходим сбор дополнительной информации. Это происходит в том случае, если новая система способна обеспечить поддержку большего количества параметров.

Стоит также отметить проблемы, проявляющиеся уже после введения информационной системы в эксплуатацию. В случае если автоматизация осуществлялась привлеченной организацией специализирующейся в этой сфере, то большой проблемой может стать обеспечение поддержки системы после ухода консультанта. Поскольку ведение бухгалтерского учета непрерывно, а предоставление отчетности в налоговые органы обязательно, целесообразно наличие на предприятии работника, отвечающего за поддержку и дальнейшее развитие автоматизированной системы бухгалтерского учета. Также этот работник будет способствовать наиболее полному использованию всех возможностей программы по сравнению со специалистами, которые ранее не работали с прикладными информационными системами.

Все эти проблемы могут стать причиной увеличения затрат на внедрение автоматизированной системы ведения бухгалтерского учета, отсутствия экономического эффекта от ее внедрения, а также получения отрицательного эффекта.

Именно поэтому для успешной реализации процесса автоматизации бухгалтерского учета важно продумать все эти проблемы на стадии подготовки проекта внедрения и по возможности разрешать их на первых стадиях внедрения системы.

В настоящее время процесс автоматизации бухгалтерского учета повлек за собой автоматизацию и других этапов

производственного процесса, что впоследствии привело к объединению и созданию программных продуктов, которые полностью от начала до конца автоматизируют весь цикл работы предприятия. Рассмотрим подробнее именно на бухгалтерских программах, применяемые в Республике Беларусь.

Самые известные и продаваемые в Белоруссии системы автоматизации бухгалтерского учета – это «1С: Предприятие», российского производителя «1С». Можно сказать, что развитая дилерская сеть, работа по методике франчайзинга, грамотная маркетинговая стратегия, мощная рекламная поддержка и удачное функциональное наполнение обеспечили огромную популярность этим продуктам. В помощь пользователям выпущены методические пособия, во многих регионах страны созданы авторизованные учебные центры.

Системы автоматизации бухгалтерского учета от «1С» реализованы для разных программных и аппаратных платформ: DOS, Windows, Windows 95, Macintosh (с начала 1996 г.), Power Macintosh (с лета 1996 г.). Существует несколько модификаций системы: базовая, профессиональная (для решения более сложных бухгалтерских задач, включающих элементы анализа хозяйственной деятельности предприятий), сетевая (с весны 1996 г. реализована технология клиент/сервер). Также о данной программе можно сказать, что она подходит как для крупных, так и для малых предприятий, и кроме того, имеет множество версий, а именно: «Для бюджетных организаций», «Упрощенная система налогообложения» и т.д.

К несомненным достоинствам «1С: Предприятия» можно отнести: множество способов ввода информации, возможность ведения учета нескольких организаций, аналитический и синтетический учет, высокие возможности адаптации, наличие готовых настроек, удобные справочники.

К числу явных недостатков этой системы автоматизации учета необходимо отнести такие, как: доработка программы в подавляющем большинстве случаев, которую осуществляют только специалисты компании 1С, невозможность ведения учета в динамике, невысокая скорость проведения вычислений, затруднен поиск ошибок, а также сложность программы в освоении и необходимо специальное обучение для потенциальных пользователей.

Говоря о еще одной системе автоматизации бухгалтерского учета - «БЭСТ», необходимо отметить следующие основные ее характеристики:

- 1) предназначена для малых и средних предприятий и организаций;
- 2) функционирует в операционных системах DOS, Windows;
- 3) используется торговыми, производственными предприятиями, бюджетными организациями, предприятиями сферы услуг.

Данный вид системы автоматизации бухгалтерского учета, как и 1С: Предприятие, характеризуется рядом преимуществ и недостатков. Среди преимуществ «БЭСТ» необходимо отметить такие, как: единая информационная среда для ведения оперативного, бухгалтерского и налогового учета; ведение учета как по общей, так и упрощенной системе налогообложения в одной версии, максимальная простота освоения, простота и интуитивно понятный интерфейс.

Однако среди недостатков нельзя не сказать о том, что программа является закрытой системой для модификаций и не может быть изменена пользователем, а также о дорогостоящем процессе обслуживания и доработки. Кроме того, при переходе с одной версии на другую могут возникнуть небольшие проблемы, а при переходе на другую программу - существенные.

Анализируя программный продукт «Галактика», необходимо рассмотреть его основные характеристики:

- 1) работает на базе операционной системы Windows;
- 2) используется для автоматизации бухгалтерского учета холдингов, корпораций, а также на крупных производственных, торговых предприятиях;
- 3) имеет четыре модификации: «Галактика», «Прогресс», «Старт», «Zoom».

Благодаря модульному принципу построения «Галактики», разрешается, в зависимости от необходимости, использовать именно те программы (или модули), какие необходимы в конкретной ситуации, или комбинировать их. Но последнее возможно реализовать только в том случае, если установлены все модули программы. Эта особенность, кстати, достаточно удобна, поскольку она дает возможность из списка перечисленных вариантов выбрать именно те,

которые интересуют исполнителя работы, не отвлекаясь на другие, ненужные на тот момент модульные операции.

Среди главных достоинств программного продукта «Галактика»: возможность вести бухгалтерский учет по международному стандарту GAAP, гибкая настройка аналитического учета, возможность ведения внешней аналитики и закрепления ее за документом на этапе его создания и привязки к нему типовой хозяйственной операции, подробный аналитический учет, оперативное использование данных при планировании бюджета.

К отрицательным моментам этой программы относятся: сложность в освоении и необходимость дополнительного обучения, невысокая скорость проведения вычислений и выдачи форм, а также затруднен поиск ошибок, сделанных в процессе работы.

На предприятиях Республики Беларусь наибольшее распространение приобрел такой вид бухгалтерского ПО как 1С:Бухгалтерия. Он позволяет решать все задачи, стоящие перед бухгалтерской службой предприятия. Тем не менее, сложно вынести однозначное и объективное мнение. Несмотря на некоторую популярность у одних пользователей, тот же продукт может подвергаться критике других пользователей, иметь множество недоработок и недостатков. Поэтому без применения программы на конкретном предприятии говорить однозначно о той или иной программе нельзя.

Список используемых источников:

1. О бухгалтерском учете и отчетности [Электронный ресурс] : Закон Респ. Беларусь, 18 окт. 1994 г. № 3321-ХІІ : а ред. Закона Респ. Беларусь от 26.12. 2007 г. // Консультант Плюс : Беларусь. Технология 3000 : [Компьютерная справочная правовая система] / ООО «ЮрСпектр», Нац. Центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск : [б.и.], 2014.
2. Бухгалтерский портал [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://www.gb.by/> — Дата доступа: 19.03.2014.
3. Информационно-правовая система [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://normativka.by/> — Дата доступа: 01.03.2014.
4. Государственная программа перехода на международные стандарты финансовой отчетности: постановление Совета Министров Беларусь, 04 мая 1998 г. № 694 в ред. от 09.07.2003 № 922// Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2014.
5. Международные стандарты финансовой отчетности // Министерство финансов Республики Беларусь [Электронный ресурс]. — 2000 — 2012. — Режим

доступа: <http://www.minfin.gov.by/rmenu/business-accounting/msfo>. — Дата доступа: 10.09.2014.

6. Об утверждении инструкции по бухгалтерскому учету доходов и расходов: постановление М-ва финансов Респ. Беларусь, 30 сент. 2011г., № 102 // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2014.

УДК 628.157

Полюхович І.М.,

ст. гр. ОА-51м

Національний університет водного господарства та
природокористування
м. Рівне

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

У статті досліджено вплив основних засобів на діяльність житлово-комунальних підприємств. Автор здійснив аналіз впливу основних засобів на діяльність підприємств та дослідив проблеми їх використання.

Ключові слова: *основні засоби, житлове господарство, економічний аналіз, тарифи.*

Результативність аналізу господарської діяльності багато в чому залежить від правильної її організації, котра має відповідати ряду вимог. Вона має будуватися на плановій основі, базуватися на найновіших методиках, забезпечувати дієвість та ефективність аналітичного процесу.

Аналітична робота входить до службових обов'язків кожного керівника, кожного менеджера, котрі приймають управлінські рішення. Тому *важливим принципом її організації є чіткий розподіл обов'язків з проведення аналізу між окремими виконавцями.* Раціональний розподіл обов'язків, забезпечує, з одного боку, повноту аналізу, а з другого - запобігання дублюванню однієї і тієї самої роботи різних служб, ефективніше використання службового часу спеціалістів.[1]

Причиною для «прохолодного» відношення приватного бізнесу

до нашого ЖКГ, крім несприятливого інвестиційного клімату та недовіри до судової системи, є недосконалість правового регулювання в цій сфері.

Основними вадами чинного правового регулювання в житлово-комунальній сфері, на наш погляд, є:

- термінологічна неврегульованість щодо товарів і послуг, якими оперують ринки ЖКГ, зокрема, відсутність товару «вода», законодавча неврегульованість змістовного наповнення «послуг», якими оперують суб'єкти відповідних ринків. Останнє, до речі, не дає можливості визначитися з «економічно обґрунтованими» цінами/тарифами на відповідні товари й послуги;

- недосконалість та така, що не відповідає наявним підходам до державного регулювання у сфері комунальних послуг, класифікація житлово-комунальних послуг. «Комунальні послуги» в сенсі закону про житлово-комунальні послуги та «комунальні послуги», регулювання яких здійснюється Нацкомпослуг, мають розбіжності, що створює правові колізії у сфері регулювання ринків природних монополій;

- відсутність чіткості та наявність неузгодженостей у повноваженнях органів виконавчої влади, місцевого самоврядування й національних комісій, що здійснюють державне регулювання у відповідних сферах;

- плутанина у визначенні суб'єктів ринків ЖКГ, зокрема, наявність штучно створених суб'єктів (скажімо, «балансоутримувач», «виробник послуг» тощо) або суб'єктів, правовий статус яких не є чітко визначеним (наприклад, «підприємством питного водопостачання» є і підприємство централізованого водопостачання (водоканал), і суб'єкт господарювання, що виробляє та продає фасовану питну воду);

- неврегульованість відносин суб'єктів ринків тепlopостачання, водопостачання та водовідведення; неврегульованість поведінки з побутовими відходами споживачів, що мешкають у багатоквартирних будинках, у тому числі у випадках створення в таких будинках ОСББ, ЖБК, ЖК;

- законодавча неврегульованість відносин, що існують у сфері гарячого водопостачання, у тому числі щодо практики використання центральних теплових пунктів;

- відсутність єдиного підходу до організації обліку товарів і послуг у житлово-комунальній сфері;
- декларативність прозорості тарифної політики в частині відшкодування економічно обґрунтованих витрат суб'єктів господарювання на виробництво товарів/надання послуг на ринках, що підлягають державному регулюванню, недосконалість механізмів реалізації цієї норми;
- відсутність у суб'єктів ринку (у тому числі споживачів) реальних стимулів для запровадження механізмів енерго- та ресурсозбереження, енергоефективності;
- відсутність законодавчо затверджених принципів і критеріїв надання державної підтримки ЖКГ, а також механізмів її надання.

Без урегулювання цих питань і запровадження чітких, логічних та зрозумілих державі, суспільству й бізнесу правил гри на ринках, що відносяться до сфери ЖКГ, не можна сподіватися на зацікавленість приватного бізнесу інвестувати в модернізацію житлово-комунальної інфраструктури. Існуюче правове регулювання робить сферу ЖКГ нецікавою для стратегічно налаштованого бізнесу. І навпаки, у такому стані вона є дуже привабливою для тих, кого влаштовує невизначеність і суперечливість існуючого правового регулювання, а також для тих, хто хоче «ловити рибу в мутній воді».[2, с.28]

З початку 2013 року підприємства житлово-комунального господарства у порівнянні з аналогічним періодом 2012 року отримали збитки в розмірі 1657,6 млн грн. Зокрема, за інформацією Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України найбільші збитки отримали підприємства комунальної теплоенергетики - 1199,7 млн грн та водопровідно-каналізаційного господарства - 373,6 млн грн. У розрізі регіонів найбільші збитки отримали підприємства:

- Луганської області - 167,9 млн грн;
- Харківської області - 165,5 млн грн;
- Донецької області - 115,6 млн грн;
- АР Крим - 122,2 млн грн;
- м. Києва - 257,7 млн грн.

Найменші збитки отримали підприємства житлово-комунального господарства у таких регіонах:

- Закарпатська область - 3,3 млн грн;

- Сумська область - 9,8 млн грн;
- Херсонська область - 16,6 млн грн.

Слід зазначити, що загальна сума дебіторської заборгованості підприємств галузі збільшилася з початку 2013 року на 1265,7 млн грн (або 9,6%) і станом на 1 квітня 2013-го становила 14,5 млрд грн. За видами споживачів дебіторська заборгованість розподіляється таким чином:

- населення - 9639,9 млн грн (або 67% від загальної заборгованості, що на 8%, або на 458,4 млн грн, більше, ніж на початку року);
- пільги та субсидії – 663,1млн грн (або 5% від загальної заборгованості, що на 28%, або на 146,0 млн грн, більше, ніж на початку року);
- державні бюджетні установи - 517,2 млн грн (або 4% від загальної заборгованості, що у 2 рази, або на 268,2 млн грн, більше, ніж на початку року);
- місцеві бюджетні установи - 1321,0 млн грн (або 9% від загальної заборгованості, що на 55%, або на 470,4 млн грн, більше, ніж на початку року);
- інші споживачі - 2709,8 млн грн (або 16% від загальної заборгованості, що на 16%, або на 377,2 млн грн, менше, ніж на початку року).

Водночас за даними Держком-стату України заборгованість населення за спожиті житлово-комунальні послуги по підприємствах усіх форм власності збільшилась у квітні 2013 року, порівняно з березнем, на 7,6% і станом на початок квітня 2013 року становила 12,9 млрд грн. Упродовж січня-квітня 2013 року населенням країни сплачено за житлово-комунальні послуги 16,8 млрд грн. Серед регіонів найвищий рівень оплати за житлово-комунальні послуги спостерігався в Закарпатській, Львівській, Сумській та Черкаській областях (112,2-104,4%), найнижчий - у Харківській, Волинській областях та АР Крим (92,9-94,5%). Сума кредиторської заборгованості збільшилася з початку 2013 року на 25,9%, або на 4,4 млрд грн, та станом на 1 квітня 2013 року склала 21,4 млрд грн. Заборгованість за енергоносії в загальній сумі кредиторської заборгованості становить 13,9 млрд грн (або 65%), у тому числі за газ - 11,5 млрд грн, за електроенергію - 2,4 млрд грн. Зокрема, найбільший обсяг кре-

диторської заборгованості в таких регіонах:

- Харківська область - 3,2 млрд грн;
- Луганська область - 2,3 млрд грн;
- Донецька область - 2,3 млрд грн;
- Дніпропетровська область – 1,6 млрд грн;
- м. Київ - 4,5 млрд грн.

Найменший обсяг кредиторської заборгованості підприємств житлово-комунального господарства у таких регіонах:

- Херсонська область - 125,3 млн грн;
- Закарпатська область - 125,7 млн грн.

Що стосується тарифної політики, то по базових підприємствах станом на 1 квітня 2013 року спостерігається такий рівень відшкодування середнім тарифом вартості послуг. Зокрема, повне відшкодування населенням вартості послуг досягнуто: теплопостачання - у Запоріжжі та Одесі; водовідведення - у Запоріжжі; з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій - у десяти містах (Вінниця, Луцьк, Донецьк, Ужгород, Біла Церква, Луганськ, Рівне, Суми, Черкаси, Чернігів). Найнижчі рівні відшкодування населенням вартості послуг: теплопостачання - в Івано-Франківську (51,1%), водопостачання - у Севастополі (50,8%), водовідведення - у Полтаві (38,2%), з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій (середньозважені) - у Полтаві (72,5%).

Найбільший обсяг кредиторської заборгованості в таких регіонах:

- Харківська область - 3,2 млрд грн;
- Луганська область - 2,3 млрд грн;
- Донецька область - 2,3 млрд грн;
- Дніпропетровська область – 1,6 млрд грн;
- м. Київ - 4,5 млрд грн.

Слід зазначити, що найменший обсяг кредиторської заборгованості в таких регіонах:

- Херсонська область - 125,3 млн грн;
- Закарпатська область - 125,7 млн грн.

Слід зазначити, що заборгованість із виплати заробітної плати на підприємствах житлово-комунального господарства у 2012 році скоротилася на 14,1 млн грн, або на 38%. Так, з початку поточного року заборгованість зменшилася на 3,19 млн грн, або на 13,9%. [3]

Підприємства житлово-комунального господарства України виробляють понад сорок видів послуг, експлуатують значну частину державних основних фондів, забезпечують робочими місцями працездатне населення країни. Тому стан підприємств житлово-комунального господарства істотно впливає не лише на забезпечення нагальних потреб населення, але й на створення необхідних умов для функціонування всього господарського комплексу.

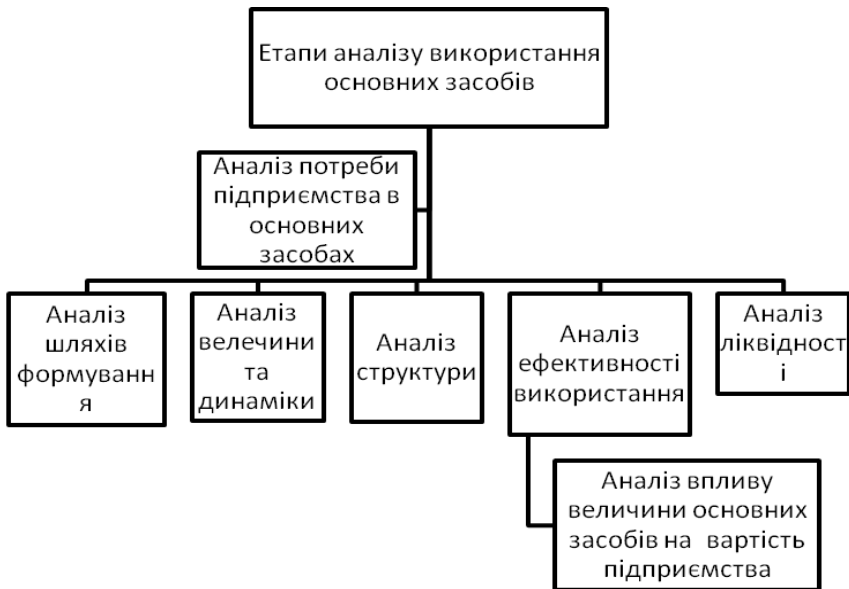

Рис. 1. Етапи аналізу використання основних засобів

Щоб зробити висновки про сучасний стан та перспективи розвитку ЖКП «Промислове» необхідно обов'язково провести попередній, оперативний, поточний та перспективний аналіз.

Для повної картини необхідно провести аналіз діяльності усього підприємства, усіх видів діяльності, що дозволить визначити необхідну величину необоротних активів. Висновки по даному аналізу дозволить продати непотрібні або застарілі активи та почати нову діяльність із зрозумілими планами та перспективою.

Для ефективної діяльності галузі необхідно провести зміни в

законодавстві України, оскільки сему це є вагомою перепорою для подальшого розвитку.

Про кризу в житлово-комунальному господарстві відомо як виробникам послуг, так і їх споживачам. Уряд у свою чергу шукає вихід із ситуації через залучення інвестицій. Утім, постає логічне запитання, що ж відлякує інвесторів та чому вони не вкладають грошей у галузь?

Тарифи які застосовує ЖКП давно застаріли, але їх підвищення не можливе без покращення фінансового становища населення. Залучення закордонного досвіду допоможе вирішити дані проблеми. Слід зазначити, що Кабінетом міністрів України внесено пропозицію, згідно з якою з 2016 року передбачається почати приватизацію підприємств- виробників теплової енергії, а також здійснити перехід на альтернативні джерела енергії та проведення теплової санації житлових приміщень і мереж. Імовірно, для цих цілей буде залучено близько 35-45 млрд грн у вигляді приватних інвестицій.

Зауважимо, що реалізація стратегії передбачає два етапи. У період з 2012 року Урядом були встановлені граничні норми споживання тепла, введені диференційовані тарифи на послуги опалення та водопостачання, розроблені оптові й роздрібні тарифи на тепло, забезпечений облік споживаного тепла. З 2016 року планується дозволити приватизацію комунальних ТЕЦ, а також готується до старту програма, спрямована на теплову санацію житла та модернізацію теплових мереж.

У таких країнах, як Німеччина, Бельгія, Данія та Фінляндія передача підприємств теплової енергетики у приватну власність у 1990-х роках привела до мінімізації енерговитрат на 30-40%.

У Польщі та Литві приватизація котелень і ТЕЦ триває з 1996 року.

На сьогодні в Україні актуалізувались об'єктивні обставини для запровадження механізмів держано-приватного піртнерства.

За даними фахівців близько 40% центральних теплових пунктів нині перебувають у зношеному та аварійному станах, теплові мережі мають незадовільну теплоізоляцію, а багато котелень експлуатуються понад 20 років. Щорічно втрачається 12 млн Гкал тепла. Це свідчить про нераціональне використання енергоресурсів і мільярдні фінансові втрати щороку. Щоб виправити ситуацію, необхідно залучити десятки мільярдів гривень інвестицій - кошти, які й планується отримати в ході

приватизації.

ЖКП «Промислове» має проблемні основні засоби, такі як:

- газозварювальні апарати – як засоби підвищеної небезпеки;
- автотранспорт – застарілий, що потребує ремонтів;
- двигуни – великі та енергозатратні;
- обладнання – застаріле, небезпечне, неефективне;
- будинки та споруди – аварійний стан (обвал покрівель, стін,

перекрыттів, пориви трубопроводів).

Для покращення економічної ефективності основних засобів ЖКП необхідні капітальні ремонти, модернізація та, обов'язково, заміна застарілого обладнання та нове, менш енергозатратне, більш безпечне для робітників та споживачів.

В ЖКП «Промисловому» є кваліфіковані працівники, бажання працювати на благо суспільства, але не вистачає інвестицій.

Отже, можна зробити висновок, що кризу в житлово-комунальній сфері можна подолати шляхом залучення інвестицій. А для цього слід створити сприятливий клімат для інвесторів - приватизація не буде затребувана за відсутності економічно-обґрунтованих тарифів на послуги житлово-комунальної галузі та відсутності гарантій безпеки діяльності інвестора.

Список використаних джерел:

1. Савицька Г.В. «Економічний аналіз діяльності підприємства» Навчальний посібник. 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2007. – 668 с.

2. Електронний ресурс:

http://pidruchniki.ws/1584072041311/ekonomika/ekonomichnyy_analiz_diyalnosti_pidprive_mstva_-_savitska_gv

3. Запатріна Ірина «Розвиток законодавства як складова реформування ЖКГ» ЖКГ інформаційно-аналітичне видання для фахівців №6 (59) липень-серпень 2013.

4. «Фінансово-економічний стан житлово-комунального господарства України» ЖКГ інформаційно-аналітичне видання для фахівців №6 (59) липень-серпень 2013. - С. 43.

УДК 657

Радашкевич А.С.,
ст. гр. 11-БК
Вегера С.Г.,

д.э.н., доцент
Полоцкий государственный университет
г. Новополоцк

ОСОБЕННОСТИ УЧЁТА ОБЪЕКТОВ КОНЦЕССИИ НА ПРАВЕ СОБСТВЕННОСТИ, ПОСТОЯННОГО И ВРЕМЕННОГО ПОЛЬЗОВАНИЯ В КОНТЕКСТЕ РАЗЛИЧНЫХ ТЕОРИЙ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА

В статье исследованы статический и динамический бухгалтерский учёт. Автор исследует особенности отражения объектов концессии на счетах бухгалтерского учёта.

Ключевые слова: статический бухгалтерский учёт, динамический бухгалтерский учёт, концессии.

Деятельность по договорам концессии является новым направлением развития инновационной экономики Республики Беларусь, что обуславливает отдельные методологические проблемы ее бухгалтерского учета. Важным вопросом является порядок отражения в балансе объектов концессии, которые могут использоваться на праве собственности, постоянного и временного пользования. Исследуем данную проблему с позиций теории статического и динамического баланса.

Предпосылкой отражения в балансе только активов, на которые имеется право собственности, является методологический принцип теории статического бухгалтерского учета, базирующейся на юридической концепции защиты прав кредиторов.

Фундаментальная цель статического бухгалтерского учета – выявление возможности покрытия долгов предприятия его активами, поэтому отражение в активе баланса ценностей, не составляющих права собственности, признается невозможным [1, с. 49].

Противоположный методологический принцип находит отражение в теории динамического бухгалтерского учета. Как указывает французский исследователь Ж. Ришар, «Динамический учет или, по крайней мере, его первые попытки являются такими же древними как и статический учет... с момента возникновения двойной записи зародилась динамическая философия» [1, с. 76].

Теория динамического бухгалтерского учета исходит из целей выявления финансовых результатов, эффективности текущей деятельности. В ее основу положен другой, относительно статической теории, методологический принцип: капитал «независимо от того, идет ли речь о собственном капитале (капитал, резервы и т.д.), заемном капитале (кредиторская задолженность) или о праве пользования капиталом, должен рассматриваться с точки зрения расчета его рентабельности (финансовой рентабельности собственного капитала и общей рентабельности совокупного капитала)» [1, с. 70].

Динамическая концепция принимает во внимание средства, фактически вложенные в предприятие, какой бы ни была форма юридического контроля над ними, следовательно, в балансе «отражаются все применяемые активы независимо от права собственности на них, в том числе арендованные, используемые на правах владения и пользования» [2, с. 33].

Таким образом, как подчеркивает Ж. Ришар, «динамическая теория в том, что касается актива выступает антиподом статической теории, так как не принимает во внимание такое понятие, как собственность (в части ее влияния на баланс)» [1, с. 76].

Современными исследователями статической и динамической концепций учета являются В.Ф. Палий, Я.В. Соколов, М.И. Кутер, М.М. Гурская, Ж. Ришар, Ф. Обербринкманн, А. Мокстер и другие ученые, которые отмечают, что в современной науке и практике можно наблюдать смешение элементов динамической и статической моделей учета.

Так, принципы динамической теории реализованы в учете нематериальных активов [1, с. 73 – 74], учете амортизации [1, с. 81 – 83]. При этом французский ученый Ж. Ришар, исследуя теорию и практику статического бухгалтерского учета, указал, что признание ее сторонниками нематериальных активов как элементов динамической

концепции показало слабость статической теории и неспособность проводить в жизнь свои исходные идеи [1, с. 62].

Однако влияние статических тенденций явно проявляется там, где речь идет о принципе собственности на объекты, включаемые в баланс организации. Указанная юридическая трактовка включения объектов в баланс действует во Франции, Германии, Республике Беларусь, Российской Федерации, Украине и других странах.

Во многих странах пересмотр принципа собственности с позиций теории динамического учета в настоящее время имеет место в случае финансового лизинга, когда объект лизинга отражается в активе лизингополучателя. В соответствии с МСФО № 17 «Аренда» в случае финансовой аренды «На начало срока аренды арендаторы обязаны признавать финансовую аренду в качестве активов и обязательств в своем балансе в суммах, равных справедливой стоимости арендуемого имущества, или – если эти суммы ниже – дисконтированной стоимости минимальных арендных платежей, величина каждой из которых определяется при принятии аренды» [3, с. 200].

В Великобритании также «Активы, взятые в финансовую аренду, капитализируются и включаются в основные средства по справедливой стоимости» [4, с. 318].

В Республике Беларусь Инструкцией о порядке бухгалтерского учета лизинговых операций допускается учет объекта лизинга на балансе как лизингодателя, так и лизингополучателя в зависимости от условий договора. При этом «В зависимости от того, на балансе у какой из сторон договора числится предмет лизинга, вторая сторона осуществляет бухгалтерский учет предмета лизинга на забалансовых счетах» [5].

Подобное исключение в применении принципа собственности к активам, отражаемым в балансе, предусмотрено в Российской Федерации [6], Украине [7], Венгрии [8, с. 90] и других странах.

На наш взгляд, исследуя проблему отражения в балансе организации объектов концессии следует принять во внимание специфику данного вида деятельности. Так, договор концессии преимущественно является долгосрочным, как и в случае финансового лизинга.

Исходя из закона Республики Беларусь «О концессиях» мы можем видеть, что концессионный договор может заключаться на срок до 99 лет. По истечении срока действия концессионного договора концессионер, добросовестно выполнявший условия этого договора, имеет преимущественное право на заключение нового концессионного договора на тот же срок без проведения конкурса или аукциона или по его желанию на меньший срок [9].

В законе о концессионных соглашениях Российской Федерации срок действия концессионного соглашения устанавливается концессионным соглашением с учетом срока создания и (или) реконструкции объекта концессионного соглашения, объема инвестиций в создание и (или) реконструкцию объекта концессионного соглашения и срока окупаемости таких инвестиций, других обязательств концессионера по концессионному соглашению [10].

Рассмотрев Закон Республики Казахстан можем отметить, что договор концессии заключается на срок до 30 лет. Договор концессии может быть продлен путём заключения нового договора концессии на дополнительный период, определяемый соглашением сторон при условии выполнения концессионером принятых на себя обязательств.

Концессионеру, надлежащим образом исполнившему свои обязанности, предоставляется право на бесконкурсной основе заключить новое соглашение [11].

В законе о концессиях и концессионных предприятиях в Республике Кыргызстан концессионный договор заключается на срок до 50 лет. Продление срока концессий производится по соглашению сторон и является основанием для изменения условий концессионного договора в случае необходимости [12].

Закон Украины «О концессиях» говорит о том, что концессионный договор заключается на срок, определенный в договоре, который должен быть не менее 10 лет и не более 50 лет. Концессионный договор считается заключенным со дня достижения договоренности по всем существенным условиям и подписания сторонами текста договора [13].

На наш взгляд, исследуя проблему отражения в балансе организации объектов концессии следует принять во внимание

динамическую концепцию и отражать объекты концессии в балансе концессионера. В противном случае возникает парадоксальная ситуация, когда хозяйствующий субъект несет все риски за имущество, не числящееся у него на балансе, то есть происходит занижение действительной величины производственного потенциала концессионера, а, следовательно, искажение показателей эффективности его использования: фондоотдачи (отношение стоимости товарной продукции к среднегодовой стоимости основных средств), фондоемкости (обратный показатель фондоотдачи), рентабельности (отношение прибыли к среднегодовой стоимости основных средств) и др.

Отражение в балансе концессионера объектов концессии позволит:

1) достоверно формировать информацию о производственном потенциале организаций, занимающихся концессионной деятельностью;

2) соблюсти требование принципа экономического содержания над юридической формой. Так, при длительном сроке концессионного договора весь жизненный цикл основного средства - объекта концессии проходит у концессионера;

3) достоверно формировать показатели анализа концессионной деятельности.

Принцип преобладания экономического содержания означает, что хозяйственные операции отражаются в бухгалтерском учете и отчетности исходя не столько из их правового, сколько из их экономического содержания. Указанное требование приоритета экономического содержания над юридической формой содержат «Основные принципы подготовки и представления финансовой отчетности», подготовленные СМСФО: Если информация должна правдиво представлять операции и другие события, то необходимо, чтобы они учитывались в соответствии с их содержанием и экономической реальностью, а не только юридической формой» [14, с. 173 – 174]. Принцип приоритета содержания над формой зафиксирован также в Российской Федерации. В соответствии с ПБУ 1/2008 отражение в бухгалтерском учете фактов хозяйственной деятельности должно осуществляться «исходя не столько из их правовой формы, сколько из экономического

содержания фактов и условий хозяйствования» [15]. Аналогичный принцип содержит Закон Украины «О бухгалтерском учете и финансовой отчетности в Украине» от 16.07.1999 № 996 XIV. Также в Законе Республики Беларусь мы можем видеть, что принцип преобладания экономического содержания означает, что хозяйственные операции отражаются в бухгалтерском учете и отчетности исходя не столько из их правового, сколько из их экономического содержания [16].

Однако, признавая необходимость отражения в балансе объектов концессии как принадлежащих, так и не принадлежащих организации на праве собственности, на наш взгляд, необходимо учитывать, что для оценки платежеспособности и кредитоспособности предприятия бухгалтерский баланс должен содержать информацию об активах, являющихся собственностью организации. В этой связи представляется необходимым раскрывать в бухгалтерской отчетности информацию об объектах концессии, в том числе, не принадлежащих организации на праве собственности.

На основании изложенного предлагаем учитывать объекты концессии на праве аренды, постоянного, временного пользования на отдельном счёте 04 «Нематериальные активы» и отдельном субсчете 04/10/2 «Объекты концессии, не принадлежащие на праве собственности» к счёту 04/10 «Объекты концессии».

Список используемых источников:

1. Ришар, Ж. Бухгалтерский учет: теория и практика/ Ж. Ришар : пер. с фр.; под ред. Я.В. Соколова. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 160 с.
2. Палий, В.Ф. Теория бухгалтерского учета: современные проблемы / В.Ф. Палий. – М. : Бухгалт. учет, 2007. – 88 с.
3. Международные стандарты финансовой отчетности : пер. полного офиц. текста Междунар. стандартов финансовой отчетности, принятых в ЕС по состоянию на 31.01.2006. – М. : АСКЕРИ-АССА, 2006. – 1060 с.
4. Методика государственной кадастровой оценки сельскохозяйственных угодий на уровне субъектов Российской Федерации: утв. Гос. ком. Рос. Федерации по земельной политике от 11 мая 2000 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.imperia-a.ru/consulting/article/63>. – Дата доступа : 25.11.2012.
5. Инструкция по бухгалтерскому учету основных средств : утв. постановлением М-ва финансов Респ. Беларусь от 12.12. 2001 г. № 118 : в ред. постановления М-ва финансов Респ. Беларусь от 25.06. 2010 г. № 77 // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2011.

6. Панков, Д.А. Бухгалтерский учет и анализ за рубежом: учеб. пособие / Д.А. Панков. – 2-е изд. – М. : Новое знание, 2003. – 250 с.
7. Рюмина, Е.В. Анализ эколого-экономических взаимодействий / Е.В. Рюмина. – М. : Наука, 2000. – 159 с.
8. Маркс, К. Капитал. Критика политической экономии / К. Маркс. – М. : Политиздат, 1983–1986. – Т. 3. Кн. 3 : Процесс капиталистического производства, взятый в целом. Ч. 2. / под ред. Ф. Энгельса, 1986. – 1080 с.
9. О концессиях: Закон Республики Беларусь от 12.07.2013 №63-3 // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2011.
10. О концессионных соглашениях: Закон Российской Федерации от 07.05.2013 № 103-ФЗ [Электронный ресурс].– Режим доступа: <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=LAW;n=145984> . – Дата доступа: 22.03.2013.
11. О концессиях: Закон Республики Казахстан от 07.07.2006 № 167-III (с [изменениями и дополнениями](#) по состоянию на 04.07.2013 г.) [Электронный ресурс].– Режим доступа: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30062571 . – Дата доступа: 22.03.2013.
12. О концессиях и концессионных предприятиях: Закон Республики Кыргызстан от 06.03.1992 года N 850-XII [Электронный ресурс].– Режим доступа: http://online.adviser.kg/Document/?link_id=1000839891 . – Дата доступа: 26.04.2013.
13. О концессиях: Закон Украины от 16.07.1999 №997-XIV [Электронный ресурс].– Режим доступа: <http://pravoved.in.ua/section-law/124-koncensi/1005-glava03.html>. Дата доступа: 04.04.2013.
14. Александер, Д. Международные стандарты финансовой отчетности: от теории к практике / Д. Александер, А. Бритон, Э. Йориссен ; пер. с англ. В.И. Бабкина, Т.В. Седовой. – М. : Вершина, 2005. – 888 с.
15. Севостьянов, В.А. Экономическое обоснование повышения эффективности использования земельных участков с ветхой застройкой : дис. канд. ... экон. наук : 08.00.05 / В.А. Севостьянов. – М., 2007. – 137 л.
16. О бухгалтерском учёте и отчётности: Закон Республики Беларусь от 12.06.2013 г. №57-3 // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2013.

УДК 658:621

Розумович Н.Ф.,
здобувач
Нижник В.М.,
д.е.н., професор
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький

ІНДИКАТОРИ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті уточнено індикатори діагностики фінансового потенціалу машинобудівних підприємств з урахуванням ключових потенціалоутворюючих чинників. Обґрунтовано важливість оптимізації рівнів результативності бізнес-процесів, які є необхідною передумовою прийняття управлінських рішень перспективного характеру.

***Ключові слова:** фінансовий потенціал, розвиток, конкурентоспроможність, інвестиційна привабливість, результативність, діагностика.*

Функціонування машинобудівних підприємств в кризових умовах й висока загроза їх банкрутства висуває суттєві вимоги до формалізації завдань підтримки прийняття ефективних управлінських рішень. Успіх функціонування машинобудівних підприємств на ринку та перспективи їх подальшого функціонування залежать від значного спектра чинників і визначаються його потенціалом, зокрема фінансовим.

Проблема формування оптимального за своїм складом та розміром фінансового потенціалу підприємств, а також його ефективного використання характеризується надзвичайною актуальністю в сучасних економічних умовах [1]. Фінансовий потенціал як складова потенціалу підприємства розглядається лише окремими авторами і з цієї причини його зміст до тепер остаточно не визначено. Більшість авторів сучасних публікацій ототожнюють фінансовий потенціал з фінансовими ресурсами, якими воно може розпоряджатися для здійснення поточних та перспективних витрат [2]. Ці ресурси беруть участь у виробничо-господарській діяльності та

залучаються для фінансування певних стратегічних напрямів розвитку підприємства. Проте, ці два поняття не ідентичні, хоча близькі за змістом. Фінансові ресурси можна розглядати як використання частини фінансового потенціалу, тобто як грошові доходи і накопичення, отримані підприємством від використання наявних ресурсів. А фінансовий потенціал слід розглядати як здатність наявних ресурсів приносити доходи в певний момент часу [3].

У науковій літературі до фінансового потенціалу відносять як обсяг всіх наявних фінансових ресурсів підприємства [4], так і можливість їх ефективного розподілу [5]. У вузькому розумінні фінансовий потенціал ототожнюють з потенційними фінансовими показниками виробництва [6], в широкому – з відносинами, що виникають на підприємстві з приводу досягнення максимально можливого фінансового результату [2]. Зазначимо, що найбільш поширеним є ресурсний підхід до визначення сутності фінансового потенціалу, менш поширеним – ототожнення його з показниками стабільності фінансового стану підприємства.

Як свідчать результати вивчення та аналізування літературних джерел за проблемою [4-9], фінансовий потенціал підприємства доцільно розуміти як сукупність наявних та потенційних ресурсів і можливостей, що можуть бути мобілізовані для досягнення стратегічних та тактичних цілей діяльності. Варто також зазначити, що у літературі досить багато уваги акцентується на термінологічному та класифікаційному аспектах проблеми, але недостатньо уваги відводиться методичному забезпеченню діагностики фінансового потенціалу, адже, як правило, зазначаються загальні напрями оцінювання, при цьому практично відсутні конкретні розробки стосовно ідентифікації рівня фінансового потенціалу машинобудівних підприємств як необхідної передумови прийняття управлінських рішень перспективного характеру.

Результати дослідження практики функціонування вітчизняних підприємств дали змогу дійти висновку, що як потенціал підприємства загалом, так і фінансовий потенціал, зокрема, залежить від таких взаємопов'язаних чинників: економічної ефективності, конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості та розвитку підприємства (його структури, ринків, потенціалу диверсифікації). Наявність цих позитивних параметрів у підприємства формують

відповідний рівень його фінансового потенціалу, тобто сукупність існуючих можливостей та резервів для подальшого розвитку, забезпечують його майбутню перспективу.

Одним із ключових елементів діагностики фінансового потенціалу є оцінка ефективності функціонування за складовими: фінансово-економічна, виробнича та комерційна ефективність.

Фінансово-економічну ефективність підприємств пропонується оцінювати за обраними, найбільш репрезентативними індикаторами фінансового стану, зокрема: коефіцієнтами рентабельності активів, загальної ліквідності, автономії, фінансового левериджу, які дають змогу ідентифікувати прибутковість та інтенсивність використання капіталу підприємства, структуру капіталу і платоспроможність.

Наступним потенціалоутворюючим чинником є інвестиційна привабливість підприємств. Узагальнення літературних джерел та практики функціонування підприємств дає змогу стверджувати, що інвестиційна привабливість – це сукупність фінансово-економічних, соціальних, логістичних, технологічно-майнових, адміністративно-правових, партнерських, іміджево-брендових, товарних характеристик підприємства, які забезпечують його пріоритетне становище у конкурентній боротьбі за інвестиційні ресурси.

Разом з тим, виникає потреба діагностування не лише кількісних, а й якісних параметрів фінансових об'єктів, що націлює на необхідність проведення більш глибоких досліджень методичних підходів до діагностики фінансового потенціалу підприємств. Саме тому актуальними проблемами даного напрямку дослідження, що потребують нагального вирішення, є:

- систематизація існуючих показників діяльності підприємства;
- розширення системи показників (в першу чергу, необхідне підключення до аналізу показників, які характеризують зовнішні мікро- і макросередовище підприємства, показники сфери його діяльності, загальноекономічні та соціальні показники, що відображають темпи інфляції, схильність інвесторів до вкладання засобів в фінансування підприємств того чи іншого типу, тощо);
- розподілення показників за рівнем управління (виявлення можливостей тактичних і стратегічних рішень, які приймаються на підприємстві, по зміні в бажаному напрямку одного чи декількох показників);

- систематизація не тільки кількісних показників діяльності підприємства, а й якісних характеристик.

Крім того, вирішення завдань діагностики потребує використання сучасних інформаційних технологій та засобів автоматизованої обробки даних.

Доцільно у діагностиці фінансового потенціалу керуватись поняттям «індикатори», а не «показники». Виконані дослідження дають змогу стверджувати, що універсальним визначенням поняття «показник» варто вважати кількісний вимірник властивостей, стану, розвитку конкретного об'єкта, процесу, явища, суб'єкта тощо. Показники перетворюються на індикатори тоді, коли за їхньою допомогою керівники відстежують, аналізують та прогнозують тенденції змін окремих сфер діяльності підприємства. Йдеться про те, що на кожному підприємстві із великої кількості показників керівники вибирають для ретельного планування, обліку, аналізу та контролю лише окремі, які є пріоритетними, показовими, комплексними, відображають стан найважливіших сфер діяльності. При цьому необхідно враховувати взаємозв'язки між показниками та вплив їх змін на інші показники. Тобто індикатори – це ключові показники, які формують орієнтири та відображають тенденції розвитку підприємства чи його окремих сфер.

На нашу думку, індикатори діагностики фінансового потенціалу машинобудівних підприємств доцільно об'єднати у декілька груп:

1) індикатори фінансових процесів (оцінка рівня рентабельності; ліквідності та платоспроможності; ділової активності; фінансової стійкості; фінансової результативності). Варто зауважити, що йдеться про економічні фінансові результати, які відображають реальне зростання добробуту підприємства. Переважна більшість вітчизняних машинобудівних підприємств є збитковими, тобто нераціонально використовують усі наявні ресурси і втрачають значну частину фінансового потенціалу;

2) індикатори організації внутрішніх процесів (оцінка функціонування основного та оборотного капіталу; виробничого процесу; сегменту діяльності; збутової діяльності). Негативні тенденції значень таких індикаторів значною мірою свідчать про перспективу банкрутства такого підприємства. Значна кількість машинобудівних підприємств використовують механізми

реструктуризації боргів, формують графіки платежів за протермінованими зобов'язаннями, але усі ці заходи є ефективними лише у разі стабілізації діяльності підприємств і подолання ними межі безбитковості;

3) індикатори кредитного забезпечення (балансова вартість наявного та потенційного майна підприємства, обсяги депозитних резервів у банках тощо). Відображають потенційну здатність підприємства залучати кредитні ресурси у короткотерміновому та довгостроковому періодах через отримання кредиту, гарантуючи кредиторам повернення залучених коштів завдяки наявності застави;

4) індикатори інвестиційних процесів (потенційний обсяг зовнішніх інвестицій для реалізації цільових проектів та програм, обсяг прибутку на вкладений інвестиційний капітал, структура власності). Відображають можливість залучення інвестиційних ресурсів для фінансування розвитку підприємства та зміни структури капіталу;

5) індикатори резервного забезпечення (обсяги внутрішніх цільових фондів підприємства: амортизаційного, інноваційного, резервного), містять інформацію про можливості щодо фінансування окремих цільових програм інноваційного характеру, технічного оновлення та модернізації за рахунок коштів наявних цільових фондів. На українських машинобудівних підприємствах, на відміну від закордонних, до формування цільових фондів ставляться формально, позбавляючи себе додаткових джерел фінансування інноваційного розвитку;

7) індикатори екологічних процесів (визначення прямих і непрямих взаємозв'язків якості виробленої продукції з результатами екологічної діяльності підприємства; оцінка непрямих екологічних витрат, пов'язаних з виробництвом продукції; оцінка змін у структурі екологічних витрат у результаті підвищення якості виробленої продукції; інтегральна екологічна оцінка);

8) індикатори результативності – сукупність якісних та кількісних характеристик всіх зазначених процесів, які необхідно оптимізувати між собою. На нашу думку, це уможливить вирішити одну із методичних проблем системи діагностики фінансового потенціалу підприємств – відсутності індикаторів нижнього рівня, що сигналізували б про необхідність коригування цілей.

Різноманітність методичних підходів до фінансової діагностики кожного окремо взятого машинобудівного підприємства зумовлює необхідність розробки методики, адаптованої до сучасних умов їх функціонування та розвитку. Тож доцільно застосовувати такі підходи та методики, котрі найбільш адекватно відображають реальний стан підприємства, його сильні та слабкі сторони. Оскільки фінансовий потенціал машинобудівних підприємств є результатом взаємодії усіх елементів системи фінансових відносин, залежить від результатів їх виробничої, збутової, постачальницької, інвестиційної, фінансової та інших видів діяльності, то необхідно сформувати таку систему управління фінансовими ресурсами машинобудівних підприємств, що дозволить операціоналізувати фінансову стратегію, встановити обґрунтовані стратегічні цілі та здійснювати контроль за реалізацією цієї стратегії через оптимізацію рівнів результативності виділених нами процесів, котрі виступатимуть індикаторами нижнього рівня і сигналізуватимуть про необхідність коригування стратегічних цілей.

Список використаних джерел:

1. Кузьмін О.Є. Концептуальні засади формування та використання полікритеріальних діагностичних систем на підприємствах машинобудування / О.Є. Кузьмін, О. Г. Мельник // Вісник економічної науки України. – 2010. – № 1 (2010). – С. 56–60.
2. Кунцевич В.О. Підходи до діагностики фінансового потенціалу підприємства / В. О. Кунцевич // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №1 (43). – С. 68–75.
3. Воронкова А.Э. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация / А. Э. Воронкова. – Луганск.: ВНУ, 2000. – 315 с.
4. Мельник О.Г. Системи діагностики діяльності підприємств: полікритеріальна концепція та інструментарій: [монографія] / О. Г. Мельник. – Львів: Львівська політехніка, 2010. – 344 с.
5. Піддубна Л.І. Конкурентоспроможність економічних систем: теорія, механізм регулювання та управління: [монографія] / Л. І. Піддубна. – Х.: ІНЖЕК, 2007. – 368 с.
6. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера / [за ред. Р. Дяківа]. – К.: Міжнародна економічна фундація, Книгодрук, 2000. – 704 с.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К.; Ірпінь: Перун, 2002. – 1440 с.
8. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т.3 / [редкол.: ...С.В. Мочерний (відп. ред) та ін.] – К.: Академія, 2002. – 952 с.
9. Управління потенціалом підприємства / [І. С. Должанський, Т. О. Загорна, О. О. Удалих, І. М. Герасименко, В. М. Рашупкіна]. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 362 с.

УДК 657.6

Рябініна В.В.,
магістрантка, гр. ОА 09 4-м
Криворізький економічний інститут
м. Кривий Ріг

ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ МЕТОДІВ ОБЛІКУ ВИТРАТ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ СОБІВАРТОСТЮ ПРОДУКЦІЇ

У статті розглянуто теоретичне підґрунтя поняття витрат та собівартості продукції, визначено сучасні проблеми та шляхи підвищення ефективності управління вказаними категоріями, розкрито сутність ABC – методу обліку витрат, як методу, направлено на визначення реальної собівартості продукції

Ключові слова: витрати, ресурси, собівартість продукції, управління, ABC – метод обліку витрат.

Виробнича криза та ускладнення процесу пошуку ринку збуту своєї продукції сучасними підприємствами поставило перед виробниками проблему оптимізації структури витрат та встановлення конкурентоспроможної ціни своєї продукції. Дослідження процесу управління собівартістю продукції полягає у вивченні системи показників, що характеризують ефективність виробництва, структуру витрат підприємства та сучасних методів їх обліку. Тому вивчення собівартості та шляхів удосконалення методів обліку витрат є актуальним за сучасних умов господарювання. Тому що дана категорія відображає усі сторони виробничої та фінансово-господарської діяльності підприємства: рівень використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, якість роботи окремих працівників і керівництва в цілому.

Собівартість виготовленої продукції – це один з найважливіших показників ефективності роботи підприємства, який комплексно характеризує використання всіх ресурсів (матеріальних, трудових, фінансових). Крім того, є базою ціни продукції і її нижньою межею для виробника, визначає економічну ефективність впровадження нової

техніки, доцільність та вірогідність виробництва різних видів продукції. Собівартість - це нестійка категорія, яка вимагає управління, координування і контролю. Ось чому проблема оптимізації процесу управління собівартістю продукції є однією з головних для будь-якого підприємства. Отримання найбільшого доходу при найменших витратах, економії трудових, матеріальних і фінансових ресурсів залежить від того, як підприємство вирішує питання, пов'язані зі зниженням собівартості.

На сьогоднішній день, враховуючи сучасну економічну нестабільність підприємства періодично відчують неефективність традиційних методів обліку та розподілу витрат, що зумовлює пошук нових методів та систем управління.

На сьогоднішній день існують різні методи формування собівартості продукції в залежності від мети та подальшого використання даного показника. Вагомий внесок у дослідження сучасних методів управління собівартістю продукції та їх удосконалення зробили такі науковці, як: Л.В. Нападовська, І.А. Басманов, В.Б. Івашкевич, Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, Н.М. Грабова, В.М. Добровський, Л.В. Гнилицька, М.А. Вахрушина, К. Друрі, Т.П. Карпова, М.С. Пушкар, А.Ю. Соколов, Дж. Фостер, Ч.Т. Хорнгрен, М.Г. Чумаченко, В.В. Сопко, В.Г. Швець.

Технологія планування витрат розглядалася В. В. Пархоменко і А. Г. Бродіним . А. А Філінков в своїх дослідженнях акцентував увагу на тому, що собівартість продукції на підприємствах різних галузей економіки України постійно зростає [4]. Він виділив основні причини цього явища: зростання цін на сировину та матеріали, зростання вартості палива, підвищення тарифів на електроенергію та газ, невеликі обсяги виготовленої продукції.

Розширив теоретичні розробки в цій області А. Д. Леонов. У своїх наукових працях він виокремив і обґрунтував основні напрями діяльності, спрямовані на зниження собівартості продукції [6].

Проте, вітчизняні дослідники вивчають проблему зниження собівартості найчастіше з позиції зменшення матеріальних витрат, які в Україні займають значну частку в структурі собівартості. Однак, на сьогоднішній день, необхідним є застосування методу, який буде направлений на визначення реальної собівартості продукції, з використанням функціонального підходу.

Собівартість - це економічна категорія, що визначає грошове вираження витрат підприємства на підготовку, виробництво і реалізацію продукції. До неї включаються матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні потреби, амортизація основних засобів та інші витрати.

У країнах з різним рівнем розвитку економіки структура собівартості представлена по-різному. В Україні найбільші витрати спрямовані на сировину і матеріали, в той час як в Німеччині та США даний показник є у два рази меншим. З іншої сторони, в розвинених країнах у два рази більшу частину, ніж в Україні, займають витрати на оплату праці, а відрахування на соціальні потреби у чотири рази перевищують українські показники.

У Західних країнах набула розповсюдження система Оптимізації сучасних систем управління витратами собівартості з використанням ABC- методу (Activity Based Costing).

В рамках даного методу об'єктом обліку витрат являється окремий вид діяльності, а об'єктом калькуляції – вид продукції (робіт, послуг).

Являючись по суті альтернативою позамовному методу обліку витрат і калькуляції, ABC – метод особливо ефективний на тих підприємствах, для яких характерний високий рівень непрямих витрат.

Система ABC передбачає оцінку можливих альтернатив (evaluation of change alternatives) вартості (cost comparison) і часу (time comparison) кожної операції, пов'язаної з виробництвом кінцевого продукту.

Під операціями розуміються всі функції, виконувані для того, щоб продукт потрапив до покупця. Таким чином, у вартості продукту виражені витрати на всі види діяльності, необхідної для його створення і надання його покупцю.

Принципова відмінність вказаної системи обліку витрат від традиційних складається з порядку розподілу непрямих (накладних) витрат. Всю виробничо-господарську діяльність розділяють на функції (чи операції). Чим складніше діяльність, тим більше функції буде відокремлено. [7]

Всі функції підприємства можна розділити на дві основні групи:

1) Значні споживачі витрат (significant cost consumption), тобто такі операції, для реалізації яких необхідно велика кількість ресурсів

або вартість результату яких менше ,ніж цінність використовуваних ресурсів;

2) значні споживачі часу (significant time use), тобто операції, період виконання яких, достатньо тривалий або включає в себе довгі проміжки непродуктивних простоїв.

Алгоритм вживання ABC – методу виглядає наступним чином:

1. Діяльність організації розбивають на основні напрямки – функції чи операції. Кількість напрямів (видів діяльності) залежить від ступені складності бізнесу. Непрямі витрати організації ідентифікують з виділеними видами діяльності.

2. Для кожного напрямку (функції) обирають носії витрат, оцінюваний в відповідних одиницях виміру. При цьому керуються двома принципами: можливістю отримати дані, стосовно носія витрат, без яких-небудь істотних скрут і мірою відповідності результатів виміру витрат через носії витрат їх дійсному значенню.

3. Суму накладних витрат по кожній функції(операції) поділяють на кількісні значення відповідних носіїв витрат і таким чином оцінюють вартість одиниці носія витрат.

4.Вартість одиниці носія витрат множать на їх кількість по тим видам діяльності (функціям/операціям), виконання яких необхідно для виготовлення одиниці продукції (послуги).

Розглянемо застосування ABC – методу на практичному прикладі. Основними причинами (факторами), які обумовлюють накладні витрати, є такі види діяльності як налагодження обладнання, його експлуатація, закупка та переміщення матеріалів. Для кожного виду діяльності оберемо свою базу розподілу і включимо до собівартості накладні витрати шляхом визначення:

- загальних накладних витрат для продукції L і Z;
- собівартості одиниці продукції.

Стає очевидним, що система калькулювання за процесами ABC - калькулювання дає більш точне уявлення про виробничі витрати, а отже, і прибуток у розрізі окремих видів продукції.

Собівартість продукції підприємства є найважливішим узагальнюючим показником економічної ефективності її виробництва. В ній відбиваються всі сторони господарської діяльності: ступінь технологічного оснащення виробництва та освоєння технологічних процесів; рівень організації виробництва і праці, ступінь використання

виробничих потужностей; економічності використання матеріальних і трудових ресурсів і інші умови і чинники, які характеризують виробничо-господарську діяльність.

Являючись по суті альтернативою позамовному методу обліку витрат і калькуляції, АВС – метод особливо ефективний на тих підприємствах, для яких характерний високий рівень непрямих витрат. В рамках даного методу об'єктом обліку витрат являється окремий вид діяльності, а об'єктом калькуляції – вид продукції (робіт, послуг).

Система АВС передбачає оцінку можливих альтернатив (evaluation of change alternatives) вартості (cost comparison) і часу (time comparison) кожної операції, пов'язаної з виробництвом кінцевого продукту.

Таким чином, при постійному пошуку нових методів і факторів зниження собівартості продукції діяльність промислових підприємств в Україні може вийти на новий, більш ефективний рівень функціонування. Тому найбільш ефективним шляхом зниження собівартості продукції є впровадження економічних технологій виробництва, переймання світового досвіду по зменшенню собівартості, а саме використання системи АВС.[3]

Список використаних джерел:

1. Економіка підприємства/ За ред. Волкова О. І. – М. : ИН-ФРА-М, 2011. – С. 235–426
2. Єщенко І.А. Основи економіки: [монографія] / І.А. Єщенко. - Київ. - 2009. - 96 с.
3. Грішин А.С. Собівартість продукції та шляхи її зниження на підприємстві / А.С. Грішин. - М. - 2011. - 46 с.
4. Філінков А.І. Розмір підприємства і собівартість його продукції/ А.І.Філінков //Економіка України. – 2009. – № 9. – С. 42–46.
5. Салиджанов І.Г. Скорочення витрат як головна передумова зниження собівартості та цін/ І.Г. Салиджанов // Фінанси. - 2009. - № 6. - С.16-18.
6. Леонов А. Д. Шляхи зниження собівартості продукції промислового підприємства/ А. Д. Леонов // Економіст. – 2010. – № 7. – С. 41.
7. Оптимізація витрат підприємства, шляхи зниження собівартості продукції/ 2011 [Електронний ресурс] / Електронний бізнес-журнал BizKiev.com // – Режим доступу до ресурсу: <http://bizkiev.com/content/view/498/205/>

УДК 657

Сабурова А.Д.
Запорізький національний університет
м. Запоріжжя

УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ

В статті досліджено основні завдання, принципи та ризики, які виникають в процесі управління дебіторською заборгованістю. Наведена процедура стягнення дебіторської заборгованості.

Ключові слова: управління, дебіторська заборгованість, ризик.

Питання управління дебіторською заборгованістю актуальне для тих підприємств, які відвантажують товари (надають послуги) на умовах відстрочення платежу. Впровадження політики управління дебіторською заборгованістю потребує певних матеріальних витрат, проте сума безнадійних боргів зменшуються швидше, а тому прибуток підприємства збільшується [2].

До дослідження дефініції поняття «управління дебіторською заборгованістю» неодноразово в своїх працях зверталися вчені та практики як А.М. Азріліян [5], І.М. Коренева [6], Г.Г. Кірейцев [4].

Управління дебіторською заборгованістю – це одна з найбільш актуальних проблем багатьох українських підприємств, оскільки у підприємницькій діяльності некерована дебіторська заборгованість, як правило, є однією з причин кризового стану [3].

Г.Г. Кірейцев основними завданнями управління дебіторською заборгованістю вважає [11, с.213]:

1. Сприяння зростанню обсягу продажу шляхом надання комерційного кредиту й тим самим зростання прибутку;
2. Підвищення конкурентоздатності за допомогою відстрочки платежів;
3. Визначення рівня ризику неплатоспроможності покупця;
4. Розрахунок планового розміру резерву сумнівних боргів;
5. Надання рекомендацій по роботі з фактично або потенційно неплатоспроможними покупцями.

Основні принципи, на яких базується розробка ефективної політики управління дебіторською заборгованістю такі:

1. Оцінка кредитоспроможності підприємства. Необхідно визначити суму, на яку може бути збільшена дебіторська заборгованість покупців за визначених умов, і щоб при цьому дохід від утворення такої заборгованості перевищував витрати. Додаткова дебіторська заборгованість може з'являтися як наслідок збільшення:

- обсягів продажів на умовах відстрочення платежу;
- строку, на який надається відстрочення платежу.

При залученні нових клієнтів збільшується строк погашення дебіторської заборгованості та ризик утворення безнадійних боргів.

Для оцінки кредитоспроможності визначаються:

- маржинальний дохід від додаткових обсягів продажів на умовах відстрочення платежу;
- збільшення змінних витрат у зв'язку зі збільшенням обсягів продажів;
- середній період погашення дебіторської заборгованості;
- витрати компанії (у т. ч. альтернативні) у зв'язку із внесенням інвестицій у дебіторську заборгованість та утворенням безнадійних боргів [2].

2. Стандарти кредитування покупців. Цей принцип управління дебіторською заборгованістю включає такі заходи:

2.1. Аналіз платоспроможності нових покупців. Він складається:

- зі збору інформації про клієнта

Підприємство може скористатися такими джерелами інформації:

- **власний досвід підприємства, отриманий від співпраці із клієнтом.** Це досить надійне джерело інформації, але використовувати його можна тільки для клієнтів, з якими компанія співпрацювала в минулому. Якщо з моменту закінчення останньої операції з таким покупцем минуло багато часу (як правило, більше трьох місяців), необхідно скористатись іншими джерелами інформації для оцінки його платоспроможності (фінансовий стан покупця міг погіршитися за цей час; можливо, відбулася зміна керівництва покупця, що призвело до погіршення фінансової дисципліни, тощо);

- **постачальники, які співпрацювали із клієнтом.** Якщо клієнт має хорошу кредитну історію співпраці з іншими постачальниками, то він, як правило, не підведе і вас. Але й тут необхідно зважити на час

проведення останньої операції з таким клієнтом, а також на суми та строк кредиту, що йому надавався;

- **фінансова звітність клієнта.** Бажано проаналізувати не тільки річний, але й проміжні звіти покупця (особливо при сезонних поставках). Таку звітність можна попросити безпосередньо у клієнта;

- **рейтинги платоспроможності, які складаються спеціалізованими агентствами.** На жаль, в Україні таку інформацію можна отримати на невелику кількість компаній і, як правило, тільки в Торгово-промисловій палаті. Якщо ви плануєте працювати з іноземними партнерами, таку інформацію знайти набагато простіше (у т. ч. в Інтернеті). Рейтинги містять оцінку платоспроможності ваших потенційних клієнтів (зазвичай фінансовий стан компаній оцінюється за шкалою балів від 1 - "високий" до 4 - "обмежений"). Крім цього, у рейтингах міститься інформація про кредитну історію підприємства, у тому числі про те, яким чином компанія погашає борг: раніше строку, точно у строк, із затримкою;

- **банк, у якому обслуговується клієнт.** В Україні будь-яка інформація про клієнта буде надана банком тільки безпосередньо клієнту, а вже останній за своїм бажанням передасть її майбутньому кредитору, тобто вам (у вигляді довідок банку про середні залишки та обороти по рахунках за визначений період, кредитні операції, платіжну дисципліну та ін.) [1].

- з оцінювання платоспроможності на підставі зібраної інформації.

2.2. Визначення максимально можливого розміру кредиту для окремого покупця або відмова у відстроченні платежу. Сума кредиту, яка може бути надана клієнту, як правило, становить не більше 20% його робочого капіталу (визначається як різниця між оборотними активами та короткостроковими зобов'язаннями).

Якщо коефіцієнт фінансової стабільності (тобто співвідношення власного капіталу покупця до його запозиченого капіталу) має значення > 1 , то кредит надається, в іншому випадку - клієнту пропонують працювати тільки на умовах 100%-ної передоплати. Установлення максимальної суми боргу мотивує покупця на погашення заборгованості для своєчасного отримання нової партії в повному обсязі.

Максимальні суми боргу доцільно переглядати з установленою

періодичністю. Адже те, що є незначним ризиком сьогодні, може стати безнадійним боргом через рік у зв'язку зі зміною фінансового стану покупця [1].

2.3. Визначення періоду кредитування (термін, за який покупець повинен на 100 % оплатити отриманий ним товар). Як правило, цей період є типовим для окремих видів діяльності, а тому, збільшивши його, підприємство може значно підвищити попит на свою продукцію. При цьому для кожного варіанта збільшення періоду кредитування необхідно оцінити кредитоспроможність підприємства.

2.4. Надання сезонних датуваль (покупцям пропонують купувати товар із відстроченням платежу тільки в періоди сезонного зниження попиту). Це дозволяє скоротити витрати на зберігання продукції (у т. ч. на утримання додаткових складських площ).

Якщо економія на складських витратах і маржинальний дохід від збільшення обсягів продажу перевищують витрати на інвестиції в додаткову дебіторську заборгованість та ризик утворення безнадійних боргів, то буде логічно розробити систему сезонних датуваль. Для цього оцінюють кредитоспроможність підприємства для визначених періодів відстрочення платежів [2].

3. Заходи, які прискорять погашення дебіторської заборгованості. Перш за все, це надання знижки за ранні платежі на рівні, який би забезпечив суму вигоди від прискорення оборотності дебіторської заборгованості більшу, ніж сума упущеної вигоди через надання такої знижки.

Основними заходами зниження ризиків непогашення дебіторської заборгованості є:

- установлення стандартів кредитування покупців;
- аналіз платоспроможності покупців (у т. ч. через вивчення кредитної історії);
- відстеження строків погашення дебіторської заборгованості;
- дотримання власної політики у стягненні дебіторської заборгованості.

У загальному випадку процедура щодо стягнення дебіторської заборгованості буде такою:

1. Бухгалтерія постачальника повинна зателефонувати в бухгалтерію покупця і ввічливо нагадати про суму дебіторської заборгованості та період її прострочення, а також запитати про

причини затримки платежу та можливий строк оплати рахунка;

2. Якщо дебіторська заборгованість і далі залишається непогашеною, то боржнику почергово направляють:

- акт звіряння разом із листом, який містить прохання погасити наявну дебіторську заборгованість;

- вимоги про сплату боргу протягом визначеного строку;

- лист, підписаний юридичною службою підприємства (або керівником у разі її відсутності), про наміри звернення до суду з метою стягнення боргу. На цьому ж етапі доречно провести переговори з метою пошуку альтернативних варіантів погашення заборгованості (бартер, вексель, переведення боргу і т. д.);

3. Підприємство звертається до суду (як правило, при значних сумах боргу) або колекторської компанії [2].

Процес управління дебіторською заборгованістю є достатньо складний та потребує певних додаткових витрат на його провадження, проте вигоди отримані від здійснення ефективної політики управління є набагато більшими. Ефективне управління дебіторською заборгованістю сприятиме зміцненню фінансового стану підприємства, підвищенню ефективності його діяльності і створенню сприятливих умов для інноваційних перетворень.

Список використаних джерел:

1. Тучак О. Політика управління дебіторською заборгованістю / О. Тучак // «Баланс». – Вінниця: «Баланс», 2009. – С.36-40.
2. Тучак О. Управління дебіторською заборгованістю / О. Тучак // «Баланс». – Вінниця: «Баланс», 2012. – С. 19-24.
3. Дубровська Є. В. Теоретичні положення управління дебіторською заборгованістю / Є. В. Дубровська // Экономика и управление, 2009 – С. 16-20. Фінансовий менеджмент: навч. посібник: /за ред. проф. Г.Г. Кірейцева. – К.: ЦУЛ, 2002. – 469 с., - С. 210.
4. Большой экономический словарь / [ред. А. М. Азрилияна]. – 2-е изд. доп. и перераб. – М.: Институт новой экономики, 1997. – 864 с.
5. Коренева И.Н. Управление дебиторской задолженностью на предприятиях российской федерации : автореф. дис. на соискание учен. степени доктора эконом. наук : спец. 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит» / И.Н. Коренева. — Санкт-Петербург, 2008. — 24 с.

УДК 65.012.12

Савенко А.С.,
ст. гр. ПЕМГ-1-09
Голубєва Т.С.,
к.т.н., професор
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Розкрито актуальність аналізу грошових потоків; охарактеризовано методи аналізу грошових потоків; обґрунтовано систему фінансових показників.

Ключові слова: грошовий потік, фінансова звітність, методи аналізу грошових потоків.

На формування фінансових результатів діяльності підприємства та подальший його розвиток безпосередній вплив здійснює стан управління грошовими коштами. Ефективне управління потоками грошових коштів дозволяє підприємству забезпечити високий рівень оборотності його капіталу, ритмічність діяльності, знизити ризик неплатоспроможності і підвищити ступінь фінансової рівноваги, отримати додатковий прибуток і скоротити витрати за рахунок раціонального використання тимчасово вільних коштів [1].

Управління грошовими потоками підприємств – це складний неперервний циклічний процес. Результативність процесу управління грошовими потоками підприємства значною мірою залежить від застосування ринкового інструментарію в ланцюгу основних взаємопов'язаних функцій: аналіз грошових потоків; планування грошових коштів; облік та складання звітності про рух грошових коштів; контроль за рухом грошових потоків.

Аналіз руху грошових коштів дає можливість зробити більш обґрунтовані висновки про те, в якому обсязі та з яких джерел відбулося надходження на підприємство грошових коштів та які основні напрямки їх витрачання. Метою аналізу є оцінка здатності підприємства генерувати грошові потоки в обсягах та за строками

здійснення необхідних планових платежів, забезпечення оптимізації грошового потоку.

Основними завданнями аналізу грошових потоків є [2, 3]:

- виявлення тенденцій та закономірностей розвитку грошових потоків підприємства;
- оцінка ступеню раціонального використання грошових коштів;
- виявлення і запобігання можливості виникнення ситуації банкрутства підприємства;
- вивчення факторів і прогноз збалансованості та синхронності грошових потоків за обсягом і часом для забезпечення платоспроможності підприємства;
- пошук резервів підвищення ефективності та інтенсивності використання грошових потоків в процесі операційної, інвестиційної і фінансової діяльності.

Джерелами інформації для аналізу грошових потоків є фінансова звітність:

- при загальній системі оподаткування: Баланс (Звіт про фінансовий стан) – форма № 1; Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) – форма № 2; Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом) – форма № 3 або Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом) – форма № 3; Звіт про власний капітал – форма № 4; Примітки до фінансової звітності – форма № 5.
- при спрощеній системі оподаткування: Баланс – форма № 1-м; Звіт про фінансові результати – форма № 2-м.

Дослідження грошових потоків може бути здійснено такими методами: горизонтальний аналіз; вертикальний аналіз; порівняльний аналіз; факторний аналіз формування чистого грошового потоку; аналіз фінансових коефіцієнтів.

Горизонтальний аналіз грошових потоків полягає у вивченні динаміки обсягу формування додатного й від'ємного чистого грошового потоку підприємства у розрізі окремих джерел, розрахунку темпів їх зростання та приросту, визначенні загальних тенденцій зміни їх обсягу.

Вертикальний (структурний) аналіз грошових потоків передбачає вивченні структури додатного, від'ємного та чистого грошових потоків за видами господарської діяльності, за окремими внутрішніми структурними підрозділами (центрами відповідальності),

за окремими джерелами надходження та напрямками витрачання коштів.

Порівняльний (просторовий) аналіз – це порівняння зведених показників звітності за окремими показниками підприємства, дочірніх фірм, підрозділів, цехів як внутрішньогосподарський аналіз, так і порівняння показників даного підприємства з показниками конкурентів, із середньогалузевими та середніми загальноекономічними даними як міжгосподарський аналіз.

Факторний аналіз формування чистого грошового потоку базується на вивченні факторів формування додатного і від'ємного чистого грошових потоків від операційної, інвестиційної і фінансової діяльності за допомогою прямого і непрямого методів.

Важливим методом аналізу грошових коштів є аналіз пропорції між окремими статтями фінансової звітності за допомогою фінансових коефіцієнтів. Поширеність такого підходу пояснюється його простотою, наявністю достатньої інформаційної бази й можливостями однозначної інтерпретації. Аналіз літературних джерел показав, що вчені по-різному підходять до формування системи фінансових показників при проведенні аналізу грошових потоків [4, 7, 8].

Доцільним є поетапний аналіз грошових потоків, що дає інформацію для оцінки діяльності підприємства в минулому, теперішньому часі, а також є основою для прогнозування і планування грошових потоків на майбутнє. Основними етапами проведення аналізу грошових потоків є: аналіз ліквідності балансу; аналіз показників ліквідності підприємства; аналіз Звіту про рух грошових коштів; аналіз оборотності дебіторської заборгованості та її співвідношення з кредиторською; аналіз показників, що характеризують грошові потоки; підведення підсумків та формування узагальнюючих висновків про стан грошових коштів на основі проведеного аналізу.

Важливим показником, що характеризує фінансові позиції підприємства є платоспроможність, яка розкривається через здатність підприємства вчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями. Спроможність підприємства швидко погашати свою заборгованість характеризується ліквідністю його балансу, яка визначає рівень покриття зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких на гроші відповідає терміну погашення

заборгованості [6].

На першому етапі аналізу грошових коштів аналізується ліквідність балансу підприємств. Він полягає у порівнянні наявності коштів, наведених в активі та згрупованих за ступенем зниження їх ліквідності, із зобов'язаннями, які об'єднані за термінами їх погашення (в порядку зростання термінів сплати).

На другому етапі аналізу грошових потоків поряд з абсолютними показниками, за допомогою яких проводиться аналіз ліквідності балансу, слід розрахувати і проаналізувати такі відносні показники, як коефіцієнти абсолютної, швидкої, поточної ліквідності [5].

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (КЛА) показує в якій мірі всі поточні зобов'язання забезпечені наявними в нього грошовими коштами та їх еквівалентами, а також короткостроковими цінними паперами на відповідну дату:

$$КЛА = \frac{ГК + ЕГК + \Phi I n}{ПЗ}, \quad (1)$$

де ГК – грошові кошти; ЕГК – еквіваленти грошових коштів; $\Phi I n$ – поточні фінансові інвестиції; ПЗ – поточні зобов'язання.

Коефіцієнт швидкої ліквідності (проміжний коефіцієнт покриття балансу) (КШЛ) показує в якій мірі всі поточні зобов'язання підприємства забезпечені наявними в нього грошовими коштами та їх еквівалентами, цінними паперами, а також дебіторською заборгованістю на відповідну дату:

$$КШЛ = \frac{ГК + ЕГК + \Phi I n + ДЗ}{ПЗ}, \quad (2)$$

де ДЗ – дебіторська заборгованість.

Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття боргів) (КПЛ) показує в якій мірі всі поточні зобов'язання підприємства покриті наявними в нього поточними (оборотними) активами:

$$КПЛ = \frac{ПА}{ПЗ}, \quad (3)$$

де ПА – поточні активи.

Значно впливає на грошові потоки, а отже, і на фінансовий стан підприємства, збільшення або зменшення дебіторської заборгованості. Збільшення дебіторської заборгованості сприяє відтоку грошових

коштів з підприємства і уповільненню їх обороту. Тому кожне підприємство зацікавлене у скороченні терміну погашення платежів. У процесі аналізу потрібно вивчати динаміку дебіторської заборгованості, стан і період її оборотності, а також співвідношення з кредиторською заборгованістю, щоб постійно контролювати допустимий рівень дебіторської заборгованості і значний відтік грошових активів з фінансово-господарської діяльності підприємства. Тому наступним етапом буде аналіз оборотності дебіторської заборгованості та її співвідношення із кредиторською.

Оборотність дебіторської заборгованості (Кодз) визначає кількість оборотів дебіторської заборгованості за відповідний період:

$$K_{одз} = \frac{Вр}{\overline{ДЗ}}, \quad (4)$$

де $\overline{ДЗ}$ – середня сума поточної дебіторської заборгованості всіх видів; $Вр$ – виручка від реалізації продукції.

Середній період обороту дебіторської заборгованості (Подз), який показує середній проміжок часу між відвантаженням готової продукції (товарів) і одержанням грошових коштів:

$$П_{одз} = \frac{ДЗ * 360}{Вр}, \quad (5)$$

Коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості (КДК) характеризує загальне співвідношення розрахунків за двома видами заборгованості підприємства:

$$КДК = \frac{ДЗ}{КЗ}, \quad (6)$$

де $КЗ$ – сума кредиторської заборгованості всіх видів.

Коефіцієнт ліквідності грошових потоків (КЛгп), який в процесі аналізу може доповнюватися показниками абсолютної і поточної ліквідності. Цей показник характеризує здатність підприємства покривати необхідні витрати грошових коштів позитивним грошовим потоком у звітному періоді:

$$КЛгп = \frac{ППП}{ВГП}, \quad (7)$$

де $ППП$ – сума позитивного грошового потоку; $ВГП$ – сума

від'ємного грошового потоку.

Коефіцієнт кореляції вхідного та вихідного грошових потоків (КК_{гп}), що характеризує синхронність позитивного і від'ємного грошових потоків у часі:

$$КК_{гп} = \sum_{t=1}^n P_{n,v} \left[\frac{ПГП_t - \overline{ПГП}}{\sigma_{ПГП}} \right] * \left[\frac{ВГП_t - \overline{ВГП}}{\sigma_{ВГП}} \right], \quad (8)$$

де $P_{n,v}$ - частота виникнення відхилень позитивного та від'ємного грошових потоків у досліджуваному періоді; ПГП (ВГП) - позитивний (від'ємний) грошовий потік в одному інтервалі досліджуваного періоду; $\overline{ПГП}$ ($\overline{ВГП}$) - середній обсяг позитивного (від'ємного) грошового потоку в одному інтервалі досліджуваного періоду; $\sigma_{пгп}$ ($\sigma_{вгп}$) - середньоквадратичне відхилення позитивного (від'ємного) грошового потоку в досліджуваному періоді; n – загальна кількість інтервалів у досліджуваному періоді.

Коефіцієнт якості чистого грошового потоку (К_я) визначає якість чистого грошового потоку за рахунок збільшення питомої ваги чистого прибутку, який отриманий від реалізації продукції і зниження її собівартості:

$$К_{я} = \frac{ЧП_{рп}}{ЧГП}, \quad (9)$$

де ЧП_{рп} - обсяг чистого прибутку від реалізації продукції; ЧГП - обсяг чистого грошового потоку.

Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку (КД_{чгп}) визначає достатність акумульованого підприємством чистого грошового потоку з позицій його потреб:

$$КД_{чгп} = \frac{ЧГП}{ОБ + \Delta З_{тм} + Д}, \quad (10)$$

де ОБ - сума виплат основного боргу по кредитах та позиках; $\Delta З_{тм}$ - сума приросту запасів товарно-матеріальних цінностей в складі обігових активів; Д – сума дивідендів, що сплачуються.

Середньоквадратичне відхилення грошових потоків ($\sigma_{гп}$) і коефіцієнт варіації в досліджуваному періоді часу ($CV_{гп}$) вказують на ступінь рівномірності формування грошових потоків підприємства:

$$\sigma_{гп} = \sqrt{\sum_{t=1}^n (\Gamma\Pi t - \overline{\Gamma\Pi})^2 * P_t}; CV_2V = \frac{\sigma_{гп}}{\overline{\Gamma\Pi}}, \quad (11)$$

де $\sigma_{гп}$ - середньоквадратичне (стандартне) відхилення грошових потоків в досліджуваному періоді часу; $\Gamma\Pi t$ - сума грошових потоків в конкретних інтервалах t досліджуваного періоду часу; $\overline{\Gamma\Pi}$ - середня сума грошових потоків в одному інтервалі досліджуваного періоду часу; P_t - питома вага інтервалу t в досліджуваному періоді часу (частота виникнення відхилення); n – загальне число інтервалів в досліджуваному періоді часу.

Коефіцієнт ефективності грошового потоку в досліджуваному періоді ($KE_{гп}$) визначає результативність управлінських рішень щодо грошових потоків, їх вплив на стан фінансової рівноваги:

$$KE_{гп} = \frac{ЧГП}{ВГП}, \quad (12)$$

де $ЧГП$ - обсяг чистого грошового потоку; $ВГП$ – сума від'ємного грошового потоку.

Коефіцієнт реінвестування чистого грошового потоку ($KP_{чгп}$) показує частку грошових інвестицій спрямованих на заміну активів зростання виробництва:

$$KP_{чгп} = \frac{ЧГП - Д}{\Delta PI + \Delta \Phi Id}, \quad (13)$$

де ΔPI - сума приросту реальних інвестицій; $\Delta \Phi Id$ - сума приросту довгострокових фінансових інвестицій.

Отже, наведені основні фінансові показники, дозволяють встановити позитивні та негативні тенденції розвитку грошових потоків, відображають результати управління грошовими потоками і підприємством в цілому. Їх використовують для виявлення резервів оптимізації і планування грошових потоків підприємства [5].

До основних заходів щодо оптимізації грошових потоків підприємства можна віднести: повне і вчасне стягнення штрафних санкцій та дебіторської заборгованості; зменшення суми постійних витрат підприємства; зниження рівня змінних витрат; проведення ефективної податкової політики; застосування методу прискореної амортизації; продаж окремих видів основних засобів, нематеріальних активів і запасів, що не використовуються.

Таким чином, аналіз грошових потоків із застосуванням

наведених вище методичних підходів сприятиме своєчасному виявленню негативних тенденцій і прийняттю управлінських рішень щодо їх ліквідації.

Список використаних джерел:

1. Заремба Є.М., Грошові потоки підприємства: сутність і класифікація [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/4048/1/87.pdf>.
2. Кремень В.М. Теоретичні аспекти формування системи управління грошовими потоками підприємства. Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки, 2013, №4 [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.bulletin.uabs.edu.ua/store/eco/2013/F500B64680EFAFEC4AD7EC0EF628B7EE.pdf>.
3. Зосімова А.В. Особливості та проблеми організації обліку грошових потоків [Електронний ресурс] / А. В. Зосімова // Управління розвитком . - 2013. - № 12. - С. 75-77. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Uproz_2013_12_34.pdf.
4. Ясишена, В. В. Теоретичні аспекти аналізу грошових потоків підприємств [Електронний ресурс] / В. В. Ясишена // Економічний простір.– 2008.– № 16.– С.123-131.
5. Ясишена В. В., Сисоєва І.М. Методика проведення аналізу грошових потоків підприємства [Електронний ресурс] / В. В. Ясишена, І. М. Сисоєва // Інноваційна економіка . – 2012. - №2. – С. 131-139. – Режим доступу: <http://library.tneu.edu.ua/index.php/resursy-biblioteku/pratsi-vykladachiv-tneu/63-s?start=44>
6. Князюк І. О., Сметанюк О. А. Особливості проведення аналізу грошових потоків підприємства [Електронний ресурс] / І. О. Князюк, О. А. Сметанюк // Экономические науки / 7.Учет и аудит – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/6_PNI_2012/Economics/7_101797.doc.htm
7. Ткач Т. Г., Томчук О. Ф. Аналіз та управління грошовими потоками підприємства [Електронний ресурс] / Т. Г. Ткач, О. Ф. Томчук // Режим доступу: http://www.rusnauka.com/7_NMIV_2010/Economics/60204.doc.htm
8. Лазаришина І. Д. Теоретико – методологічні засади аналізу грошових потоків у конкурентному середовищі [Електронний ресурс] / І. Д. Лазаришина // Економічний аналіз . – 2012. - №10. – С. 224. – Режим доступу: econa.at.ua/Vypusk_12/ea-12-3.pd

УДК 657

Семенченко К.І.,
ст.гр. ОіА-10-1
Кондрашова Т.М.,
к.е.н., доцент
Донецький державний університет управління
м. Донецьк

ОБЛІК ВИБУТТЯ ЗАПАСІВ ЗА МСФЗ

У статті розглядаються оцінка вибуття запасів та їх особливості в зарубіжних країнах, переваги та недоліки методів оцінок.

Ключові слова: *запаси, оцінка, методи вибуття, МСФЗ, зарубіжні країни.*

Підприємству важливо вірогідно оцінити обсяг запасів, що знаходяться на підприємстві, так як дефіцит запасів викликає зупинку виробництва, падіння обсягів реалізації, в деяких випадках - необхідність терміново купувати необхідну сировину і матеріали за завищеними цінами. Наслідком є недоотримання підприємством можливого прибутку. Оскільки запаси – це ліквідні активи, їх зниження погіршує показник поточної ліквідності.

Надлишок запасів призводить до збільшення витрат на їх зберігання, зростанню податку на майно, неотримання можливих доходів через заморожування фінансових ресурсів у запасах, втрат у результаті фізичного псування і морального старіння запасів.

У зв'язку з цим необхідно знайти оптимальний обсяг запасів, який буде знаходитися на підприємстві.

Аналіз економічної літератури, показав, що питання обліку запасів розглядаються в працях таких вчених, як Х. А. Андрійчук, Ф. Ф. Бутинця, С.Ф. Голова, В.М. Костюченко, О.М. Губачової, В. В. Фесенко та ін. Однак і на сьогодні питання обліку запасів є актуальними та потребують подальшого вивчення та розгляду.

Таким чином, метою дослідження є визначення особливостей обліку вибуття запасів в зарубіжних країнах.

Міжнародний стандарт фінансової звітності (МСФЗ) 2 «Запаси» регламентує основні методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності.

Згідно до цього Положення під запасами розуміють активи, які:

- удержуються для продажу за умов звичайної господарської діяльності;
- перебувають в процесі виробництва для такого продажу;
- бувають у формі основних чи допоміжних матеріалів для споживання у виробничому процесі або при наданні послуг.

В умовах ринкової економіки під впливом таких чинників, як

попит і пропозиція, ціни на запаси нерідко змінюються. Підприємство одержує запаси протягом звітного періоду за різноманітними договірними цінами. Тому виникає питання щодо оцінки витрачених запасів та їх залишку на кінець звітного періоду.

Згідно з облікової практики зарубіжних компаній, яка базується на припущенні, що надходження і відпуск у виробництво (продаж) запасів трактуються як потік вартостей, а не як фізичних одиниць.

Існує декілька загальноприйнятих методів оцінки вибуття запасів, яка списується на собівартість реалізованої продукції:

- 1) метод суцільної ідентифікації (specific identification method);
- 2) метод середньої вартості (average cost method);
- 3) метод списання перших надходжень - FIFO (first-in-first-out);
- 4) метод списання останніх надходжень - LIFO (last-in-first-out).

Методи оцінки вибуття запасів та їх використання в зарубіжних країнах наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Методи оцінки вибуття запасів

Метод	Сутність метода	Країни
1	2	3
Метод суцільної ідентифікації	Єдиний метод, при застосуванні якого відображений у бухгалтерському обліку вартісний потік повністю відповідає фізичному потоку цінностей, що обліковується. Зазвичай використовують на підприємствах, що виготовляють і продають дорогоцінні товари.	Польща, Португалія, Іспанія, Великобританія
Метод середньої вартості	Середня вартість визначається діленням загальної вартості товарів для продажу на кількість одиниць товарів для продажу	Німеччина, Люксембург, Франція, Швейцарія, Італія, Великобританія
Метод FIFO	Базується на припущенні, що одиниці запасів, які надійшли першими, першими і відпускаються.	Німеччина, Люксембург, Швейцарія, Італія, Іспанія
Метод LIFO	Базується на тому, що одиниці товару, придбані останніми,	Швейцарія, Італія, США

	реалізуються першими, тобто запас товарів на кінець звітного періоду складається з початкових запасів і перших надходжень.	
--	--	--

Дані методи оцінки запасів при їх вибутті мають свої переваги та недоліки, через це перед підприємством постає завдання вибору такого методу, який би максимально відповідав його потребам:

- не завищував фінансових результатів діяльності;
- не занижував собівартість готової продукції;
- був простим та легким у застосуванні.

Переваги та недоліки даних методів приведено в табл. 2.

Таблиця 2

Переваги та недоліки методів оцінки вибуття запасів

Метод	Переваги	Недоліки
1	2	3
Метод суцільної ідентифікації	найбільш точний метод; для кожної одиниці запасів використовують спеціальне маркування, яке дозволяє визначити її собівартість, тому підприємство може регулювати прибуток через продаж більш дорогих або більш малоцінних запасів	трудомісткість методу; однакові запаси обліковуються за різною вартістю, що не завжди зручно

<p>Метод середньозваж еної вартості</p>	<p>дає об'єктивну картину руху ТМЦ на підприємстві; чистий прибуток має середнє значення, який буде найбільш відповідати фактичному; рівномірність списання, дійсність стану залишків запасів у балансі та вартість витрачених матеріальних цінностей; не вимагає поглибленого обліку руху за кожною одиницею товарів</p>	<p>не приділяється увага цінам, які надійшли останніми, а вони більш доречні в оцінці доходу; у період підвищення цін метод призводить до того, що підприємства оголошують більший прибуток, ніж справедливий, у результаті чого сплачуються надлишкові кошти у вигляді податків</p>
---	---	--

Продовження табл. 2

<p>Метод FIFO</p>	<p>простий у використанні та запобігає можливості маніпулювання прибутком; залишки невикористаних матеріалів відображаються в активі балансу за цінами, які максимально наближені до реальної ринкової вартості, на дату складання звітності; вигідно застосувати при плановому скороченні закупок матеріалів та при очікуванні падіння цін на продукцію, що виготовляється; в період постійного зростання цін метод надає найбільш високий з можливих рівень чистого доходу</p>	<p>призводить до занижен-ня величини витрат, які списуються за закупі-вельними цінами на собівартість продукції, що реалізується; у період зростання цін підприємства оголошу-ють більший прибуток, ніж справжній і ви-плачують надлишкові кошти у вигляді при-буткових податків; завищує фінансові результати, що в умовах інфляції призведе до зниження частки купі-вельної вартості та не-стачі платіжних ресурсів для придбання нових партій товарів за цінами, які постійно</p>
<p>Метод LIFO</p>	<p>в період інфляції зменшує податки; при дотриманні принципів дає більш справедливу оцінку собівартості і прибутку</p>	<p>в період інфляції дає менший прибуток; великий залишок запасів на кінець</p>

Продовження табл. 2

		звітнього періоду; з плином часу оцінка запасів стає недостовірною, тому що включає запаси, ціни яких сформувалися кілька років тому
--	--	--

Таким чином, розглянуті методи оцінки запасів призводять до різних результатів, що мають певні наслідки у фінансовій звітності і впливають на величину прибутку як поточного, так і наступного року. Через це в багатьох країнах держава регулює застосування методів оцінки запасів. Так, наприклад, у Великобританії Управлінням податкових зборів забороняється використання методу LIFO, а в США навпаки, він дозволяється стандартами GAAP.

До недавнього часу метод вважався допустимим альтернативним підходом, а з 1 січня 2005 року його використання заборонено МСФО 2 «Запаси». Але це не означає, що компанії повинні повністю відмовитися від використання даного методу. Його можна застосовувати в управлінському обліку.

Таким чином, слід зазначити, що методи оцінки є загальноприйнятими бухгалтерськими методами, проте їх використання не завжди відповідає системі нормативного регулювання податкових розрахунків. Також має велике значення те, що в умовах нестабільності ринку, яка виражається в значних коливаннях цін, оцінка запасів за вартістю їх придбання не є об'єктивною. Саме тому зарубіжна практика обліку та звітності виробила досить ефективні способи вирішення такої проблеми.

Список використаних джерел:

1. Запаси: Міжнародний стандарт фінансової звітності 2 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_005
2. Губачова О.М. Облік у зарубіжних країнах / О. М. Губачова, С. І. Мельник. – Київ : «Центр учбової літератури», 2008. – 205 с.
3. Фесенко В.В. Вибір методу оцінки списання запасів як фактор впливу на формування фінансових результатів / В. В. Фесенко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/328/1/Фесенко В.В. Вибір методу оцінки списання запасів як фактор впливу на формування фінансових](http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/328/1/Фесенко%20В.В.%20Вибір%20методу%20оцінки%20списання%20запасів%20як%20фактор%20впливу%20на%20формування%20фінансових%20результатів.pdf)

УДК 657

Сергеева Д.В.,
ст.гр. АУ-52д
Диденко А.В.,
ст. преподаватель
Севастопольский национальный технический университет
г. Севастополь

РОЛЬ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО АНАЛИЗА В СИСТЕМЕ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА

В статье исследованы основные аспекты сущности и роли экологического учета и анализа. Автор определяет понятия и задачи экономико-экологического учета и его роль в жизни и развитии предприятия.

Ключевые слова: *экономико-экологический учет и анализ; бухгалтерский учет; повышение деловой репутации; совершенствование бухгалтерского учета.*

Основные задачи:

- оценка экономической эффективности природоохранной деятельности предприятия за отчетный период и в динамике;
- расчет экологического риска;
- экономическое обоснование управленческих решений по внедрению новых малоотходных или безотходных ресурсосберегающих технологий, создание новых производств по переработке или утилизации отходов;
- моделирование экономико-экологических процессов и оценка их влияния на перспективное устойчивое развитие предприятия;
- обоснование ставок налогов и размера других экологических обязательств предприятия за использование природных ресурсов.

Решение этих задач направлено на достижение главной цели хозяйственной деятельности предприятия — получение максимально высокой прибыли и обеспечение его устойчивого развития как системы.

Долгое время игнорировали роль бухгалтерского учета, анализа и контроля в управлении природоохранной деятельностью. Было неясно каким образом традиционную модель учета можно применить

для отражения природоохранной деятельности. Так в Украине экологический учет ограничивается статистической отчетностью об объемах отходов и текущих затратах на природоохранные мероприятия и организацию рационального природопользования. В международной практике разработано руководство для бухгалтеров, где указывается, что должно быть представлено в финансовых отчетах, чтобы пользователи могли видеть реальную картину воздействия хозяйственной деятельности предприятия на окружающую среду.

Существует множество причин, по которым связанные с природоохранной деятельностью вопросы необходимо отражать в бухгалтерском учете:

а) учетная политика предприятия должна отражать его отношение к окружающей среде и влияние расходов, рисков и обязательств (ответственности), связанных с природоохранной деятельностью, на финансовое положение предприятия;

б) инвесторам для принятия инвестиционных решений необходимо располагать информацией по экологическим мероприятиям и расходам, связанным с природоохранной деятельностью;

в) вопросы природоохранной деятельности являются также предметом управленческой деятельности: менеджерам необходимо выявлять и распределять природоохранные затраты таким образом, чтобы продукция была правильно оценена и инвестиционные решения базировались на реальных издержках и выгодах;

г) предприятия могут иметь преимущество в конкурентной борьбе за клиентов, если они окажутся способными показать, что их товары и услуги предпочтительнее с экологической точки зрения;

д) экологический учет является ключом к устойчивому развитию. Несмотря на то что многие руководители корпораций приняли концепцию устойчивого развития, они испытывают трудности в преломлении ее принципов на конкретных предприятиях.

Поэтому Всемирным экономическим форумом по устойчивому развитию был впервые введен термин «экоэффективность». Экоэффективный режим работы снижает воздействие предприятия на окружающую среду, одновременно повышая его рентабельность. Однако экоэффективность может быть оценена только посредством

ведения экологического учета, т.е. предоставления точной информации по природоохранным расходам, сбережениям и воздействию хозяйственной деятельности на окружающую среду.

В настоящее время в Украине реформируется система учета и принимаются международные стандарты учета. С этой целью был пересмотрен План счетов бухгалтерского учета, состав и содержание отчетности, внесены изменения в методологию учета. Руководители и бухгалтера украинских предприятий, стремящиеся увеличить объемы финансирования с западных рынков капитала, понимают, что если в новых бухгалтерских отчетах не будет представлена информация по экологическим обязательствам, это снизит доверие инвесторов к финансовым отчетам. Инвесторы, подозревающие о существовании таких обязательств, но не располагающие их оценкой, повысят стоимость капитала для отечественных предприятий ввиду повышения риска.

Таким образом, экологическая информация должна быть неотъемлемой частью при составлении понятных и достоверных отчетов тех отечественных предприятий, которые оказывают очевидное воздействие на состояние окружающей среды. Однако в настоящее время в Украине нет нормативных актов по регулированию учетной деятельности в области экологии, требующих подробного отражения в финансовой отчетности обязательств и затрат, связанных с природоохранной деятельностью. Представляется необходимым отражать природоохранные данные и их анализ в пояснениях к отчетности и особенно в текстовой части пояснительной записки.

Экологическому анализу подвергаются как текущие расходы (безопасность продукции, производства, охрана окружающей среды), так и инвестиции, связанные с безопасностью продукции, производства и охраной окружающей среды. Под обеспечением безопасности производства подразумеваются все меры, принимаемые для обеспечения безопасности на рабочем месте и предупреждения аварий, влекущих за собой необходимость ликвидации их последствий (разливы, взрывы, случайный сброс или выброс загрязняющих веществ в ходе обычного производственного процесса).

При экологическом анализе расходы разделяются на следующие группы: инвестиции; общехозяйственные расходы; расходы на научные исследования и опытно-конструкторские разработки;

расходы по управлению природоохранной деятельностью по ее планированию; расходы по ликвидации последствий ущерба и возмещенные расходы (издержки).

Помимо этого рекомендует предприятиям включать в отчет совета директоров развернутую информацию о текущих и капитальных расходах на природоохранные мероприятия в раздел доклада, в котором обсуждаются вопросы финансового положения и который известен под названием «Обсуждение и анализ финансового положения и результатов деятельности руководства».

Общая структура экологического анализа деятельности предприятия может быть такой:

- природоохранная политика предприятия, его экологические цели (средне и долгосрочные);
- условия работы предприятия, в том числе экологическая ситуация (состояние атмосферного воздуха, водных ресурсов и пр. в районе предприятия, экологически уязвимые зоны и т.п.);
- нормативно-правовые требования (разрешения, лицензии, нормативы выбросов), анализ внешнего и внутреннего контроля;
- организация рационального природопользования (методика охраны окружающей среды, рециркуляция и новые технологии, методы мониторинга, план действий на случай чрезвычайных событий);
- данные в сопоставлении с данными за предыдущие годы (по выбросам, шуму запаху т.п., затраты на природоохранную деятельность и эффективность природоохранных мероприятий). Все источники информации экологического анализа можно условно разделить на учетные и внеучетные. Важнейший источник среди учетных — отчетность предприятия по экологическим показателям, которая в настоящее время находится в стадии формирования и представлена в основном статистическими формами. Они характеризуются большим количеством натуральных показателей и практически полным отсутствием стоимостных, что делает затруднительным проведение некоторых расчетов для внешних пользователей.

Интеграция отечественного учета по экономико-экологическим показателям в международную систему на основе дальнейшего совершенствования национальных стандартов позволяет органически

интегрировать отчетность по экологическим показателям в общую структуру годового отчета предприятия, получить необходимую информацию о стоимостной оценке масштабов загрязнения окружающей среды и связанных с этим экологических издержек, обязательств субъектов хозяйствования, а также о доходах, полученных от природоохранной деятельности, внедрения ресурсосберегающих и биобезопасных технологий.

Оперативный экологический анализ можно рассматривать как систему повседневного изучения соответствия фактических и плановых (нормативных) показателей, характеризующих экономико-экологические процессы, для обеспечения непрерывного, устойчивого развития хозяйствующего субъекта.

Специфика экологического анализа предопределяет участие в его проведении не только экономической, но и технической службы предприятия (отделов главного инженера, технического контроля и проч.), департаментов кадров, снабжения, маркетинга, цеховых служб, руководителей участков бригад и т.д. Это предоставляет возможность поднять аналитическую работу на качественно новый уровень, наиболее глубоко и всесторонне исследовать экономико-экологические процессы, влияющие на них факторы, воздействие этих процессов на результативные показатели хозяйственной деятельности, повысить продуктивность работы специалистов, занятых экологическим мониторингом, снизить трудозатраты персонала и повысить оперативность и качество расчетов.

Экологический анализ деятельности предприятия должен быть включен в систему финансового анализа, проводимого внешними пользователями информации, а также, что особенно важно, в систему управленческого анализа для организации рационального природопользования и принятия управленческих решений в этой области на самом предприятии и в его подразделениях.

Список используемых источников:

1. Шеремет, А.Д. Методика финансового анализа деятельности коммерческих организаций / Шеремет А.Д., Негашев Е.В. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2008. – 208 с.
2. Коробейникова Л.С. Сущность и классификация устойчивости хозяйствующего субъекта как объекта экономического анализа / Л.С. Коробейникова, И.В. Панина, Г.Г. Усачев // Национальные интересы: приоритеты и безопасность. 2010. - №7. - С. 98- 06.

УДК 658.14

Скрипник Н.Ю.,
ст. гр. ОіА-13м-2
Мехедова Т.М.,
к. держ. упр.
Донецький державний університет управління
м. Донецьк

ВАЖЛИВІСТЬ СИСТЕМАТИЧНОГО ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

У статті досліджено поняття фінансового стану підприємства, доведено важливість систематичного проведення фінансового аналізу.

***Ключові слова:** фінансовий стан, фінансовий аналіз, етапи аналізу, коефіцієнт, ефективність.*

В ринкових умовах господарювання стрімкі зміни в зовнішньому середовищі діяльності підприємств та складність прогнозування майбутніх тенденцій підсилюють роль аналізу фінансового стану кожного суб'єкта господарювання. Його проведення допомагає визначити рівень конкурентоспроможності і місце підприємства в економічному середовищі. Стійкий фінансовий стан окремих підприємств є передумовою стабілізації економіки країни в цілому.

Проблема аналізу фінансового стану підприємства та його оцінки залишається актуальною в будь-який період часу, оскільки, з одного боку, він є результатом діяльності підприємства, а з іншого – визначає передумови розвитку підприємства.

Однією з найважливіших цілей проведення оцінки фінансового стану кожного підприємства є пошук резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення фінансової стійкості. Це є основою стабільної роботи підприємства і виконання ним зобов'язань перед бюджетом, банком та іншими суб'єктами.

При своєчасній розробці та впровадженні заходів, які спрямовані на поліпшення фінансового стану в довгостроковому періоді, підприємства можуть збільшити свій майновий потенціал, відновити платоспроможність та прибутковість. Тільки за умови систематичного забезпечення управлінського персоналу інформацією про поточний рівень фінансової стійкості та здатність підприємства до

подальшого розвитку стає можливим запобігання виникнення негативних кризових явищ на підприємстві.

Питання оцінки фінансового стану підприємства знаходить відображення в численних роботах фахівців. Серед них найбільш значущими є роботи вітчизняних та зарубіжних вчених: М. Г. Чумаченко, І. О. Бланка, Г. В. Савицької, Л. О. Лігоненко, А. Д. Шеремета, А. А. Герасимова, Г. О. Швиданенко, Р. С. Сейфуліна, Е. Хелфер, Є. В. Брігхема, Г. Г. Кірейцева та інших. У той же час деякі питання залишаються до кінця невизначеними, зокрема, який метод оцінки фінансового стану буде найбільш прийнятним на конкретному підприємстві та дозволить усебічно і комплексно дослідити фінансовий стан суб'єкта, обґрунтувати ефективні управлінські рішення щодо розробки та реалізації фінансової політики, спрямованої на досягнення стратегічних цілей розвитку.

Метою даного дослідження є розгляд поняття «фінансовий стан підприємства», визначення основних етапів фінансового аналізу, оцінка важливості систематичного аналізу фінансового стану.

Невід'ємним елементом комплексного аналізу підприємства є процес проведення якісної, змістовної оцінки фінансового стану підприємства. Проведення фінансового аналізу є неможливим без правильного розуміння сутності цього поняття.

Визначення поняття «фінансовий стан» закріплене в законодавстві України. За визначенням Фонду державного майна України, «фінансовий стан – це сукупність показників, що відображають наявність, розміщення та використання ресурсів підприємства, реальні й потенційні фінансові можливості підприємства» [1, ст.1].

В зарубіжній практиці поняття «фінансовий стан» ототожнюється з поняттями «фінансове положення», «фінансова стійкість» та «фінансовий результат». Тобто в зарубіжних країнах поняття фінансового стану не оцінюється, а аналізується загалом діяльність підприємства. При цьому найбільша увага приділяється здатності підприємства забезпечувати власну платоспроможність, покривати свої зобов'язання та витрати діяльності, створювати новий продукт із вже існуючих ресурсів та отримувати від цього дохід. Це є характерною відмінною рисою вітчизняних підприємств, адже більшість підприємств України, здійснюючи аналіз фінансового стану,

метою визначають оцінку фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності. Лише невелика кількість підприємств таким чином оцінюють перспективи розвитку підприємства в майбутньому [2, с. 128].

Проведення оцінки фінансового стану дає змогу визначити достовірність поточного фінансового обліку та звітності. А. В. Ковалевська виділяє такі завдання, які можуть бути вирішені за допомогою проведення оцінки фінансового стану підприємства:

- 1) дослідження рентабельності та фінансової стійкості підприємства;
- 2) дослідження ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними оборотними коштами;
- 3) об'єктивна оцінка динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
- 4) оцінка становища суб'єкта господарювання на фінансовому ринку та кількісна оцінка його конкурентоспроможності;
- 5) аналіз ділової активності підприємства та його становища на ринку цінних паперів;
- 6) визначення ефективності використання фінансових ресурсів;
- 7) оцінка майнового стану підприємства: вартість, структура та джерела формування майна;
- 8) визначення показників фінансової стійкості і автономності підприємства;
- 9) оцінка платоспроможності підприємства [3, с. 163-164].

Більшість науковців інформацією для аналізу фінансового стану визначають: баланс підприємства (звіт про фінансовий стан), звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід), звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал, звіт з продукції, а також матеріали маркетингових досліджень та аудиторських перевірок [4].

Систематичне проведення підприємством аналізу власного фінансового стану має велике значення для сучасного суб'єкта господарювання. Щоб мати можливість порівнювати рівень своєї діяльності з оптимальними показниками, з конкурентами та вчасно реагувати на існуючі проблеми, сучасні підприємства повинні постійно систематично аналізувати ефективність своєї роботи. Особливої актуальності це набуває в умовах швидкого розвитку

технологій, високого рівня конкуренції та нестабільних економічних умов.

Систематичний фінансовий аналіз дає можливість виявити проблеми функціонування у тенденції, тобто дозволяє визначити оцінку показників у певні періоди діяльності підприємства, що дасть більший об'єм інформації. В результаті підприємство отримає більш детальний аналіз, який допоможе дати якісний прогноз необхідних задач та заходів підприємства.

Найбільш поширені методики та моделі, що використовуються для оцінки фінансового стану підприємства, проаналізовано у роботі Н. А. Остап'юк (рис. 1) [5].

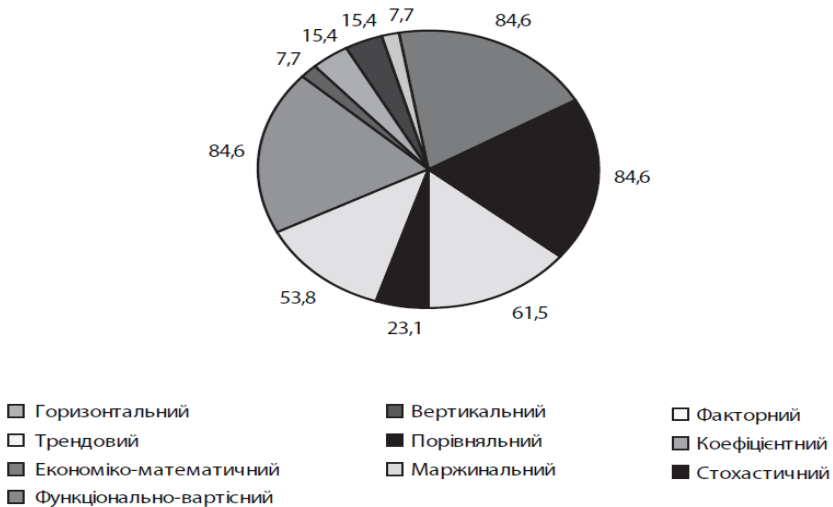

Рис. 1. Найпоширеніші прийоми фінансового аналізу, які використовуються при оцінці фінансового стану підприємства [5]

Автор доводить, що під час аналізу фінансово-господарської діяльності фахівці частіш за все використовують горизонтальний, вертикальний та коефіцієнтний фінансовий аналіз (84,6 %). Економіко-математичні та функціонально-вартісні прийоми (7,7 %) використовуються в меншій кількості випадків.

Процес аналізу фінансового стану підприємства включає декілька етапів. Їх пріоритетність визначається в залежності від тієї

інформації, яку підприємство очікує отримати під час аналізу. Створення взаємозв'язку етапів аналізу з метою і змістом робіт, які включаються до цих етапів, зумовлюють появу нової точки зору на визначення етапів аналізу фінансового стану підприємства. На сьогоднішній день підприємство може провести аналіз своєї діяльності за допомогою таких етапів: організаційного, розрахункового та заключного (рис.2).

Метою організаційного етапу аналізу є підготовка до проведення аналізу фінансового стану. На цьому етапі визначаються задачі аналізу, наприклад, оцінка майнового стану, платоспроможності, ліквідності; напрями аналізу, наприклад, порівняння в динаміці; здійснюється оцінка і моделювання інформаційного забезпечення аналізу, методів його проведення.

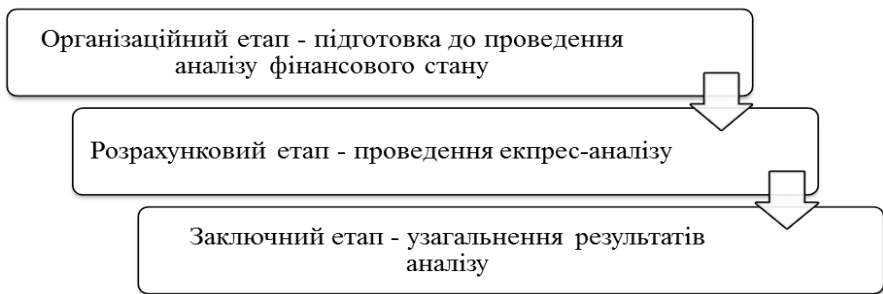

Рис.2. Етапи аналізу фінансового стану підприємства

На розрахунковому етапі проводиться експрес-аналіз. Інакше кажучи, обирається невелика кількість найбільш істотних і порівняно нескладних у обчисленні показників, здійснюється їх постійний моніторинг. Підприємство здійснює поглиблений аналіз своєї діяльності, тобто розраховує фінансові коефіцієнти, факторний аналіз та прогнозування (його необхідність визначають після отримання результатів експрес-аналізу). На цьому етапі використовуються наступні групи показників: показники ділової активності, показники ліквідності та платоспроможності, показники фінансової стійкості, показники рентабельності. Характер фінансового стану підприємства можна оцінити шляхом визначення коефіцієнтів, таких як:

- а) коефіцієнт автономії;
- б) коефіцієнт маневреності власного капіталу;

- в) коефіцієнт фінансової залежності;
- г) коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- д) коефіцієнт покриття;
- е) коефіцієнт залучених коштів;
- ж) рентабельність продажу;
- з) коефіцієнт оборотності запасів;
- и) тривалість обороту дебіторської заборгованості.

Пряме уявлення про динаміку розвитку підприємства та його показників дає зіставлення показників діяльності підприємства за декілька років, аналіз відносної питомої ваги складових у загальному обсязі коштів, систематична оцінка рівня показників [6].

На заключному етапі проводять узагальнення та систематизують результати аналізу, тобто підприємство отримує узагальнюючу оцінку свого поточного фінансового стану; оформлюється надання результатів аналізу, іншими словами здійснюється вибір форми оформлення та надання результатів аналізу фінансового стану зовнішнім та внутрішнім користувачам інформації.

Після проведення всіх етапів аналізу господарюючому суб'єкту надаються рекомендації, проводиться розробка заходів, за допомогою яких можна поліпшити фінансовий стан підприємства.

Прогнозування фінансового стану в системі забезпечення ефективного функціонування підприємства посідає не останнє місце. Його роль все більше зростає в умовах виходу ринкової економіки з кризи. Прогнозування дає змогу скорегувати заплановані заходи, значним чином розширити уявлення робітників про можливі слабкі та сильні сторони діяльності підприємства в перспективі.

Проведення фінансового аналізу діяльності підприємства надає йому можливість виявити слабкі сторони та розробити на основі отриманих результатів можливі заходи та методи, які б сприяли підвищенню ефективності його роботи.

Фінансовий стан підприємства відображає його потенціал у діловому співробітництві, оцінює якою мірою гарантовані економічні інтереси самого підприємства і його партнерів за фінансовими та іншими відносинами.

Стійка діяльність будь-якого підприємства залежить як від обґрунтованості стратегії розвитку, постійного і безперервного фінансового контролю, ефективного використання всіх існуючих в

його розпорядженні ресурсів, так і від зовнішніх умов, до яких відносять податкову, кредитну, цінову політики держави та ринкову кон'юнктуру [4].

Висновки й перспективи подальших досліджень. Однією з найпоширеніших причин кризового стану підприємств є низька якість фінансово-аналітичної роботи та відсутність системності в проведенні аналізу. Підприємства проводять поглиблений та досить частий аналіз вже після виникнення проблеми в процесі своєї господарської діяльності.

Ціллю аналізу фінансового стану є своєчасне виявлення та усунення недоліків у звичайній діяльності підприємства, забезпечення отримання стабільного прибутку та уникнення збитків у майбутній діяльності. Фінансовий аналіз, який був проведений якісно, дає змогу підприємству оперативно виявляти та усувати проблеми, прогнозувати фінансові результати, скласти перелік конкретних заходів, спрямованих на підвищення ефективності роботи суб'єкта та збільшення розміру прибутку. Систематична діагностика показників підприємства надає можливість отримання та оцінки результатів роботи в динаміці та адекватного проектування задач та методів боротьби зі слабкими сторонами підприємства.

В умовах кризи вміння систематично відстежувати та оцінювати свою діяльність є досить важливим для підприємств, які прагнуть бути конкурентоспроможними на ринку.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації : Наказ Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України від 14.02.2006 р. № 170 // Офіційний вісник України від 12.04.2006 р. – 2006. – № 13. – Ст. 1. – С. 366.
2. Сучкова К. М. Методика аналізу фінансового стану підприємств України [Електронний ресурс] / К. М. Сучкова. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Uproz_2013_17_50.pdf
3. Ковалевська А. В. Критичний аналіз методів оцінки фінансового стану підприємства [Електронний ресурс] / А. В. Ковалевська, С. І. Асєєв. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/binf_2012_3_46.pdf
4. Бурковська А. В. Важливість і необхідність оцінки та контролю фінансового стану аграрного підприємства [Електронний ресурс] / А. В. Бурковська, В. О. Юрков, В. Р. Хабіров. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecfor_2013_3_27.pdf
5. Остап'юк Н. А. Методика оцінки фінансового стану підприємства в умовах інфляції / Н. А. Остап'юк // Вісник ЖДТУ. – 2011. – № 1(55). – С. 127 – 129.
6. Кононенко О. Аналіз фінансової звітності: / О. Кононенко, Я. Клиженко. – 3-

УДК 657

Солодовнікова А.В.,

ст.гр. ОіА-11-1

Бондаренко О.В.,

викладач

Донецький державний університет управління
м. Донецьк

ФІНАНСОВЕ ПРОГНОЗУВАННЯ, ЯК ОСНОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

У статті розглядається важливість фінансового прогнозування суб'єктів малого підприємництва. Особлива увага приділяється необхідності формування та процесу створення фінансового прогнозування на малому підприємстві. Мале підприємництво не може розраховувати на процвітання, чи не розробляючи фінансових планів і не контролюючи їх виконання. У розвинених країнах прогнозування - один з найважливіших інструментів регулювання діяльності підприємства.

Ключові слова: прогноз, план, збір даних, редукція даних, побудова моделі, метод.

Під час фінансового прогнозування можна пояснити деякі фінансові показники, фінансові операції та результативність і доцільність господарських рішень. Актуальність завдань фінансового прогнозування відображається в визначенні фінансового аналізу, який виступає в ролі процесу, що ґрунтується на вивченні даних про фінансовий стан підприємства, результатів його діяльності в минулому з метою оцінювання майбутніх умов і результатів діяльності.

Фінансового прогнозування сьогодні використовується для вирішення проблем на макро- і мікрорівнях. Математичним методам моделювання і прогнозування увагу приділяли відомі науковці в своїх роботах такі, як А.М. Єріна, І.В. Павлов. Специфіку використання методів прогнозування в умовах ринкових відносин були розглянуті в працях Е. Тихонова, а фінансове прогнозування - в працях М.М. Бердара, І.Т. Балабанова, Г. Земитана, Е. Бреслава [1].

Важливими напрямками роботи фінансового менеджера є фінансове планування і прогнозування. План та прогноз - поняття не

тотожні, кожен з них як інструмент управління виконує свою роль. Вони найчастіше використовуються для визначення найраціональніших пропорцій у розвитку економіки, змін за певний період окремих показників суб'єктів господарювання, галузей або територій. Функціонування економіки в ринкових умовах вимагає системного підходу до відносин між суб'єктами господарювання і прогнозування майбутніх подій. Економічне прогнозування, складовою частиною якого є фінансове прогнозування, є одним з основних методів досягнення взаємодії об'єктивних і суб'єктивних процесів у ринковій економіці. За допомогою такого прогнозування керівництво підприємства може оцінити поточний фінансово-економічний стан підприємства, скласти прогноз на майбутнє, який є запорукою прийняття раціональних управлінських рішень та ефективної діяльності підприємства. Малі підприємства сьогодні стали невід'ємною частиною економік більшості промислово розвинених країн, на яких зайнята значна кількість працездатного населення. У загальному обсязі підприємств малий бізнес займає велике місце. Під час процесу фінансового планування визначаються обсяги фінансових ресурсів, які створюватимуться в державі, що будуть зосереджуватися й розподілятися через бюджетну систему, а також тих ресурсів, які можуть перебувати у розпорядженні підприємницьких структур або населення [4].

Значну роль у методах фінансового механізму займає фінансове прогнозування. Фінансове прогнозування полягає у вивченні можливого у майбутньому фінансового стану підприємства, розробці основних напрямів стратегії в галузі фінансів для забезпечення стійкості підприємства при фінансуванні витрат. Для підприємства такий прогноз має велике значення, оскільки постійними завданнями діяльності малого підприємництва залишається залучення капіталу і попередження банкрутства у майбутньому. Головні завдання фінансового прогнозування наведені у рис 1.

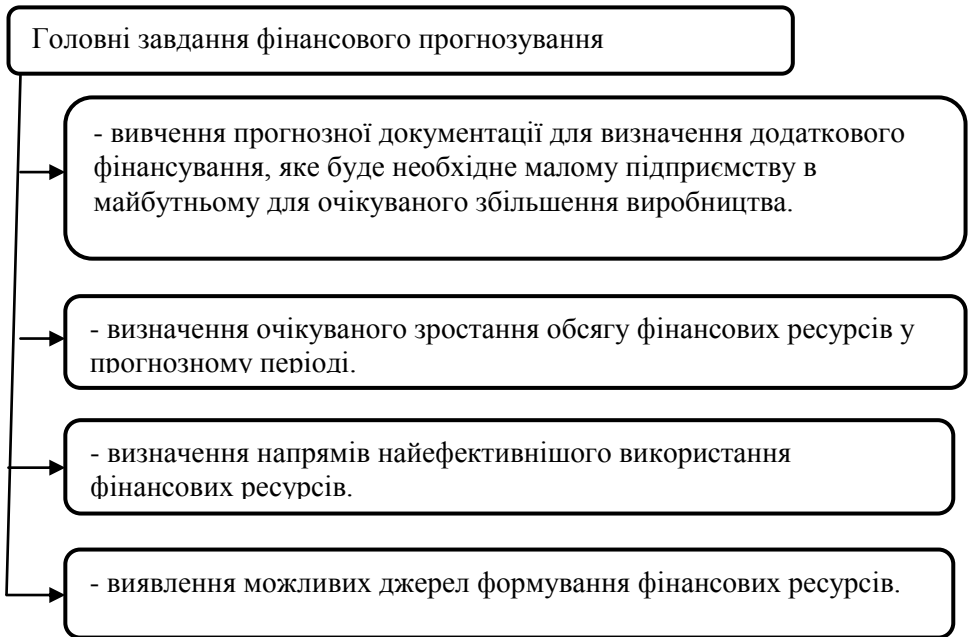

Рис. 1. Головні завдання фінансового прогнозування

Поряд з цим поняття прогнозу вживається стосовно розрахунків на підприємстві, необхідних для складання фінансових планів. Прогнозом є імовірна оцінка можливих шляхів і результатів розвитку явища, а також необхідних для їх досягнення ресурсів справ. Прогнозування результатів господарської діяльності підприємства та його фінансового стану здійснюється з метою: оцінки економічних і фінансових перспектив і передбачуваного фінансового стану підприємства на планований період залежно від основних можливих варіантів його виробничо-збутової діяльності та її фінансування; формування на цій основі обґрунтованих висновків і рекомендацій щодо вибору раціональної стратегії і тактики дій вищого керівництва підприємства. Прогнозу притаманні якісні характеристики, які наведені на рис. 2.

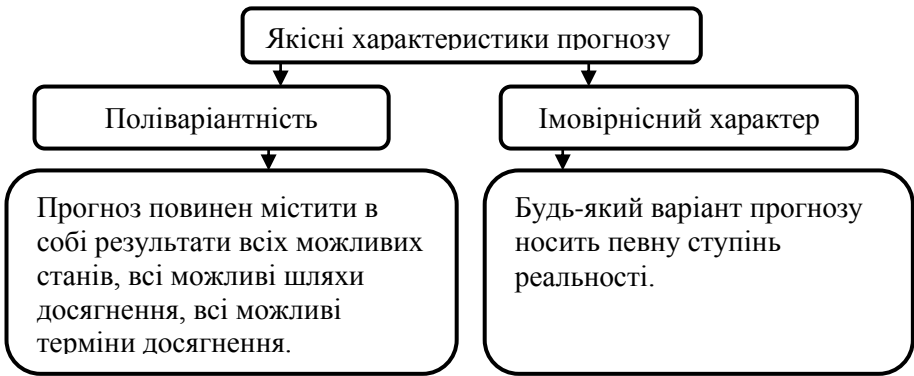

Рис. 2 Якісні характеристики фінансового прогнозу

Активний вплив фінансового планування на підвищення ефективності суспільного виробництва і кожного господарюючого суб'єкта багато в чому залежить від методів обґрунтування та взаємної ув'язки фінансових завдань. У діючій практиці фінансового планування застосовуються в основному такі методи: метод економічного аналізу (перший етап планування і дієвий спосіб оцінки вихідного рівня доходів, витрат, резервів); коефіцієнтний метод (за допомогою коефіцієнтів уточнюються завдання минулого року і визначаються доходи, витрати, прибуток та інші показники нового періоду); нормативний метод (один із способів розробки прогнозних і планових документів, який базується на визначенні і використанні системи норм і нормативів); балансовий метод (кожний вид продукції, робіт або послуг з одного боку є результатом будь-якої діяльності, а з іншого - ресурсом для споживання) [1].

Основними функціями фінансового прогнозування є:

- науковий аналіз фінансових процесів і тенденцій;
- дослідження об'єктивних зв'язків соціально-економічних та фінансових явищ розвитку малого підприємництва в певному періоді;
- оцінка об'єкта прогнозування.

Методологія фінансового прогнозування базується на таких найважливіших принципах, які наведені на рис. 3.

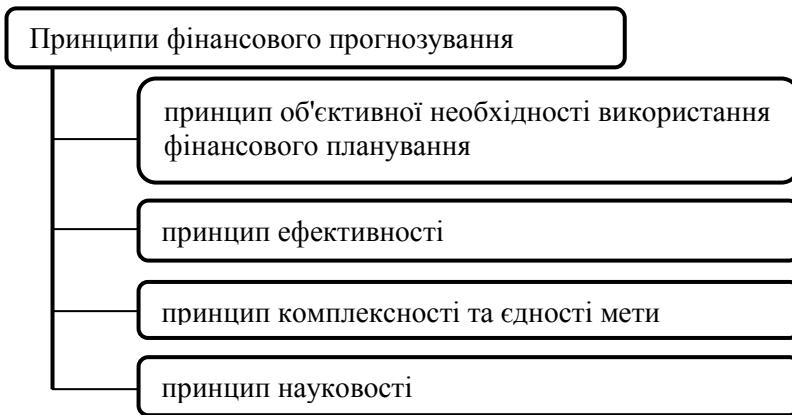

Рис. 3 Принципи фінансового прогнозування

Таким чином, основні принципи фінансового прогнозування:

1. принцип об'єктивної необхідності використання фінансового планування, як первісній стадії управління фінансами на всіх рівнях господарювання. Це означає, що даний процес необхідний і стає обов'язковим, як найважливіший інструмент і спосіб визначення фінансових можливостей, прогнозування раціональних вартісних пропорцій, відносин, відповідно і руху грошових ресурсів для виконання намічених програм та завдань.

2. принцип ефективності, відображає якісну сторону даного процесу і орієнтований на отримання позитивних фінансових результатів за окремими операціями від діяльності кожного господарюючого суб'єкта, досягнення економічного або соціального ефекту.

3. принцип комплексності та єдності мети, припускає узгодження виробничих і соціальних завдань, руху матеріальних і фінансових ресурсів, планів на різних рівнях управління та потрібне поєднання загальнодержавних, колективних та особистих економічних інтересів учасників відтворення, що дасть змогу визначення ефективної, розумної політики суб'єкта підприємництва.

4. принцип науковості, як би підсумовує основні риси планування, забезпечує реальність, ефективність намічених завдань. Поняття науковості широке і включає в себе обґрунтованість планових

завдань з урахуванням суспільних та особистих потреб, закономірностей розвитку суспільства, тенденцій в русі грошових коштів, об'єктивної оцінки ситуації, а також наявності ресурсів, координації фінансових завдань у часі і просторі [2].

У числі стратегічних і тактичних рішень можуть бути виробничо-збутова програма підприємства на планований період, планована структура активів, у тому числі оборотних, принципова схема фінансування активів та діяльності суб'єкта підприємництва на планований період, можливість реалізувати той чи інший інвестиційний проект. Тобто прогнозною оцінкою може бути дано принципово будь-яке рішення про використання фінансових коштів і наслідки реалізації цього рішення для фінансового стану підприємства. Прогнозування фінансового стану підприємства доцільно здійснювати шляхом моделювання, оскільки це дозволяє відображати перспективний фінансовий стан в залежності від необмеженої кількості факторів. Таким чином, адекватність прогнозування фінансового стану залежить від процедури та логіки побудови прогнозової моделі. Це обумовлює необхідність визначення послідовності процедур та основних етапів прогнозування (рис 4).

Рис. 4. Етапи прогнозування

Прогнозування можна поділити на декілька етапів:

1. збір даних. На цьому етапі передбачається отримання даних із зовнішнього середовища та перевірка їхньої достовірності, який є найскладнішою і довгою частиною всього процесу прогнозування. Важливим є перевірка даних, отримана на даному етапі, тому що наступні етапи виконуються з використанням даних, що стосується проблеми. Цей етап має труднощі, бо відсутня повна інформація.

2. редукція даних. На даному етапі здійснюється відбір необхідної інформації. Часто буває так, що зібраних даних дуже багато і не всі підходять до проблеми, яку вивчають в даний період. Або даних буває дуже мало.

3. побудова моделі та її оцінка. На даному етапі відбувається вибір певної моделі прогнозу, яка найбільше відповідає особливостям і точності зібраних даних, для мінімізації помилок прогнозу. Чим простішою буде модель, тим легше вона буде сприйматися керівництвом підприємства, яке буде відповідати за прийняті рішення, і вищою буде їхня довіра до цього прогнозу. Суб'єкти малого підприємництва віддають перевагу не складному прогнозу, який даватиме більшу точність, а більш простому та зрозумілому керівництву компанії. Як тільки вибраний метод схвалюється керівництвом, то і результати прогнозування використовуються активно.

4. екстраполяція обраної моделі. Цей етап передбачає фактичне отримання необхідного прогнозу, оскільки необхідні дані вже є отриманими, і модель прогнозу вже визначена на попередньому етапі. Часто для перевірки отриманих результатів використовують дані за недавно минулі періоди, для яких досліджувані величини вже відомі.

5. оцінка отриманого матеріалу. Цей етап полягає в порівнянні обчислених величин. Для цього частина фактичних величин виключається із множини даних, які підлягають аналізу. Після того, як модель прогнозу, буде підібрана, виконується прогноз на ці періоди і порівнюється із відомими досліджуваними значеннями [5].

Суб'єкти господарювання у процесі фінансового планування нерідко обмежуються розробленням плану доходів, витрат і прибутку і не приділяють належної уваги ресурсному забезпеченню кругообігу виробничих фондів на засадах, що забезпечують фінансову стійкість і

платоспроможність. Та без тісного ув'язування прогнозованих обсягів операційної, інвестиційної та інших видів діяльності із джерелами їх фінансування важко забезпечити очікувані кінцеві фінансові результати та створити передумови фінансової стійкості підприємства. Тому з виконанням плану обігу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) такі підприємства не завжди отримують прибуток від операційної та звичайної діяльності [3].

Таким чином, за умов ринкової економіки важливе значення має розробка фінансової стратегії підприємства та прогнозування його фінансової діяльності. Фінансове прогнозування має за мету вивчення фінансових можливостей підприємства на перспективу з урахуванням як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Воно передбачає розробку альтернативних варіантів досягнення тих чи інших фінансових показників. Фінансове прогнозування потребує глибокого вивчення фінансової ситуації за певний проміжок часу на підприємстві, обробки значних обсягів інформації та розробки економіко-математичних моделей.

Список використаних джерел:

1. Земитан Г. Методы прогнозирования финансового состояния организации [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.iteam.ru/publications/finances/section_29/article_408/
2. Управління економікою підприємства, правовідносини. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.onfinanse.ru>
3. Білик М.Д. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка та прогнозування: монографія/ М.Д.Білик. - К: ПанТот, 2012. - 280 с.
4. Чугунов І.Я. Фінансово-економічне прогнозування і планування/ І.Я. Чугунов, Т.Г. Затонацька, А.В. Ставицький. - К.: НДФІ, 2007. - 312 с.
5. Сисоева І.М. Моделі прогнозування прибутку підприємства в залежності від методів облікової політики/ І.М. Сисоева. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://intkonf.org/sisoeva-im-modeli-prognozuvannya-pributku-pidприємства-v-zalezhnosti-vid-metodiv-oblikovoyi-politiki/>

Терехова А.О.,
ст. гр. ОіА-11-1
Бондаренко О.В.,
викладач
Донецький державний університет управління
м. Донецьк

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

У статті досліджено особливості складання фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва за національними та міжнародними стандартами. Автор висвітлює роль малого бізнесу в становленні економіки країни, як одного з факторів збільшення національного ВВП.

Ключові слова: суб'єкти малого підприємництва, фінансова звітність, законодавство, міжнародні стандарти.

Україна, на сучасному етапі розвитку, в умовах інтеграції в ЄС, проводить політику трансформації фінансової звітності підприємств, в тому числі малих, відповідно до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). В Україні розроблено національні стандарти бухгалтерського обліку і фінансової звітності на основі міжнародних стандартів, затверджено План рахунків бухгалтерського обліку суб'єктів господарювання, в який постійно вносяться зміни та робляться доповнення, форми фінансової звітності відповідно до міжнародної практики. Подібні заходи сприяють уніфікації інформації про фінансовий стан суб'єктів та їх розрахунки з бюджетом, розвитку міжнародних економічних відносин України, залученню іноземних інвесторів, контролю за виконанням фінансово-економічних угод з іншими державами, банками та міжнародними фінансовими організаціями, здійсненню спільної діяльності вітчизняних і зарубіжних партнерів [3].

Питаннями вивчення фінансової звітності підприємств за міжнародними стандартами займаються такі вчені як М. Білуха, Ф. Бутинець, С. Голов, Г. Кірейцев, М. Кужельний, Є. Мних, В. Пархоменко, В. Сопко, Н. Ткаченко, В. Швець та інші науковці, серед яких Х. Брюнінг, Д. Вейгант, Я. Вільямс, Х. Гернон, Ж. Дішар,

Б Нідлз та ін.

У будь-якій країні розвиток суб'єктів малого підприємництва (СМП) є основним фактором формування середнього класу. Завдяки створенню малого бізнесу зменшується кількість безробітних, збільшується рівень доходів населення, як наслідок - зростання сукупного попиту та ріст обсягів виробництва. В Україні, в загальній кількості підприємств, станом на 2013 рік, частка малих підприємств займає 94,3%, що відповідає рівню розвинутих країн світу [2].

В Україні у сфері малого підприємництва у 2012 році було зайнято близько 8,6 млн. осіб, що складає 46 % від зайнятого населення працездатного віку. Проте, у країнах ЄС чисельність зайнятих на малих і середніх підприємствах перевищує 50% населення працездатного віку, а в Японії - наближається до 80%. У країнах ЄС малі підприємства складають більшу частину ВВП, близько 50 - 70%. В Україні аналогічний показник майже в чотири рази менший [10].

Подання звітності за міжнародними стандартами є обов'язковою вимогою для більшості великих підприємств. Інші підприємства, у тому числі суб'єкти малого підприємництва, мають право заповнювати та надавати фінансову звітність за національними стандартами, таким чином кожне підприємство самостійно робить вибір бажаного варіанту. Для цього суб'єкти малого бізнесу аналізують підходи до подання звітності за національними та міжнародними стандартами.

Підприємства малого бізнесу повинні складати фінансову звітність відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єктів малого підприємництва» [8]. Дане Положення містить інформацію про Фінансовий звіт СМП в складі Балансу (форма № 1-м) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-м), порядок заповнення його статей, зміст і форма Спрощеного фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва в складі Балансу (форма № 1-мс) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-мс) та порядок заповнення статей. Метою складання звітності є: надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства.

Що стосується міжнародних стандартів, метою подання фінансових звітів малого чи середнього підприємства є надання інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових

коштів. Отримана інформація повинна бути корисною для прийняття економічних рішень широким колом користувачів, які не мають повноважень вимагати звітів, пристосованих до їх конкретних інформаційних потреб [4].

Державне регулювання бухгалтерського обліку здійснюється Міністерством Фінансів України, Національним банком України, Державним комітетом статистики України.

Нормативною базою регулювання малого підприємництва є Конституція України, Господарський, Цивільний та Податковий кодекси України, закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» та інші законодавчі акти, міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Питаннями, які стосуються стандартизації бухгалтерського обліку, займаються кілька міжнародних організацій. Основною з них є Комітет з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (КМСБО) (International Accounting Standards Committee - IASC), який створений у 1973 р. в Лондоні організаціями професійних бухгалтерів Австралії, Великобританії, Голландії, Ірландії, Канади, Мексики, США, Франції, ФРН та Японії. Це незалежний орган, в обов'язки якого входить розробка міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Члени КМСБО - професійні бухгалтерські організації. Вони є членами Міжнародної Федерації Бухгалтерів (МФБ) [6].

Відповідно до Господарського кодексу України та Положення з міжнародної практики аудиту (ПМПА) 1005 «Особливості аудиту малих підприємств» суб'єкти малого підприємництва мають певні характеристики (табл.1) [1, 7].

Особливостями подання фінансової звітності малих підприємств за міжнародними стандартами є ідентифікація кожного фінансового звіту та приміток, а також необхідність відрізнити дані звіти від іншої інформації в тому самому документі [4].

Лише дотримання даних якісних характеристик та відповідних МСФЗ при складанні фінансових звітів є гарантією правдивості відображення та подання інформації в цих звітах.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика суб'єктів малого підприємництва за національним та міжнародним законодавством

Категорія суб'єктів	Господарський кодекс		Положення з міжнародної практики аудиту (ПМПА) 1005 «Особливості аудиту малих підприємств»
	Кількість робітників, осіб	Річний дохід, млн. євро	
Фізичні особи	50	10	Малим підприємством являється будь-який суб'єкт: 1) право власності і управління яким зосереджено в рамках вузького кола осіб (часто одна особа); 2) до якого можуть застосовуватися одна або декілька з наступних характеристик:
Юридичні особи	50	10	- обмежена кількість джерел доходу; - спрощена система ведення бухгалтерського обліку; - обмежені засоби внутрішнього контролю наряду з наявністю у керівництва суб'єкта можливості діяти в обхід таких засобів контролю.

Повний комплект фінансових звітів малого підприємства згідно Міжнародного стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств (МСФЗ для МСП) включає:

- а) звіт про фінансовий стан на дату звітності;
- б) одне з двох:

- єдиний звіт про сукупний дохід за звітний період, в якому відображаються всі визнані протягом періоду статті доходу та витрат, включаючи такі, які визнані під час визначення прибутку чи збитку (що є проміжним підсумком у звіті про сукупний дохід) та статті іншого сукупного доходу;

- окремий звіт про прибутки та збитки і окремий звіт про

сукупний дохід;

в) звіт про зміни у власному капіталі за звітний період;

г) звіт про рух грошових коштів за звітний період;

г) примітки, що містять стисле викладення облікової політики та іншу пояснювальну інформацію.

Згідно міжнародного стандарту фінансової звітності для малих та середніх підприємств інформація, яка відображається у фінансових звітах, має відповідати певним якісним характеристикам, які знайшли своє відображення і в українському законодавстві (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняння якісних характеристик в міжнародному та національному законодавстві

Якісна характеристика	МСФЗ	Постанова Правління НБУ № 566
Достовірність	Інформація, яка не містить суттєвих помилок та упередженості	Відсутність суттєвих помилок та упередженості відображення дійсного стану справ
Доречність	Інформація впливає на економічні рішення користувачів шляхом надання допомоги в оцінці ними минулих, нинішніх чи майбутніх подій	Інформація впливає на прийняття економічних рішень користувачів, дає змогу оцінити ними події чи скоригувати їх оцінки, зроблені в минулому
Зіставлення	Можливість порівнювати фінансові звіти за різні періоди для того, щоб визначати зміну фінансового стану та результатів діяльності	Можливість порівнювати фінансові звіти за різні періоди для того, щоб визначати тенденції змін у фінансовому стані та результатах діяльності банку

Завдяки дотриманню норм МСФЗ зростають можливості кар'єрного зросту керівників відповідних підприємств, збільшується кількість інвестицій, вигідних партнерів по бізнесу, що дає змогу забезпечити поліпшення економічного стану як самого підприємства,

так і держави. Під час вибору партнерів суб'єкти малого підприємництва проінформовані про фінансовий стан можливих майбутніх партнерів, що являється додатковим кроком до їх вибору.

Елементами фінансових звітів, які визначають фінансовий стан суб'єкта господарювання на визначену дату є активи, зобов'язання та власний капітал, а оцінкою результатів діяльності за звітний період - доходи та витрати. У табл. 3 наведено порівняння визначень, які даються основним елементам фінансової звітності в МСФЗ та в національному законодавстві.

Порівнюючи національні правила складання звітності з міжнародними, слід відмітити, що перевагою МСФЗ є те, що вони засновані не на визначених нормах, а виходячи з конкретних фінансових реалій. На практиці неможливо передбачити всі сторони роботи малих підприємств, тому неможливо і прописати всіх правил, які б регулювали діяльність підприємств. А принципи дозволяють діяти суб'єктам господарювання в певних межах, не порушуючи закони [5].

Таблиця 3

Порівняння визначення основних елементів фінансової звітності відповідно до національних нормативно-правових актів та МСФЗ

Елемент фінансових звітів	Національні нормативно-правові акти	МСФЗ
Активи	Ресурси, що виникли в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигід у майбутньому	Ресурси, контрольовані суб'єктом господарювання в результаті минулих подій, а також від яких очікується надходження економічних вигод до суб'єкта господарювання
Зобов'язання	Заборгованість, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів, що втілюють у собі економічні вигоди	Теперішня заборгованість суб'єкта господарювання, яка виникає в результаті минулих подій і погашення якої, за очікуванням, спричинить вибуття ресурсів із суб'єкта господарювання, котрі втілюють в собі економічні вигоди

Продовження табл. 3

Власний капітал (капітал - в МСФЗ)	Залишкова частина в активах після вирахування всіх зобов'язань	Частина активів суб'єкта господарювання, що залишається після вирахування усіх його зобов'язань
Доходи	Збільшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді надходження чи збільшення корисності активів або зменшення зобов'язань, результатом чого є збільшення капіталу, за винятком його збільшення, пов'язаного з внесками акціонерів	Валове надходження економічних вигід протягом періоду, що виникає у ході звичайної діяльності суб'єкта господарювання, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників власного капіталу
Витрати	Зменшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів або виникнення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу і не є розподіленням між акціонерами	Зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або зростання зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (крім вилучення капіталу учасниками)

Отже, можна сказати, що діяльність суб'єктів малого підприємництва для економіки України має велике значення. По-перше, це зростання конкуренції, як основного елемента ринкової економіки, по-друге, збільшення частки ВВП за участі малих підприємств. Позитивним наслідком діяльності малих підприємств можуть бути також збільшення надходжень коштів до бюджету, зменшення безробіття, а також збільшення частки середнього класу.

Україна, в умовах інтеграції в ЄС, проводить політику трансформації фінансової звітності підприємств, не є виключенням і

представники малого бізнесу, відповідно до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності.

Дотримання правил складання фінансової звітності за міжнародними стандартами приведе до покращення становища малого підприємництва шляхом здійснення діяльності за певними принципами, а не лише в рамках чітких правил; пошук нових партнерів завдяки відкритості інформації; завдяки прозорості та порівнянню фінансової звітності суб'єктів господарювання; залучення додаткових інвестицій.

Саме тому, на сучасному етапі економіки України, необхідно внести зміни в нормативно-правове забезпечення вітчизняного бухгалтерського обліку, які направлені на усунення невідповідностей змісту економічних категорій міжнародних і національних стандартів бухгалтерського обліку, тобто, на максимальне зближення системи обліку та подання фінансової звітності українських підприємств до вимог міжнародних стандартів.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV, зі змінами від 22 березня 2012 року № 4618-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
2. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Кузнєцова С. Технологія організації бухгалтерською обліку із урахуванням специфіки суб'єктів господарювання / Кузнєцова С. // Бухгалтерський облік і аудит. - 2008 - № 6. - С. 29-33.
4. Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств (МСФЗ для МСП) від 01.01.2013. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_063.
5. Міжнародні стандарти фінансової звітності 1 «Перше застосування МСФЗ» чинні від 01.01.2012 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/929_004.
6. Олійник О. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://uabooks.info/files/account_01.pdf.
7. Положення з міжнародної практики аудиту (ПМПА) 1005 «Особливості аудиту малих підприємств». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30206893
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» зі змінами та доповненнями від 09.12.2011 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG4382.html.
9. Постанова Правління НБУ від 30.12.1998 р. № 566 зі змінами та

доповненнями. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/REG3349.html

10. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014-2024 роки» від 28 серпня 2013 р. № 641-р [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/641-2013-p>.

УДК 378.011:33-057.8

Турянська І.В.,
ст. гр. ІЕМг 1-09
Гавриленко Т.В.,
доцент
Київський національний університет технології і дизайну
м. Київ

ПЕРЕДУМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

У статті визначені основні проблеми при підготовці спеціалістів з економічної безпеки та проаналізовані освітні послуги в цій сфері серед вищих навчальних закладів України. Виявлені загрози, які можуть виникати у підсистемах підприємства та впливати на їх безпеку.

Ключові слова: економічна безпека, підготовка фахівців з економічної безпеки.

З аналізу останніх досліджень зазначеної проблеми, виконаних такими вітчизняними та зарубіжними вченими, як А.С. Соснина, В.В. Крутова, П.Я. Пригунова, Гончаренка, Е.І. Низенка.

Перехід до якісно нового рівня економіки, в той час коли найціннішим товаром стає інформація, обумовлює необхідність підготовки спеціалістів з певними професійними навичками, котрі дозволять їм забезпечувати економічну та інформаційну безпеку підприємства. У сучасній соціальній ситуації це завдання покладається на Міністерство освіти та науки та на керівництво вищих навчальних закладів(ВНЗ).

Основною метою статті є аналіз ефективності функціонування підготовки фахівців з економічної безпеки у ВНЗ.

На початку XXI століття проблема економічної безпеки господарюючих суб'єктів переходить від наукових досліджень та

дискусій до необхідності застосовувати ці знання на практиці конкретних підприємств. Тому зростає попит на ринку праці на керівників та спеціалістів різних рівнів, які отримали кваліфікаційну підготовку в цій сфері діяльності. Але в нашій країні система підготовки фахівців подібної кваліфікації майже відсутня. Можна виділити основні причини гальмування процесу підготовки спеціалістів з економічної безпеки:

- неоднозначність трактування терміну “економічна безпека підприємства”;
- недостатність методологічного забезпечення з дослідження проблеми економічної безпеки;
- відсутність посади спеціалістів з економічної безпеки в організаційних структурах багатьох господарюючих суб’єктів, пояснення їх функцій та посадових інструкцій;
- відсутність назви посади та професіограми для фахівців даного профілю в Класифікаторі посад службовців Української Міжрегіональної Біржі Праці [3];
- відсутність державних стандартів на підготовку фахівців з економічної безпеки.

На сучасному етапі розвитку країни, ще не сформовано концептуальної моделі організації підготовки фахівців з економічної безпеки, що своєю чергою гальмує цей процес, а також стоїть на перешкоді формуванню єдиних підходів до змісту навчання.

Метою дослідження є вивчення теоретичних питань підготовки фахівців з економічної безпеки у вищих навчальних закладах України.

В сучасних умовах господарювання безпека підприємств знаходиться у структурі фінансово-економічних відносин та інтересів. Ця спеціальність вимагає від фахівців певних знань з економіки, фінансів, права [1]. Також потрібні знання з, охорони праці, технічного захисту інформації, аналітично-пошукової організації, та теорії безпеки та ін. Тобто фахівець з безпеки підприємств повинен мати спеціальну освіту, яка б охоплювала інтегративні знання: економічні, безпекознавчі, юридичні, фінансові, управлінські, психологічні тощо.

Досвід розвинених країн світу з підготовки фахівців з безпеки підприємств, насамперед країн, які входять до європейської спільноти, показує, що така підготовка здійснюється за спеціальністю "security

management" (менеджмент безпеки) [4]. У цих країнах фахівці з менеджменту безпеки мають різні спеціалізації – від приватного детектива до фахівця з конкурентної розвідки, від менеджера з забезпечення безпеки персоналу до менеджера з забезпечення технічної безпеки за освітньо-кваліфікаційними рівнями "бакалавр" та "магістр". Так, у США таких фахівців готують понад 30 вищих навчальних закладів, у Великобританії – 10, Німеччині – 7, Франції – 9, Латвії – 3 тощо [3]. Інструкціями відповідних міністерств цих країн уведено заборону на обіймання посад з безпеки на підприємствах, якщо кандидат не має спеціальної освіти з цього напрямку, або не пройшов відповідної перепідготовки.

В нашій країні з 2000 р., розпочато підготовку фахівців з безпеки на базі вищих навчальних закладів, використовуючи концептуальні підходи в рамках спеціалізації, спеціальності та наукової спеціальності. Сутність підходу до підготовки фахівців з безпеки в рамках спеціалізації полягає в такому:

а) у варіативній частині освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця формуються відповідні типові функції та знання і вміння, які йому необхідні у майбутньому для їх виконання, в тому числі пов'язані з забезпеченням економічної безпеки підприємства;

б) у варіативній частині освітньо-професійної програми визначається перелік та розкривається зміст дисциплін спеціалізації, які дають змогу в процесі навчання сформувати визначені освітньо-кваліфікаційною характеристикою безпекознавчі знання і вміння;

в) у навчальному плані підготовки фахівця за тим чи іншим напрямом чи спеціальністю формуються навчальні предмети з нормативної і варіативної частин освітньо-професійної програми. Це інтегрує навчальний процес у єдине ціле та забезпечує єдність організації і змісту теоретичного навчання і практики;

г) у практичній діяльності випускник вищого навчального закладу може застосовувати отримані знання з безпеки і вміння, виконуючи обов'язки, які передбачені посадою, де питання безпеки є їх складовою, а також ті, що є безпосереднім предметом діяльності.

Відповідно до аналітичної статистики в Україні показує наявність 472 вищих навчальних закладів (ВНЗ) з урахуванням філій і підрозділів (в 25 областях України). З них лише деякі ВНЗ випускають

за спеціальністю “Економічна безпека”, в основному на базі кафедр “Економічної кібернетики”, або ВНЗ у системі освіти МВС (наприклад, Донецький інститут внутрішніх справ). Крім цього, існують спеціальності та спеціалізації аналогічні спеціальності “Економічна безпека”- це “Менеджмент економічної безпеки”, “Управління фінансово-економічною безпекою”, їх, як виявилось, набагато більше (див. табл.1).

Таблиця 1

Основні навчальні заклади зі спеціальності
 “Економічна безпека” в Україні

Назва ВНЗ	Спеціальність
Донецький, Львівський та інші інститути внутрішніх справ	Економічна безпека
Національний університет “Одеська юридична академія”	Економічна безпека
Національна академія державного управління при Президенті України	Менеджмент економічної безпеки
Харківський державний технічний університет будівництва та архітектури	Спеціалізація “Економічна безпека” на базі спеціальності “Економічна кібернетика”
Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”	Спеціалізація “Економічна безпека” на базі спеціальності “Облік і аудит”
Харківський національний університет радіоелектроніки	“Управління фінансово-економічною безпекою”
Університет економіки та права “КРОК” (Корпорація Розвитку Освіти і Кадрів)	“Управління фінансово-економічною безпекою”

Вивчення потреб регіонального ринку дозволяє стверджувати, що існує необхідність підготовки професіоналів за напрямом підготовки 8.18010014 “Управління фінансово-економічною безпекою”, а також, що ця необхідність буде щорічно зростати. Але в

Одеському регіоні здійснюється підготовка фахівців в першу чергу на базі навчального закладу силових відомств та юридичного напрямку. Проаналізувавши весь український освітянський простір з підготовки магістрів з управління фінансово-економічною безпекою, варто зазначити, що така підготовка ведеться лише в 5 ВНЗ України.

Тому, як можна побачити, підготовка фахівців у ВНЗ залежно від їх напрямку діяльності ведеться на трьох рівнях:

- підготовка кадрів у сфері економічної безпеки на базі навчальних закладів силових відомств;
- підготовка кадрів у сфері суміжних спеціальностей, котрі можуть вирішити деякі аспекти безпеки підприємств(програмісти, юристи, економісти, фахівці у сфері інформаційних ресурсів та технічних засобів захисту);
- викладання для широкого кола фахівців дисциплін з економічної та інформаційної безпеки з метою формування їх як споживачів послуг у сфері безпеки.

Отже, виникає необхідність формування єдиної для всієї системи вищої освіти України механізму підготовки фахівців у сфері економічної безпеки підприємств. На сьогодні, коли наша країна поступово інтегрується до світової спільноти як її повноправний член, постає необхідність підпорядковувати усі процеси міжнародним стандартам. Це стосується і прогресивних змін у сфері вищої освіти. Тому використання міжнародних стандартів якості ISO 9001:2000 в освіті є невід'ємним показником ефективності інноваційних процесів у цій сфері. На основі аналізу потреб системи вищої освіти, головною з яких є відповідність отриманої випускниками ВНЗ кваліфікації вимогам сучасного життя, пропонується механізм підготовки кадрів з економічної безпеки та перші кроки в втіленні його до життя:

1. Встановлення необхідності державного замовлення на спеціалістів даного профілю. Міністерство освіти та науки України повинно розподілити кількість місць державного замовлення між профільними та провідними ВНЗ, де працюють висококваліфіковані професори та викладачі, ведеться наукова робота в даній сфері, що забезпечить якісну підготовку кадрів відповідно до потреб ринкової економіки. В той же час визначення кількості загальних місць ліцензованого набору можливо тільки після аналізу попиту на спеціалістів з економічної безпеки на ринку праці.

2. Координація у питаннях системи підготовки фахівців між керівниками ВНЗ, котрі повинні погоджувати цілі співпраці з власними цілями та стратегіями розвитку навчального закладу, проводити ефективну організацію обміну інформацією, створювати єдине нормативне та методичне забезпечення процесу навчання.

3. Визначення галузі професійної діяльності є тією рушійною силою, котра дозволить проводити в подальшому роботу по удосконаленню системи освіти з економічної безпеки в умовах динамічної економічної та соціальної ситуації. Галузь професійної діяльності фахівців задля забезпечення стабільності функціонування підприємства як керованої системи та держави як керуючої системи повинна включати: створення економічної безпеки суспільства, держави та господарюючих суб'єктів; забезпечення легітимності в сфері економіки; економічну, соціально-економічну діяльність господарюючих суб'єктів, економічних, фінансових, виробничо-економічних та аналітичних служб організацій, установ, підприємств різних форм власності, державних органів влади; конкурентну розвідка; економічну освіту.

4. Визначення об'єктів професійної діяльності. До них можна віднести:

- суспільні відносини у сфері забезпечення економічної безпеки;
- події та дії, що створюють загрози економічній безпеці;
- поведінку господарюючих суб'єктів, їхні витрати, ризики та результати економічної діяльності;
- фінансові та інформаційні потоки;
- виробничі процеси.

5. Встановлення єдиних кваліфікаційних вимог дозволить встановити загальнодержавні стандарти для посади спеціаліста з економічної безпеки та внести назву професії до класифікатору посад службовців.

6. Визначення професійних задач, котрі повинен вирішувати спеціаліст згідно з видами професійної діяльності. У зв'язку з тим, що спеціальність "Економічна безпека" повинна готувати багатофункціональних фахівців, то необхідно враховувати наступні види діяльності: економічна; правова; контрольна; інформаційно-аналітична; консультаційна; організаційно-управлінська; науково-дослідна.

На сьогодні ВНЗ зацікавлені у підготовці фахівців у сфері економічної безпеки в силу зростаючого попиту на них серед працедавців, але без вирішення організаційних проблем цей напрям не може розвиватися. Залишають бажати кращого також і програми підготовки фахівців, адже ВНЗ, виходячи зі своєї спрямованості, ставлять акцент на економічний, юридичний або технічний напрямок. Кваліфікований спеціаліст має володіти системними знаннями: і економічними, і юридичними, і технічними. Навички широкого профілю дозволять йому враховувати вплив факторів на економічне становище, оцінювати стан безпеки на поточний момент, запропонувати та керувати комплексом заходів щодо забезпечення економічної захищеності та контролювати їх результати. Одним з ключових завдань у побудові комплексної системи забезпечення безпеки українських підприємств повинна бути підготовка висококваліфікованих фахівців у цій галузі. Головною метою навчання студентів даного профілю є підготовка фахівців в галузі управління безпекою підприємництва, здатних професійно, грамотно та відповідно до закону виконувати свої функціональні обов'язки керівників різних структур щодо захисту господарюючих суб'єктів економіки України.

Список використаних джерел:

1. Головченко О.М. Економічна безпека регіону в гарантуванні стабільності національної економіки: монографія / О.М. Головченко. – О.: ОДУВС, 2010. – 399 с.
2. Захарченко В.І. Обґрунтування територіальної концепції економічної безпеки / В.І. Захарченко // Регіональна економіка. – 2010. – № 2. – С. 120–128.
3. Теленько В. В. „Економічна безпека підприємства в системі безпеки держави“ [Електронний ресурс] // Наукові праці МАУП. - 2013. - Вип. 1. - С. 190-194. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npmaup_2013_1_34.pdf
4. Сак Т. В. „Економічна безпека України: поняття, структура, основні тенденції „[Електронний ресурс] / Т. В. Сак // Інноваційна економіка. - 2013. - № 6. - С. 336-340. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/inek_2013_6_81.pdf
5. Вчені записки Університету економіки та права "КРОК". Серія, "Економіка ред. І. Радіонова. - К.2011, Вип.20, Т.1: Економічна безпека суб'єктів господарювання. - К.: [б.в.], 2012. - 206 с. (Вчені записки університету "КРОК". - Серія: Економіка.

УДК 657:369.03

Хлынова И.А.,
ст. гр. 304
Челмакина Л.А.,
к.э.н.
Мордовский государственный университет им. Н.П. Огарева
г. Саранск

СПЕЦИФИКА ВЕДЕНИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА СТРАХОВЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ

В статье раскрыты особенности бухгалтерского учета страховых организаций. Автором разработана своя классификация доходов и расходов страховых организаций и выявлена специфика их учета на бухгалтерских счетах.

***Ключевые слова:** бухгалтерский учет, доходы страховой организации, расходы страховой организации.*

В настоящее время во всех странах с развитой рыночной экономикой не существует материальных или имущественных интересов, не защищенных страхованием. В силу специфики деятельности страховых компаний, направленной, в первую очередь, на защиту интересов страхователей, в бухгалтерском учете страховщиков имеются существенные отличия от классического бухгалтерского учета.

В первую очередь особенностью является отражение доходов и расходов страховых организаций. Классификация доходов и расходов страховой организации в отечественной экономической литературе не достаточно разработана и отличается у разных авторов. Специфика функционирования страховых организаций оказывает влияние на порядок формирования состава доходов и расходов страховщика. Особое значение для управленческого учёта доходов и расходов имеет их группировка. Выделим свою классификацию доходов страховой организации.

К доходам страховщика относятся:

- взносы от страхователей;
- возврат средств из страховых резервов;
- доходы от прочих операций страховой организации (арендные, инвестиционные и доходные операции)

Доход страховой организации обеспечивает покрытие расходов, связанных с операциями страхования и является источником

инвестиционной деятельности. Он относится к важнейшим ключевым показателям страховых организаций.

Рассмотрим структуру образования доходов страховика на примере ООО «Росгосстрах» в Республике Мордовия (рис. 1).

Рис. 1. структура доходов ООО «Росгосстрах» в Республике Мордовия

Анализ структуры доходов страховой организации показывает, что страховые премии занимают значительный удельный вес (75–85%) в общей сумме доходов. В связи с этим правильность расчёта величины страховой премии предопределяет эффективность деятельности страховой организации. Второе место занимают прочие доходы (на их долю приходится 0,7%), на третьем месте — доходы от операций по перестрахованию (0,4%), на четвертом — доходы от инвестиционной деятельности (0,3%).

Сумма страховой премии при налогообложении прибыли признается в качестве расхода в том отчетном (налоговом) периоде, в котором в соответствии с условиями договора была произведена оплата. В бухгалтерском учете расход в виде страховой премии отражается в периоде, за который предъявлен расчет страховщиком. Несовпадение моментов признания расходов в бухгалтерском и налоговом учете приводит к образованию временных разниц и формированию отложенного налогового актива в соответствии с ПБУ 18/02.

Данный вопрос имеет особое значение, поскольку момент начисления страховой премии принимается в качестве основания для

начала формирования страховых резервов. Кроме того, начисление страховой премии означает вступление в силу договора страхования, в соответствии с которым возникают обязательства страховщика. Между тем, порядок начисления страховой премии зависит от вида страхования. В частности, необходимо иметь в виду, что начисление премии по операциям страхования жизни и страхования иного, чем страхование жизни, различаются. Страховая премия по договорам страхования иного, чем страхование жизни, начисляется в размере, согласно договору, одновременно. Страховая премия, полученная от страхователя по страхованию жизни, начисляется в сумме, причитающейся от страхователей только за отчетный период. Следует выделить оформление договоров, относящихся к нескольким видам страхования, которые считаются комбинированными. Для целей бухгалтерского учёта они разделяются на отдельные условные договоры, каждый из которых относится к соответствующему виду страхования. Такой порядок учёта страховой премии позволяет выделить, какая часть страховой премии относится к соответствующей учётной группе, по которой предусматривается формирование страховых резервов [4, с. 214].

Теперь рассмотрим классификацию и структуру расходов:

- расходы на страховые выплаты;
- отчисления в страховые резервы и запасные фонды;
- отчисления на предупредительные мероприятия;
- расходы на ведение страхового дела.

Страховые выплаты по договорам страхования являются одним из основных видов расходов страховой организации [5, с. 75]. Для учета страховых выплат предназначен балансовый счет 22 «Выплаты по договорам страхования, сострахования и перестрахования».

Для целей бухгалтерского учета расходы в виде страхового возмещения по договорам страхования признаются в момент их фактической выплаты [2, с. 210]. Момент отражения выплаты на счетах бухгалтерского учета может подтверждаться при этом выпиской банка о перечислении денежных средств с расчетного счета, расходным кассовым ордером, а также иными первичными учетными документами, подтверждающими факт погашения обязательства перед страхователем (выгодоприобретателем).

Основной статьей, занимающей доминантный сегмент в доле

расходов страховщика, являются страховые выплаты, которые выплачиваются страхователю в результате наступления страхового случая (рисунок 2). Так же значительную долю занимают отчисления в страховые резервы (1,4 %) и расходы на ведение страхового дела (2,5 %).

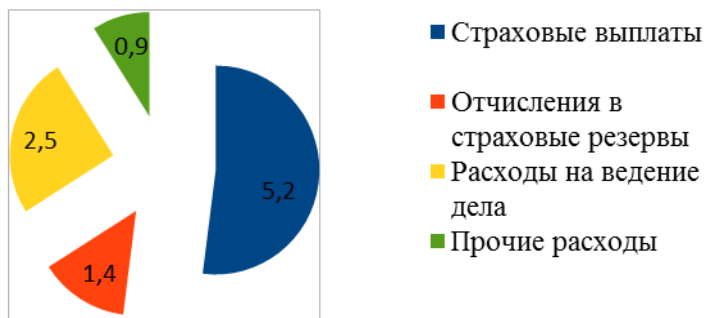

Рис. 2. Структура расходов ООО «Росгосстрах» в Республике Мордовия

Еще одной особенностью ведения бухгалтерского учета страховых организаций является учет операций перестрахования. Согласно Плану счетов для учета операций страхования предназначено 5 счетов бухгалтерского учета вместо 15 применявшихся ранее. Порядок учета операций по перестрахованию рисков методологически не менялся. Изменилось название бухгалтерских счетов, применяемых для учета этих операций. Так, для учета операций по договорам, принятым в перестрахование, перестраховщиком применяются следующие счета:

1. 77 «Расчеты по страхованию, сострахованию и перестрахованию», субсчет 77-3 «Расчеты по договорам, принятым в перестрахование». Предназначен для отражения расчетов с перестрахователем по заключенным договорам перестрахования [1, с. 489];

2. 22 «Выплаты по договорам страхования, сострахования и перестрахования», субсчет 22-3 «Страховые выплаты по договорам, принятым в перестрахование». Предназначен для отражения сумм, причитающихся к возмещению перестрахователю по оплаченным им в

отчетном периоде убыткам;

3. 26 «Общехозяйственные расходы», номер субсчета страховыми компаниями определяется самостоятельно в учетной политике (например, 26-5 «Общехозяйственные расходы по операциям перестрахования»). Предназначен для отражения сумм начисленных вознаграждений, причитающихся к уплате перестрахователю по договорам, принятым в перестрахование;

4. 22 «Выплаты по договорам страхования, сострахования и перестрахования», субсчет 22-5 «Возврат страховых премий (взносов) и выкупные суммы». Предназначен для отражения страховых премий (взносов), подлежащих возврату перестрахователю в случаях досрочного прекращения или изменения условий (уменьшение страховой суммы и т. д.) договора перестрахования;

5. 77 «Расчеты по страхованию, сострахованию и перестрахованию», субсчет 77-6 «Расчеты по депо премий». Предназначен для обобщения информации о состоянии депонированных (недоперечисленных) перестраховщику премий по договорам перестрахования;

6. 91 «Прочие доходы и расходы», субсчет 91-1 «Прочие доходы». Предназначен для отражения процентов, полученных (подлежащих получению) перестраховщиком по депонированным (недоперечисленным) перестрахователем премиям по договорам, принятым в перестрахование; субсчет 91-2 «Прочие расходы». Предназначен для отражения сумм начисленных тантьем, причитающихся к уплате перестрахователю по договорам, принятым в перестрахование;

7. 92 «Страховые премии (взносы)», субсчет 92-3 «Страховые премии (взносы) по договорам, принятым в перестрахование». На данном субсчете страховые организации, выступающие в договоре перестрахования перестраховщиком, отражают причитающиеся (начисленные) к получению от перестрахователя страховые премии (взносы) по заключенным договорам перестрахования.

Бухгалтерский учет операций по договорам, переданным в перестрахование, у перестрахователя ведется на субсчете 77-4 «Расчеты по договорам, переданным в перестрахование» [3, с. 280].

Формирование страховых резервов по операциям перестрахования, в частности резерва незаработанной премии, Планом

счетов рекомендовано отражать на субсчетах 95-2 «Доля перестраховщиков в резерве незаработанной премии» и 95-4 «Результат изменения доли перестраховщиков в резерве незаработанной премии».

Применяются и другие субсчета по видам страховых резервов, по долям перестраховщиков в страховых резервах и по результатам их изменений.

Доля перестраховщиков в резерве незаработанной премий на конец отчетного периода, определенная на основании специального расчета, у перестрахователя отражается записью Д-т 95-2, К-т 95-4, а доля перестраховщиков в резерве незаработанной премии предыдущего отчетного периода – записью Д-т 95-4, К-т 95-2.

По окончании отчетного периода дебетовое или кредитовое сальдо, образовавшееся на субсчете 95-4, списывается в дебет или кредит счета 99 «Прибыли и убытки».

Приведем пример учета операций перестрахования в филиале ООО «Росгосстрах».

Пример: 21 января 2012 г. страховая компания ООО «Росгосстрах» заключил с физическим лицом договор страхования автотранспортных средств, согласно которому застраховала автомобиль. 26 января часть риска была передана в перестрахование страховой компании «Источник» (в данном случае ООО «Росгосстрах» является перестрахователем, а СК «Источник» – перестраховщиком).

18 февраля автомобиль попал в аварию. 26 февраля ООО «Росгосстрах» выплатил ущерб страхователю в сумме 450 000 руб. и сразу же отразил сумму задолженности перестраховщика в произведенной в отчетном периоде страховой выплате по договору, переданному в перестрахование, в сумме 250 000 руб. 4 марта 2012 г. СК «Источник» перечислила свою долю по возмещению ущерба на расчетный счет в ООО «Росгосстрах». 14 марта ООО «Росгосстрах» нашёл виновное лицо и предъявил ему регрессный иск. 20 марта виновное лицо выплатило сумму ущерба, внеся деньги в кассу ООО «Росгосстрах». 25 марта ООО «Росгосстрах» перечислил обратно долю СК «Источник» на его расчетный счет в связи с тем, что виновное лицо полностью погасило ущерб. В учете ООО «Росгосстрах» по данным операциям были сделаны следующие бухгалтерские записи:

Д 22 -1, К 50 – 450 000 руб. – выплачен ущерб страхователю;
Д 77- 4, К 22-4 – 250 000 руб. – отражена задолженность перестраховщика в произведенной выплате в отчетном периоде;
Д 51, К 77- 4 – 250 000 руб. – отражено поступление денежных средств от СК «Источник»;
Д 50, К 91-1 – 450 000 руб. – отражено оприходование денежных средств, поступивших от виновного лица;
Д 91-2, К 51 – 250 000 руб. – отражен возврат денежных средств в СК «Источник»;
Д 91-9, К 99 – 200 000 руб. – отражен результат по субсчетам счета 91 в конце марта 2003 г.;
К 91-1 «Прочие доходы» – 450 000 руб.;
Д 91-2 «Прочие расходы» – 250 000 руб. (450 000 – 250 000 = 200 000 руб.);
Д 22-4, К 99 – 250 000 руб. – по окончании отчетного периода (I квартал 2003 г.) кредитовое сальдо субсчета 22-4 «Доля перестраховщиков в страховых выплатах» списано в кредит счета 99 «Прибыли и убытки»;
Д 99, К 22-1 – 450 000 руб. – отнесена на финансовый результат сумма выплаченного страхового возмещения.

Вообще, в такой отрасли деятельности, как страхование на данный момент существует много неразрешенных проблем, которые тормозят совершенствование развития не только системы ведения бухгалтерского учета, но и страхового рынка в целом. А это, в первую очередь:

- снижение качества выполнения обязательств страховщиками по договорам страхования перед страхователями;
- низкий уровень оказания посреднических услуг потребителям, так как страховые посредники редко выступают в интересах страхователей и в качестве консультантов, чаще в качестве продавцов, при этом растут размеры получаемых ими от страховщиков комиссионных вознаграждений;
- налогообложение страхователей - потребителей страховых услуг, которое не способствует проявлению их страховых интересов;
- ограниченность предложений страховых услуг, ориентированных на различные категории потребителей;
- низкий уровень доверия страхователей к страховщикам и

механизму страхования в целом;

- наличие неконкурентных действий, а также высокий уровень концентрации на рынке страховых услуг;

- пренебрежение правами и законными интересами страхователей со стороны отдельных страховщиков;

- увеличение числа профессиональных объединений страховщиков (ассоциаций), в том числе за счет создаваемых под конкретные виды страхования, которое делает представление интересов отрасли дорогостоящим и недостаточно эффективным;

- повышение уровня расходов на ведение дела и управленческих расходов в объеме страховой премии, влияющих на исполнение обязательств по договорам страхования, снижение рентабельности и эффективности деятельности;

- недостаточно развитая сеть продаж страховых продуктов страховщиками и несовершенство способов заключения договоров страхования;

- страхование жизни сдерживается низким уровнем доходов страхователей, высоким уровнем инфляции и высокими ставками банковских депозитов, не дающими преимуществ страхованию жизни по сравнению с иными инструментами накопления;

- недостаточное участие страховщиков в возмещении убытков по катастрофическим рискам, тогда как большая часть средств возмещается из федерального бюджета и бюджетов субъектов РФ.

Таким образом, учитывая сложившуюся ситуацию на рынках страхования, дальнейшее развитие страховой отрасли РФ должно быть направлено на стимулирование развития добровольных видов страхования, а также на повышение привлекательности страхования для граждан.

Список используемых источников:

1. Кеворкова Ж.А., Сапожникова Н.Г., Савин А.А. План и корреспонденция счетов бухгалтерского учета. Более 10000 проводок. Практика применения Плана счетов : практическое пособие / Ж.А. Кеворкова – М.: Проспект, 2010. – 592 с.

2. Красова О.С. Бухгалтерский учет в страховании : учебное пособие / О.С. Красова. – 2-е изд. – М. : Омега-Л, 2008. – 263 с.

3. Лебедева Е.М. Бухгалтерский учет : учебник / Е.М. Лебедева – М.: Академия, 2012. – 304 с.

4. Миронова О.А., Азарская Н.А. Учет, налогообложение и аудит в страховых организациях : учебник / О.А. Миронова – 2-е изд. – М. : Бухгалтерский учет, 2008. –

272 с.

5. Шеремет А.Д., Николаева О.Е., Полякова С.И. Управленческий учет : учебник / А.Д. Шеремет – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : ИНФРА-М, 2009. – 429 с.

УДК 331.105.6

Хрущ В.А.,
аспирант
Нижник В.М.,
д.э.н., профессор
Хмельницкий национальный университет
г. Хмельницкий

РАЗВИТИЕ МЕХАНИЗМОВ СОЦИАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАИНЕ

В статье исследованы основные аспекты формирования и развития механизмов социального партнерства. Автор рассматривает понятие «социальное партнерство», способы построения механизма социального партнерства, мировой опыт и особенности формирования и развития системы социального партнерства в Украине.

Ключевые слова: социальное партнерство, механизм, система, особенности.

В современных условиях развитие социального партнерства – необходимый элемент для нормального развития экономики каждой страны и мира в целом. Понятие «социальное партнерство» прочно вошло в лексикон публицистов, политических и общественных деятелей. Этот феномен активно исследуется в социологической, политической теориях, разных социально-гуманитарных науках.

Социальное партнерство представляет собой особую систему отношений, возникающих между наемными работниками и работодателями при посреднической роли государства, по согласованию экономических интересов в социально-трудовой сфере и урегулированию социально-трудовых конфликтов. Социальное партнерство как особый вид общественных отношений и закономерный результат развитой социально ориентированной экономики является в то же время важным показателем экономической, социальной и политической зрелости общества. В целом, система социального партнерства является одним из важнейших элементов рыночной системы, которая регулирует доходы.

Становление системы социального партнерства – достаточно длительный и сложный процесс. В отдельных работах данная система взаимодействия считается неэффективной и созданной исключительно формально. Однако, большинство ученых и практиков развитие социального партнерства приветствуют. Как показывают исследования, на практике реализация отдельных принципов социального партнерства тормозится. В то же время социальное партнерство долгий, но наиболее эффективный способ достижения социального мира, обеспечения стабильности гражданского общества. Следовательно, в современных условиях, разработка механизмов реализации принципов социального партнерства является необходимой.

Идеология социального партнерства, ориентированная на социальное взаимодействие и солидарность классов сформировалась в годы первой мировой войны, хотя поиск теории социальных реформ начался еще в 19 веке.

В современных условиях эта тематика остается одной из приоритетных в научных исследованиях ученых многих направлений. Сегодня значительно повысился интерес зарубежных и отечественных ученых к исследованию проблем консолидации, социального партнерства, социальной ответственности бизнеса, взаимодействия власти, бизнеса и гражданского общества. Интернет пространство заполнено статьями, суждениями мнениями, так или иначе выходящими на эти проблемы, что уже само по себе свидетельствует о теоретической и практической важности исследования этих вопросов. Они анализируются в работах таких российских исследователей, как И.И. Боброва, С.Ю. Барсукова, Ю.В. Кораблин, С.В. Ивченко, Ф.И. Шахмалов, М.Ф. Черныш, Т.С. Сиваева, С.Е. Литовченко, С.В. Туркин, Г.Л. Тульчинский, П.А. Толстых, В.Ф. Уколов и многих других.

Особенности становления и реформирования системы социально-трудовых отношений, формирования института социального партнерства в условиях социальной трансформации экономической системы, отражаются в работах украинских ученых: Д.П. Богини, Г.В. Задорожного, Е.Н. Либановой, А.Н. Колота, В.А. Скуратовского, С.Я. Украинца и многих других.

Несмотря на большое количество научных работ,

исследовательский потенциал данной проблематики не исчерпан. Актуальные вопросы и противоречия становления института социального партнерства в условиях социальной трансформации экономик многих государств еще не достаточно разработаны.

В индустриально развитом обществе с рыночной экономикой объективно возникает необходимость перехода к социально-партнерским отношениям в сфере труда, что обусловлено рядом экономических и социальных факторов.

В странах с развитой рыночной экономикой идеология социального партнерства глубоко проникла в социально-трудовые отношения, хотя его модели в разных странах отличаются организационно-правовым механизмом [1]. Известные две модели социального партнерства: «трипартизм» и «бипартизм». В тех странах, где роль государства в регулировании трудовых отношений небольшая (США, Канада, Великобритания), практикуется двустороннее сотрудничество между объединениями работодателей и организациями трудящихся. Государство может выступать в такой социальной модели в роли арбитра или посредника при возникновении социальных конфликтов. Наиболее распространенный «трипартизм». Систему социального партнерства называют «трипартизмом», так как в регулировании социально-трудовых отношений участвуют три стороны: организации, представляющие интересы наемных работников, объединения работодателей и государство. Трехстороннее сотрудничество существует в Франции, ФРГ, Швеции, Австрии, в этих странах государство играет активную роль социального партнера [2].

Что же такое социальное партнерство? Как выстроить отлаженный механизм взаимодействия субъектами деятельности в реальной жизни?

Социальное партнерство можно определить как систему институтов, механизмов и процедур, призванных поддерживать баланс интересов сторон, участников производственного процесса: работников и работодателей, способствовать достижению взаимоприемлемого для них компромисса ради реализации корпоративных, региональных и общественных целей. В случае консенсуса предполагается выигрыш от взаимодействия всех сторон-участниц. В данном случае, работодатель обеспечивает себе стабильное получение соответствующей прибыли, наемный работник -

достойное вознаграждение и ряд социальных гарантий, государство - социальную стабильность общества, его прогресс и социально-экономическое развитие. В данной системе интересы работников представлены, как правило, профсоюзами, интересы работодателей - союзами предпринимателей [3].

Существуют различные способы построения механизма социального партнерства.

1. Согласование интересов наемных работников и работодателей в сфере социально-трудовых отношений осуществляется путем переговоров и завершается заключением коллективных договоров и соглашений, которые являются неотъемлемой характеристикой системы социального партнерства. При заключении коллективных договоров упор делается на совпадение интересов наемных рабочих и работодателей. На тех предприятиях, где реализуется такая идеология социального партнерства, интересы наемных работников могут представлять не только профсоюзы, но и любые другие выборные органы. Роль государства в системе ограничивается лишь созданием необходимой правовой основы регулирования социально-трудовых отношений, созданием общей системы регламентации трудовых отношений. Государство устанавливает «правила игры» и выступает гарантом свободы действий сторон, соблюдения ими взятых на себя обязательств, разрабатывает процедуры ведения переговоров и определяет юридический статус соглашений.

2. Система социального партнерства реализуется посредством заключения не только коллективных договоров на предприятиях, но и соглашений на уровне общества в целом или отдельных регионов (вертикальная система договоров и соглашений). Такие соглашения заключаются между организациями, представляющими интересы наемных работников, объединениями работодателей и государством. На уровне общества предметом переговоров становятся основные направления социально-экономической политики, включая разработку показателей и индикаторов социального благополучия нации, системы социальных гарантий для всех слоев населения, а также мер по защите интересов субъектов трудовых отношений.

В современных условиях, социальное партнерство развивается преимущественно по трем направлениям:

- 1) в сфері соціально-трудових відносин між працівниками і роботодавцями;
- 2) в сфері міжсекторних відносин між державою, бізнесом і суспільством;
- 3) в формі соціального контракту.

Таким чином формується система взаємодій органів влади і суспільних об'єднань, що вимагає встановлення нових законодавчих, нормативних і політико-правових актів про реальне дотримання процедур підготовки, укладання і виконання приймаваних угод, домовленостей і контрактів, проведення конкурсів і експертних відборів проектів суспільних організацій по вирішенню тих або інших соціальних завдань; виявлення і оцінки їх ресурсів; визначення порядку делегування частин функцій і повноважень, а також ресурсів органів державного управління і місцевого самоуправління [4].

В сучасний період в Україні відбуваються процеси, які можна визначити як формування колективного трудового права. Кризовий стан економіки заострив потребу суспільства досягти соціального балансу між найманими працівниками, власниками (роботодавцями) і державою. Наразі наочно видно, що правовими засобами індивідуального трудового права, в якому основними суб'єктами виступають індивідуальний найманий працівник і окремий роботодавець, не можна вирішити гострих проблем. На перший план виходять, умовно кажучи, суб'єкти інших "вагових категорій" - колективи найманих працівників і колективи роботодавців. Узгодження соціально-економічних інтересів між вказаними суб'єктами, а також між ними і державою утворює цілу систему суспільних відносин, яку отримало в зарубіжних країнах ім'я інституту соціального партнерства, який пронизує соціально-економічні відносини від національного рівня до конкретного підприємства (роботодавця).

Світовий досвід переконливо підтверджує, що проблеми економіки і суспільного життя, в тому числі в сфері застосування найманої роботи, вирішуються оптимально, якщо реалізується орієнтація не на конфронтацію, а на досягнення соціального узгодження, узгодження інтересів різних суспільних груп.

Стрежнем социального партнерства есть принцип сотрудничества между работодателями и нанимаемыми работниками, который реализуется в формах проводки переговоров, заключение коллективных договоров и коллективных соглашений, согласование проектов нормативно-правовых актов, консультаций при принятии решений социальными партнерами на всех уровнях.

В качестве основы социального партнерства законодательством [5] (ст.24 ТК РФ) в России закреплено 12 основных принципов, которые по своему характеру являются внутриотраслевыми, так как относятся только к институту социального партнерства:

1. Равноправие сторон.
2. Уважение и учет интересов сторон.
3. Заинтересованность сторон в участии в договорных отношениях.
4. Содействие государства в укреплении и развитии социального партнерства на демократической основе.
5. Соблюдение сторонами и их представителями законов и иных нормативных правовых актов.
6. Полномочность представителей сторон.
7. Свобода выбора при обсуждении вопросов, входящих в сферу труда.
8. Добровольность принятия сторонами на себя обязательств.
9. Реальность обеспечения принимаемых на себя обязательств.
10. Обязательность выполнения коллективных договоров.
11. Контроль за выполнением принятых коллективных договоров, соглашений.
12. Ответственность сторон, их представителей за невыполнение по их вине коллективных договоров, соглашений.

Сегодня в Украине ведется обсуждение проекта трудового кодекса, с принятием которого также будут определены принципы социального партнерства.

В Украине существовали отдельные формы социального партнерства: коллективные договоры, производственные совещания, советы трудовых коллективов. Однако рыночные отношения требуют создания нового правового механизма регулирования коллективных отношений в обществе, и в настоящее время созданы специальные органы, которые осуществляют полномочие в сфере социального

партнерства - Национальный совет социального партнерства, Национальная служба посредничества и примирения.

Основными задачами данных институтов являются:

– содействие взаимодействия сторон социально-трудовых отношений в процессе урегулирования коллективных трудовых споров (конфликтов), что возникли между ними;

– прогнозирование возникновения коллективных трудовых споров и содействие своевременному их решению;

– осуществление посредничества и примирение во время решения коллективных трудовых споров.

Следует отметить, что условия формирования и развития системы социального партнерства в Украине, как и в других странах СНГ, отличаются такими особенностями:

1. Украина долгое время была охвачена глубокой и острой социально-экономическим кризисом, который поразил не только экономику, но и все социальные и политические институты одновременно, сегодня ситуация только на начальной стадии стабилизации и улучшения положения.

2. Рыночные отношения и институты как необходимое условие широкого развития социального партнерства еще только формируются. В то же время, социальная ориентация рыночной экономики является скорее декларацией, чем фактом.

3. Сегодня сформировалась крайне поляризованная социальная структура, произошло недопустимое для цивилизованных стран имущественное расслоение населения.

4. Существенным препятствием на пути цивилизованного социального партнерства является коррупция, преобладание корпоративных интересов и настроений. Создается замкнутый круг: государство не защищает интересы предпринимателей, предприниматели не соблюдают законы.

5. В современных условиях возник своеобразный класс псевдо владельцев - работников предприятий, владеющих небольшими пакетами акций, которые не позволяют им реально повлиять на решение руководства.

6. В большинстве случаев, не просто опаздывает законодательное обеспечение системы партнерских отношений, но и сложилась устойчивая практика игнорирования, невыполнение

действующих законов различными субъектами, начиная с органов государственной власти. В условиях, когда повсеместно игнорируются государственные законы, трудно надеяться на действенность и силу договоров и соглашений.

7. Особенностью условий является несформированность субъектов социального партнерства.

8. Доверие граждан потеряли профсоюзы и их лидеры, которые уже мало кем воспринимаются как выразители интересов трудящихся. Федерация профсоюзов не имеет реальной социальной поддержки, существует преимущественно за счет коммерческого использования унаследованной собственности, а не за счет членских взносов. Новые организации профсоюзов слабые и разобщенные.

9. Существенным препятствием для становления социального партнерства становится размывание ценностно-нормативной системы общества, обусловленного массовым нарушением законов и социальных норм.

Все выше изложенное не способствует распространению практики социального партнёрства в современных условиях. Для развития социально ответственной работы государства и бизнеса в первую очередь необходимо определить место ответственности каждой из сторон, как действовать в тех областях, где интересы сторон пересекаются, понимая препятствия, которые стоят перед социальным партнерством в стране, а также бесспорного преимущества этого подхода для гармоничного развития государства.

Список использованных источников:

1. Зарубежный опыт социального партнерства // Украина: аспекты работы. - 1998. - №1. - С. 38-43.\
2. Семигин Г.Ю. Социальное партнерство в современном мире. - Г., 1996; Социальное партнерство: которым ему быть? // Голос Украины. - 1996. - 6 мая.
3. Ермолаева С.Г. и др. Социальное партнерство – основа устойчивого развития страны и региона // Вопросы структуризации экономики. - № 3. – 2012. – С. 135-137.
4. Зотов А.Т. Социальное партнерство как метод обеспечения социальной и политической стабильности общества // Вестник Академии права и управления. - № 19. – 2010. – С. 53-55.
5. Трудовой кодекс Российской Федерации // Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://www.advocatemoscow.ru/zakoni/trudovoj-kodeks-rf-dejstvuyushhaya-redakciya/>

УДК 657

Хуторненко І.М.,
магістрант 5 курсу
Тунін С.А.,
к.э.н., доцент
Ставропольський державний аграрний університет
г. Ставрополь

РОЛЬ КАЛЬКУЛЯЦІЇ СЕБЕСТОІМОСТІ ПРОДУКЦІЇ В АГРАРНОМУ ВИРОБСТВІ

В даній статті розглянуті основні аспекти економічної сутності себестоимости як економічної категорії і її значимості в сучасних умовах господарювання.

Ключевые слова: себестоимость, калькуляция, затраты, управленческий учет.

В умовах ринкових трансформацій зростає пошук і практичне використання нових інструментів, що дозволяють підвищити ефективність господарювання як окремих господарюючих суб'єктів, так і економіки в цілому. Одним з таких інструментів все в більшій ступені стає бухгалтерський облік. Особливістю вітчизняного обліку при його регламентації з боку держави в нинішній час є свобода вибору способів і прийомів обліку витрат на виробництво продукції і калькулювання фактичної себестоимости. Однією з найважливіших завдань управлінського обліку є формування себестоимости продукції.

Постановка управлінського обліку в організаціях дозволяє вести оперативний облік доходів і витрат в деталізації по бізнес-процесам підприємства, з виділенням центрів, відповідальних за фінансові і виробничі показники. Управлінський облік необхідний і тим організаціям, які вже вийшли на певний рівень розвитку і керівництво яких не може особисто контролювати діяльність всіх підрозділів і починає делегувати свої повноваження управлінцям середнього ланки. Щоб не втрачати контроль, керівнику необхідно отримувати оперативну інформацію про діяльність організації. Особливо важливою є інформація про себестоимость.

Себестоимость продукции – это выраженные в денежной форме затраты на ее производство и реализацию. Себестоимость продукции (работ, услуг) предприятия складывается из затрат, связанных с использованием в процессе производства продукции (работ, услуг) природных ресурсов, сырья, материалов, топлива, энергии, основных средств, трудовых ресурсов, а также других затрат на ее производство и реализацию. Себестоимость продукции является качественным показателем, в котором концентрированно отражаются результаты хозяйственной деятельности организации, ее достижения и имеющиеся резервы. Чем ниже себестоимость продукции, тем больше экономится труд, лучше используются основные средства, материалы, топливо, тем дешевле производство продукции обходится как предприятию, так и всему обществу.

Исчисление себестоимости продукции необходимо для:

- а) определения цен на продукцию;
- б) оценки выполнения плана по себестоимости и ее динамике;
- в) определения рентабельности производства и отдельных видов продукции;
- г) осуществление внутривозвратного хозрасчета;
- д) выявления резервов снижения себестоимости продукции;
- е) расчета экономической эффективности внедрения новой техники, технологии и организационно-технических мероприятий;
- ж) обоснования решения о производстве новых видов продукции и снятии с производства устаревших изделий.

Себестоимости принадлежит главное место в общей системе показателей, характеризующих эффективность производства, как всего предприятия, так и его подразделений. Себестоимость продукции является одним из основных экономических показателей, характеризующих уровень эффективности производства в рамках определенного хозяйствующего субъекта, а также региона, страны.

Однако многие теоретические вопросы калькулирования до настоящего времени разработаны недостаточно. Так, среди экономистов нет единого мнения о месте калькулирования в экономической науке. Многие ученые рассматривают калькулирование как элемент, слагаемое метода бухгалтерского учета затрат на производство. Тем самым калькулирование включается в содержание учета затрат на производство.

Изучение отечественного опыта позволило судить о том, что в условиях командно-административной системы калькуляции фактической себестоимости произведенной продукции имели место, но само калькулирование больше представляло собой некую техническую процедуру, вызванную, в основном, требованиями заполнения форм бухгалтерской отчетности. Своего основного предназначения – ценообразования на произведенную продукцию и тем более, управления производственными процессами – себестоимость не выполняла. Аграрный сектор отечественной экономики производил заранее определенный планом объем производства сельскохозяйственной продукции, причем существовали наряду с прибыльными так называемые убыточные организации, производившие необходимую обществу продукцию (производство овощей открытого грунта, многие подотрасли животноводства). При этом о превышении себестоимости над продажной ценой никто не беспокоился. Себестоимость при этом рассчитывалась в строгом соответствии с утвержденными инструкциями. В таких условиях необходимости в достоверной информации и понесенных организацией затратах на производство и уровне себестоимости произведенной продукции ни для государства, ни для внутренних пользователей с целью управления организацией с целью повышения уровня ее эффективности не имелось.

В настоящее время, когда в аграрной экономике имеет место развитие всех форм собственности, отсутствует планирование и достаточная поддержка со стороны государства сельскохозяйственных производителей, возрастает роль персонала и его заинтересованность в конечных результатах труда, информация о затратах и себестоимости резко возрастает. Такая информация является необходимой, значимой и востребованной.

Проведенные исследования показывают, что в российской практике постепенно возрастают объективные предпосылки и осознание необходимости внедрения бухгалтерского управленческого учета. Управленческий учет – подсистема бухгалтерского учета, которая в рамках одной организации обеспечивает ее управленческий аппарат информацией, используемой для планирования, собственно управления и контроля за деятельностью организации. Этот процесс включает выявление, измерение, сбор, анализ, подготовку,

інтерпретацію, передачу і прийом інформації, необхідною управленческому апарату для виконання його функцій.

Соответственно, в современных условиях меняется не только бухгалтерия, но и меняется сама себестоимость как экономическая категория. От ее уровня зависит и бухгалтерская прибыль организации, и уровень ценообразования. Теперь себестоимость целесообразно исчислять не только один раз в год в рамках финансового учета в период составления годовой бухгалтерской отчетности, но и исчислять себестоимость в рамках управленческого учета, зачастую сложившуюся на определенный отчетный период, не дожидаясь окончания отчетного года, максимально используя себестоимость для управления стратегических и тактических решений.

Таким образом, на сегодняшний день себестоимость превращается в показатель качества управления аграрным производством, отвечающим современным требованиям. Вопрос ставится не какая сложилась себестоимость того или иного вида сельскохозяйственной продукции, а какая именно нужна себестоимость, чтобы она являлась эффективно действующим механизмом хозяйствования, способная воздействовать на цену продукции благоприятным образом.

Наибольшее число управленческих решений связано с себестоимостью единицы продукции. Себестоимость продукции – это выраженные в денежной форме затраты на ее производство и реализацию. Себестоимость продукции (работ, услуг) предприятия складывается из затрат, связанных с использованием в процессе производства продукции (работ, услуг) природных ресурсов, сырья, материалов, топлива, энергии, основных средств, трудовых ресурсов, а также других затрат на ее производство и реализацию. Себестоимость продукции является качественным показателем, в котором концентрированно отражаются результаты хозяйственной деятельности организации, ее достижения и имеющиеся резервы. Чем ниже себестоимость продукции, тем больше экономится труд, лучше используются основные средства, материалы, топливо, тем дешевле производство продукции обходится как предприятию, так и всему обществу.

Кроме того организация вправе выбирать методику калькулирование фактической себестоимости той или иной

продукции, что дает право выбора бухгалтеру управлять себестоимостью. Поскольку от умелого использования калькуляционных материалов в практике управленческого учета зависит мобилизация возможных резервов, улучшение качественной работы организации в целом и ее структурных подразделений в отдельности, улучшение качественных показателей работы организации, решение вопросов убыточности и высокой себестоимости продукции и многие другие вопросы.

В соответствии с этим значение себестоимости как измерителя понесенных затрат на производство того или иного вида продукции, необходимого для установления отпускной цены на произведенную и продаваемую продукцию определяет значимость процесса калькулирования. Так, от умелого применения калькуляционных материалов в бухгалтерском учете организации и управления затратами зависят мобилизация внутривозможных резервов, улучшение качественных результатов работы организации в целом, устранения причин убыточности одних видов продукции и повышения прибыльности других наряду с процессами размещения, концентрации и специализации сельскохозяйственного производства.

Таким образом, себестоимость продукции играет важную роль в принятии управленческих решений менеджерами организации. Можно с высокой степенью уверенности сказать, что грамотное применение себестоимости как экономической категории и ее использование в практике управленческого учета организации поможет стать основной принятия верных управленческих решений в целях достижения поставленных организацией целей и задач.

Список используемых источников:

1. Тунин С.А. Калькуляция как инструмент управления аграрным производством / С.А. Тунин, О.Е. Сытник // Экономика регионов России: состояние и перспективы развития. – Ставрополь – СевКавГТУ, 2009. – С. 219-222.
2. Тунин С.А. Роль себестоимости в управленческом учете организаций / С.А. Тунин, О.Е. Сытник // Учетно-аналитические аспекты и перспективы развития инновационной экономики. – Ставрополь: – ООО «Бюро новостей», 2010. – С. 226-229.
3. Хоружий Л.И. Калькуляция в аграрной сфере / Л. И. Хоружий // Аудиторские ведомости. – 2003. - № 5.

Чернявська Т.В.,
ст. гр. 11 МБ ОА
Синяєва Л.В.,
д.е.н., професор
Таврійський державний агротехнологічний університет
м. Мельтополь

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ОБЛІКУ ВИТРАТ І РОЗМІРУ ПРИБУТКУ

У статті досліджуються поняття «витрати» та «дохід», приділяється увага обліку витрат, як інструменту для збору, аналізу і передачі інформації з метою ведення ефективної господарської діяльності. Також розглянутий процес формування прибутку підприємства та запропоновані рекомендації щодо його максимізації.

Ключові слова: витрати, облік витрат, прибуток.

Кожне підприємство, здійснюючи господарську діяльність, неодмінно зустрінеться з таким поняттям, як витрати. Але у майбутньому – вони перетворяться у прибуток, якщо керівництво зможе правильно понести ці витрати. Адже, не рідко бувають випадки, коли витрати підприємства перевищують доходи.

Щоб уміло керувати такими інструментами, як «витрати» і «прибуток» – потрібно визначити їх економічне трактування.

Витрати – це визначена в грошовому вираженні вартість ресурсів, використаних господарюючими суб'єктами протягом певного періоду з метою отримання прибутку [1, с. 49].

Визначення терміну «витрати» на основі нормативно-правової бази, а саме Національних стандартів бухгалтерського обліку НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та П(С)БО 16 «Витрати», – вони визначається як зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу [3, 6].

Прибуток – це те, що залишається від загальної виручки підприємства після сплати окремим особам та іншим підприємствам вартості матеріалів, капіталу і праці, використаних цим підприємством [5, с. 287].

Відмітимо, що упорядкування та управління витратами

здійснюється за допомогою обліку витрат – системи збору, аналізу і передачі інформації про витрати управлінському персоналу для прийняття рішень та для інших користувачів за потребою [4].

В науковому середовищі існує багато варіантів класифікації витрат, які групуються в залежності від різноманітних факторів. Наведемо одну з різновидів класифікацій, на яких базується організація і здійснення обліку витрат (рисунок 1).

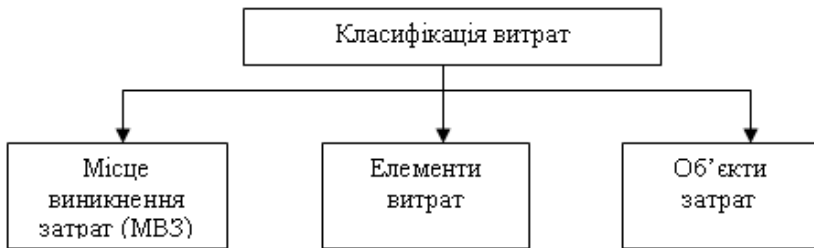

Рис. 1. Схема класифікації витрат за різними факторами

На рисунку 1 ми бачимо, що витрати класифікуються за різними напрямками обліку витрат, щоб ця класифікація стала більш зрозумілою – охарактеризуємо кожен її складову.

Місце виникнення затрат (МВЗ) – це робоче місце (виробниче устаткування або підрозділ), де була виконана робота, використані ресурси і, відповідно, були понесені витрати [2, с. 19].

Елементи витрат – це використані (або необхідні для використання) матеріали, платні послуги сторонніх організацій, праця робітників різних спеціальностей і кваліфікації, машинний час різноманітних видів обладнання, площа будівель, нематеріальні активи та інше [7, с. 219].

Об'єкт затрат – це продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат [6].

Ми розглянули основні фактори, за якими класифікують витрати. Тепер, можемо стверджувати, що ведення обліку по даній трьохкомпонентній схемі надає управлінському персоналу детальну інформацію про кожен ділянку виробничого процесу і про

господарську діяльність підприємства в цілому. Така інформація дозволяє:

- сформуванню собівартості продукції з метою планування об'ємів витрат у майбутньому;
- відшукати можливі матеріальні і нематеріальні резерви для економії грошових, матеріальних та трудових ресурсів;
- надавати керівництву дані про витрати для прийняття управлінських рішень.

Головною ціллю діяльності будь-якого підприємства є отримання і максимізація прибутку. Щоб зрозуміти, яким чином затрати впливають на його розмір – зобразимо процес формування прибутку на рисунку 2.

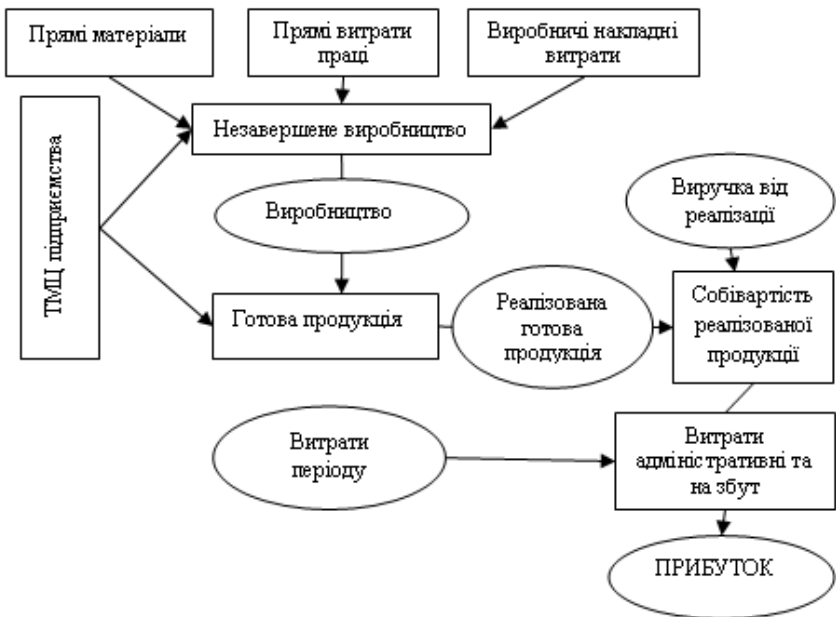

Рис. 2. Схема формування прибутку на підприємстві

На рисунку 2 ми бачимо, що перш ніж отримати прибуток, підприємство повинно здійснити певний цикл господарських

операцій. Тобто, з одного боку понести витрати, а з іншого – отримати готову продукцію і реалізувати її з метою отримання прибутку.

Удосконалення обліку витрат – це, перш за все, шляхи до зниження обсягів витрат на виробництво продукції та обслуговування підприємства. Тобто, задача ефективного і якісного обліку витрат – це досягнення максимальних результатів при мінімальних витратах.

Процес обліку витрат на виробництво продукції передбачає:

- розподіл за призначенням витрат на об'єкти планування та на об'єкти обліку витрат;
- обчислення собівартості продукції (робіт, послуг), допоміжних та підсобних промислових виробництв, які надають послуги основному виробництву;
- розподіл загальновиробничих витрат;
- визначення загальної суми виробничих витрат по об'єктах планування та об'єктах обліку тощо [8, с. 64].

Для досягнення максимізації прибутку ми пропонуємо використовувати наступні рекомендації щодо ведення обліку витрат:

- дослідити зовнішні фактори, які впливають на облік витрат (система оподаткування, закони та інші нормативно-правові акти, що регулюють облікову та господарську діяльність в Україні);
- правильно класифікувати витрати;
- використовувати ефективні методи обліку витрат;
- обліковувати затрати в хронологічній послідовності;
- контролювати процес формування собівартості (контроль за відповідністю статей собівартості продукції, за методом оцінки запасів та нарахування амортизації ОЗ тощо);
- відображати витрати на відповідних кореспондуючих рахунках;
- формувати звітність для відображення результатів обліку витрат.

Щоб максимізувати прибуток – не обов'язково підвищувати ціну, а достатньо лише скоротити витрати на виробництво продукції. Адже, як ми вже зазначали вище, щоб отримати прибуток – треба з виручки від реалізації відняти собівартість реалізованої продукції. Саме для цього і розроблені дані рекомендації – забезпечити зниження собівартості продукції.

Підсумовуючи зазначимо, що облік витрат – це важливе

джерело інформації, яке допомагає відшукати можливі шляхи для підвищення розміру прибутку. А вміння правильно організувати облік витрат – це шлях до економії матеріальних і грошових ресурсів.

Але, під час організації обліку витрат потрібно враховувати також і галузь виробництва та організаційно-правову форму господарювання. Адже вони відрізняються не тільки метою, задачами та цілями діяльності, а й нормативно-правовою базою.

Список використаних джерел:

1. Внутрішньогосподарський (управлінських) у облік у виробничих підрозділах сільськогосподарських господарюючих суб'єктів [Текст] / Іванюта П.В., Левченко З.М. // Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 368 с.
2. Моссаковський Валерій. Концепція побудови управління витратами у сільськогосподарських підприємствах / В. Моссаковський // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009р. – № 6. – 56 с.
3. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Затв. Наказом Міністерства Фінансів України № 627 від 27.06.2013р.
4. Облік витрат [Електронний ресурс] // режим доступу: http://de.wikipedia.org/wiki/Kosten-_und_Leistungsrechnung
5. Основи економічної теорії [Текст] / Дзюбик С.Д., Ривак О.С. // Навчальний посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 491 с.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №16 України від 31.12.1999 р. № 318
7. Савчук В.П. фінансовий менеджмент підприємств: прикладні питання з аналізом ділових ситуацій. / Савчук В.П. // – К.: Видавничий дім «Максимум», 2001. – 601 с.
8. Фроленко Р.В. Інтегрована система стратегічного управління витратами промислових підприємств / Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал . – 2010. - № 15 (1). – 86 с.

УДК 331.5(477.62)

Чуприн В.Р.,
студент
Павловець А.С.,
студентка
Мехедова Т.М.,
к. держ. упр.
Донецький державний університет управління
м. Донецьк

АНАЛІЗ РИНКУ ПРАЦІ ТА БЕЗРОБІТТЯ В ДОНЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

У статті розглянуто особливості рівня безробіття в Україні, проведено аналіз зайнятості в Донецькій області, визначено основні напрями зменшення рівня безробіття та забезпечення повної зайнятості й відповідності пропозиції робочої сили потребам економіки.

Ключові слова: ринок праці, безробіття, економічно активне населення, регіональні особливості.

Вихід України на траєкторію соціально-економічного розвитку, забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної економіки безпосередньо залежить від характеру інноваційної політики держави. По своїй суті така політика має бути спрямована на якісне оновлення всього робочого потенціалу шляхом створення нових високопродуктивних робочих місць. Розвиток інноваційних виробництв дозволить підвищити зайнятість населення, створити нові високопродуктивні робочі місця, відновити трудові ресурси України. Питання зайнятості та безробіття є невід'ємною частиною всіх важливих економічних рішень. Безумовно, одним із пріоритетів соціальної політики має бути створення додаткових робочих місць на ринку праці.

Вагомий внесок у дослідження проблем безробіття зробили такі відомі вітчизняні вчені, як С. Бандура, Л. Горошко [1], О. Горяча [5], О. Грішнова, М. Долішній, А. Колот, Е. Лібанова, Ю. Маршавін, М. Міропольська, М. Папієв та ін.

Загальна мета - проведення аналізу рівня безробіття у Донецькій області та визначення напрямків подолання кризових явищ на ринку

праці.

Забезпечення стійких темпів економічного зростання передбачає досягнення повної зайнятості населення. Зайнятість - не заборонена законодавством діяльність осіб, пов'язана із задоволенням їх особистих та суспільних потреб з метою одержання доходу (заробітної плати) у грошовій або іншій формі, а також діяльність членів однієї сім'ї, які здійснюють господарську діяльність або працюють у суб'єктів господарювання, заснованих на їх власності, у тому числі безоплатно. Безробіття – це соціально-економічне явище, при якому частина робочої сили (економічно активне населення) не зайнята у сфері економіки. Безробітними вважаються працездатні громадяни працездатного віку, які з незалежних від них причин не мають підходящої роботи, заробітку, зареєстровані у державній службі зайнятості та отримують відповідну грошову допомогу, дійсно шукають роботу та здатні братися до неї [1].

Відповідно до Закону України «Про зайнятість», безробітною вважається особа віком від 15 до 70 років, яка через відсутність роботи не має заробітку або інших передбачених законодавством доходів як джерела існування, готова та здатна приступити до роботи [2].

У реальному економічному житті безробіття виступає як перевищення пропозиції робочої сили над попитом. Безробіття вважається, з одного боку, важливим стимулятором активності працюючого населення, з іншого – великим суспільним лихом.

На рівень безробіття впливають різноманітні соціально-економічні чинники. О. Б. Горяча серед причин безробіття виділяє наступні:

- економічна конкуренція, зокрема на ринку праці;
- розбіжність попиту та пропозиції робочої сили за професіями, спеціальностями;
- спад виробництва;
- закриття технічно відсталих підприємств;
- міграція робочої сили (5 млн. українців-заробітчани у країнах Заходу) ;
- спад економіки і відповідне скорочення сукупного попиту на робочу силу;
- важкі умови праці;
- нерегулярна чи взагалі відсутня виплата заробітної плати;

- обмежена кількість робочих місць;
- процеси приватизації та роздержавлення [5].

Основною проблемою безробіття є невідповідність попиту на робочі місця та пропозицій роботодавців. За статистикою, сьогодні в Донбасі найважче працевлаштуватися службовцям (16,5% безробітних цієї категорії, і тільки 5,9% вакансій для них) і людям, що не володіють навичками якоїсь професії (8,6% нужденних у роботі і тільки 3,2% пропозицій для них). Ще сумніша ситуація в сільському господарстві області, де сьогодні зафіксований конкурс у 5 осіб на одне робоче місце. Зате трохи краще справа йде з робочими спеціальностями - 22,4% безробітних і 20% робочих місць, проте якщо в цілому розглядати лише промислову сферу, то виявиться, що безробітних в ній в два рази більше, ніж можливих вакансій [3].

При вирішенні питань регулювання зайнятості населення важливо враховувати специфічні риси української моделі ринку праці. Це: більш висока ступінь колективізму як традиційного способу взаємної підтримки працюючих (звідси переважаючими, мабуть, залишаться і колективні форми найму та звільнення, соціальної підтримки у сфері праці); різна швидкість руху до ринку різних галузей і секторів економіки; нерівномірність переходу до ринку в окремих регіонах, містах і сільській місцевості.

Втім, у Донбасу є і своя, регіональна, особливість: на підприємства постійно потрібні висококваліфіковані фахівці в сфері промисловості, інших галузях народного господарства та соціальної сфері, а ринок безробітних може запропонувати юристів, бухгалтерів, менеджерів і фінансистів, які фактично не затребувані. За статистикою, найменш успішними в плані працевлаштування в області сьогодні вважаються спеціальності «економіка підприємства», «менеджмент», «біологія», «екологія та охорона навколишнього середовища», «метрологія», «цивільне будівництво» та «українська мова». Випускники цих начебто престижних факультетів роками не можуть влаштуватися на роботу. При цьому, за словами працівників центрів зайнятості, виною тому є не самі ВНЗ, ліцензії яких дозволяють готувати спеціалістів усіх цих категорій, а батьки абітурієнтів, які женуться за престижними назвами спеціальностей, абсолютно не уявляючи, що їх чекає дитину після закінчення навчання.

Більше того, є і ще одна проблема: велике вивільнення старих

кадрів, які просто не можуть працювати з новим обладнанням, адже вони не навчені новітнім технологіям, а на зміну їм просто немає «свіжих сил». Але більшість підприємств регіону наявністю такого «замовлення на фахівців» похвалитися не можуть, і в результаті виходить така різниця між числом вакансій і кількістю охочих зайняти ці вакансії (табл.1) [3].

Таблиця 1

Демографічні показники в Донецькій області

Показник	I квартал 2012 р.	I квартал 2013 р.
Кількість населення, тис. осіб	4 403,1	4370,2
Безробітного населення, тис. осіб	28,1	33,1

У тому, що деякі вакансії роками залишаються незаповненими, винні самі ж роботодавці. Як правило, такі «безнадійні» вакансії не викликають відгуку зважаючи пропозиції занадто маленької зарплати, яка іноді буває навіть нижче прожиткового мінімуму (при тому, що сьогодні середня зарплата по Донецькій області вже перевищує 4000 грн., як видно з рис.1) [4]. Більш того, потенційним працівникам можуть не підходити умови роботи, коли їм пропонується працевлаштування без оформлення або зарплата «в конвертах».

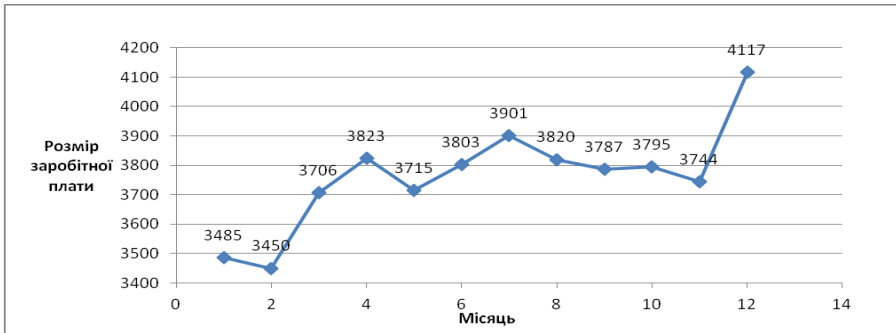

Рис. 1 Середньомісячна зарплата в 2013 р. у Донецькій області

За даними Донецького обласного центру зайнятості, сьогодні близько 50% всіх робочих місць регіону створюється у сфері оптової і

роздрібною торгівлі, і саме там, як правило, часті випадки оформлення працівників «без трудової» [3]. І якщо ще 8-10 років тому цим грішили в основному центральні ринки Донецька, то зараз недобросовісні роботодавці перекочували у віддалені райони регіону (як правило, у шахтарські міста), де людям потрібна завгодно робота, і вони погоджуються на будь-які умови і потрапляють в пастку. Як правило, у цих випадках дуже часто затримуються виплати зарплати, а крім того керівництво не дбає про забезпечення соціальних гарантій для своїх працівників.

У сучасних умовах вихідним постулатом стратегії зайнятості в українському суспільстві має стати принцип досягнення та підтримання ефективної зайнятості, що допускає безробіття в соціально прийнятних межах.

Основними напрямками зменшення рівня безробіття можуть бути: стимулювання розвитку малого бізнесу, який, як показує світовий досвід, може забезпечити більше 50% всіх робочих місць в економіці; відповідність держзамовлення на підготовку спеціалістів реальному стану попиту на робочу силу; професійно-освітня підготовка кадрів, підвищення якості робочої сили; легалізація тіньової зайнятості.

Список використаних джерел

1. Горошко Л.В. Психологічні аспекти проблеми активного пошуку роботи безробітними особами /Л. В. Горошко // Україна: аспекти праці. – 2006. – № 6. – С. 16-20.
2. Про зайнятість населення [Електронний ресурс]: закон України від 04.07.13 р. № 406-VII. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>
3. Головне управління статистики у Донецькій області (Інтернет-ресурс: <http://www.donetskstat.gov.ua/>)
4. Офіційний сайт міністерства фінансів (Інтернет-ресурс: <http://www.minfin.gov.ua/>)
5. Горяча О. Б. Проблеми безробіття в Україні [Електронний ресурс] / О. Б. Горяча. – Режим доступу: <http://zinet.info/>

УДК 658:331

Шевчук Н.В.,
магістрант
Колос І.В.,
к.е.н., доцент
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ

ОБҐРУНТУВАННЯ КЛЮЧОВИХ ЧИННИКІВ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ

В статті запропоновано методичний підхід до обґрунтування ключових чинників кадрового потенціалу.

***Ключові слова:** кадровий потенціал, чинники формування кадрового потенціалу, ієрархічна класифікація.*

Однією з умов ефективного функціонування вітчизняних підприємств в сучасних умовах господарювання є їх уміння своєчасно адаптуватися до мінливості ринкового середовища. Першочерговим завданням для підприємства є формування й оцінка його потенційних можливостей. З огляду на це актуальним стає кадрова складова потенціалу підприємства, що в значній мірі впливає не тільки на кінцеві показники господарської діяльності і досягнення конкурентних переваг, а й на створення позитивних умов для посилення конкурентоспроможності на ринку і можливість забезпечення сталого розвитку у довгостроковому періоді.

За останні десятиліття кадровим проблемам присвячено дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів: О. Бугуцького, В. Галушка, О. Гудзинського, Г. Десслера, П. Друкера, Д. Дункана, Г. Емерсона, М. Маліка, Г. Осовської, А. Попова, І. Степаненка, В. Тарасова, Ф. Тейлора, В. Травіна, А. Файоля, А. Шегди, С. Шекшня, В. Юрчишина та інші. Враховуючи вагомість опублікованих результатів наукових досліджень, деякі проблеми залишаються дискусійними і потребують подальших розробок, зокрема, необхідність обґрунтування ключових чинників формування кадрового потенціалу.

Метою дослідження є систематизація чинників формування кадрового потенціалу з виокремленням ключових. При проведенні

дослідження використано такі методи: структурно-логічного і семантичного аналізу, метод синтезу, метод порівняння, методи оцінки критеріїв зміни кадрового потенціалу підприємства.

Ефективна діяльність підприємства залежить не тільки від високого рівня конкурентоспроможності, достатнього майнового потенціалу, але і від компетентності персоналу і його внутрішньої організації. Для успішного формування і реалізації елементів потенціалу потрібні, насамперед, раціонально підібрані кадри, якісні і безперервне їх навчання, організаційна культура, тісне співробітництво, можливості для вияву ініціативи, база знань, матеріальне та нематеріальне стимулювання [1].

Під кадровим потенціалом підприємства прийнято розуміти сукупну трудову дієздатність колективу підприємства, виходячи з професійної компетентності, віку, фізичних можливостей [2]. Кадровий потенціал характеризується мінливістю (нестабільністю), що закономірно пов'язана з його активністю як відповідною реакцією на зміну умов зовнішнього середовища (макроекономічних, політичних, соціальних, демографічних, правових, ринкових) і внутрішньої структури підприємства [3].

Ступінь забезпеченості підприємства робочою силою і раціональне її використання є визначальними для організаційно-технічного рівня виробництва і характеристики ступеню використання техніки і технології предметів праці. Водночас, створюють умови для посилення конкурентоспроможності і фінансової стабільності підприємства [4].

Основне завдання для вирішення оцінки кадрового потенціалу - систематизація факторів (чинників), які точно відображатимуть стан і рівень кадрового потенціалу на підприємстві, його сильні і слабкі місця. Важливим питанням вважаємо виявлення ключових чинників створення, збільшення, руйнування кадрового потенціалу підприємства. Під ключовими чинниками кадрового потенціалу підприємства будемо розуміти такі, що найсуттєвіше впливають на рівень кадрового потенціалу підприємства. Для визначення ключових чинників кадрового потенціалу використано діаграму Ісікави, яка названа іменем професора Каору Ісікави – провідного японського фахівця з якості продукції. Діаграма Ісікави являє собою діагностичний інструмент, націлений на відбір чинників, які управляють найбільш важливими

причинами для досягнення конкретного результату. Покладений в основу графічний метод допомагає зрозуміти відношення між причиною і наслідком, а також дозволяє наочно зобразити основні чинники і супідрядність всієї сукупності чинників впливу.

Побудова діаграми Ісікави проводиться поетапно. Спочатку виявляються всі чинники і причини, які впливають на об'єкт аналізу. Далі проводиться групування чинників за рівнем значення в причинно-наслідковій блоці, в яких здійснюється ранжирування чинників. Після цього будується графічне зображення таким чином:

1) до горизонтальної стрілки, що відображує результат чи проблему, підводяться вектори, які характеризують головні причини, які впливають на процес досягнення результату;

2) до кожного первинного вектору підводиться вектор другого порядку (другорядні причини), до яких підводяться вектори третього порядку, і продовжується нанесення векторів доти, поки на будуть відображені всі фактори, які чинять вплив на досягнення результату;

3) ігноруються малозначні й непринципові чинники [5].

Побудована таким чином діаграма має забезпечувати супідрядність чинників, а також необхідну для сприйняття чіткість оформлення. Слід відзначити, що перевагами діаграми Ісікави є:

1) наочне подання систематизованого супідрядного угруповання факторів, які чинять вплив на результат та процес його досягнення;

2) можливість використання для розв'язання завдань різного рівня складності;

3) спроможність здійснення подальшої розгорнутої деталізації чинників за кожною гілкою вже складеної діаграми;

4) чітка і логічна структуризація проблеми дає змогу її формалізації за допомогою математичних формул.

В межах дослідження побудовано діаграму Ісікави для систематизації ключових чинників кадрового потенціалу таким чином:

- основа «хребта» (проблема, яку слід вирішити) – збільшення рівня кадрового потенціалу підприємства;

- відгалуженні «кістки» (конкретні наслідки) – ключові чинники кадрового потенціалу;

- бокові відгалуження «бокові кістки» (основні групи причин) – першочергові важелі, що впливають на ключові чинники кадрового потенціалу;

- подальше розгалуження (причини, що викликають проблему) – безпосередні дії та процедури, які впливають на кадровий потенціал підприємства.

Після проведеної структуризації чинників вартості до ключових віднесено: професійно-кваліфікаційні якості, трудові якості, фізіологічні якості, психологічні якості, особистісні якості (рис. 1).

Професійно-кваліфікаційні якості визначаються через кваліфікацію і знання (певний освітньо-кваліфікаційний рівень підготовки працівника), досвід роботи (тривалість роботи на певній посаді), стаж роботи на підприємстві (тривалість роботи на різних посадах на підприємстві, активність підвищення за посадою). Завдання керівництва полягає у розробці заходів зі сприяння підтримки, розвитку, розширення знань і умінь. Це забезпечить зміцнення кадрового потенціалу підприємства, збільшення швидкості виконання покладених посадових обов'язків, покращення якості роботи і спроможності генерувати нестандартні вирішення поставлених завдань.

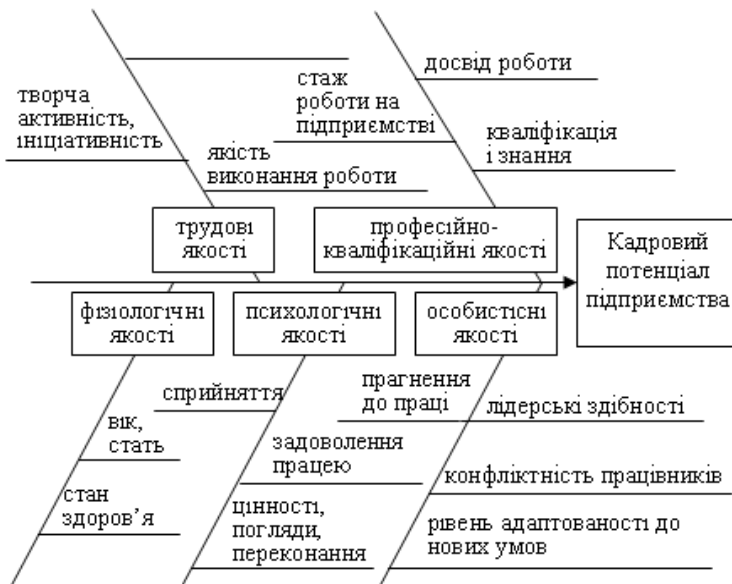

Рис. 1. Ключові чинники кадрового потенціалу підприємства (авторська розробка на підставі [5 – 8])

На трудові якості кадрового потенціалу підприємства впливає: творча активність та ініціативність (показує рівень співучасті працівників у процесі діяльності через кількість ініціативних пропозицій працівників, що запропоновано протягом певного періоду і використано для покращення діяльності підприємства); рівень дисциплінованості та відповідальності персоналу (показує ставлення працівників до праці через випадки і види порушень трудової дисципліни, втрат робочого часу); якість виконаної роботи (показує якість праці працівників і відображається як рівень браку продукції підприємства або неправильно чи несвоєчасно прийняті рішення).

Фізіологічні якості отримуватимуть вплив через: вік і стать (визначає можливість реалізації професійних навичок через раціональне поєднання роботи креативних молодих працівників і досвідчених фахівців-професіоналів); стан здоров'я працівників (доцільно забезпечити належні умови праці на робочому місці і дбати здоров'я фахівців через дотримання графіку роботи і відпочинку, профілактику захворювань, активізацію фізичного оздоровлення і заняття спортом).

Ключовий чинник психологічні якості визначає: сприйняття (соціальний клімат, соціальна активність та сприяння суспільному добробуту), задоволення працею (впливає на продуктивність праці і задоволеність системою мотивації), цінності, погляди та переконання (відображає сформованість працівника як особистості, що розділяє місію і цінності підприємства, де працює).

Особистісні якості характеризує лідерські здібності (найбільш необхідні для працівників з числа керівництва всіх рівнів); конфліктність працівників (відображає колективний дух на підприємстві і унеможливорює ефективну роботу при високому рівні конфліктності працівників); рівень адаптивності до нових умов (показує вміння працівника долучитися до робочого процесу із максимальною продуктивністю в найкоротші терміни); прагнення до праці (показує відношення працівника до роботи, відображає мету трудової діяльності та бажання її виконувати).

Таким чином, для успішного функціонування керівництву підприємства доцільно враховувати усі чинники формування кадрового потенціалу. Обґрунтування ключових чинників кадрового потенціалу в довгостроковій перспективі надасть керівництву

можливість підвищити ефективність стратегічного управління, а також створення дієвої системи мотивації з орієнтацією на внесок у кінцевий результат.

Список використаних джерел:

1. Костунець Т.А. Управління персоналом як одна з важливих складових менеджменту / Т.А. Костунець, О.І. Бабчинська [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.rusnauka.com/34_NIEK_2010/Economics/75292.doc.htm
2. Зайченко І.В. Теоретико-методологічні підходи до визначення сутності поняття «кадровий потенціал підприємства» / І.В. Зайченко [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://knu.edu.ua/Files/V_28_2011/68.pdf
3. Касьянова Н.В. Планування маркетингу. 2-ге вид. перероб. та доп. [текст]: підручник / Н.В. Касьянова, Д.В. Солоха, В.В. Морєва, О.В. Белякова, О.Б. Балакай – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 248 с.
4. Шостак Л.В. Кадровий потенціал та шляхи його підвищення / Л. В. Шостак, І. С. Яворська [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://srw.kspu.edu/?p=684>
5. Исикава К. Японские методы управления качеством: Сокр. пер. с англ. / Науч. ред. и авт. предисл. А.В. Гличев. – М.: Экономика, 1988. – 215с.
6. Білорус Т.В. Стратегічне управління кадровим потенціалом підприємства: Монографія / Білорус Т.В. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.econom.univ.kiev.ua/articles/MIID/bilorus/strategichne_upravlinnya_kadrovim_potencialom_pidpriemstva.pdf
7. Семенов А.Г., Шарко А.І. Аналіз формування та використання кадрового потенціалу / А.Г. Семенов, А.І. Шарко // Вісник економічної науки України. – 2010. – № 1.
8. Хомич З.С. Лідерські здібності як запорука успіху компанії у зовнішньоекономічній діяльності / З.С. Хомич // 70-та студентська науково-технічна конференція: збірник тез доповідей – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – С. 652–654.

УДК 657.1(075.8)

Шешукова Д.Д.,
ст. гр. БАА-1
Шешукова Т.Г.,
д.э.н., профессор
Пермский государственный национальный
исследовательский университет
г. Пермь

УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ УЧЕТ В СИСТЕМЕ КОНТРОЛЛИНГА

В статье уточняется понятие контроллинга, определяется его соотношение с управленческим учетом.

Ключевые слова: контроллинг, управленческий учет, топ-менеджмент

На российских предприятиях многие главные бухгалтеры, как правило, занимаются традиционным бухгалтерским учетом. Управленческий учет на большинстве предприятий не ведется или развит очень слабо. Многие его элементы входят в наш объединенный бухгалтерский учет (учет затрат на производство и калькулирование себестоимости продукции), в оперативный учет (оперативную отчетность), в экономический анализ (анализ себестоимости продукции, обоснование принимаемых решений, оценка выполнения плановых заданий и др.). Вместе с тем, отечественная учетная практика еще не увязана с маркетингом, и в ней не определяются отклонения фактических затрат от прогнозных, а также не используется такая категория, как будущий рубль и т.п. В связи с этим, поставлена цель, определить, что такое управленческий учет, и как он может помочь в построении эффективной системы предприятия, гибко реагирующей на изменения условий рынка и действий контрагентов.

Но прежде чем перейти к анализу управленческого учета, необходимо ответить на вопрос: «Как соотносятся два экономических понятия контроллинг и управленческий учет? Что в них общее, а что различное?»[1,2].

В узком смысле «*контроллинг*» - это синоним управленческого учета.

В широком смысле «*контроллинг*» - это управление на

основании полной и достоверной информации

Контроллинг – это комплексная концепция управления, целью которой является координация систем планирования, контроля и информационного обеспечения.

Контроллинг является важнейшим звеном в системе планирования деятельности предприятия, которое отвечает за:

1. Грамотное и эффективное построение системы целей на предприятии.
2. Реализацию поставленных целей и задач на предприятии.
3. Оперативное реагирование предприятия при изменении условий внешней среды (план/факт, корректировка целей предприятия).
4. Выстраивание взаимосвязей как между подразделениями внутри предприятия так и между организациями.
5. Выбор системы, в которой будет вестись управленческий учет.

Этапы построения эффективной системы контроллинга организации приведены в табл. 1.

Таблица 1

Этапы построения системы контроллинга

Наименования этапа	Задачи
Диагностика системы учета и планирования компании	<i>Определить, «что есть» на предприятии</i>
Определение профиля требований к системе контроллинга	<i>Понять, «что надо» для эффективного управления</i>
Построение системы управленческого учета	<i>Преобразовать то, «что есть» в то, «что надо»</i>
Переход от управленческого учета к системе годового планирования и бюджетирования	<i>Разработать <u>систему</u> оперативного планирования</i>
Построение системы досрочного планирования	<i>Разработать систему долгосрочного планирования</i>
Разработка и реализация стратегии	<i>Разработка системы стратегического планирования</i>

Продовження табл. 1

Построение комплексной системы информационного обеспечения	<i>Обеспечить постановку необходимой информации в нужное время, в нужном объеме</i>
Построение контроллинговой организации	<i>Организационно закрепить функции контроллинга в структуре предприятия</i>

Третьим этапом системы контроллинга является управленческий учет. Управленческий учет в узком смысле можно определить как систему сбора, обработки и анализа данных о деятельности предприятия в разных сферах его деятельности. На Западе акцент делается на термин «управленческий», а в нашей стране – на термине «учет». Управленческий учет состоит из двух основных блоков: данные как источник информации, методики обработки данных.

Внедрение системы управленческого учета необходимо, если на предприятии отсутствует или запаздывает информация, необходимая для принятия управленческих решений, или затруднен анализ эффективности работы компании. Данные системы учета помогают определить стратегию бизнеса, рассчитать его эффективность и организовать систему внутреннего контроля. Естественно, управленческий учет не представляет собой учет в узком смысле слова как систему сбора, регистрации и обобщения информации. Это скорее система управления предприятием, интегрирующая в себе различные подсистемы и методы управления и подчиняющая их достижению единой цели.

Необходимость управленческого учета возникает, когда топ-менеджмент задается вопросами, ответов на которые нет в форматах бухгалтерского учета. Ниже представлены наиболее распространенные вопросы менеджеров различных компаний:

- На каких продуктах компания на самом деле зарабатывает деньги и куда деньги стоит инвестировать?
- Как реализация отдельных мероприятий влияет на прибыль компании?
- Какое значение вашей прибыли согласно здоровой экономической логике (т.е. без искажений, возникающих в системе налогового учета)?

- Своевременно ли вы узнаете о том, следуете ли вы запланированной траектории движения или отклонились от нее?
- Способны ли вы конкретизировать стратегию компании в виде системы результатов и мероприятий?
- Знаете ли вы факторы, влияющие на величину косвенных затрат компании?

Главной целью управленческого учета является обеспечение предпринимателей, руководителей и менеджеров необходимой информацией для принятия решений и эффективного управления предприятием.

Основные задачи управленческого учета, решаемые в рамках поставленной цели: планирование, определение затрат и контроль, принятие решений [1].

Основные требования к управленческому учету:

- **краткость:** информация должна быть четкой, не содержать ничего лишнего;
- **точность:** пользователь должен быть уверен, что информация не содержит ошибок или пропусков;
- **оперативность:** информация должна быть готова к тому времени, когда она необходима;
- **сопоставимость:** информация должна быть сопоставимой по времени и по подразделениям
- **целесообразность:** информация должна подходить для той цели, для которой она подготовлена
- **рентабельность:** подготовка информации не должна стоить больше, чем выгоды от ее использования
- **адресность, конфиденциальность:** информация должна быть доведена до ответственного исполнителя; при этом следует соблюдать конфиденциальность.

Тогда возникает следующий вопрос: «Каким образом должны взаимодействовать бухгалтерский и управленческий учет»? Идеальный вариант, когда управленческий учет представляет собой комплексную систему, включающую, в том числе, и бухгалтерский учет, что в российской практике встречается довольно редко.

В табл. 2 дано сходство и различие между бухгалтерским и управленческим учетом [1].

Таблица 2

Соотношение бухгалтерского и управленческого учета

Признак	Бухгалтерская отчетность	Управленческая отчетность
Цель ведения	Предназначена для внешних пользователей	Предназначены для принятия решением руководством
Формат	Имеет жесткий определенный извне формат	По усмотрению руководства. Важна ценность информации
По времени	Имеет дело исключительно с прошлым	Имеет дело с прошлым, настоящим и будущим
Периодичность	Год, квартал (месяц)	Год, квартал, месяц, неделя, день
Точность	Максимально точная	Ослабление требования в пользу оперативности
Объект учета	Организация целиком	Организация целиком, подразделения, виды деятельности...
Тип информации	Денежное выражение	И денежное выражение и натуральные единицы
Пользователи	Государственные органы, кредитные организации, акционеры. Требования стандартны	Руководители, менеджеры среднего звена, отдельные подразделения. Запросы специфичны

Из табл. 2 следует, что управленческий учет гораздо больше ориентирован на запросы самого бизнеса, позволяя менеджерам компании получать оперативные данные и принимать аргументированные решения. В то время как бухгалтерский учет призван максимально точно отражать уже свершившиеся события в зарегистрированных форматах для общего понимания ситуации в фирме на конкретную дату.

Список используемых источников:

1. Шешукова Т.Г. Развитие системы управленческого учета (на материалах предприятий нефтепродуктообеспечения): монография / Т.Г. Шешукова, М.Л. Войтенко; Перм. гос. ун-т. – Пермь, 2009. – 268 с.
2. Шешукова Т.Г. Теория и практика контроллинга: учеб. пособие / Т.Г. Шешукова, Е.Л. Гуляева. – М.: Финансы и статистика; ИНФРА-М, 2008. – 176 с.

УДК 339.187.62

Шульговская Ю.Я.,
студентка магистратуры
Банцевич Е.Е.,
к.э.н., доцент
Могилевский государственный университет продовольствия
г. Могилев

ЛИЗИНГОВЫЙ МЕХАНИЗМ ФИНАНСИРОВАНИЯ: ЭКОНОМИКО-ПРАВОВОЙ АСПЕКТ

В статье исследован экономико-правовой аспект осуществления лизинговой деятельности. Автор определяет основные понятия нормативно-правовой базы и её роль в осуществлении механизма лизингового регулирования.

Ключевые слова: лизинг, объект лизинга, активы, нормативно-правовая база.

В современных условиях одной из приоритетных задач на предприятиях любой отрасли в связи со значительным моральным и физическим износом основных фондов является привлечение инвестиций для их обновления. Ситуация усугубляется тем, что финансовых средств, привлекаемых по традиционным источникам инвестиций, недостаточно. В результате этого появляется потребность во внедрении новых форм финансирования, позволяющих привлекать долгосрочные инвестиции. Одним из инструментов, способствующих интенсификации инвестиционного процесса может быть лизинг, получивший широкое применение в мировой практике.

Лизинг — долгосрочная аренда машин, оборудования, транспортных средств, сооружений производственного назначения, предусматривающая возможность их последующего выкупа лизингополучателем.

Прежде всего лизинг в Республике Беларусь позволяет предприятию, пользующемуся услугой лизинга, снизить налоговые платежи. Это происходит благодаря тому, что имущество, приобретенное в лизинг, не отражается на балансе пользователя в отличие от обычного арендного имущества. Таким образом, лизинг в Республике Беларусь является своеобразным «внебалансовым

финансированием», не препятствующим привлечению традиционных источников средств в хозяйственный оборот.

Лизинг в Республике Беларусь в качестве способа обновления основных производственных фондов востребован предприятиями, основной деятельностью которых являются инвестиционные проекты, в том случае, когда предприятие не имеет достаточного количества собственных средств на их реализацию. В большей степени эта сторона лизинга в Республике Беларусь интересует предприятия малого и среднего бизнеса. Кроме того, активными участниками договоров лизинга в Беларуси становятся крупные предприятия, размер прибыли которых достаточно высок. В этом случае лизинг выступает в качестве инструмента оптимизации налогообложения и возможности использования свободной амортизации.

Специфика отношений по лизингу имеет место с точки зрения регулирования всего комплекса экономико-правовых взаимоотношений, возникающих между субъектами в процессе реализации договора на всех его этапах. При осуществлении лизинговых операций стороны договора обязаны руководствоваться как общехозяйственными нормативными актами, так и актами, регламентирующими только отношения лизинга и учитывающими его специфику.

Несмотря на то, что в Республике Беларусь достаточно большое количество нормативно-правовых актов так или иначе содержит упоминание о лизинге, перечень основополагающих документов, определяющих структуру механизма регулирования лизинга, достаточно ограничен.

Лизинг в Республике Беларусь регламентируется следующими основными нормативно-правовыми актами:

– Гражданский кодекс Республики Беларусь от 07.12.1998 № 218-3 (ред. от 31.12.2013). Дает определение лизинга, регулирует основные моменты осуществления лизинговой деятельности в Республике Беларусь;

– Закон Республики Беларусь «О бухгалтерском учете и отчетности» № 57-3 от 12 июля 2013 г. Настоящий Закон определяет правовые и методологические основы организации и ведения бухгалтерского учета, устанавливает требования, предъявляемые к составлению и представлению бухгалтерской отчетности, регулирует

взаимоотношения по вопросам бухгалтерского учета и отчетности в Республике Беларусь;

– Постановление Министерства экономики Республики Беларусь от 30.09.2011 г. № 161 «Об установлении нормативных сроков службы основных средств». Определяет условия регулирования процесса их воспроизводства в деятельности путем осуществления амортизационных отчислений в установленные сроки с применением установленных способов и соответствующих правил.

– Положение о лизинге, утвержденное Постановлением Совета Министров Республики Беларусь № 865 от 4 июня 2010 г. Положением регулируются общие экономические и правовые условия и порядок осуществления деятельности по заключению, исполнению, прекращению действия договоров лизинга;

– Инструкция по бухгалтерскому учету основных средств, утвержденная постановлением Министерства финансов Республики Беларусь № 26 от 30.04.2012 г. Настоящая Инструкция определяет порядок формирования в бухгалтерском учете информации об основных средствах в организациях.

– Инструкция о порядке бухгалтерского учета лизинговых операций, утвержденная постановлением Министерства финансов Республики Беларусь от 30 апреля 2004 г. № 75 с изменениями и дополнениями от 2 июля 2010г. №84. Инструкция о порядке бухгалтерского учета лизинговых операций устанавливает единый порядок отражения в бухгалтерском учете лизинговых операций для коммерческих и некоммерческих организаций (исключая банки, иные кредитно–финансовые организации, бюджетные организации, и индивидуальных предпринимателей);

– Указ президента Республики Беларусь «О некоторых вопросах совершенствования лизинговой деятельности в Республике Беларусь» №465 от 24 сентября 2009 г. Указом регламентируются правила осуществления лизинговой деятельности как внутри страны, так и за её пределами.

При детальном изучении содержания вышеуказанных документов обращает на себя внимание отсутствие четкого определения объекта лизинга. Различная трактовка в белорусском законодательстве объекта лизинга создает спорные моменты при осуществлении лизингового механизма.

Гражданский кодекс Республики Беларусь трактует объект лизинга как форму имущественных гражданских отношений очень широко. Статьей 637 определяется, что предметом договора финансовой аренды могут быть любые непотребляемые вещи, используемые для предпринимательской деятельности, кроме земельных участков и других природных объектов. Однако в соответствии с постановлением Совета Министров Республики «Положение о лизинге» в качестве объекта лизинга может выступать любое движимое и недвижимое имущество, относящееся по установленной классификации к основным фондам, под которыми понимаются основные средства.

Согласно Инструкции по бухгалтерскому учету основных средств № 26 организации в качестве основных средств принимают активы имеющие материально-вещественную форму, при одновременном выполнении следующих условий признания:

- активы предназначены для использования в деятельности организации, в том числе в производстве продукции, при выполнении работ, оказании услуг, для управленческих нужд организации, а также для предоставления во временное пользование (временное владение и пользование), за исключением случаев, установленных законодательством;

- организацией предполагается получение экономических выгод от использования активов;

- активы предназначены для использования в течение периода продолжительностью более 12 месяцев;

- организацией не предполагается отчуждение активов в течение 12 месяцев с даты приобретения.

Таким образом, в Инструкции № 26 однозначно говорится, что в качестве основных средств для целей бухгалтерского учета в первую очередь могут выступать активы, предназначенные для предоставления организацией за плату во временное владение и пользование. Документ также четко определяет, что объектом лизинга в Республике Беларусь могут выступать основные средства, которые признаются таковыми для целей бухгалтерского учета, а не просто «любое движимое и недвижимое имущество, относящееся по установленной классификации к основным фондам».

Следует также отметить, что Инструкция № 26 – это не единственный нормативно-правовой акт, регулирующий вопросы определения объекта лизинга в отношении основных средств. Согласно Типовому плану счетов бухгалтерского учета и Инструкции по его применению, утвержденной постановлением Министерства финансов Республики Беларусь № 50 от 29.06.2011, основными средствами являются только те активы организации, которые учитываются на счете 01 «Основные средства». В соответствии с этим документом активы, которые учитываются на счетах 03 «Доходные вложения в материальные активы», 07 «Оборудование к установке и строительные материалы» и 08 «Вложения в долгосрочные активы», к основным средствам не относятся. Долгосрочные активы, учтенные на этих счетах, переходят в состав основных средств только после ввода их в эксплуатацию. На основании положений этих документов можно сделать вывод, что долгосрочные активы могут быть признаны в качестве основных средств у лизингополучателя только после того, как они будут введены в эксплуатацию и отразятся на счете 01 «Основные средства». Следовательно, основными средствами не являются, а соответственно, не могут быть и объектами лизинга, объекты внеоборотных активов, которые требуют длительного процесса установки до ввода в эксплуатацию.

Существование подобных противоречий в законодательной базе зачастую приводит к спорным моментам при осуществлении лизинговой деятельности в Республике Беларусь. Например, можно ли считать объектом лизинга оборудование, находящееся на стадии установки. Одни бухгалтеры согласно Инструкции № 26 считают, что может, а другие, стремящиеся перестраховаться и не трактовать неоднозначные нормы законодательства, считают, что нет.

В результате следует сделать вывод о том, что необходимо однозначно определить объект лизинга и привести в соответствие нормативно-правовую базу в области функционирования лизингового механизма. Проанализировав нормативно-правовую базу, можно предложить следующий вариант трактовки объекта лизинга: объектом лизинга может быть любое движимое и недвижимое имущество, относящееся по установленной классификации к основным средствам и введенное в эксплуатацию.

Совершенствование и развитие законодательной базы, регулирующей лизинговую деятельность, будет способствовать дальнейшему развитию лизинговых сделок в Республике Беларусь.

Список используемых источников:

1. Гражданский кодекс Республики Беларусь: [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.newsby.org/kodeks/gk/20131021/>
2. Закон Республики Беларусь «О бухгалтерском учете и отчетности» № 57-3: [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://pravo.newsby.org/belarus/zakon0/z016.htm>
3. Инструкция по бухгалтерскому учету основных средств №26: [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://pravo.newsby.org/belarus/postanov2/pst310.htm>
4. Левкович О. Учет лизинговых операций в свете нормативно-правовых актов/ Финансы. Учет. Аудит – 2010 - №6 – С. 66-72.
5. Лизинг – двигатель прогресса/ Империя напитков – 2010 - №6 – С. 44-45.
6. Николаева С.П. Классификация лизинга как основы организации договорного процесса и формирования положений учетной политики/ Бухгалтерский учет и анализ – 2013 - №2 – С. 47-53.
7. Положение о лизинге № 865: [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://pravo.newsby.org/belarus/postanovsm3/sovm116.htm>

УДК 657

Szczyrba I.,
profesor
Narodowy Uniwersytet Ekonomiczny w Tarnopolu
Tarnopol

PODSTAWY PRAWNE AUDYTU W POLSCE

W artykule autor rozpatruje prawną regulację audytu w Polsce, jego strukturę i międzynarodowe akta prawa, które mają wpływ na działalność audytorską w Polsce.

Słowa kluczowe: biegły rewident, działalność audytorska, sprawozdawczość finansowa

W prawie polskim nie zdefiniowano jak dotąd pojęcia „audyt”. Uwzględniając specyfikę czynności, a mianowicie „audytu” należy określać usystematyzowane, zorganizowane i profesjonalne badania (sprawdzenie) przez niezależnych specjalistów zewnętrznych z dziedziny rachunkowości sprawozdań finansowych oraz ksiąg rachunkowych, na których podstawie sprawozdania te zostały sporządzone, wraz z wydaniem opinii z przeprowadzonego badania [1, s. 15].

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie podstaw prawnych

przeprowadzania audytu w Polsce.

Regulacje prawne rewizji sprawozdań finansowych w Polsce sięgają okresu międzywojennego. Kodeks Handlowy z 1934 r. nakładał na spółki akcyjne obowiązek udostępniania akcjonariuszom na ich żądanie informacji obejmujących: bilans, rachunek zysków i strat sprawozdanie rady nadzorczej oraz opinii biegłego.

Obecnie podstawy prawne rewizji sprawozdań finansowych stanowią:

- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości [6], zwana dalej ustawą o rachunkowości,
- Ustawa z dnia 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania i nadzorze publicznym dalej ustawą o biegłych rewidentach i ich samorządzie [7],
- Normy wykonywania zawodu opracowane, uchwalone i opublikowane przez organ samorządu biegłych rewidentów – Krajową Radę Biegłych Rewidentów (KRBR) [2, 3, 4],
- Kodeks etyki zawodowej biegłych rewidentów opracowany, uchwalony i opublikowany przez samorząd [5].

W obowiązujących przepisach prawnych dotyczących rewizji sprawozdań finansowych w Polsce kierowano się między innymi:

- IV Dyrektywą Wspólnoty Europejskiej z dnia 25 lipca 1978 r. w sprawie rocznych Sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek,
- VII Dyrektywą Wspólnoty Europejskiej z dnia 13 czerwca 1983 r. w sprawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych,
- VIII Dyrektywą Wspólnoty Europejskiej z dnia 8 grudnia 1986 r. w sprawie kwalifikacji osób uprawnionych do badania ksiąg rachunkowych,
- Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości (MSR), opracowanymi i publikowanymi przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB - organ komitetu Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASC), którego członkami są wszystkie zawodowe organizacje księgowych będące członkami Międzynarodowej Federacji Księgowych (IFAC),
- Międzynarodowymi Standardami Rewizji Finansowej (MSRF) opracowanymi i publikowanymi przez Komitet Międzynarodowych Praktyk Rewizji Finansowej (IAPC), który jest jednym ze stałych komitetów IFAC,

- Kodeksem etyki zawodowych księgowych IFAC.

Ustawa o rachunkowości w rozdziale siódmym - Badanie i ogłaszanie sprawozdań finansowych - reguluje kwestie:

- 1) jednostek (podmiotów) objętych obowiązkiem badania i ogłaszania sprawozdań finansowych,
- 2) celu badania,
- 3) podstawowej treści opinii oraz raportu biegłego rewidenta,
- 4) ogólnych wymagań, co do dokumentacji rewizyjnej,
- 5) zasady bezstronności i niezależności biegłego rewidenta,
- 6) wyboru podmiotu przeprowadzającego badanie sprawozdania finansowego,
- 7) terminu podpisania umowy o badanie i kosztów badania sprawozdania finansowego,
- 8) praw biegłego rewidenta i obowiązków osób trzecich w zakresie udostępniania informacji,
- 9) obowiązków:
 - a) udostępnienia sprawozdań i opinii wraz z raportem biegłego rewidenta przez poszczególne rodzaje jednostek wspólnikom, akcjonariuszom lub członkom,
 - b) złożenia sprawozdania finansowego i innych dokumentów w rejestrze sądowym,
 - c) złożenia sprawozdania finansowego i innych dokumentów do ogłoszenia.

Zgodnie z art. 64 ustawy o rachunkowości badaniu podlegają [6] roczne skonsolidowane sprawozdania finansowe grup kapitałowych oraz roczne sprawozdania finansowe - kontynuujących działalność :

- 1) banków, zakładów ubezpieczeń oraz zakładów reasekuracji; 1a) spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych;
- 2) jednostek działających na podstawie przepisów o obrocie papierami wartościowymi oraz przepisów o funduszach inwestycyjnych;
- 2a) jednostek działających na podstawie przepisów o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych;
- 3) spółek akcyjnych, z wyjątkiem spółek będących na dzień bilansowy w organizacji;
- 4) pozostałych jednostek, które w poprzedzającym roku obrotowym, za który sporządzono sprawozdania finansowe, spełniły co najmniej dwa z następujących warunków:

a) średnioroczne zatrudnienie w przeliczeniu na pełne etaty wyniosło co najmniej 50 osób,

b) suma aktywów bilansu na koniec roku obrotowego stanowiła równowartość w walucie polskiej co najmniej 2.500.000 euro,

c) przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów oraz operacji finansowych za rok obrotowy stanowiły równowartość w walucie polskiej co najmniej 5.000.000 euro.

2. W jednostkach sporządzających łączne sprawozdania finansowe, o których mowa w art. 51 ust. 1, warunki określone w ust. 1 stosuje się do łącznego rocznego sprawozdania finansowego.

3. Badaniu podlegają sprawozdania finansowe spółek przejmujących i spółek nowo zawiązanych, sporządzone za rok obrotowy, w którym nastąpiło połączenie, a także roczne sprawozdania finansowe jednostek sporządzone zgodnie z MSR.

4. Badaniu podlegają również roczne połączone sprawozdania finansowe funduszy inwestycyjnych z wydzielonymi subfunduszami oraz roczne sprawozdania jednostkowe subfunduszy.

Wielkości wyrażone w euro przelicza się na walutę polską po średnim kursie, ogłoszonym przez Narodowy Bank Polski, na dzień bilansowy.

Ponadto obowiązkowi badania podlegają sprawozdania spółek przejmujących i spółek nowo zawiązanych sporządzone za rok obrotowy, w którym nastąpiło połączenie oraz roczne sprawozdania finansowe jednostek sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej. Te jednostki, bez względu na formę organizacyjno-prawną czy rozmiary działalności muszą poddać swe sprawozdania badaniu.

Celem badania sprawozdania finansowego jest wyrażenie przez biegłego rewidenta pisemnej opinii wraz z raportem, którą przedstawia badanej jednostce. Ustawa reguluje podstawową treść tej opinii i raportu oraz określa wymagania, co do dokumentacji rewizyjnej (dokumentacji roboczej), z której powinny wynikać stwierdzenia zawarte w opinii i raporcie.

Zgodnie art. 56 ustawy o biegłych rewidentach i ich samorządzie [7]:

1. Biegły rewident, wykonując czynności rewizji finansowej, jest obowiązany do przestrzegania zasad etyki zawodowej biegłych

rewidentów, w tym w szczególności uczciwości, obiektywizmu, zawodowych kompetencji i należytej staranności oraz zachowania tajemnicy.

2. Czynności rewizji finansowej przeprowadza biegły rewident spełniający warunki do wyrażenia bezstronnej i niezależnej opinii lub raportu.

3. Bezstronność i niezależność nie jest zachowana, jeżeli biegły rewident:

1) posiada udziały, akcje lub inne tytuły własności w jednostce, w której wykonuje czynności rewizji finansowej, lub w jednostce z nią powiązanej;

2) jest lub był w ostatnich 3 latach przedstawicielem prawnym (pełnomocnikiem), członkiem organów nadzorujących, zarządzających, administrujących lub pracownikiem jednostki, w której wykonuje lub wykonywał czynności rewizji finansowej, albo jednostki z nią powiązanej;

3) w ostatnich 3 latach uczestniczył w prowadzeniu ksiąg rachunkowych lub sporządzaniu sprawozdania finansowego jednostki, w której wykonywał czynności rewizji finansowej;

4) osiągnął chociażby w jednym roku, w ciągu ostatnich 5 lat, co najmniej 40% przychodu rocznego z tytułu świadczenia usług na rzecz jednostki, w której wykonywał czynności rewizji finansowej, lub jednostki z nią powiązanej; nie dotyczy to pierwszego roku działalności biegłego rewidenta;

5) jest małżonkiem, krewnym lub powinowatym w linii prostej do drugiego stopnia lub jest związany z tytułu opieki, przysposobienia lub kurateli z osobą będącą członkiem organów nadzorujących, zarządzających lub administrujących jednostki, w której wykonuje czynności rewizji finansowej, albo zatrudnia do wykonywania czynności rewizji finansowej takie osoby;

6) uczestniczy w podejmowaniu decyzji przez jednostkę, w której wykonuje czynności rewizji finansowej w zakresie mającym związek ze świadczonymi usługami;

7) z innych powodów, po przeprowadzeniu czynności zmierzających do wyeliminowania powstałych zagrożeń, nie może sporządzić bezstronnej i niezależnej opinii lub raportu.

4. Zasady bezstronności i niezależności, określone w ust. 3, stosuje się odpowiednio do podmiotów uprawnionych do badania sprawozdań

finansowych, a także członków zarządu i organów nadzorczych tych podmiotów lub innych osób wykonujących czynności rewizji finansowej oraz do sieci.

5. Biegły rewident oraz podmiot uprawniony do badania sprawozdań finansowych są obowiązani do zamieszczenia w dokumentacji rewizyjnej oświadczeń w sprawie bezstronności i niezależności, a w przypadku wystąpienia zagrożeń, do udokumentowania wszelkich zagrożeń utraty niezależności oraz czynności zastosowanych w celu ograniczenia tych zagrożeń.

Zasady bezstronności i niezależności stosuje się odpowiednio do podmiotów uprawnionych do badania²² oraz do członków zarządów i organów nadzorczych tych podmiotów lub innych osób uczestniczących w badaniu tych sprawozdań.

Wyboru podmiotu uprawnionego do badania dokonuje organ zatwierdzający sprawozdanie finansowe jednostki, jeżeli statut, umowa lub inne wiążące jednostkę przepisy prawa nie stanowią inaczej.

Umowę z wybranym podmiotem uprawnionym do badania zawiera kierownik jednostki w terminie umożliwiającym podmiotowi udział w inwentaryzacji znaczących składników majątkowych.

Koszty badania sprawozdania finansowego ponosi badana jednostka.

Aby badanie mogło być wykonane poprawnie, kierownik badanej jednostki jest zobowiązany do zapewnienia i udostępnienia biegłemu rewidentowi ksiąg rachunkowych, dokumentów stanowiących podstawę dokonanych w nich zapisów oraz wszelkich innych dokumentów mogących mieć wpływ na sformułowanie oceny sytuacji majątkowej i finansowej badanej jednostki. Udziela on również wyczerpujących informacji, wyjaśnień i oświadczeń niezbędnych do wyrażenia opinii

Biegły rewident jest uprawniony do uzyskania informacji związanych z przebiegiem badania również od kontrahentów, banków oraz doradców prawnych jednostki - z upoważnienia jej kierownika, a także od biegłych rewidentów, którzy przeprowadzali badanie sprawozdania finansowego jednostki, jednostek zależnych, współzależnych lub stowarzyszonych - za okresy sprawozdawcze poprzedzające rok obrotowy, a jednostek zależnych, współzależnych lub stowarzyszonych - za rok

²² Podmioty uprawnione do badania określone są w art. 10 ust. 1 i 2 ustawy o biegłych rewidentach i ich samorządzie.

obrotowy.

Biegły rewident jest obowiązany zachować w tajemnicy wszystko, czego dowiedział się w związku z wykonywaniem czynności zawodowych.

Ustawa o rachunkowości określa odpowiedzialność karną biegłego rewidenta. Biegły rewident, który sporządza niezgodną ze stanem faktycznym opinię o sprawozdaniu finansowym i stanowiących podstawę jego sporządzenia księgach rachunkowych lub sytuacji majątkowo-finansowej jednostki, podlega grzywnie lub karze pozbawienia wolności do lat dwóch albo obu tym karom łącznie.

Zbadane sprawozdanie finansowe wraz ze sprawozdaniem z działalności jednostki oraz opinią i raportem biegłego rewidenta jest udostępniane udziałowcom jednostki najpóźniej 15 dni przed zgromadzeniem wspólników, akcjonariuszy, członków albo przedstawicieli członków spółdzielni.

Po zatwierdzeniu sprawozdania finansowego i podjęciu uchwały o podziale zysku lub pokryciu straty kierownik jednostki składa je wraz ze sprawozdaniem z działalności jednostki we właściwym rejestrze sądowym - w ciągu 15 dni od dnia zatwierdzenia rocznego sprawozdania finansowego.

Kierownik jednostki zobowiązany jest w tym samym terminie złożyć do ogłoszenia zbadane i zatwierdzone sprawozdanie finansowe zawierające:

1) wprowadzenie do sprawozdania finansowego stanowiące część informacji dodatkowej,

2) bilans,

3) rachunek zysków i strat,

4) zestawienie zmian w kapitale własnym,

5) rachunek przepływów pieniężnych wraz z:

6) opinią biegłego rewidenta,

7) odpisem uchwały bądź postanowienia organu zatwierdzającego o zatwierdzeniu sprawozdania finansowego i podziale zysku lub pokryciu straty.

Ogłoszenie następuje w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski B”, a w odniesieniu do spółdzielni - w Monitorze Spółdzielczym. Ustawa o biegłych rewidentach i ich samorządzie określa zasady wykonywania zawodu biegłego rewidenta oraz organizację samorządu zawodowego biegłych rewidentów.

Zgodnie z postanowieniami ogólnymi tej ustawy tytuł zawodowy „biegły rewident” polega ochronie prawnej, biegli rewidentci uprawnieni są

do badania sprawozdań finansowych, a zawód biegłego rewidenta może wykonywać osoba spełniająca wymagania określone ustawą.

Przepisy szczegółowe dotyczą biegłych rewidentów, ich samorządu zawodowego oraz odpowiedzialności dyscyplinarnej²³.

Rozwinięciem zapisów ustawowych są uchwały podejmowane przez uprawnione ustawowo organy samorządu biegłych rewidentów. Zasadnicze znaczenie dla świadczenia usług rewizyjnych mają uchwały dotyczące norm wykonywania zawodu oraz kodeksu etyki biegłych rewidentów.

Podstawy prawne rewizji sprawozdań finansowych w Polsce ulegają rozszerzeniu w związku z wprowadzeniem od 1 stycznia 2005 r. obowiązku sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych dopuszczonych do publicznego obrotu oraz banków - według MSR. Ponadto wprowadzono możliwość stosowania MSR w odniesieniu do skonsolidowanych sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych ubiegających się o ich dopuszczenie do publicznego obrotu lub do obrotu na jednym z rynków regulowanych krajów Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG), oraz jednostek wchodzących w skład grupy kapitałowej, w której jednostka dominująca wyższego szczebla sporządza skonsolidowane sprawozdanie finansowe zgodnie z MSR, a także w odniesieniu do jednostkowych sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych dopuszczonych do publicznego obrotu lub do obrotu na jednym z rynków regulowanych krajów EOG i emitentów papierów wartościowych ubiegających się o ich dopuszczenie do publicznego obrotu lub do obrotu na jednym z rynków regulowanych krajów EOG. Możliwość taką mają również jednostki wchodzące w skład grupy kapitałowej, w której jednostka dominująca stosuje MSR. Naturalną konsekwencją sporządzania sprawozdań finansowych według MSR jest ich badanie zgodnie z MSRF.

Literatura:

1. Gabrusewicz Wiktor, *Audyty sprawozdań finansowych*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 2010, 328 s.
2. Uchwała nr 538/43/2002, Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 12 listopada 2002 r. w sprawie norm wykonywania zawodu biegłego rewidenta, Biuletyn KIBR, Warszawa 2002, nr 53
3. Uchwała nr 539/43/2002, Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 12 listopada 2002 r. w sprawie norm wykonywania zawodu biegłego rewidenta, Biuletyn

²³ Por. art. 55 ust. 6a-d oraz art. 45 ust. 1a-c ustawy o rachunkowości, op. cit.

KIBR, Warszawa 2002, nr 53

4. Uchwała nr 540/43/2002 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 12 listopada 2002 r. w sprawie norm wykonywania zawodu biegłego rewidenta, Biuletyn KIBR, Warszawa 2002, nr 53

5. Uchwała nr 1 z dnia 30 czerwca 2002 r. Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Biegłych Rewidentów w sprawie zasad etyki zawodowej biegłych rewidentów, Biuletyn KIBR, Warszawa 2002, nr 52.

6. Ustawa z dnia 29.09.1994 r. o rachunkowości (t.j. Dz. U. z 2009r. nr 152, poz. 1223 z późn. zm.)

7. Ustawa z dnia 7.05.2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym

ОБЛІК. ЕКОНОМІКА. МЕНЕДЖМЕНТ
ACCOUNTING. ECONOMICS. MENEDZHMENT

Міжнародний збірник наукових праць
International collection of scientific papers

Випуск 1

Issue 1

Відповідальний редактор:
к.е.н., професор Садовська І.Б.

Contributing editor:
Ph.D., Professor, I. Sadovska

Адреса редакції:
Кафедра обліку і аудиту Луцького НТУ
вул. Софії Ковалевської, 29, м. Луцьк
Волинська обл., 43000

Видавництво:
РВВ Луцького НТУ
вул. Львівська, 75, м. Луцьк, 43024
тел. +38 066 759 72 53

Підписано до друку 22.04.2014 р. Формат 60x90 / 16.
Папір офсетний. Умовн. друк. арк. 20,37
Тираж 100. Замовлення № 350.

